



ΔΙΕΘΝΕΣ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ  
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

**ΔΙ.ΠΑ.Ε. ΣΕΡΡΩΝ  
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ  
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ  
ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ  
της  
ΣΤΑΜΕΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΣ  
Α.Μ. 521**

Υποβλήθηκε για την απόκτηση μεταπτυχιακού διπλώματος στη Δημόσια Διοίκηση

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ  
ΚΑΡΑΒΑΣΙΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ**

**«ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.  
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ  
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ»**

**ΣΕΡΡΕΣ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2023**

## ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	11
ABSTRACT.....	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 <sup>ο</sup> : ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	14
1.1 Σκοπός της εκπαίδευσης .....	14
1.2. Σχολείο: ορισμός.....	14
1.3. Χαρακτηρισμός του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.....	14
1.4. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης .....	15
1.4.α. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης σε Εθνικό επίπεδο .....	15
1.4.β. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης σε Περιφερειακό Επίπεδο .....	16
1.4.γ. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης σε Νομαρχιακό Επίπεδο .....	17
1.4.δ. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης σε Επίπεδο Τοπικής αυτοδιοίκησης .....	18
1.4.ε. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης σε Επίπεδο Σχολείων .....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 <sup>ο</sup> : ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ .....	23
2.1. Κρίση, γενικά : ορισμός .....	23
2.2. Σχολική Κρίση : ορισμός .....	23
2.3. Χαρακτηριστικά της Κρίσης .....	23
2.4. Τα είδη των σχολικών κρίσεων- παραδείγματα .....	24
2.4.α. Κρίσεις με βάση τη μορφή της απειλής: Εξελικτικές - Περιστασιακές .....	24
2.4.β. Κρίσεις με βάση την επίπτωση στο πρόσωπο:.....	25
2.4.γ. Κρίσεις με βάση τον χώρο πρόκλησής τους: Εσωτερικές- Εξωτερικές .....	25
2.4.δ. Κρίσεις σχετικές με την παραβατική Συμπεριφορά- την Ενδοσχολική Βία και τον Εκφοβισμό .....	26
2.4.ε. Συγκρούσεις.....	27
2.4.στ. Πανδημία covid19.....	28
2.5. Η πορεία μιας κρίσης .....	31
2.6. Αιτίες των Κρίσεων .....	32
2.7. Αντιδράσεις των μαθητών στις κρίσεις.....	32
2.7.α. Οι Συντελεστές που επηρεάζουν τις αντιδράσεις των μαθητών στις κρίσεις ...	32
2.7.β. Οι Αντιδράσεις των μαθητών στις κρίσεις γενικά.....	33
2.7.γ. Οι Αντιδράσεις των μαθητών στις κρίσεις ανά ηλικιακή ομάδα .....	33
2.7.δ. Τρόποι αντιμετώπισης περιστατικών κρίσης από τα παιδιά και τους εφήβους	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 <sup>ο</sup> : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ .....	36

3.1.Εισαγωγή.....	36
3.2. Διαχείριση κρίσεων: ορισμός.....	36
3.3. Η αναγκαιότητα της διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο.....	36
3.4. Σχεδιασμοί και συστήματα διαχείρισης κρίσεων στο εξωτερικό.....	37
3.5. Σχεδιασμοί και συστήματα διαχείρισης κρίσεων στην Ελλάδα.....	38
3.5.α. Χαρακτηρισμός του επιπέδου Διαχείρισης κρίσεων.....	38
3.5.β. Αναβάθμιση Πολιτικής Προστασίας - Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων.....	38
3.5.γ. Σχεδιασμοί και συστήματα για τη Διαχείριση Κρίσεων στην Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης.....	38
□ Σε Εθνικό επίπεδο.....	38
□ Σε Περιφερειακό Επίπεδο.....	41
□ Σε Νομαρχιακό Επίπεδο.....	42
□ Σε Επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	42
□ Σε Επίπεδο Σχολείου.....	43
3.5.δ. Ενέργειες του Κ.Ε.Ε.ΣΧΟ.ΨΥ. (Κέντρου Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας.....	45
3.6. Διαμόρφωση «μοντέλου»για την αποτελεσματική διαχείριση σχολικών κρίσεων.....	45
3.6.α.Χαρακτηριστικά του «μοντέλου»για την αποτελεσματική διαχείριση σχολικών κρίσεων.....	45
3.6.β. Επιτροπή Διαμόρφωσης Σχεδίου Αντιμετώπισης Κρίσεων (ΕΔΣΑΚ).....	47
3.6.γ. Σχέδια Διαχείρισης Κρίσεων (ΣΔΚ).....	47
3.6.δ. Σχολική Ομάδα Διαχείρισης Κρίσεων (ΣΟΔΚ).....	48
3.6.ε. Η επικοινωνία με τα Μ.Μ.Ε. – με τους γονείς και μαθητές κατά τη διαχείριση κρίσης.....	49
3.6.στ. Οι ενέργειες της ΣΟΔΚ κατά τη Διαχείριση ενός περιστατικού κρίσης.....	49
3.6.ζ. Διαχείριση της κρίσης με «παρέμβαση στην τάξη» - Η συμβολή του εκπαιδευτικού - Η ενίσχυσή του.....	50
3.7. Σχολική Διαμεσολάβηση.....	50
3.8. Ο αποτελεσματικός Διευθυντής - συντονιστής της κρίσης.....	51
3.9. Μετασχηματιστική Αντιμετώπιση της κρίσης στο σχολείο.....	52
3.10. Θετικό σχολικό κλίμα.....	53
3.11. Η αποτελεσματική συμμετοχή των Οργάνων Λαϊκής συμμετοχής.....	53
3.12. Θετικό πλαίσιο αλληλεπίδρασης του σχολείου.....	54
3.13. Η Αξιολόγηση σχολείου και εκπαιδευτικών ως προϋπόθεση ενός αποτελεσματικού σχολείου.....	54

3.14. Διοίκηση Ολικής Ποιότητας στην εκπαίδευση (ΔΟΠ).....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 <sup>ο</sup> : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	57
4.1. Συλλογή Δεδομένων .....	57
4.2. Δείγμα.....	58
4.3. Δομή Ερωτηματολογίου – Ερωτήσεις .....	58
4.4. Μέθοδος στατιστικής ανάλυσης.....	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 <sup>ο</sup> : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	63
5.1.Τα δημογραφικά στοιχεία.....	63
5.1.α. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση.....	63
5.2. Εκδήλωση και διερεύνηση των κρίσεων στο σχολείο .....	68
5.2.α. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση.....	68
5.2.β. Έλεγχοι ανεξαρτησίας $X^2$ .....	79
5.2.γ. Ανάλυση Αξιοπιστίας .....	87
5.3.Ετοιμότητα-Οργάνωση σχολικού περιβάλλοντος για τη διαχείριση μιας κρίσης .....	88
5.3.α. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση.....	88
5.3.β. Έλεγχοι ανεξαρτησίας $X^2$ .....	110
5.3.γ. Ανάλυση Αξιοπιστίας .....	121
5.4.Απόψεις των εκπαιδευτικών για την πρόληψη και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων .....	122
5.4.α. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση.....	122
5.4.β. Έλεγχοι ανεξαρτησίας $X^2$ .....	130
5.4.γ. Ανάλυση Αξιοπιστίας .....	135
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 <sup>ο</sup> : ΕΛΕΓΧΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ .....	136
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 <sup>ο</sup> : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	141
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ .....	147
Ελληνόγλωσση .....	147
Ξενόγλωσση .....	151
Νομολογία.....	152
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	156
Παράρτημα 1 .....	156
1.Το link του ερωτηματολογίου.....	156
2. Το ερωτηματολόγιο σε μορφή Word.....	156
Παράρτημα 2 .....	163
1.Κωδικοποίηση ερωτήσεων .....	163

2. Κωδικοποίηση απαντήσεων.....	166
Παράρτημα 3 .....	168
1.Ελεγχοι ανεξαρτησίας μεταξύ ερωτήσεων με δημογραφικά.....	168
2.Ελεγχοι ανεξαρτησίας μεταξύ γενικών ερωτήσεων.....	194

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς το Φύλο .....	63
Πίνακας 2. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την Ηλικία .....	64
Πίνακας 3. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την Οικογενειακή Κατάσταση .....	64
Πίνακας 4. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την Ιδιότητα του Γονέα.....	65
Πίνακας 5. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τον Τίτλο Σπουδών.....	66
Πίνακας 6. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τον Φορέα Εκπαίδευσης .....	67
Πίνακας 7. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη Σχέση Εργασίας.....	67
Πίνακας 8. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τα Έτη Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας .....	68
Πίνακας 9. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με φυσικές καταστροφές.....	69
Πίνακας 10. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με τεχνολογικές καταστροφές .....	69
Πίνακας 11. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με πανδημίες.....	70
Πίνακας 12. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με θάνατο μελών του σχολικού περιβάλλοντος.....	71
Πίνακας 13. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με προβλήματα σωματικής υγείας.....	71
Πίνακας 14. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με έντονες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις .....	72
Πίνακας 15. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με βία και παραβατικότητα ..	73
Πίνακας 16. Συγκεντρωτικά Περιγραφικά μέτρα των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης περιστατικών κρίσεων που παρουσιάστηκαν .....	73

Πίνακας 17. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο ...	74
Πίνακας 18. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη την άποψή τους για την πιθανότητα επηρεασμού του σχολικού περιβάλλοντος από περιστατικά κρίσης.....	75
Πίνακας 19. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το αίτιο: ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου για την εκδήλωση κρίσεων .....	76
Πίνακας 20. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το αίτιο: η ανάρμοστη συμπεριφοράς των μαθητών για την εκδήλωση κρίσεων .....	76
Πίνακας 21. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το αίτιο: η πλημμελής άσκηση των καθηκόντων των εκπαιδευτικών για την εκδήλωση κρίσεων .....	77
Πίνακας 22. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το αίτιο: η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών για την εκδήλωση κρίσεων .....	77
Πίνακας 23. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το αίτιο: η πλημμελής άσκηση του ρόλου των γονέων για την εκδήλωση κρίσεων .....	78
Πίνακας 24. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψη τους για το αίτιο: η έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας για την εκδήλωση κρίσεων .....	79
Πίνακας 25. Συγκεντρωτικά Περιγραφικά μέτρα ως προς την άποψη των εκπαιδευτικών για τα αίτια εκδήλωσης κρίσεων που παρουσιάστηκαν .....	79
Πίνακας 26. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» και «Ηλικία».....	81
Πίνακας 27. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» και «Φορέας Εκπαίδευσης» .....	83
Πίνακας 28. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Πιθανότητα επηρεασμού του σχολικού περιβάλλοντος από περιστατικά κρίσης» και «Φύλο» .....	84
Πίνακας 29. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Αίτιο: η έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας για την εκδήλωση κρίσεων» και «Φορέας Εκπαίδευσης».....	86
Πίνακας 30. Ανάλυση αξιοπιστίας McDonald's $\omega$ και Cronbach's για τις ερωτήσεις διάταξης της ενότητας ερωτήσεων Α.....	88
Πίνακας 31. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το επίπεδο ασφάλειας στο σχολείο.....	89
Πίνακας 32. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το επίπεδο εξοπλισμού του σχολείου με υλικά και μέσα για τη διαχείριση έκτακτων αναγκών από φυσικές ή άλλες αιτίες .....	89

Πίνακας 33. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το επίπεδο ετοιμότητας του σχολείου με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του, όπως λεβητοστάσιο, εργαστήρια, αλλά και στις τάξεις (στερέωση επικίνδυνων αντικειμένων).....	90
Πίνακας 34. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το επίπεδο λήψης των απαραίτητων μέτρων (π.χ. συναγερμός, σιδερένια κιγκλιδώματα), για την προστασία του αρχείου και του εξοπλισμού του..	91
Πίνακας 35. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για τη συχνότητα πραγματοποίησης ελέγχου από την αρμόδια υπηρεσία της πολιτείας για τη στατικότητα των κτηριακών εγκαταστάσεων του σχολείου.....	92
Πίνακας 36. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς το επίπεδο δυναμικής συμβολής τους σε διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο.....	93
Πίνακας 37. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς το επίπεδο δυναμικής ψυχολογικής υποστήριξης των εκπαιδευτικών προς στους μαθητές.....	94
Πίνακας 38. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση σεισμών.....	95
Πίνακας 39. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την πραγματοποίηση ασκήσεων ετοιμότητας για σεισμούς.....	96
Πίνακας 40. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών	96
Πίνακας 41. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την πραγματοποίηση ασκήσεων ετοιμότητας ανά τακτά διαστήματα για αντιμετώπιση πλημμυρών/πυρκαγιών.....	97
Πίνακας 42. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας.....	98
Πίνακας 43. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση σεισμών.....	98
Πίνακας 44. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών.....	99
Πίνακας 45. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για παροχή πρώτων βοηθειών σε έκτακτες ανάγκες.....	99
Πίνακας 46. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας.....	100
Πίνακας 47. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών.....	101

Πίνακας 48. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών .....	102
Πίνακας 49. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στην παροχή πρώτων βοηθειών.....	103
Πίνακας 50. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών.....	103
Πίνακας 51. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας.....	104
Πίνακας 52. Συγκεντρωτικά Περιγραφικά μέτρα των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη διαχείριση των περιστατικών κρίσεων που παρουσιάστηκαν.....	105
Πίνακας 53. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη πρακτική εξάσκησή τους στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών.....	106
Πίνακας 54. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη πρακτική εξάσκησή τους στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών .....	106
Πίνακας 55. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη πρακτική εξάσκησή τους στην παροχή πρώτων βοηθειών .....	107
Πίνακας 56. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη πρακτική εξάσκησή τους στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών.....	108
Πίνακας 57. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη πρακτική εξάσκησή τους στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας	108
Πίνακας 58. Συγκεντρωτικά Περιγραφικά μέτρα των εκπαιδευτικών ως προς την πρακτική εξάσκησή τους στη διαχείριση των περιστατικών κρίσεων που παρουσιάστηκαν.....	109
Πίνακας 59. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη γνώση τους για τις συγκεκριμένες ενέργειες μετά από μια κρίση με σκοπό την επάνοδο στην προηγούμενη κατάσταση.....	109
Πίνακας 60. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Το επίπεδο ετοιμότητας του σχολείου με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του, όπως λεβητοστάσιο, εργαστήρια, αλλά και στις τάξεις (στερέωση επικίνδυνων αντικειμένων)» και «Φορέα Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν» .....	112
Πίνακας 61. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Το επίπεδο δυναμικής συμβολής των εκπαιδευτικών σε διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο» και «Φύλο».....	114
Πίνακας 62. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών» και «Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία».....	116



Πίνακας 63. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας» και «Φύλο» .....	118
Πίνακας 64. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Η δυνατότητα των εκπαιδευτικών να συμβάλουν στη διαχείριση μια κρίσης στο σχολείο » με τη μεταβλητή «το επίπεδο θεωρητικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην παροχή πρώτων βοηθειών».....	120
Πίνακας 65. Ανάλυση αξιοπιστίας McDonald's $\omega$ και Cronbach's για τις ερωτήσεις διάταξης της ενότητας ερωτήσεων Β .....	121
Πίνακας 66. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με το Υπουργείο Παιδείας.....	122
Πίνακας 67. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με τις Υγειονομικές Υπηρεσίες .....	123
Πίνακας 68. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με τις Υγειονομικές Υπηρεσίες .....	124
Πίνακας 69. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με τις Δημοτικές- Περιφερειακές Αρχές.....	124
Πίνακας 70. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με Εθελοντικές οργανώσεις και μη κρατικούς φορείς.....	125
Πίνακας 71. Συγκεντρωτικά Περιγραφικά μέτρα των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με τους φορείς που παρουσιάστηκαν.....	126
Πίνακας 72. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς το βαθμό σημαντικότητας κατά την άποψη τους της παρουσίας ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο ...	126
Πίνακας 73. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψη τους για το επίπεδο της αποτελεσματικής πλαισίωσης του ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο.....	127
Πίνακας 74. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων.....	128
Πίνακας 75. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων.....	129
Πίνακας 76. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα της επικοινωνίας με τα ΜΜΕ σε ενδεχόμενη κρίση.....	129
Πίνακας 77. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Η σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για τη	

αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» και «γονική ιδιότητα».....	132
Πίνακας 78. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Η σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» και «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών» .....	133
Πίνακας 79. Ανάλυση αξιοπιστίας McDonald's $\omega$ και Cronbach's για τις ερωτήσεις διάταξης της ενότητας ερωτήσεων Γ .....	135
Πίνακας 80. Έλεγχος της Υπόθεσης: η συμβολή των ανδρών εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης = με τη συμβολή των γυναικών εκπαιδευτικών .....	137
Πίνακας 81. Έλεγχος της Υπόθεσης: η ψυχολογική υποστήριξη των ανδρών εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης = με τη ψυχολογική υποστήριξη των γυναικών εκπαιδευτικών .....	138
Πίνακας 82. Έλεγχος της Υπόθεσης: Οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας = με εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας για τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον .....	140

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1. Πίτα για το Φύλο των εκπαιδευτικών .....	63
Γράφημα 2. Ιστόγραμμα για την Ηλικία των εκπαιδευτικών .....	64
Γράφημα 3. Ιστόγραμμα για την Οικογενειακή Κατάσταση των εκπαιδευτικών .....	65
Γράφημα 4. Πίτα για την ύπαρξη γονεϊκής ιδιότητας στους εκπαιδευτικούς .....	65
Γράφημα 5. Ιστόγραμμα για τον Τίτλο Σπουδών των εκπαιδευτικών .....	66
Γράφημα 6. Πίτα για την Φορέα Εκπαίδευσης που υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί .....	67
Γράφημα 7. Ιστόγραμμα για τα Έτη Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας των εκπαιδευτικών .....	68
Γράφημα 8. Πίτα των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο .....	74
Γράφημα 9. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη την άποψή τους για την πιθανότητα επηρεασμού του σχολικού περιβάλλοντος από περιστατικά κρίσης.....	75
Γράφημα 10. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για τη συχνότητα πραγματοποίησης ελέγχου από την αρμόδια υπηρεσία της πολιτείας για τη στατικότητα των κτηριακών εγκαταστάσεων του σχολείου .....	93
Γράφημα 11. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς το επίπεδο δυνητικής συμβολής τους σε διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο .....	94
Γράφημα 12. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς το επίπεδο δυνητικής ψυχολογικής υποστήριξης τους προς στους μαθητές.....	95

Γράφημα 13. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/ πλημμυρών/ πυρκαγιών.....	101
Γράφημα 14. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών .....	102
Γράφημα 15. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στην παροχή πρώτων βοηθειών .....	103
Γράφημα 16. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών .....	104
Γράφημα 17. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας .....	105
Γράφημα 18. Πίτα των εκπαιδευτικών ως προς τη γνώση τους για τις συγκεκριμένες ενέργειες μετά από μια κρίση με σκοπό την επάνοδο στην προηγούμενη κατάσταση .....	110
Γράφημα 19. Πίτα των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για τη σημαντικότητα της παρουσίας ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο .....	127
Γράφημα 20. Πίτα των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για τη σημαντικότητα της παρουσίας ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο .....	128
Γράφημα 21. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα της επικοινωνίας με τα ΜΜΕ σε ενδεχόμενη κρίση .....	130

## ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία μελετά το θέμα της διαχείρισης κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον. Αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται η οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, ώστε να καταδειχτούν τα υπεύθυνα όργανα για τη διαχείριση περιστατικών κρίσεων στα σχολεία. Ακολουθεί η μελέτη των σχολικών κρίσεων: τα χαρακτηριστικά τους, τα είδη τους, οι αιτίες της, και οι αντιδράσεις των μαθητών που έρχονται αντιμέτωποι με αυτές. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι παράγοντες για ένα αποτελεσματικό σχολείο, ιδιαίτερα η ύπαρξη συστημάτων διαχείρισης κρίσεων, η συμβολή του εκπαιδευτικού και η αναγκαιότητα επιμόρφωσής του. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε 212 εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Ν. Σερρών με τη χρήση ερωτηματολογίου, τα δεδομένα του οποίου επεξεργάστηκαν στατιστικά. Αρχικά δίνονται πληροφορίες για τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος. Έπειτα παρουσιάζονται στην πρώτη ενότητα των ερωτήσεων τα αποτελέσματα για τη συχνότητα που έχουν αντιμετωπίσει οι εκπαιδευτικοί διάφορα περιστατικά, τεχνολογικές και φυσικές καταστροφές, πανδημίες, θανάτους μελών του σχολικού περιβάλλοντος, προβλήματα σωματικής υγείας, έντονες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις, βία και παραβατικότητα. Η πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης, η επίδρασή τους στο σχολικό περιβάλλον και οι αιτίες τους. Στη δεύτερη ενότητα ερωτήσεων διερευνάται το επίπεδο ετοιμότητας του σχολικού περιβάλλοντος, συγκεκριμένα η ασφάλεια του σχολείου, πόσο μπορούν να συμβάλλουν οι εκπαιδευτικοί στη διαχείριση μιας κρίσης, αν υπάρχουν σχέδια δράσης, και ομάδες εκπαιδευτικών για συγκεκριμένα περιστατικά. Αν οι εκπαιδευτικοί έχουν επιμορφωθεί σε διάφορους τομείς. Στην τρίτη ενότητα ερωτήσεων διερευνάται η σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με διάφορους φορείς, με τους γονείς, η σημαντικότητα της παρουσίας ψυχολόγου, της επιμόρφωσης των μαθητών και της επικοινωνίας με τα Μ.Μ.Ε. Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι οι κρίσεις εκδηλώνονται και επηρεάζουν το σχολικό περιβάλλον, ήδη οι αρμόδιοι έχουν ευαισθητοποιηθεί με τη λήψη μέτρων για την αντιμετώπισή τους, τα οποία δεν επαρκούν και απαιτούνται πρόσθετα, και κυρίως η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η παρουσία ψυχολόγου στα σχολεία.

**Λέξεις κλειδιά:** διαχείριση κρίσεων, παραβατική συμπεριφορά, εκπαιδευτικός, επιμόρφωση, ψυχολόγος, επικοινωνία, πρόληψη, παρέμβαση, θετικό σχολικό κλίμα

## ABSTRACT

The present dissertation is studying the topic concerning the way of how to handle crises in the school environment. It consists of two parts. In the first part, it is presented the organization and the management of education, so that the ones responsible to be seen, regarding the handling the incidents of crises at the school premises. Following is the survey of school crises: their characteristics, their species, their causes, as well as the students' reactions who face them. Accordingly, the factors of an effective school are presented, specifically the existence of systems having to do with handling crises, how much an educator can offer and the necessity of his being educated.

In the second part, the results of a survey are presented which took place among 212 teachers of the First and Second grade of the educational system in the prefecture of Serres. Questionnaires have been used, whose data have been processed statistically.

First of all, some information concerning the demographic elements of the sample, is given. Following, in the first part of the questions, the result of how often the teachers have encountered various and different occasions are presented. Moreover, technological and natural disasters, pandemics, deaths of members from the school environment, problems having to do with health, severe psychological situations, violence as well as violation. The possibility of incidents of crises to be seen in the school environment, their impact along with their causes. In the second part of the questionnaire, the level of readiness which has to do with the school environment is examined, particularly the safety precautions, how much educationalists could contribute to the management of a crisis, if there are action plans and educational groups for particular incidents. If the educationalists have been trained in various sectors. In the third part of the questionnaire the importance of the cooperation of the school body with different sectors and with parents, as well as the importance of the presence of a psychologist, the education of students and the contact with the media are also researched. All in all, it is a fact that crises have been taking place and affecting the school environment and those who are in charge have taken the necessary actions to deal with them, which, unfortunately, are not enough and more actions are needed, focusing mainly on the educationalists' training and the presence of a psychologist in every school.

**Key words:** management of crises, delinquent behavior, educationalist, training, psychologist, communication, prevention, intervention, atmosphere in the school environment.

## ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όλοι μας έχουμε χρησιμοποιήσει στην προσωπική μας ζωή την έννοια «κρίση» για να δηλώσουμε μια έντονα δύσκολη κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε και κατά την οποία υπάρχει υψηλός βαθμός επικινδυνότητας όχι μόνο για τη σωματική μας ακεραιότητα αλλά και για τη ψυχική μας ισορροπία. Η κρίση μπορεί να οφείλεται σε γεγονότα εξωτερικά, όπως είναι η απόλυση από την εργασία, ένα διαζύγιο ή εσωτερικά, συναισθηματικές καταστάσεις, δυσκολίες κατά την αναπτυξιακή μας ωριμότητα. Κρίσεις αντιμετωπίζουν και τα κράτη, λόγω οικονομικών, εσωτερικών ή εξωτερικών πολιτικών προβλημάτων ή ακόμα λόγω αντιμετώπισης καταστάσεων, όπως είναι οι φυσικές καταστροφές. Κρίσεις αντιμετωπίζουν και οι οργανισμοί, δημόσιοι και ιδιωτικοί από ανάλογα προβλήματα.

Ως δημόσιοι οργανισμοί και τα σχολεία καλούνται να διαχειριστούν περιστατικά κρίσεων που προκαλούνται από φυσικές ή τεχνολογικές καταστροφές, θανάτους μελών της σχολικής κοινότητας, προβλήματα σωματικής ή ψυχικής υγείας, βία και παραβατικότητα και τέλος, έχοντας πρόσφατη την πανδημία covid 19, και πανδημίες. Στην εργασία, λοιπόν, προσεγγίζονται βιβλιογραφικά και ερευνητικά η συχνότητα εκδήλωσης αυτών των κρίσεων και η επίδρασή τους.

Γίνεται κατανοητό ότι τα τελευταία χρόνια εξαιτίας των τεχνολογικών, κοινωνικών δεδομένων της εποχής μας, οι κρίσεις εκδηλώνονται και θα εκδηλώνονται με σημαντικές επιπτώσεις στο άτομο και στην κοινωνία. Το σχολείο που στοχεύει να αναπτύξει ολόπλευρα τις διανοητικές και ψυχοσωματικές δυνάμεις των μαθητών οφείλει να είναι ευαισθητοποιημένο στο θέμα της διαχείρισης κρίσεων. Ήδη τα τελευταία χρόνια διαμορφώνονται συστήματα και σχεδιασμοί από κρατικούς φορείς και υπηρεσίες ψυχικής υγείας για τη διαχείριση περιστατικών κρίσεων γενικά αλλά και στα σχολεία ειδικότερα. Στη βιβλιογραφική επισκόπηση αναφέρονται οι νομοθετικές ρυθμίσεις, τα ισχύοντα σχετικά με το θέμα αυτό και η επιβεβλημένη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Στην έρευνα προσπαθήσουμε να ανιχνεύσουμε στο Νομό Σερρών, βέβαια, την ασφάλεια των σχολείων και την ετοιμότητα τους σε περιστατικά κρίσεων, τη θεωρητική και πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση κρίσιμων καταστάσεων.

Τέλος η εργασία παρουσιάζει τους παράγοντες για την πρόληψη και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στα σχολεία με έμφαση στη παρουσία ενός σχολείου δημιουργικού και ανοιχτού στην κοινωνία.

## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1<sup>ο</sup> : ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

### **1.1 Σκοπός της εκπαίδευσης**

Σκοπός της εκπαίδευσης σύμφωνα με τον Ν.1566/85, άρθρο 1, 4, 5, 6 είναι η ανάπτυξη ολόπλευρα, αρμονικά και ισοδύναμα των διανοητικών και ψυχοσωματικών ικανοτήτων των μαθητών με στόχο την απόκτηση ολοκληρωμένης προσωπικότητας, ώστε ως πολίτες να έχουν μια δημιουργική ζωή και να προσφέρουν στην ανθρωπότητα.

Το ελληνικό σχολείο συγκεκριμένα στοχεύει οι μαθητές να αποκτήσουν γνώσεις σε διάφορους τομείς των επιστημών, της τέχνης, της τεχνολογίας, να βελτιώσουν και να αποκτήσουν σωματικές, πνευματικές, ψυχολογικές, ηθικές δεξιότητες, να σκέφτονται κριτικά, και να αποκτήσουν αισθητική καλλιέργεια. Να αποκτήσουν γνώσεις για συνέχιση των σπουδών τους στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση και για την επαγγελματική τους ένταξη και να έχουν την ικανότητα να επιλύουν τα προβλήματα της ζωής. Ακόμα, να αγαπήσουν και να υπερασπίζονται τη ζωή, τη φύση, τον άνθρωπο, την πατρίδα, να λειτουργούν υπεύθυνα, ελεύθερα, δημοκρατικά, δίκαια, ειρηνικά, να συνεργάζονται με τους άλλους χωρίς να αποτελούν εμπόδια η εθνική, θρησκευτική, κοινωνική, πολιτισμική ταυτότητα. Συνεπώς «το σχολείο έχει μια πολύπλευρη αποστολή». (Σαΐτης, 2008, σελ.47)

### **1.2. Σχολείο: ορισμός**

Το σχολείο, όπως είδαμε παραπάνω, έχει «παιδαγωγική και κοινωνική αποστολή» (Κωνσταντίνου, 2017) η δημιουργία του σχολείου οφείλεται στην ανάγκη να παρασχεθούν γνώσεις, μόρφωση, πνευματική καλλιέργεια και εκπαίδευση στα μέλη μιας κοινωνίας η οποία έχει φτάσει σε ένα επίπεδο πολιτισμικής ανάπτυξης.

Είναι ένας θεσμός της κοινωνίας, ο οποίος αναπτύχθηκε σε μια ομάδα ανθρώπων, πόλη για τις αρχαίες κοινωνίες ή σε μια χώρα σε μεταγενέστερη εποχή, μέσα σε συγκεκριμένες πολιτισμικές, οικονομικές, πολιτικές, επιστημονικές, παιδαγωγικές και κοινωνικές συνθήκες, από τις οποίες επηρεάζεται σημαντικά αλλά και τις επηρεάζει, γι' αυτό και η παιδεία χαρακτηρίζεται «επένδυση» από την Σαΐτη (2000), όπως αναφέρεται στον Σαΐτη, (2008). Πάντα η σχέση το σχολείου με το περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται είναι αμφίδρομη (Μπρίνια, 2007; Κατσαρός, 2008).

### **1.3. Χαρακτηρισμός του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος**

Για να επιτευχθούν οι παραπάνω σκοποί και στόχοι της εκπαίδευσης και ο ρόλος του σχολείου, το ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης διοικείται και οργανώνεται με συγκεκριμένη δομή.

Το ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης σύμφωνα με τον τρόπο που έχει οργανωθεί και διοικείται μπορεί να χαρακτηριστεί «συγκεντρωτικό» (Κατσαρός, 2008, σελ.32; Μπρίνια, 2007, σελ. 49) και «γραφειοκρατικό» (Κατσαρός, 2008, σελ.31; Μπρίνια, 2007, σελ.45).

Συγκεντρωτικό, διότι όλα τα σχολεία της ελληνικής επικράτειας λειτουργούν και κατευθύνονται με βάση τις αποφάσεις και εγκυκλίους του Υπουργείου Παιδείας.

Γραφειοκρατικό, διότι δομείται ιεραρχικά και κάθε επίπεδο ιεραρχίας διαθέτει το ανάλογο βαθμό εξουσίας. Επίσης, παρατηρείται καταμερισμός εργασίας αναλόγως του επιπέδου ιεραρχίας, των γνώσεων και της εξειδίκευσης. Οι προσλήψεις πραγματοποιούνται από την ανώτερη εξουσία, το Υπουργείο Παιδείας, με βάση τα προσόντα και την εκπαιδευτική εμπειρία, όπως ορίζει η νομοθεσία. Τέλος όλο το σύστημα ακολουθεί τυποποιημένες διαδικασίες, όπως είναι το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών.

Σαφώς, όμως, στο ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης υπάρχουν και περιθώρια ελευθερίας, κυρίως στο επίπεδο του σχολείου (Bidwell, 1965; Burns και Stalker, 1961; Lortie, 1969, όπως παρατίθεται από τον Κατσαρό, 2008), και πραγματοποιούνται προσπάθειες αποκέντρωσης, όπως θα διαπιστώσουμε εξετάζοντας την οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης. Ωστόσο, σε όλα τα επίπεδα ιεραρχίας υπάρχει αναρχία στην προέλευση και εκτέλεση οδηγιών και καθηκόντων (Σαΐτης, 1994, όπως παρατίθεται από τον Κατσαρό, 2008) αλλά και άτυπες, φιλικές, προσωπικές σχέσεις. Επίσης, στα ανώτερα επίπεδα της διοίκησης και σε επίπεδο σχολείου η κατάρτιση προγράμματος για τη βελτίωση εκπαιδευτικών ζητημάτων και για τη διευθέτηση της λειτουργίας των σχολείων κρίνεται μη ικανοποιητική (Σαΐτης, 2008)

Παρακάτω θα αναφερθούμε αναλυτικά στην οργάνωση και τον τρόπο διοίκησης του ελληνικού συστήματος εκπαίδευσης, για να κατανοήσουμε το θέμα μας, ποιοι παράγοντες ευθύνονται για τα περιστατικά κρίσης στο σχολείο, ποιοι είναι οι αρμόδιοι να παρέμβουν ώστε να ληφθούν μέτρα πρόληψης, να αποφευχθούν, να διαχειριστούν με τον καλύτερο τρόπο, να αντιμετωπιστούν με τις λιγότερες το δυνατό συνέπειες περιστατικά κρίσης στο σχολείο.

## **1.4. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης**

### **1.4.α. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης σε Εθνικό επίπεδο**

#### **(i) Δομή του Υ.ΠΑΙ.Θ.**

Το ανώτατο ιεραρχικά όργανο στη Διοίκηση της Εκπαίδευσης είναι το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υ.ΠΑΙ.Θ.)

Ο Υπουργός Παιδείας με τον Αναπληρωτή Υπουργό, τους Υφυπουργούς, ως μέλη της κυβέρνησης εκφράζουν την εκπαιδευτική πολιτική της. Το Υπουργείο διαχωρίζεται σε τμήματα, Γενικούς Γραμματείς και Διευθύνσεις με βάση τις λειτουργίες που επιτελούν.

#### **(ii) Έργο του Υ.ΠΑΙ.Θ.**

Το Υ.ΠΑΙ.Θ. με βάση τη χρηματοδότηση που θα εξασφαλίσει από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας καταρτίζει το προϋπολογισμό του για να καλύψει ανάγκες λειτουργικές, υλικές, στελέχωσης προσωπικού της εκπαίδευσης. (Κατσαρός, 2008).

Το Υ.ΠΑΙ.Θ. είναι ο κατεξοχήν αρμόδιος φορέας που διαμορφώνει το χαρακτήρα του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα. Σχεδιάζει και προγραμματίζει τους μακροχρόνιους σκοπούς και στόχους της εκπαίδευσης, τα αναλυτικά προγράμματα, νέες δραστηριότητες και καινοτόμα προγράμματα που θα εφαρμοστούν στα σχολεία, τον τρόπο πρόσληψης και την παροχή εξειδικευμένων γνώσεων στους εκπαιδευτικούς, τον τρόπο εξετάσεων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και τον τρόπο εισαγωγής στην Τριτοβάθμια. Υλοποιεί την υπηρεσιακή κινητικότητα του προσωπικού της εκπαίδευσης. (Σαΐτης, 2008)

#### **(iii) Επιστημονικοί Οργανισμοί και άλλοι Φορείς Υποστήριξης του Υ.ΠΑΙ.Θ**

Το Υ.ΠΑΙ.Θ. υποστηρίζεται στο έργο του επιστημονικά από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (Κ.Ε.Ε.), το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.), και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, (Ι.Ε.Π.). Ακόμα από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων (Ι.Τ.Υ.Ε.) «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ», που προσφέρει την τεχνολογική υποστήριξη των ενεργειών ΤΠΕ στην εκπαίδευση και εκδίδει τα βιβλία σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή. (Ν. 3966/2011)

Η εταιρεία «ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ Α.Ε.» είναι υπεύθυνη για τις κτιριακές εγκαταστάσεις και τις υποδομές των φορέων και των δομών εκπαίδευσης και



επιμόρφωσης, των διοικητικών μονάδων τους, καθώς και γενικά των υποδομών του δημοσίου. (Ν. 4199/2013, άρθρο 132).

**(iv) Υπηρεσιακά Συμβούλια του Υ.ΠΑΙ.Θ.**

Στο Υ.ΠΑΙ.Θ. λειτουργούν υπηρεσιακά, πειθαρχικά συμβούλια που ρυθμίζουν την υπηρεσιακή κατάσταση των εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα το Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, (Κ.Υ.Σ.Π.Ε.), το Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Κ.Υ.Σ.Δ.Ε ) (Π.Δ. 1/2003, ΦΕΚ 1, τ. Α΄) το Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο διοικητικού Προσωπικού (Κ.Υ.Σ.ΔΙ.Π).

**(v) Όργανα λαϊκής συμμετοχής σε Εθνικό Επίπεδο**

Σε εθνικό επίπεδο λειτουργούν και «όργανα λαϊκής συμμετοχής» (Σαϊτης, 2008), όπως είναι το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (Ε.Σ.Υ.Π.), που έχει συμβουλευτικό προς το Υ.ΠΑΙ.Θ. ρόλο (Ν. 3149/2003 ΦΕΚ 141 τ. Α΄, άρθρο 13).

**1.4.β. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης σε Περιφερειακό Επίπεδο**

**(i) Δομή των Περιφερειακών Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης**

Το δεύτερο ιεραρχικά όργανο στη Διοίκηση της Εκπαίδευσης είναι οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που έχουν την έδρα τους στην πρωτεύουσα κάθε Γεωγραφικής Περιφέρειας της Ελλάδας με υπεύθυνο τον Περιφερειακό Δ/ντή Εκπ/σης (Π.Δ.Ε.).

Κάθε Δ/ση διαχωρίζεται σε τμήματα: α) στο τμήμα Διοίκησης, β) στο τμήμα Επιστημονικής – Παιδαγωγικής καθοδήγησης Π/θμιας Εκπ/σης και γ) στο τμήμα Επιστημονικής – Παιδαγωγικής καθοδήγησης Δ/θμιας Εκπ/σης και δ) στο τμήμα Επιστημονικής – Παιδαγωγικής καθοδήγησης Δ/θμιας Εκπ/σης.

**(ii) Η Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης Κεντρικής Μακεδονίας**

Η Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης Κεντρικής Μακεδονίας έχει την έδρα της στη Θεσσαλονίκη και εποπτεύει τις Δ/σεις Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης του Ν. Ημαθίας, Περίας, Πέλλας, Κιλκίς, Σερρών, Θεσσαλονίκης και Χαλκιδικής.

**(iii) Υπηρεσιακά Συμβούλια των Περιφερειακών Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης**

Στις Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης λειτουργούν υπηρεσιακά, πειθαρχικά συμβούλια, που ρυθμίζουν την υπηρεσιακή κατάσταση των εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα το Ανώτερο Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, (Α.Π.Υ.Σ.Π.Ε.), το Ανώτερο Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Α.Π.Υ.Σ.Δ.Ε) το Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο διοικητικού Προσωπικού (Π.Υ.Σ.ΔΙ.Π).

**(iv) Περιφερειακά Κέντρα Στήριξης (ΠΕ.ΚΕ.Σ)**

Στις Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης λειτουργούν τα Περιφερειακά Κέντρα Στήριξης (ΠΕ.ΚΕ.Σ) με τον αρμόδιο Οργανωτικό συντονιστή εκπαιδευτικού έργου. Αποστολή των ΠΕ.ΚΕ.Σ. «είναι ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός, η παρακολούθηση, ο συντονισμός και η στήριξη του εκπαιδευτικού έργου των δημόσιων και ιδιωτικών σχολικών μονάδων» (Υ. Α. 158733/ΓΔ4/2018 ΦΕΚ. 4299/Β΄/27.09.2018)

#### **(v) Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου**

Στα ΠΕ.ΚΕ.Σ οι Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου αναλαμβάνουν την παιδαγωγική ευθύνη σε σχολεία της περιοχής που τους ανατίθεται και την επιστημονική για θέματα της ειδικότητάς τους.

#### **1.4.γ. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης σε Νομαρχιακό Επίπεδο**

##### **(i) Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης**

Το επόμενο ιεραρχικά όργανο στη Διοίκηση της Εκπαίδευσης είναι α) η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και β) η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Οι Διευθύνσεις αυτές έχουν την έδρα τους στην πρωτεύουσα κάθε νομού με υπεύθυνους τον Διευθυντή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και τον Διευθυντή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αντίστοιχα.

Η Δ/νση Π/θμιας Εκπ/σης αναλαμβάνει τη διοίκηση και την εποπτεία των δημοτικών σχολείων, των νηπιαγωγείων και των σχολείων ειδικής αγωγής, δημόσιων και ιδιωτικών και των εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε αυτά.

Η Δ/νση Δ/θμιας Εκπ/σης αναλαμβάνει τη διοίκηση και την εποπτεία των κάθε μορφής Γυμνασίων, Λυκείων, δημόσιων και ιδιωτικών και των εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε αυτά.

##### **(ii) Έργο των Δ/ντών Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης**

Οι Διευθυντές διαχειρίζονται τα θέματα λειτουργίας των σχολείων αλλά, όπως προβλέπεται από την Υ.Α. 353.1/324/105657/Δ1/2002 - ΦΕΚ 1340/16-10-2002 άρθρο 14, παρ.6, μπορούν να αυτενεργήσουν και να πραγματοποιήσουν δράσεις (σεμινάρια, ημερίδες, προγράμματα) σε διάφορους τομείς του εκπαιδευτικού έργου, σε θέματα νέων τεχνολογιών, σε παιδαγωγικά ζητήματα, σε θέματα διαχείρισης περιστατικών κρίσεων.

Ακόμα, όπως προβλέπεται από την Υ.Α.353.1./324/105657 /Δ1, ΦΕΚ 1340/16-10-2002 άρθρο 15, παρ. 2ε (Κατσαρός, 2008) μπορούν να οργανώσουν στα σχολεία σε συνεργασία με τους υπεύθυνους φορείς της εκπαίδευσης Προγράμματα Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης ή Ενισχυτικής Διδασκαλίας, Εκπαίδευσης αλλοδαπών ή παλιννοστούντων μαθητών.

##### **(iii) Υπηρεσιακά Συμβούλια των Διευθύνσεων Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης**

Στις Διευθύνσεις λειτουργούν υπηρεσιακά, πειθαρχικά συμβούλια που ρυθμίζουν την υπηρεσιακή κατάσταση των εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα το Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, (Π.Υ.Σ.Π.Ε.), το Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Π.Υ.Σ.Δ.Ε ) (Π.Δ. 1/2003, ΦΕΚ 1, τ. Α')

##### **(iv) Όργανα λαϊκής συμμετοχής σε Νομαρχιακό Επίπεδο**

Σε νομαρχιακό επίπεδο λειτουργούν και «όργανα λαϊκής συμμετοχής» (Σαΐτης, 2008), όπως είναι το Νομαρχιακό Συμβούλιο και η Νομαρχιακή Επιτροπή Παιδείας, η οποία διατυπώνει τις προτάσεις της στα ζητήματα παιδείας σ' αυτό.

##### **(v) Κέντρο Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (Κ.Ε.Δ.Α.Σ.Υ.)**

Με την απόφαση Υ. Α. 211076/ΓΔ4/2018, ΦΕΚ 5614/Β'/13-12-2018 και το Ν.4823/2021, ΦΕΚ 136/Α'/3-8-2021 διαμορφώνεται ο κανονισμός λειτουργίας των

Κέντρου Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (Κ.Ε.Δ.Α.Σ.Υ.), που εδρεύουν στις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και είναι οργανισμοί των Περιφερειακών Διευθύνσεων Εκπαίδευσης. Τα Κ.Ε.Δ.Α.Σ.Υ. υποστηρίζουν το εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό έργο των σχολείων.

#### **(vi) Σχολικοί Σύμβουλοι**

Τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί κάθε νομού υποστηρίζονται από τους σχολικούς συμβούλους της ειδικότητάς τους, που εποπτεύουν κατά βάση σε επίπεδο ενός νομού, περισσότερων ή Περιφέρειας. (Ν.1304/1982 ΦΕΚ 144/Α' / 7-12-1982 και Ν. 4823/2021, ΦΕΚ 136/Α' /3-8-2021)

Οι σχολικοί σύμβουλοι καθοδηγούν και συμμετέχουν στην αυτοαξιολόγηση του σχολικού οργανισμού, αξιολογούν τους εκπαιδευτικούς, κύρια ευθύνη τους, όμως, είναι να καθοδηγούν και να επιμορφώνουν επιστημονικά αλλά και παιδαγωγικά τους εκπαιδευτικούς της ειδικότητάς τους, ενώ έχουν την παιδαγωγική ευθύνη μιας ομάδας σχολείων, με στόχο την ομαλή λειτουργία τους και την ποιότητα στο έργο τους.

### **1.4.δ. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης σε Επίπεδο Τοπικής αυτοδιοίκησης**

#### **(i) Σχολικά κτίρια - Συντήρηση**

Οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) με τον Ν. 1894/1990, ΦΕΚ 110/Α' /27.8.1990, άρθρο 5, παρ. 1-7 και τον Ν.2009/1992, ΦΕΚ 18/Α' /14.2.1992, άρθρο 31 έχουν στην κυριότητά τους τα σχολικά κτίρια και την κινητή σχολική περιουσία που την χρησιμοποιούν για ανάγκες των σχολείων της περιφέρειάς τους.

Οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) δέχονται συγκεκριμένη χρηματοδότηση από το κράτος, το Υ.ΠΑΙ.Θ., μέσω των νομαρχιών, και την διαθέτουν για την εξυπηρέτηση υλικών αναγκών, επισκευής, συντήρησης ή προσωπικού των σχολείων που ανήκουν στην περιφέρειά τους διαμοιράζοντάς την στις σχολικές επιτροπές (Σαΐτης, 2008). Έχουν, λοιπόν, την ευθύνη να είναι τα σχολικά κτίρια ασφαλή.

#### **(ii) Σχολική Επιτροπή (Όργανο λαϊκής συμμετοχής)**

Η Σχολική Επιτροπή αποτελεί τον συνδυαστικό κρίκο του σχολείου με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Σ' αυτήν συμμετέχουν ένα ή περισσότερα σχολεία του οικείου Δήμου. Τα μέλη της αποτελούν οι Διευθυντές των σχολείων, ένας εκπρόσωπος του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων κάθε σχολείου, ενώ τα υπόλοιπα μέλη που τοποθετούνται από τον Δήμαρχο ανήκουν στους δημοτικούς συμβούλους ή στους απλούς πολίτες του Δήμου.

Η Σ.Ε. ( Ν.1894/90, ΦΕΚ 110/Α' /27.8.1990, άρθρο 5, παρ. 1-7 και Ν. 1892/90, ΦΕΚ 101/Α' /31.7.1990, άρθρο 113) διαχειρίζεται τα χρηματικά ποσά που διατίθενται για τα σχολεία μεριμνώντας για την υποδομή του κτιρίου (συντήρηση, επισκευές, αθλητικές και εργαστηριακές εγκαταστάσεις, καλλωπισμός εσωτερικού και εξωτερικού χώρου), για τις ανάγκες λειτουργίας του (θέρμανση, φωτισμός, καθαριότητα, σχολικά κυλικεία, εξοπλισμός εργαστηρίων, βιβλιοθήκης και της εκπαιδευτικής διαδικασίας). (Κατσαρός, 2008; Σαΐτης, 2008).

Κατανοούμε ότι ο ρόλος της είναι δύσκολος, διότι η χρηματοδότηση είναι περιορισμένη για την κάλυψη εξολοκλήρου των αναγκών. Είναι όμως εξαιρετικά σημαντικός, διότι από τους χειρισμούς της εξαρτάται η ασφάλεια και η υγεία των μαθητών. Κατά συνέπεια σχετίζεται άμεσα με την εκδήλωση ή αντιμετώπιση περιστατικών κρίσεων στο σχολείο. Μέσα στη Σχολική Επιτροπή το πρόσωπο που

διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για την ικανοποίηση των παραπάνω αναγκών είναι ο Διευθυντής με το ενδιαφέρον και τις ενέργειές του (βλ. παρακάτω «Ο Διευθυντής»)

### **(iii) Δημοτική Επιτροπή Παιδείας ( Όργανο λαϊκής συμμετοχής)**

Σύμφωνα με το Ν. 1566/85, ΦΕΚ 167/Α΄/30-9-1985, η επιτροπή συγκροτείται από ένα μέλος του Δήμου, που προΐσταται, ένα μέλος της Ένωσης Γονέων και Κηδεμόνων, δύο Διευθυντές σχολείων, εκπροσώπους της παραγωγής και του συνδικαλισμού. Διαμορφώνει προτάσεις προς την τοπική Αυτοδιοίκηση για εκπαιδευτικά ζητήματα της περιοχής (Κατσαρός, 2008). Και η Δημοτική επιτροπή Παιδείας μπορεί να αναλάβει πρωτοβουλίες για αντιμετώπιση περιστατικών κρίσεων στο σχολείο.

### **(iv) Άλλες λειτουργίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε σχέση με την εκπαίδευση**

Η Τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να συνεργαστεί με τα σχολεία σε θέματα κοινωνικά, παιδαγωγικά, ασφάλειας, Υγείας και αντιμετώπισης περιστατικών κρίσεων και κινδύνων μέσω των εγκαταστάσεων που διαθέτει (βιβλιοθήκη) και των φορέων της (Υπηρεσίες, Κέντρα και Οργανισμοί που αφορούν τα παραπάνω θέματα).

## **1.4.ε. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης σε Επίπεδο Σχολείων**

### **(i) Δομή Σχολείων**

Σύμφωνα με το Ν. 1566/85, ΦΕΚ 167/Α΄/30-9-1985, τα σχολεία Πρωτοβάθμιας (Νηπιαγωγεία, Δημοτικά), και Δ/θμιας Εκπ/σης ( Γυμνάσια, Λύκεια) διοικούνται από α) τον Διευθυντή, β) τον υποδιευθυντή, γ) τον Σύλλογο διδασκόντων. Για τη σωστή λειτουργία του συνεργάζονται ακόμα α) τα μαθητικά Συμβούλια, που δεν λαμβάνουν αποφάσεις, β) το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων, γ) η Σχολική Επιτροπή (βλ. παραπάνω σελ. 18 ), δ) το Σχολικό Συμβούλιο. (Σαΐτης, 2008; Κατσαρός, 2008).

### **(ii) Οικονομικοί πόροι των σχολείων**

Τα σχολεία δεν διαθέτουν δικούς τους πόρους πέρα κάποιων πενιχρών εισπράξεων, όπως από τα κυλικεία. (Κατσαρός, 2008). Μπορούν να δεχτούν δωρεές σε υλικά μέσα και εξοπλισμούς. Καλύπτουν τις ανάγκες τους από τη χρηματοδότηση της Σχολικής Επιτροπής.

### **(iii) Έργο του σχολείου**

Τα σχολεία εκτελούν την εκπαιδευτική πολιτική του Υ.ΠΑΙ.Θ. αλλά με τη δυνατότητα του σχεδιασμού των δραστηριοτήτων τους οργανώνονται με ξεχωριστό τρόπο το καθένα. Άρα υπάρχει αυτή η δυνατότητα αυτενέργειας.

Ένα σχολείο ετησίως οφείλει να προγραμματίσει και να διεκπεραιώσει θέματα: α) που αφορούν τη διδασκαλία σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα και τους σκοπούς της εκπαίδευσης, αλλά προσαρμοσμένο στις ανάγκες του, των μαθητών, της περιοχής σύμφωνα με τις μεθόδους και τα μέσα διδασκαλίας, την αξιολόγηση των μαθητών β) παιδαγωγικά θέματα, όπως δράσεις πολιτισμού, γιορτές, εκπαιδευτικά προγράμματα, για την αποφυγή περιστατικών κρίσεων και για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών, γ) θέματα προσωπικού, και επιμόρφωσής του γενικά και στην διαχείριση περιστατικών κρίσεων, δ) διοικητικά θέματα και εργασίες γραμματείας, ε) υλικοτεχνικής υποδομής, άμεσα συσχετιζόμενα με κάποια φαινόμενα κρίσης, στ) θέματα επαφής και συνεργασίας με διάφορους φορείς, την τοπική κοινωνία και αυτοδιοίκηση. (Μπρίνια, 2007; Κατσαρός, 2008).

Οφείλει να διεκπεραιώσει θέματα «καθημερινά» αντιμετωπίζοντας και τις «απρόβλεπτες αντιδράσεις μαθητών και γονέων» (Κατσαρός, 2008).

#### **(iv) Το πλαίσιο αλληλεπίδρασης του σχολείου**

Το σχολείο ως μέρος της κοινωνίας είναι ενταγμένο σε ένα ευρύτερο πλαίσιο:

- α) το νομικό πλαίσιο: οι νόμοι που αφορούν την εκπαίδευση, το κράτος,
- β) το τεχνολογικό, επιστημονικό: ανάπτυξη της τεχνολογίας και των επιστημών και επίδραση που του ασκεί με την χρήση νέων μέσων διδασκαλίας, π.χ. υπολογιστές, e-class, εξ αποστάσεως εκπαίδευση,
- γ) το κοινωνικό: τα ιδιαίτερα στοιχεία μιας κοινωνίας σε ευρύτερο και τοπικό επίπεδο, οι φορείς της κοινωνίας και συνδικαλιστικά όργανα, τα Μ.Μ.Ε. που επηρεάζουν κυρίως όταν τα σχολεία αντιμετωπίζουν προβλήματα και περιστατικά κρίσης, η Εκκλησία, οι φορείς του πολιτισμού,
- δ) το οικονομικό: η ανάπτυξη ή όχι της οικονομίας που θα κρίνει και τα διαθέσιμα ποσά για την εκπαίδευση, οι επαγγελματικές ανάγκες και τάσεις, οι φορείς της παραγωγής,
- ε) το πολιτισμικό: τα ιδιαίτερα στοιχεία ενός πολιτισμού, η ιδεολογία του, το πολιτικό: οι νόμοι του κράτους, ο τρόπος οργάνωσής του που καθορίζουν το ρόλο και τους σκοπούς της εκπαίδευσης,
- στ) το φυσικό : τα ιδιαίτερα στοιχεία και τα προβλήματά της, και σε ένα στενότερο πλαίσιο που είναι τα πρόσωπα και οι φορείς με τα οποία το σχολείο σχετίζεται περισσότερο (μαθητές, γονείς, αρμόδιοι εκπαιδευτικών θεμάτων). (Μπρίνια, 2007; Κατσαρός, 2008).

Όλα τα παραπάνω διαμορφώνουν την υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου, το προσωπικό της εκπαίδευσης με το εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό ρόλο τους, τους μαθητές, τον τρόπο λειτουργίας του. Σαφώς διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συχνότητα περιστατικών κρίσεων και την αντιμετώπισή τους. Αλλά και μεταξύ αυτών των παραγόντων δημιουργούνται σχέσεις αλληλεπίδρασης.

#### **(v) Ο Διευθυντής**

Σύμφωνα με την Υ. Α. 353.1/324/105657/Δ1/2002, ΦΕΚ. 1340/16-10-2002, Άρθρο 14, παρ.6, Άρθρο 15, παρ2ε, ο Διευθυντής του σχολείου «είναι διοικητικός αλλά και επιστημονικός, παιδαγωγικός υπεύθυνος στο χώρο αυτό.» Ειδικότερα ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας, μεταξύ άλλων:

- α) Διαμορφώνει το όραμα του σχολείου.
- β) Υλοποιεί και τηρεί τους νόμους, εγκυκλίους, εντολές των ανώτερων εκπαιδευτικών φορέων και τις αποφάσεις του Συλλόγου Διδασκόντων.
- γ) Δραστηριοποιείται και δραστηριοποιεί τους εκπαιδευτικούς, συντονίζει και ελέγχει το έργο τους στο διοικητικό, επιστημονικό, εκπαιδευτικό, παιδαγωγικό τομέα για επίτευξη στόχων σύμφωνα και με τους γενικούς σκοπούς της εκπαίδευσης σε κλίμα συνεργασίας.
- δ) Τους πληροφορεί για θέματα λειτουργίας του σχολείου, για το έργο της σχολικής επιτροπής και εκπαιδευτικά προγράμματα. Ενδυναμώνει την ενότητα του Συλλόγου Διδασκόντων, μετριάξει τις διαφωνίες.
- ε) Είναι ο παιδαγωγικά υπεύθυνος για τη διαμόρφωση θετικού και δημοκρατικού κλίματος στο σχολείο, για την τήρηση της πειθαρχίας μαζί με τους εκπαιδευτικούς και για την ανάπτυξη αρμονικών σχέσεων ανάμεσα στα μέλη της σχολικής κοινότητας.
- στ) Επικοινωνεί με τους ανώτερους εκπαιδευτικούς φορείς για τη διαχείριση προβλημάτων του σχολείου, για τη βελτίωση του παιδαγωγικού κλίματος αλλά και με τα μέλη της σχολικής κοινότητας, εκπαιδευτικούς, μαθητές, μέσω των μαθητικών

συμβουλίων, γονείς, και εκπροσωπεί το σχολείο στις επαφές με την κοινωνία και τους φορείς της.

ζ) Σχεδιάζει και οργανώνει με το Σύλλογο Διδασκόντων, το Διευθυντή Εκπαίδευσης, τους Σχολικούς Συμβούλους εκπαιδευτικά προγράμματα, δράσεις, επιμορφώσεις εκπαιδευτικών αλλά και με τα μέλη της σχολικής κοινότητας.

η) Ευθύνεται και φροντίζει μαζί με το Σύλλογο των Διδασκόντων για τη συντήρηση και λειτουργία των σχολικών εγκαταστάσεων, για την καθαριότητα και αισθητική των χώρων του σχολείου, για την υγεία και ασφάλεια των μαθητών, την προμήθεια εποπτικών μέσων διδασκαλίας.

θ) Ο Διευθυντής του σχολείου καλεί το Σχολικό Συμβούλιο και το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων σε συνεδριάσεις για θέματα του σχολείου.

Επομένως, ο Διευθυντής ενός σχολείου συντονίζει, παραχωρεί εξουσίες, επικοινωνεί, διαχειρίζεται διαφορές και συγκρούσεις, ενεργοποιεί τα μέλη του σχολικού περιβάλλοντος (Κατσαρός, 2008), στα πλαίσια ενός «μνημονίου ενεργειών» για το σχολικό έτος, διαμορφώνει το σχολικό κλίμα. (Σαϊτης, 2008)

Από την ενασχόλησή του και τους χειρισμούς του στα πλαίσια της σχολικής επιτροπής και την επικοινωνία με τις αρμόδιες υπηρεσίες του Δήμου, αφού προηγηθεί ο τακτικός έλεγχος των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων του σχολείου από τον ίδιο, εξαρτάται η κατάσταση του σχολείου, ο εμπλουτισμός του σε σχολικό εξοπλισμό, η ασφάλεια και η υγεία των μαθητών.

#### **(vi) Ο Σύλλογος Διδασκόντων**

Ο Σύλλογος Διδασκόντων που αποτελείται από όλους τους εκπαιδευτικούς του σχολείου (μόνιμους, αναπληρωτές, ωρομίσθιους) και Πρόεδρο τον Διευθυντή, είναι ο αρμόδιος να εφαρμόσει του σκοπούς της εκπαιδευτικής πολιτικής: να αναπτύξει τις πνευματικές, ψυχικές, συναισθηματικές, κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών.

Στα πλαίσια αυτά οφείλει:

α) να σχεδιάζει το έργο του, διδακτικό και παιδαγωγικό (να οργανώνει επισκέψεις, δραστηριότητες, προγράμματα αγωγής υγείας, πολιτιστικά, περιβαλλοντικά),

β) να το ελέγχει κατά τη διάρκεια της σχ. χρονιάς παρεμβαίνοντας με προγράμματα εκπαιδευτικά ή με την επικοινωνία με τους υπεύθυνους φορείς για επίλυση ζητημάτων παιδαγωγικής φύσεως, συγκρούσεων κ.τ.λ., να διαχειρίζεται περιστατικά κρίσης, όπως η εφαρμογή των υγειονομικών πρωτοκόλλων και των εγκυκλίων για την αξιοποίηση της ασύγχρονης και σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού (Μάρτιος 2020 έως και το σχ. έτος 2022-23),

γ) στο τέλος να το αξιολογεί στα πλαίσια της εσωτερικής αξιολόγησης της σχολικής μονάδας,

δ) να προετοιμάζεται με επιμορφώσεις στο γνωστικό, στο παιδαγωγικό και ψυχικό τομέα, σε καταστάσεις κρίσεις στο σχολείο, ώστε να βελτιώσει την αποτελεσματικότητά του,

ε) να επιμορφώνεται στη χρήση των νέων εποπτικών και τεχνολογικών μέσων και να τα χρησιμοποιεί στην εκπαιδευτική διαδικασία,

στ) να λαμβάνει πάντα υπόψη του στις όποιες ενέργειές του την υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου, το μορφωτικό, κοινωνικό επίπεδο και τις ανάγκες των μαθητών, την ιδιαιτερότητα της τοπικής κοινωνίας,

ζ) να έρχεται σε επικοινωνία με τους γονείς ή κηδεμόνες και να ενημερώνει για την πρόοδο στα μαθήματα και τη συμπεριφορά των μαθητών

η) να έχει διοικητικά καθήκοντα και εργασίες γραμματειακής υποστήριξης.

Ο ρόλος του είναι πολύπλευρος και από το επίπεδο της ενεργοποίησής του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η ομαλή λειτουργία του σχολείου και η διαμόρφωση του σχολικού κλίματος.

#### **(vii) Εσωτερικός κανονισμός Λειτουργίας του Σχολείου**

Σύμφωνα με την Υ.Α. 13423/ΓΔ4 /2021 ΦΕΚ 491/Β' /9-2-2021 από το σχολικό έτος 2020-2021 σε κάθε σχολείο Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπαίδευσης πρέπει να υπάρχει Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας επικυρωμένος από ανώτερους φορείς της Εκ/σης. Συντάσσεται από το Σύλλογο Διδασκόντων, το Δ.Σ. του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων, έναν εκπρόσωπο του Δήμου και από το Προεδρείο του δεκαπενταμελούς μαθητικού συμβουλίου για τα σχολεία της Δ/βμιας Εκ/σης και πρέπει να γίνεται σεβαστός από τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας (Σύλλογος Διδασκόντων, μαθητές, γονείς).

Μεταξύ άλλων αναφέρεται και σε θέματα παραβατικότητας, βίας και σχολικού εκφοβισμού, παρενόχλησης, εξαναγκασμού, ρατσιστικής συμπεριφοράς, φθοράς της σχολικής παρουσίας, τα οποία, αν παρατηρηθούν διαχειρίζονται κατάλληλα από τον Δ/ντή, τον Σύλλογο, τον Συντονιστή του Εκπαιδευτικού έργου σε συνεργατικό κλίμα. Σκοπός να επιτευχθούν η υπευθυνότητα στους μαθητές, οι δημοκρατικές αξίες, η σωματική και ψυχική τους υγεία, η ομαλή λειτουργία του σχολείου και ένα θετικό κλίμα στο σχολικό περιβάλλον

#### **(viii) Σχολικό Κλίμα**

Το κλίμα που διαπνέει ένα σχολείο διαμορφώνεται από τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του (μέγεθος, είδος σχολείου, υποδομή), το πλαίσιο ευρύτερο και στενότερο, όπως είδαμε παραπάνω, τα μέλη που το απαρτίζουν, τον Διευθυντή με τον τρόπο που ασκεί την εξουσία γενικά και τα μέλη του σχολικού περιβάλλοντος, το διδακτικό προσωπικό, με τον τρόπο άσκησης των καθηκόντων τους, τις αξίες και τα συναισθήματά τους, τους μαθητές, τις σχέσεις μεταξύ των μελών του (Σαΐτης, 2008).

#### **(ix) Σχολικό Συμβούλιο (Όργανο λαϊκής συμμετοχής)**

Το Σχολικό Συμβούλιο, σύμφωνα με τον Ν. 1566/85, άρθρο 51, αποτελείται από τον Σύλλογο Διδασκόντων, από το Δ.Σ. του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων και έναν εκπρόσωπο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Έχει Πρόεδρο τον Διευθυντή του Σχολείου και σκοπό την ανάπτυξη των σχέσεων εκπαιδευτικών και γονέων για τη διεύθυνση των σχολικών θεμάτων.

#### **(x) Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων (Όργανο λαϊκής συμμετοχής)**

Οι γονείς και κηδεμόνες σύμφωνα με τον Ν. 2621/1998, ΦΕΚ 136/Α' /23.6.1998, άρθρο 2, που αντικατέστησε τον Ν. 1566/85, ΦΕΚ 167/Α' /30-9-1985, άρθρο 53, συγκροτούν Διοικητικό Συμβούλιο και στηρίζουν το εκπαιδευτικό έργο με την οικονομική κάλυψη των αναγκών του σχολείου, με τη διοργάνωση δράσεων επαγγελματικού προσανατολισμού, κοινωνικών δραστηριοτήτων, αγωγής υγείας. Εκπρόσωποί τους συμμετέχουν στη Σχολική Επιτροπή, το Σχολικό Συμβούλιο, στη Δημοτική Επιτροπή Παιδείας. Ενώ στη Νομαρχιακή Επιτροπή Παιδείας εκπρόσωπος της ομοσπονδίας Γονέων κάθε νομού και στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας εκπρόσωπος της συνομοσπονδίας Γονέων.

Σημαντικός, λοιπόν, κι ο ρόλος των Γονέων και Κηδεμόνων στο θέμα που εξετάζουμε.

## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2<sup>ο</sup> : ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ**

### **2.1. Κρίση, γενικά : ορισμός**

Για την έννοια «κρίση» έχουν δοθεί πολλοί ορισμοί από τους μελετητές. Εμείς θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τη σημασία της κάνοντας αναφορά σε μερικούς.

Κατά τον Carlan (1964), λοιπόν, όπως αναφέρεται από τους Brock, Sandoval, Lewis (2005) και Χατζηχρήστου (2012), όταν κάποιος με την παρουσίαση ενός κινδύνου αποπροσανατολίζεται συναισθηματικά, το θεωρεί μη διαχειρίσιμο με τα μέσα που έχει στη φαρέτρα του, και δεν μπορεί να απομακρυνθεί από αυτό, βρίσκεται σε κρίση.

Ο Slaikou (1990) ,όπως παρατίθεται στην Μπρίνια (2007) και τον Γερασιμάτο, (2018) κάνει λόγο , πάλι, για αποσταθεροποίηση, σύγχυση, μη διαχειρίσιμη κατάσταση με τα συμβατικά μέσα αλλά προσθέτει το στοιχείο της παροδικότητας και της αμφίβολης κατάληξης.

Η Μπρίνια (2007) στον ορισμό της τονίζει την απειλή, την επικινδυνότητα, την μετάβαση από την ομαλότητα σε συνθήκες δυσχερείς, αβέβαιες που χρήζουν διαχείριση για την επιστροφή στην ισορροπία. Επίσης, επισημαίνει την μοναδικότητα των περιστατικών κρίσεων ως προς τη σφοδρότητα, το ρυθμό και τους παράγοντες ανάπτυξής τους.

Ο Πασχαλούδης (2022) χαρακτηρίζει τις κρίσεις «ανεπιθύμητες», που φέρνουν εμπόδια και απειλές, ενώ ενέχουν τις περισσότερες φορές το στοιχείο του αιφνιδιασμού, και της παροδικότητας.

### **2.2. Σχολική Κρίση : ορισμός**

Κατά τον Metzgar (1994), όπως αναφέρεται στον Κατσαρό (2008) και στην Καρολίδου (2017), η σχολική κρίση δημιουργεί προβλήματα και σύγχυση στη δραστηριότητα του σχολικού περιβάλλοντος με αρνητικές συνέπειες στην ψυχική υγεία και γνωστική εξέλιξη των μαθητών.

Ο Παναγάκος (2011) προσθέτει το αιφνιδιαστικό συνήθως χαρακτήρα των περιστατικών κρίσης και επαναλαμβάνει κι αυτός τις επιπτώσεις σε μέρος ή στο σύνολο των μελών του σχολείου και κυρίως στην ψυχοσωματική κατάσταση των μαθητών και στην ένταξή τους στην κοινότητα.

Στον ορισμό που παρατίθεται στο εγχειρίδιο για εκπαιδευτικούς της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου, γίνεται λόγος για ένα ή περισσότερα απειλητικά περιστατικά που έχουν επιπτώσεις στην ψυχοσωματική κατάσταση των μαθητών ή και στο σύνολο των εργαζόμενων στο σχολείο. Μπορούν να παρουσιαστούν στο σχολικό εύρος ή έξω από αυτό, επιδρούν με άμεσο ή έμμεσο τρόπο στην αποτελεσματικότητά του και δεν διαχειρίζονται με τα συμβατικά μέσα.

### **2.3. Χαρακτηριστικά της Κρίσης**

Τα περιστατικά κρίσης είτε αφορούν το σχολείο είτε άλλους «χώρους» έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Σύμφωνα με τους Κουσκουβέλη, (1997), Μπρίνια, (2007), Sarah και άλλους, (2020) , Brock και τους συνεργάτες του, (2005), Χατζηχρήστου , (2012). Roberts (1990), όπως αναφέρεται στη Χατζηχρήστου, (2012) και Πασχαλούδη (2022):

- Είναι περιστατικά αναπόφευκτα στο σχολείο ή στη ζωή
- Ξεκινούν με ένα συμβάν μεγάλης ψυχικής έντασης
- Χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης και προτεραιότητας
- Επηρεάζουν δυσμενώς και από πολλές απόψεις πρόσωπα, ατομικά, ή συλλογικά, τη φήμη ενός οργανισμού, είναι απειλητικά
- Εμποδίζουν την σαφή, αντικειμενική και ταχεία ενημέρωση



- Αυξάνεται σταδιακά η σφοδρότητά τους
- Εξελίσσονται σε ορισμένο χρόνο, συνήθως ταχύτατα και ακαθόριστα
- Παρατηρείται μεγάλη συγκινησιακή φόρτιση, φόβος και αγωνία και επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του προσώπου να το ξεπεράσει
- Εμφανίζεται απουσία κάποιου σχεδίου για την αντιμετώπισή τους ή, αν υπάρχει σχέδιο, απουσία από πριν δοκιμαστικών ασκήσεων πάνω σε αυτό, συντονισμού κατά τη διάρκεια της κρίσης, απουσία αρμόδιων ή και σωματική, διανοητική εξάντληση αυτών
- Μεταβάλλουν την ομαλή κατάσταση
- Επιφέρουν την ανάμειξη διοικητικών υπηρεσιών και των μέσων ενημέρωσης
- Έχουν και θετικές επιδράσεις, διότι ρυθμίζουν ζητήματα

## **2.4. Τα είδη των σχολικών κρίσεων- παραδείγματα**

### **2.4.α. Κρίσεις με βάση τη μορφή της απειλής: Εξελικτικές - Περιστασιακές**

Σύμφωνα με τους Brock και τους συνεργάτες του, (2005) και τους ερευνητές Aguilera, (1998), Slaikeu, (1990), Smith, (1990), Erickson, (1963), και άλλους, στους οποίους κάνει αναφορά, οι σχολικές κρίσεις διακρίνονται σε **α) «εξελικτικές και β) «περιστασιακές»:**

**α) Οι «εξελικτικές»** παρουσιάζονται κατά το πέρασμα του ανθρώπου σε ένα άλλο επίπεδο της ανάπτυξής του. Κατά τον Brock και άλλους (2005), τέτοιες κρίσεις συμβαίνουν όταν το παιδί ξεκινάει τη σχολική ζωή ή εισέρχεται στην εφηβική ζωή. Μπορούν να καθοριστούν πριν την εμφάνισή τους. Κυρίως η επίδρασή τους αφορά τα συγκεκριμένα πρόσωπα. Αν θα γίνουν κρίσεις εξαρτάται από την ψυχική και οικογενειακή κατάσταση των μαθητών, την ενίσχυση ή όχι που θα τύχουν από το σχολείο και την τοπική κοινωνία. Στην εποχή μας με τον γρήγορο ρυθμό ζωής, την ηθική και κοινωνική εξαχρείωση είναι δυνατόν να εμφανιστούν τέτοιες κρίσεις και να επηρεάσουν το σχολικό περιβάλλον με τις εξής εκδηλώσεις (κατά τον Stevenson, 1994, όπως αναφέρεται στον Κατσαρό, 2008): παραμέληση των μαθημάτων, ανυπακοή στους σχολικούς κανόνες, απρεπή και παραβατική συμπεριφορά, επιθετικότητα και σχολικός εκφοβισμός, εμπλοκή σε συμμορίες, ναρκωτικά, κλοπές.

**β) Οι «περιστασιακές»** είναι συμβάντα που δεν τα περιμένουμε, μας αιφνιδιάζουν, χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης και επιδρούν σε ένα μεγάλο μέρος ή στο σύνολο του σχολικού περιβάλλοντος αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Πολλοί μελετητές (Slaikeu, 1990; Carlson, 1997; Young, 1998; Heath et al, 2009), όπως αναφέρει ο Brock και οι συνεργάτες του, 2005, σελ. 16 κατηγοριοποιούν τις περιστασιακές κρίσεις ως εξής:

**i) Σοβαρές αρρώστιες ή σοβαροί τραυματισμοί:** ομαδικές ασθένειες, δυστυχήματα με σχολικά λεωφορεία ή γενικά με τα μέσα μαζικής μεταφοράς, δυστυχήματα που αφορούν ένα ή περισσότερα μέλη της σχολικής κοινότητας (μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς), ατυχήματα που λαμβάνουν χώρα στο σχολείο ή έξω από αυτό, απόπειρες αυτοκτονίας, πυρκαγιές, εκρήξεις.

Παραδείγματα: πανδημία κορονοϊού 2020-2023, τραυματίες από το ατύχημα με σχολικό λεωφορείο στα Τέμπη το 2003 και στο πέταλο του Μαλιακού το 2004

**ii) Θάνατος μελών της σχολικής κοινότητας** που μπορούν να προκληθούν με τους παραπάνω τρόπους και άλλους.

Παράδειγμα: θάνατοι από το δυστύχημα με σχολικό λεωφορείο στα Τέμπη το 2003 και στο πέταλο του Μαλιακού το 2004.

**iii) Κίνδυνος της ζωής ή της σωματικής αρτιμέλειας και της ψυχολογικής υγείας:** από επιθετική εισβολή ατόμων στο σχολείο, βιασμό, απαγωγή, ενδοοικογενειακή ή ενδοσχολική βία και επιθετικότητα, από καταλήψεις, κλοπές στο σχολείο

Παραδείγματα: εξαφάνιση του Άλεξ στη Βέροια το 2006, βιασμός μαθήτριας στην Αμάρυνθο της Εύβοιας το 2006 κατά τη διάρκεια κατάληψης του σχολείου, αρπαγή διευθυντή και οδήγησή του στην αστυνομία στο Αιγίνιο της Περείας το Δεκέμβριο του 2021 από γονείς με αφορμή τα μέτρα κατά του κορονοϊού.

**iv) Συμβάντα πολεμικής μορφής:** πολεμικές επιθέσεις σε σχολεία, ομηρείες μελών της σχολικής κοινότητας, τρομοκρατικές ενέργειες.

Παραδείγματα: επίθεση με όπλα και βόμβες σε σχολείο από 2 εφήβους τον Απρίλιο του 1999 στο Littleton του Colorado των Η.Π.Α. με πολλά θύματα, τον 1998 παρόμοιο περιστατικό στο Jonesbord του Arkansas.

**v) Φυσικές καταστροφές:** σεισμοί, πυρκαγιές, πλημμύρες, ακραία καιρικά φαινόμενα, που προκαλούν καταστροφές στις σχολικές εγκαταστάσεις ή όχι αλλά επιδρούν στα μέλη της σχολικής κοινότητας.

Παραδείγματα: Σεισμός στις 7/9/1999 στην Αθήνα, πυρκαγιές στην Πελοπόννησο και την Εύβοια το 2007, στο Μάτι της Αττικής τον Ιούλιο του 2018. Στα παραπάνω φαινόμενα τα θύματα ήταν πολλά.

**vi) Τεχνολογικές καταστροφές:** εκρήξεις στο λεβητοστάσιο, στις ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις, έκθεση σε τοξικές ουσίες, πυρηνικά ατυχήματα.

Παραδείγματα: έκρηξη στο λεβητοστάσιο του 9<sup>ου</sup> Δημοτικού Σχολείου Σερρών το Δεκέμβριο του 2022 με θύμα ένα παιδί, το πυρηνικό ατύχημα στο Τσερνόμπιλ της Ουκρανίας τον Απρίλιο του 1986.

#### **2.4.β. Κρίσεις με βάση την επίπτωση στο πρόσωπο:**

Οι κρίσεις, σύμφωνα με τον Baldwin, (1978) και Burgess & Baldwin, (1981), όπως αναφέρεται από την Χατζηχρήστου, (2012), κατηγοριοποιούνται ως εξής:

**(i) Κρίσεις που σχετίζονται με τον ιδιαίτερο τρόπο αντίδρασης κάποιου, όταν αντιμετωπίζει προβληματικά ερεθίσματα** (π.χ. σπουδές ή επάγγελμα που θα ακολουθήσει). Έχει ανάγκη ενημέρωσης και εμπύχωσης.

**ii) Κρίσεις που παρουσιάζονται κατά το πέρασμα του ανθρώπου σε ένα άλλο επίπεδο της ζωής του** (π.χ. όταν το παιδί ξεκινάει τη σχολική ζωή ή εισέρχεται στην εφηβική ζωή).

**iii) Κρίσεις που προέρχονται από ιδιαίτερα αγχογόνα περιστατικά** (π.χ. αιφνίδιοι θάνατοι στενών συγγενών, σοβαρές αρρώστιες, διαζύγιο γονιών).

**iv) Κρίσεις που σχετίζονται με την πορεία προς την εσωτερική ωριμότητα του ανθρώπου** (π.χ. ο αυτοέλεγχος, το επίπεδο συναισθηματικής αυτονομίας, η σεξουαλική προτίμηση, η συμπεριφορά προς τις αρχές).

**v) Κρίσεις που σχετίζονται με ψυχικές νόσους** (π.χ. κατάθλιψη, ανορεξία και βουλιμία).

**vi) Κρίσεις που σχετίζονται με σοβαρά περιστατικά ψυχικής υγείας** (π.χ. αυτοκτονικές τάσεις, εξάρτηση από ναρκωτικά ή αλκοόλ, διάφορες μορφές ψύχωσης, έντονη επιθετικότητα) και έχουν σοβαρές επιπτώσεις στο ίδιο το άτομο και στο περίγυρό του.

Στα παραπάνω περιστατικά απαιτείται από τους εκπαιδευτικούς παρατήρηση, εμπύχωση, συνεργασία με τους γονείς, συνεργασία ή παραπομπή στους υπεύθυνους φορείς ψυχικής υγείας ή άλλους.

#### **2.4.γ. Κρίσεις με βάση τον χώρο πρόκλησής τους: Εσωτερικές- Εξωτερικές**

Κατά τον Metzgar, (1994), όπως αναφέρεται στον Κατσαρό, (2008), κατηγοριοποιούνται σε **α) εσωτερικές και β) εξωτερικές**.

**α) Οι εσωτερικές** είναι αυτές που τα περιστατικά σχετίζονται με το χώρο του σχολείου, άρα πρέπει να επιλυθούν εκτός από τα περιστατικά και οι παράγοντες πρόκλησής τους, (π.χ. ενδοσχολικός εκφοβισμός και bullying), ενώ

**β) Οι εξωτερικές** είναι αυτές που τα περιστατικά παρουσιάζονται έξω από το χώρο του σχολείου (π.χ. σεισμός).

#### **2.4.δ. Κρίσεις σχετικές με την παραβατική Συμπεριφορά- την Ενδοσχολική Βία και τον Εκφοβισμό**

Όπως αναφέρεται στο ερευνητικό πρόγραμμα του Ο.ΕΠ.ΕΚ. (Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών), (2008), εκδηλώνονται σημαντικά φαινόμενα παραβατικής συμπεριφοράς από μαθητές Λυκείων της Αθήνας (Έρευνα του Εργαστηρίου Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών του πανεπιστημίου Αθηνών, 2002-2003). Επίσης το 10% των μαθητών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και το 15% των μαθητών της Πρωτοβάθμιας έχουν δεχτεί bullying (Έρευνα του τμήματος Ψυχολογίας του Α.Π.Θ. 2007).

Φαίνεται ότι τα θύματα είναι περισσότερα, αφού οι μαθητές που δέχονται bullying δεν αποκαλύπτουν πάντα το πρόβλημά τους.

##### **i) Ορισμός Παραβατικής Συμπεριφοράς**

Κατά τους Maher και Maher, (1985), όπως αναφέρεται στο ερευνητικό πρόγραμμα του Ο.ΕΠ.ΕΚ. (Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών), (2008), η παραβατική συμπεριφορά σχετίζεται με απρόοπτες, παρορμητικές, αντικοινωνικές αντιδράσεις, αδυναμία προσαρμογής στους κοινωνικούς κανόνες και τον υπαρκτό κόσμο, προκαλεί κακό στο ίδιο το πρόσωπο και στο περιγύρω του

##### **ii) Ορισμός Σχολικού Εκφοβισμού (bullying)**

Κατά τον Farrington,(1993), όπως αναφέρεται στο ερευνητικό πρόγραμμα του Ο.ΕΠ.ΕΚ. (Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών), 2008, ο σχολικός εκφοβισμός είναι η σωματική, γλωσσική και η συναισθηματική επίθεση ενός μαθητή σε συμμαθητή του με σκοπό να τον πονέσει, να τον τρομοκρατήσει, να τον αγχώσει.

Ο Herbert, (1998), όπως αναφέρεται στο ερευνητικό πρόγραμμα του Ο.ΕΠ.ΕΚ. (Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών), 2008, προσθέτει ότι στον σχολικό εκφοβισμό ένας είναι ο θύτης, ο ανώτερος και ο άλλος το θύμα, «ο κατώτερος», ότι δεν αλλάζει η σχέση και ότι υπάρχει το στοιχείο της επανάληψης.

##### **iii) Μορφές των κρίσεων Εκφοβισμού**

Κατά τον Farrington,(1993), όπως αναφέρεται στο ερευνητικό πρόγραμμα του Ο.ΕΠ.ΕΚ., (2008), οι κρίσεις Εκφοβισμού εκδηλώνονται με τις εξής μορφές:

- Σωματικά: σπρωξίματα, επιθέσεις με το σώμα ή με αντικείμενα και πρόκληση τραυμάτων, εξαφάνιση ή διάλυση προσωπικών πραγμάτων.

- Γλωσσικά: απρεπείς εκφράσεις, άσκηση ψυχολογικής βίας για να προβεί ή όχι σε κάποιες ενέργειες, αρνητικοί χαρακτηρισμοί για χαρακτηριστικά που τον διαφοροποιούν.

- Έμμεσα: κακοπροαίρετη κριτική σε τρίτους, μετάδοση ανυπόστατων πληροφοριών, παραγκωνισμός. Κατά τους Rivers et al, (1994) και Patton et al, (2015), όπως αναφέρονται στην έρευνα του Γεωργαλή Ε.(2020) αυτή η μορφή διακρίνεται στην

- «Κοινωνική βία»: παραγκωνισμός, και

- «Κυβερνητική βία»: μετάδοση ανυπόστατων πληροφοριών ή πραγματικών, αφού αποσπάστηκαν παράνομα, μέσω του κυβερνοχώρου. (Livingstone et al, 2011, όπως αναφέρεται στην έρευνα του Γεωργαλή, 2020)

#### **iv) Μορφές των κρίσεων Παραβατικής Συμπεριφοράς**

Κατά τον Mayer, (1995), όπως αναφέρεται στο ερευνητικό πρόγραμμα του Ο.ΕΠ.ΕΚ., (2008), οι κρίσεις παραβατικής συμπεριφοράς στο σχολείο έχουν τις εξής μορφές:

- Γλωσσική επίθεση
- Επιθετική συμπεριφορά
- Πρόκληση φθοράς και καταστροφών
- Αναίρεση κανονισμών
- Απειθαρχία και άρνηση της δύναμης των μεγαλύτερων (εκπαιδευτικών, γονέων)
- Μη τήρηση κανόνων της κοινωνίας
- Βιασμοί
- Ναρκωτικά
- Κάπνισμα

#### **v) Μέσα για την πραγματοποίηση της παραβατικής συμπεριφοράς**

Τα τελευταία χρόνια χρησιμοποιούνται τα κινητά τηλέφωνα ή άλλες ηλεκτρονικές συσκευές για τη βιντεοσκόπηση περιστατικών ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού

### **2.4.ε. Συγκρούσεις**

#### **i) Συγκρούσεις: Ορισμός**

Στο λεξικό του Μπαμπινιώτη, (1998), η λέξη «σύγκρουση» ορίζεται ως «η έντονη αντίθεση συμφερόντων, νοοτροπιών, απόψεων, αρμοδιοτήτων (για υποθέσεις που υπάγονται στη δικαιοδοσία δύο αρχών, υπηρεσιών με διαφορετικές εκτιμήσεις σχετικά με τη λύση που πρέπει να δοθεί) / η έντονη αντιπαράθεση / η βίαιη συμπλοκή, η ένοπλη αντιπαράθεση/ η έκφραση ψυχικών εσωτερικών τάσεων, κινήτρων ή απαιτήσεων που έρχονται σε αντίθεση».

Όπως αναφέρεται στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτικού με θέμα «Επίλυση συγκρούσεων στο Δημοτικό σχολείο» από το «Παρατηρητήριο για τη Βία στο σχολείο» του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου, (2016-17), προϋπόθεση της σύγκρουσης είναι οι αντίθετες θεωρήσεις που οδηγούν τα μέλη της σχολικής κοινότητας, ατομικά ή ομαδικά σε διενέξεις και ανταγωνισμούς, επιδρούν στην επικοινωνία και στον τρόπο λειτουργίας του σχολείου (Rahim, 2002).

Οι συγκρούσεις είναι δυνατόν να έχουν θετικές συνέπειες ή αρνητικές. Οι συγκρούσεις μεταξύ των μαθητών βοηθούν στην πνευματική, συναισθηματική και κοινωνική εξέλιξή τους (Shantz & Hartup, 1992). Ωστόσο με την αρνητική τους μορφή μπορούν να δημιουργήσουν και περιστατικά κρίσεων στο σχολείο, όπως φαίνεται και από τον ορισμό του Μπαμπινιώτη (1998).

#### **ii) Χώρος - μορφές συγκρούσεων στο σχολείο - η σύγκρουση ως κρίση**

Οι συγκρούσεις στο σχολείο που αποτελεί ένα κομμάτι της κοινωνίας με μέλη και υποσύνολα, τα οποία αλληλοσυσχετίζονται αλλά έχουν αντίθετες ιδέες, θεωρήσεις, επιδιώξεις, είναι φυσιολογικές και μοιραίες.

Οι συγκρούσεις στο σχολείο μπορεί να εκδηλωθούν σε όλους τους χώρους του, στις αίθουσες, στους διαδρόμους, στο γραφείο του Διευθυντή ή των Εκπαιδευτικών, στο προαύλιο χώρο.

Να εμφανιστούν μεταξύ μαθητών, εκπαιδευτικών, μεμονωμένα ή σε ομάδες, μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών ή μαθητών με Διευθυντή, μεταξύ ενός ή περισσότερων Εκπαιδευτικών με Διευθυντή ή με έναν και περισσότερους γονείς, μεταξύ Διευθυντή και ενός ή περισσότερων γονέων, μεταξύ του Διευθυντή ή του

Συλλόγου Διδασκόντων με άλλους φορείς της εκπαίδευσης ή φορείς που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία. (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008, όπως αναφέρεται στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτικού με θέμα «Επίλυση συγκρούσεων στο Δημοτικό σχολείο» από το «Παρατηρητήριο για τη Βία στο σχολείο» του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου, 2016-17).

Οι συγκρούσεις στο σχολείο, συχνά εμφανίζονται με φαινόμενα βίας: γλωσσική επίθεση, απρεπείς εκφράσεις, αρνητικοί χαρακτηρισμοί, επιθετική συμπεριφορά, σπρωξίματα, επιθέσεις με το σώμα ή με αντικείμενα και πρόκληση τραυμάτων, με πρόκληση φθοράς και καταστροφών σε προσωπικά πράγματα μελών της σχολικής κοινότητας ή γενικά στο σχολείο, κακοπροαίρετη κριτική σε τρίτους, μετάδοση ανυπόστατων πληροφοριών, παραγκωνισμό. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι μαθητές κυρίως αλλά και τα υπόλοιπα μέλη της σχολικής κοινότητας δεν έχουν καλλιεργήσει την ικανότητα να επιλύουν τις αντιθέσεις τους με το διάλογο και με ειρηνικό τρόπο. (Μαυροσκούφης, 2007, όπως αναφέρεται στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτικού με θέμα «Επίλυση συγκρούσεων στο Δημοτικό σχολείο» από το «Παρατηρητήριο για τη Βία στο σχολείο» του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου, 2016-17).

### **iii) Αίτια συγκρούσεων στο σχολείο**

Η Τούντα (2019) στο άρθρο της με θέμα «Συγκρούσεις στο σχολείο: αφορμή για δημιουργικότητα και εξέλιξη» θεωρεί ότι οι αιτίες των συγκρούσεων στο σχολείο είναι: η ανομοιότητα των ανθρώπων, οι αντίθετες θεωρήσεις, ιδέες, επιδιώξεις, υποχρεώσεις, τα προβλήματα στις σχέσεις και στην επικοινωνία, η έλλειψη συνεργασίας, προβλήματα στην δομή και συγκρότηση του σχολείου, οι ασάφειες στα καθήκοντα και στις αρμοδιότητες, οι ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή, στο προσωπικό και η προσπάθεια αποκατάστασης αυτών, οι γενικότερες οικονομικές κοινωνικές συνθήκες.

### **iv) Συνέπειες των συγκρούσεων στο σχολείο**

Όπως είπαμε παραπάνω οι συνέπειες των συγκρούσεων είναι θετικές και αρνητικές.

Όταν οι συγκρούσεις είναι ήπιες, συμβαίνουν για ουσιαστικούς λόγους και συνοδεύονται με συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων οδηγούν στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων, στην εξέλιξη των μελών του σχολικού περιβάλλοντος.

Όταν, όμως, εμφανίζονται με ακραία φαινόμενα βίας, αφήνουν στους εμπλεκόμενους συναισθήματα θυμού, δυσπιστίας, ψυχικού πόνου. Στο σχολικό περιβάλλον διαμορφώνονται συνθήκες διχασμού, τάσεις εγωιστικές, έλλειψη συνεργασίας και οργάνωσης με αντίκτυπο στους εκπαιδευτικούς που δεν λαμβάνουν ευχαρίστηση από το επάγγελμά τους αλλά και στους μαθητές που δεν βελτιώνουν τη πνευματική, συναισθηματική και κοινωνική τους κατάσταση. Ένα τέτοιο σχολείο με αρνητική ατμόσφαιρα δεν μπορεί να επιτύχει τους σκοπούς του (Τούντα, 2019).

## **2.4.στ. Πανδημία covid19**

### **i) Πανδημία covid19: ορισμός**

Η πανδημία του κορονοϊού με το όνομα covid19 είναι μια μολυσματική και μεταδοτική ασθένεια, προσβάλλει το αναπνευστικό σύστημα και προκαλεί από ήπια συμπτώματα έως και θάνατο στη σοβαρή της μορφή. Πρωτοεμφανίστηκε τους τελευταίους μήνες του 2019 στη Γουχάν της Κίνας, γρήγορα εξαπλώθηκε στην υπόλοιπη χώρα και από την άνοιξη του 2020 σταδιακά σε όλες τις χώρες της γης. Ο παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ, 2023) στις 30 Ιανουαρίου 2020 θεώρησε την κατάσταση που δημιουργήθηκε «Εκτακτη Ανάγκη Δημόσιας Υγείας Διεθνούς

Ενδιαφέροντος» και στις 11 Μαρτίου «πανδημία».( Βικιπαίδεια, 2023). Στις 5 Μαΐου 2023 ήρε την κατάσταση έκτακτης ανάγκης, και όρισε την έναρξη της κατάστασης «μακροχρόνιας διαχείρισης» και οι χώρες να βρίσκονται σε ετοιμότητα, αφού ο κορονοϊός υπάρχει, συνεχίζει να μολύνει και να προκαλεί κίνδυνο για τη δημόσια υγεία αλλά οι θάνατοι είναι λιγότεροι και ο πληθυσμός έχει αποκτήσει υψηλά ποσοστά ανοσίας με τους εμβολιασμούς. (ΕΟΔΥΥ, 2023)

## **ii) Διαχείριση της κατάστασης κατά την πανδημία του covid19 στον κόσμο - Συνέπειές της**

Η πανδημία covid19 είναι ένα κοσμοϊστορικό γεγονός που επηρέασε όλες τις χώρες του κόσμου στον οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό τομέα. Ολόκληρος ο πλανήτης διαχειρίστηκε «έναν κοινό εχθρό, για πρώτη φορά σε τέτοια κλίμακα» ( Γεωργακόπουλος, 2021). Σε λίγο χρονικό διάστημα στην Ευρώπη και στον κόσμο ορίστηκαν οδηγίες, κανονισμοί και νόμοι για την διευθέτηση της κατάστασης, για την ενημέρωση του πληθυσμού για αποφυγή της νόσησης, για την καραντίνα, παρασκευάστηκαν και διατέθηκαν εμβόλια για την αντιμετώπιση της covid19, αυτοδιαγνωστικές και άλλες εξετάσεις για τον εντοπισμό της ασθένειας, οργανώθηκε ηλεκτρονικά η όλη διαχείριση της κατάστασης, όπως τα ηλεκτρονικά πιστοποιητικά εμβολιασμού. (European council, council of the European Union, 2023)

Σύμφωνα με την Βικιπαίδεια, κυβερνήσεις επικρίθηκαν για τον τρόπο χειρισμού της κατάστασης, για καταπάτηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, αφού εφαρμόστηκαν περιορισμοί των κατοίκων σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο στην κυκλοφορία και στις μετακινήσεις, και έκλεισαν τα σύνορα πολλών κρατών.

Προκλήθηκαν σοβαρές οικονομικές συνέπειες και νέα δεδομένα:

- από το κλείσιμο των εμπορικών καταστημάτων, των χώρων εστίασης, γενικά των επιχειρήσεων,
- από τη χρηματοδότηση για να στηριχτούν οικονομικά επιχειρήσεις και εργαζόμενοι που επλήγησαν από το κλείσιμο,
- από τη χρηματοδότηση στο τομέα της υγείας για τη διαχείριση της κατάστασης στα νοσηλευτικά ιδρύματα,
- από τις επιπτώσεις στον τουρισμό και γενικά στην οικονομία λόγω της απαγόρευσης των μετακινήσεων σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο,
- από την τηλεργασία και τις ηλεκτρονικές αγορές (Βικιπαίδεια).

Σύμφωνα με την Βικιπαίδεια, από την πανδημία του covid19 έχουν πεθάνει πάνω από 6 εκατομμύρια άνθρωποι και έχουν νοσήσει πάνω από 570 εκατομμύρια σε όλο τον κόσμο. Πέρα από αυτή την τρομακτική συνέπεια στη σωματική ακεραιότητα των ανθρώπων, δεν πρέπει να αμελήσουμε και τις συνέπειες που προκάλεσε και προκαλεί ακόμα στην ψυχική υγεία με το φόβο της νόσησης, του θανάτου ή λόγω της απουσίας της δια ζώσης επικοινωνίας εξαιτίας της καραντίνας που εφαρμόστηκε και του κλεισίματος των χώρων πολιτισμού, διασκέδασης, λατρείας.

## **iii) Διαχείριση της κατάστασης κατά την πανδημία του covid19 στην Ελλάδα**

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τη Βικιπαίδεια, η κατάσταση με την πανδημία συνοπτικά είχε ως εξής:

- Τον Φεβρουάριο του 2020 παρουσιάστηκαν οι πρώτοι ασθενείς covid19.
- Τον Μάρτιο, επειδή παρουσιάστηκαν ασθενείς σε όλη την επικράτεια, έκλεισαν σχολεία, πανεπιστήμια, εμπορικά, χώροι εστίασης, λατρείας, πολιτισμού και άθλησης, ξενοδοχεία σε όλη τη χώρα. Επιλεγμένα καταστήματα και υπηρεσίες έμειναν ανοιχτές για την κάλυψη των βασικών αναγκών των πολιτών. Άρχισε η πληροφόρηση των πολιτών μέσω τηλεόρασης από το Υπουργείο Υγείας για την πορεία της ασθένειας και

τα μέτρα που λαμβάνονταν για τη διαχείρισή της. Πραγματοποιήθηκαν από τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας μηνύματα μέσω κινητών για την επικίνδυνη κατάσταση και διαφημίσεις από όλα τα μέσα. Αποφασίστηκε καραντίνα και περιορισμοί στην κυκλοφορία και μετακίνηση των πολιτών σε όλη τη χώρα. Επιτρεπόταν μόνο για συγκεκριμένους λόγους με ειδική βεβαίωση και έγγραφο ταυτοποίησης. Έκλεισαν τα σύνορα με γειτονικές χώρες και διακόπηκαν οι επιβατικές πτήσεις. Ορίστηκαν πρόστιμα για όσους δεν τηρούν τα μέτρα αλλά και οικονομικές ενισχύσεις και διευκολύνσεις για τους πληγέντες από τους περιορισμούς. Πραγματοποιήθηκαν προσπάθειες για βελτίωση του ιατρικού εξοπλισμού και γενικά του συστήματος υγείας από το κράτος αλλά και από απλούς πολίτες, οργανισμούς και χώρες με δωρεές.

- Τον Μάιο σταδιακά τα περισσότερα μέτρα αποσύρονται και γίνεται προσπάθεια για επιστροφή στην κανονικότητα με μέτρα προστασίας και συγκεκριμένες οδηγίες για τον περιορισμό της νόσου. Οι πολίτες υποχρεώνονται να χρησιμοποιούν μάσκα σε συγκεκριμένες περιστάσεις.

- Τον Αύγουστο παρατηρείται επιδείνωση με σημαντική αύξηση των μολυσμένων από τον ιό, των ασθενών στα νοσοκομεία, των νεκρών.

- Τον Νοέμβριο του 2020 επιστροφή στην καραντίνα και στα περιοριστικά μέτρα μέχρι το Φεβρουάριο του 2021

- Τον Ιανουάριο του 2021 ξεκίνησε σταδιακά ο εμβολιασμός του πληθυσμού.

- Από τις 6 Νοεμβρίου 2021 έως 30 Απριλίου 2022, για την είσοδο σε εσωτερικό χώρο έπρεπε με έγγραφο να πιστοποιήσεις τον εμβολιασμό σου, τη νόσησή σου ή το αρνητικό αποτέλεσμα διαγνωστικών ελέγχων για covid 19.

- Τον Ιούνιο του 2022 καταργείται η υποχρεωτικότητα της μάσκας εκτός από ορισμένους χώρους.

#### **iv) Συνέπειες της πανδημίας στο σχολείο**

Σύμφωνα με τη Βικιπαίδεια, η πανδημία επενέργησε και στο εκπαιδευτικό τομέα των χωρών, αφού σε 73 χώρες έκλεισαν εκπαιδευτικά ιδρύματα και εφαρμόστηκε τηλεκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης για πρώτη φορά.

Στην Ελλάδα τα σχολεία έκλεισαν τον Μάρτιο του 2020 και λειτούργησαν για πρώτη φορά μέσω της ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης (πλατφόρμες e-class και e-me) και προς το τέλος της πρώτης καραντίνας για τα Γυμνάσια και τα Λύκεια με πειραματικό τρόπο μέσω της σύγχρονης τηλεκπαίδευσης (webex) μέχρι το άνοιγμά τους, 11 Μαΐου για τους μαθητές της Γ' Λυκείου, 18 για τις υπόλοιπες τάξεις της Δ/θμιας Εκπ/σης και 1 Ιουνίου για τα Δημοτικά. Κατά τη δεύτερη καραντίνα έκλεισαν από τις 7 Νοεμβρίου 2020 μέχρι 11 Ιανουαρίου 2021 τα Δημοτικά, 1 Φεβρουαρίου τα Γυμνάσια και τον Μάρτιο τα Λύκεια.

Σύμφωνα με την εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αντιμετώπιση της κρίσης της νόσου COVID-19 στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (2020):

- Η πανδημία άλλαξε τον τρόπο εκπαίδευσης και επαφής των μελών του σχολικού περιβάλλοντος, με επιπτώσεις στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας και γενικά της κοινωνίας.

- Οι εκπαιδευτικοί έπρεπε ταχύτατα να εναρμονιστούν με την τηλεκπαίδευση. Χωρίς να έχουν όλοι την απαραίτητη κατάρτιση, με προσωπικό κόπο και επιπλέον ώρες εργασίας εις βάρος συχνά της οικογενειακής τους ζωής, με τη συνεργασία μεταξύ τους, έφεραν σε πέρας το δύσκολο αυτό εγχείρημα.

- Η πανδημία αποτέλεσε την αφορμή για τον εκσυγχρονισμό των σχολείων και την βελτίωση εκπαιδευτικών και μαθητών στον ηλεκτρονικό τρόπο μάθησης.

- Έγινε προσπάθεια να αντιμετωπιστούν προβλήματα σχετικά με το δικαίωμα όλων να έχουν την δυνατότητα για τηλεκατάρτιση, καθώς υπήρχαν εκπαιδευτικοί αλλά κυρίως μαθητές και οι οικογένειές τους που δεν είχαν τις γνώσεις, τα τεχνολογικά μέσα ή σύνδεση στο διαδίκτυο για οικονομικούς, γεωγραφικούς και άλλους λόγους.
- Κατά τη διάρκεια της πανδημίας έπρεπε να υπάρχει επαφή σχολείου, εκπαιδευτικών και μαθητών, για να επιτευχθούν οι εξής στόχοι: η κοινωνική ένταξη, η ψυχική ενθάρρυνση και σωματική ασφάλεια των μαθητών, των οικογενειών τους αλλά και των εκπαιδευτικών, σε με τέτοια κρίσιμη κατάσταση που επικρατεί ο φόβος της νόσησης, του θανάτου και απουσιάζει η δια ζώσης επικοινωνία εξαιτίας της καραντίνας. Οι ίδιοι στόχοι επιτεύχθηκαν και με το άνοιγμα των σχολείων.
- Συγκεκριμένα, έπρεπε να εξασφαλιστεί η υγεία των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας, γι' αυτό και με την επιστροφή στα σχολεία λήφθηκαν υγειονομικά μέτρα με ενημερώσεις, οδηγίες με την αλληλοϋποστήριξη των φορέων εκπαίδευσης και υγείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Κατά την επιστροφή στο σχολείο μετά τους περιοριστικούς όρους και την τηλεκατάρτιση εφαρμόστηκαν πρωτόκολλα για:
  - την προετοιμασία του σχολικού κτιρίου, ώστε να διαφυλαχθεί η υγεία των μαθητών,
  - αλλαγές στο πρόγραμμα λειτουργίας του σχολείου, τήρηση των αυτοδιαγνωστικών ελέγχων από τα μέλη του σχολείου και της χρήσης μάσκας,
  - ενημέρωση του διδακτικού προσωπικού και δημιουργία τέτοιας συμπεριφοράς από αυτούς για την ψυχική στήριξη των μαθητών, μετά την κατάσταση που έχουν βιώσει με την τηλεκατάρτιση, τα περιοριστικά μέτρα, τις όποιες επιπτώσεις που μπορεί να προκάλεσε η πανδημία στην οικογένειά τους / για την τήρηση κανόνων υγιεινής, / για την ενημέρωση σχετικά με την πανδημία και τον τρόπο προφύλαξης και περιορισμού της νόσου (Υπουργείο Υγείας, 2023).

## 2.5. Η πορεία μιας κρίσης

Κατά τους: Sarah και άλλους, (2020) , Μπρίνια , (2007), Πασχαλούδη (2022) η κρίση διαγράφει την εξής πορεία:

### **α' περίοδος: πρότερη της κρίσης :**

Είναι τα σημάδια στις συμπεριφορές (π.χ. φαινόμενα βίας) ή στα μέσα (π.χ. ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή) και γενικά οτιδήποτε γίνεται ή δεν γίνεται, που αν το προσέξει κανείς, θα κατανοήσει την επερχόμενη κρίση. Τα σημάδια αυτά δεν είναι απαραίτητο να υπάρχουν.

Σ' αυτήν την περίοδο, ωστόσο, πρέπει να λαμβάνονται τα μέτρα πρόληψης, να εκπονούνται πλάνα.

### **β' περίοδος: η κύρια περίοδος ύπαρξης των περιστατικών κρίσης:**

Η περίοδος αυτή γίνεται αντιληπτή από όλους. Κρατάει λιγότερο από την προηγούμενη αλλά υπάρχει μεγάλη ένταση και αρνητικές συνέπειες. Σ' αυτήν την περίοδο παρεμβαίνουμε, για να μειώσουμε όσο γίνεται τις συνέπειες. Αν δεν έχουμε πλάνο ή είναι αναποτελεσματικό, ίσως αυξήσουμε τις συνέπειες.

Η περίοδος μετά την κρίση συνήθως χωρίζεται:

### **γ' περίοδος: συνειδητοποίησης και αντιμετώπισης των συνεπειών:**

Τα γεγονότα έχουν διαμορφωθεί, πραγματοποιούνται οι πρώτες απόπειρες αντιμετώπισης, περιορίζεται ο κίνδυνος και η σφοδρότητα.

### **δ' περίοδος: εξομάλυνσης και επανόδου στην προ κρίσης περίοδο:**

Λαμβάνονται μέτρα σε όλα τα επίπεδα για να αποκατασταθούν οι αρνητικές συνέπειες και να επανέλθει γρήγορα η φυσιολογική λειτουργία. Κρατάει πολύ χρόνο αναλόγως του περιστατικού.



## 2.6. Αιτίες των Κρίσεων

Οι αιτίες των κρίσεων, σύμφωνα με την Konoor- Misra, (2020), σχετίζονται με:

**α) Εσωτερικά προβλήματα μιας επιχείρησης ή υπηρεσίας.** Για παράδειγμα η ύπαρξη συγκρούσεων μεταξύ εκπαιδευτικών ή μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, η αρνητική παιδαγωγική ατμόσφαιρα, οι ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή ενός σχολείου, η ελλιπής κατάρτιση των εκπαιδευτικών στις νέες τεχνολογίες, η απουσία οργάνωσης γενικά και ολοκληρωμένου σχεδιασμού κατά την εκτέλεση των καθηκόντων, απουσία ενιαίας ιδεολογίας σε μια σχολική μονάδα, η κακή διαχείριση του εκπαιδευτικού προσωπικού αλλά και των οικονομικών διαθέσιμων μέσων.

**β) Προβλήματα που εισέρχονται από το έξω περιβάλλον.** Και το σχολείο επηρεάζεται από τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές συνθήκες μιας χώρας ή ευρύτερης περιοχής. Η πανδημία της covid19 επηρέασε τον τρόπο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η οικονομική κρίση στην Ελλάδα μείωσε τα κονδύλια για την εκπαίδευση. Σεισμοί, ακραία καιρικά φαινόμενα, ενέργειες τρομοκρατών, πολεμικές συγκρούσεις δημιουργούν σχολικές κρίσεις.

**γ) Λανθασμένοι χειρισμοί των αρμοδίων κατά την αντιμετώπιση μιας κρίσης.** Εκτός από το βασικό παράγοντα που προκάλεσε την κρίση, αυτή μπορεί να επιδεινωθεί αν οι αρμόδιοι είναι ακατάλληλοι να την διαχειριστούν. Κατά τον Κουσκουβέλη, (1997), οι λανθασμένες αντιδράσεις σε ερεθίσματα λεκτικά ή συμπεριφοράς, οι παρερμηνείες ως προς τις προθέσεις του αντιπάλου, η απουσία αντίδρασης ή η εσκεμμένη ερεθιστική αντίδραση έχει ως συνέπεια την κακή αντιμετώπιση της κατάστασης και τη σφοδρότητα της κρίσης.

Η Μπρίνια, (1997), κατηγοριοποιεί τις αιτίες των κρίσεων ως εξής:

**α) Οικονομικές,** όπως η κακή διαχείριση των οικονομικών πόρων.

**β) Σχετικές με την συγκρότηση των σχολείων,** όπως η έλλειψη εκπαιδευτικών, απουσία κανονισμού λειτουργίας, απουσία οργάνωσης κατά την εκτέλεση των καθηκόντων

**γ) Σχετικές με τη διοίκηση,** όπως συγκρούσεις μεταξύ εκπαιδευτικών ή και με τον Διευθυντή, αναποτελεσματική Διεύθυνση ή Διοίκηση γενικότερα.

**δ) Σχετικές με το Νόμο,** όπως δικαστικές συγκρούσεις με την Τοπική αυτοδιοίκηση, με φορείς της εκπαίδευσης.

**ε) Αιτίες έκτακτης ανάγκης,** όπως σεισμοί, ακραία καιρικά φαινόμενα.

**στ) Παιδαγωγικές,** όπως η ύπαρξη συγκρούσεων μεταξύ εκπαιδευτικών ή μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, η αρνητική παιδαγωγική ατμόσφαιρα, η παραβατική συμπεριφορά.

## 2.7. Αντιδράσεις των μαθητών στις κρίσεις

### 2.7.α. Οι Συντελεστές που επηρεάζουν τις αντιδράσεις των μαθητών στις κρίσεις

Σύμφωνα με την Χατζηχρήστου, (2012), οι αντιδράσεις των μαθητών στα περιστατικά κρίσης συνδέονται με τα βιώματά τους, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και την εγγύτητα του περιστατικού σε αυτούς.

Οι αντιδράσεις τους εξαρτώνται, επίσης από την «ευαλωτότητα» και την «ανθεκτικότητα» τους. Η «ευαλωτότητα» ορίζεται ως η αδυναμία κάποιου να ξεπεράσει περιστατικά κρίσης και το σημαντικό ενδεχόμενο να δεχτεί σοβαρά την επιρροή τους (Brock, 2002, όπως αναφέρεται από την Χατζηχρήστου, 2012). Η «ανθεκτικότητα» ορίζεται ως η δυνατότητα κάποιου να ανταπεξέλθει και να

εναρμονιστεί σε απειλητικά περιστατικά (Garmezy & Masten, 1991, όπως αναφέρεται από την Χατζηχρήστου, 2012). Καθένα μας χαρακτηρίζεται από ένα επίπεδο «ευαλωτότητας» και «ανθεκτικότητας». Το επίπεδο «ευαλωτότητας» και «ανθεκτικότητας» σχετίζεται με συντελεστές που απειλούν τον μαθητή και με την ύπαρξη ή όχι συντελεστών που τον προφυλάσσουν και εντοπίζονται είτε στον εαυτό του είτε έξω από αυτόν.

Οι συντελεστές που απειλούν τον μαθητή (την ευαλωτότητα του) και αφορούν το εξωτερικό πλαίσιο είναι το πόσο κοντά συμβαίνει το περιστατικό κρίσης και προβλήματα που αντιμετωπίζει η οικογένειά του ή μέλη της. (Laor, Wolmer & Cohen, 2001, όπως αναφέρεται από την Χατζηχρήστου, 2012). Οι συντελεστές που δρουν απειλητικά και αφορούν τον ίδιο τον μαθητή κατά τους Carlson, (1997), Doll & Lyon. (1998), Nader & Rynoos, (1993), όπως αναφέρεται από την Χατζηχρήστου, (2012), είναι:

- Το επίπεδο των επαφών με το θύμα του περιστατικού κρίσης.
- Απειλητικά και επικίνδυνα για την ψυχική και σωματική του ασφάλεια βιώματα του παρελθόντος.
- Η ύπαρξη ψυχικών νόσων των μαθητών ή των οικογενειών τους.
- Η απουσία ψυχικού σθένους, κοινωνικού κύκλου και υλικών μέσων, για να τον ενισχύσουν σε περιστατικά κρίσης.
- Η ύπαρξη αγωνίας για την υγεία συγγενών ή φίλων μπορεί να τον αποδυναμώσει περαιτέρω σε περιστατικά κρίσης.

Από την άλλη οι συντελεστές που προφυλάσσουν τον μαθητή και τον δυναμώνουν στα περιστατικά κρίσης κατά την Χατζηχρήστου, (2012), είναι:

- Τα προσωπικά χαρακτηριστικά: η καλή εικόνα για τον εαυτό του, η αυτοπεποίθηση, ο βαθμός κοινωνικοποίησής του, η προσαρμοστικότητα.
- Το οικογενειακό πλαίσιο: η υγιείς σχέσεις με συγγενικά πρόσωπα, ο βαθμός ενίσχυσής του και ενασχόλησης συναισθηματικής, πνευματικής οικονομικής με αυτόν.
- Το σχολικό πλαίσιο: η καλή επικοινωνία με τα άλλα παιδιά, με τους εκπαιδευτικούς, η καλή παιδαγωγική ατμόσφαιρα και οι δημοκρατικές διαδικασίες, το επίπεδο επίτευξης γνωστικών, κοινωνικών, ψυχικών στόχων.
- Η τοπική και ευρύτερη κοινωνία: η ύπαρξη υλικοτεχνικών μέσων και υπηρεσιών για ενασχολήσεις και βοήθεια.

### **2.7.β. Οι Αντιδράσεις των μαθητών στις κρίσεις γενικά**

Από τις βασικές εκδηλώσεις (Rynoos και Eth, 1986, όπως αναφέρεται από την Χατζηχρήστου, 2012), παρουσιάζονται, η επαναφορά του περιστατικού στη μνήμη τους, η ανησυχία τους ότι θα επαναληφθεί, η απομάκρυνση από το περίγυρό τους και η προσήλωση στο οικογενειακό περιβάλλον. Παράλληλα αισθάνονται ανίκανοι να χειριστούν την κατάσταση, ότι έχει χαθεί η κανονικότητα και η ομαλότητα στη ζωή τους, υπερβολικό άγχος για την υγεία τους. (Χατζηχρήστου, 2012).

### **2.7.γ. Οι Αντιδράσεις των μαθητών στις κρίσεις ανά ηλικιακή ομάδα**

Ειδικότερα, στην **προσχολική ηλικία**, τα παιδιά επανέρχονται σε αντιδράσεις μικρότερων αναπτυξιακών φάσεων, δεν μπορούν να συγκρατήσουν τα σύρα τους, χάνουν την επιθυμία τους για φαγητό, αναπτύσσουν φοβίες και προβλήματα στην ομιλία, είναι απείθαρχα και υπερκινητικά, δείχνουν ιδιαίτερη προσήλωση στους γονείς τους. (Ινστιτούτο Μελέτης Καταστροφικών Συμπεριφορών και Κέντρο Πρόληψης της

Αυτοκτονίας του Λος Άντζελες, 1978, όπως αναφέρεται από τον Brock και άλλους , 2005).

Στη **σχολική ηλικία (5-11 χρονών)**, παρουσιάζουν σωματικά προβλήματα (στην όραση, στο δέρμα, πονοκεφάλους, προβλήματα στον ύπνο), αλλαγές στην επικοινωνία με τους άλλους, όπως συγκρούσεις με φιλικά και συγγενικά πρόσωπα, άρνηση του σχολείου ή πτώση στην πρόοδό τους, απομάκρυνση από εξωσχολικές ενασχολήσεις, διάσπαση προσοχής. (Ινστιτούτο Μελέτης Καταστροφικών Συμπεριφορών και Κέντρο Πρόληψης της Αυτοκτονίας του Λος Άντζελες, (1978), όπως αναφέρεται από τον Brock και άλλους , (2005)).

Στην **πρεεφηβική ηλικία**, παρουσιάζουν σωματικά προβλήματα (δερματικές παθήσεις, πονοκεφάλους και άλλους σωματικούς πόνους, προβλήματα στον ύπνο, ανορεξία), άρνηση του σχολείου. Ακόμα, απομάκρυνση από εξωσχολικές ενασχολήσεις και από τους φίλους τους, συγκρούσεις με στενά συγγενικά πρόσωπα και αντιδραστικότητα στη δύναμη των μεγαλύτερων, εκπαιδευτικών ή γονέων (Ινστιτούτο Μελέτης Καταστροφικών Συμπεριφορών και Κέντρο Πρόληψης της Αυτοκτονίας του Λος Άντζελες, 1978, όπως αναφέρεται από τον Brock και άλλους ,2005).

Στην **εφηβική ηλικία**, οι έφηβοι όταν έρχονται αντιμέτωποι με περιστατικά κρίσης επανέρχονται σε αντιδράσεις μικρότερων αναπτυξιακών φάσεων, εμφανίζουν ανευθυνότητα, αδιαφορία για ικανοποίηση του γενετήσιου ενστίκτου και για διεκδίκηση της αυτονομίας τους από τους μεγαλύτερους. Στα σωματικά προβλήματα παρουσιάζουν πονοκεφάλους, προβλήματα στον ύπνο, ανορεξία ή βουλιμία, γαστρεντερικά και δερματικά προβλήματα. Παρουσιάζουν διάσπαση προσοχής, διαφορετική αντιμετώπιση των εξωσχολικών ενασχολήσεων από αυτήν που είχαν πριν, το αίσθημα του ανικανοποίητου. (Ινστιτούτο Μελέτης Καταστροφικών Συμπεριφορών και Κέντρο Πρόληψης της Αυτοκτονίας του Λος Άντζελες, 1978, όπως αναφέρεται από τον Brock και άλλους , 2005).

Σε μερικούς μαθητές όλων των ηλικιών, πιο σπάνια, παρουσιάζεται η **Διαταραχή Μετατραυματικού Στρες (ΔΜΤΣ)** κατά την οποία τα σωματικά και ψυχοκοινωνικά προβλήματα διαρκούν πολύ περισσότερο και έχουν σημαντικές επιπτώσεις. Όταν το παιδί ή ο έφηβος επηρεάζεται από αυτή τη διαταραχή, επαναφέρει στη μνήμη του το περιστατικό κρίσης, προσπαθεί να μην έρθει σε επαφή με καταστάσεις που του θυμίζουν το περιστατικό, είναι υπερευαίσθητος, απομονώνεται, νιώθει έντονη θλίψη μελαγχολία, ανασφάλεια και παρουσιάζει αυτοκαταστροφική συμπεριφορά. (World Health Organization, ICD -10, 1992, όπως αναφέρεται από την Χατζηχρήστου, 2012).

#### **2.7.δ. Τρόποι αντιμετώπισης περιστατικών κρίσης από τα παιδιά και τους εφήβους**

Τα παιδιά και οι έφηβοι όταν έρχονται αντιμέτωποι με περιστατικά κρίσης μεταχειρίζονται διάφορους τρόπους προσπαθώντας να ηρεμήσουν και να αποκτήσουν την προ κρίσης αρμονία και κανονικότητα (Χατζηχρήστου, 2012, σελ. 42-43):

α) τρόποι «αποφυγής»:

- την «άρνηση», όταν αντιδρούν σαν να μην έχει συμβεί το περιστατικό,
- την «παλινδρόμηση»: όταν επανέρχονται σε αντιδράσεις μικρότερων αναπτυξιακών φάσεων,
- την «απόσυρση», όταν περιπλανώνται με τη σκέψη τους σε φανταστικούς κόσμους,
- την «παρορμητική ενεργητικότητα», όταν παρουσιάζουν ενεργητικότητα και

υπερδιέγερση

β) τρόποι «διαχείρισης», που κατά τον Valliant, (1997), όπως αναφέρεται από την Χατζηχρήστου, (2012) είναι:

- ο «αλτρουϊσμός», όταν εστιάζουν την προσοχή τους και τη φροντίδα τους σε στενά συγγενικά πρόσωπα,
- το «χιούμορ», όταν προσπαθούν να διασκεδάσουν με την προβληματική κατάστασή τους,
- η «απόθηση», όταν εστιάζουν το ενδιαφέρον τους σε ενασχολήσεις, απομακρυνόμενοι για λίγο από το στρες αλλά με την ιδέα της επαναφοράς τους στο δύσκολο περιστατικό πανικοβάλλονται,
- η πρόληψη και ο σχεδιασμός για τυχόν μελλοντικά αγχογόνα περιστατικά, όταν διαμορφώνουν το χώρο γύρω τους για να νιώθουν ασφαλείς,
- η «υποκατάσταση», όταν ασχολούνται με αθλητικές, πολιτιστικές και άλλες ενασχολήσεις, ώστε να αποκτήσουν ευχαρίστηση και δύναμη.

Οι τρόποι «διαχείρισης» που εφαρμόζουν τα παιδιά και οι έφηβοι, όταν έχουν μεγάλη διάρκεια και είναι μεμονωμένοι, μπορεί να ανακουφίζουν παροδικά από το άγχος του περιστατικού κρίσης αλλά ίσως οδηγήσουν σε περαιτέρω ψυχολογικές ή κοινωνικές συνέπειες.

Οι εκπαιδευτικοί, όταν γνωρίζουν τους τρόπους αντίδρασης και αντιμετώπισης των μαθητών τους στην κρίση, μπορούν να τους συναισθανθούν και να τους ενισχύσουν.

## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3<sup>ο</sup> : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ**

### **3.1.Εισαγωγή**

Σύμφωνα με τα νέα δεδομένα της σχολικής ψυχολογίας και τις νέες ανάγκες της κοινωνίας ο σκοπός είναι να δημιουργηθεί ένα νέο σχολείο, αποτελεσματικό, που διαφέρει από των προηγούμενων χρόνων στο ότι στοχεύει στη ψυχική ενδυνάμωση των μελών του (εκπαιδευτικών, μαθητών, γονέων), στη συνεργασία μεταξύ τους, «ενός σχολείου ως κοινότητας που νοιάζεται και φροντίζει για τα μέλη της» (Hatzichristou, Lykitsakou, Lampropoulou, & Dimitropoulou, 2010; Henderson & Milstein, 2008; Χατζηχρήστου, Δημητροπούλου, Λυκισάκου & Λαμπροπούλου, 2010; Χατζηχρήστου, Λαμπροπούλου, Λυκισάκου, 2004, όπως αναφέρεται από τη Χατζηχρήστου, 2012, σελ.68 )

Για να είναι ένα σχολείο αποτελεσματικό πρέπει να διαθέτει θετικό σχολικό κλίμα, χαρισματική ηγεσία, δημοκρατικές διαδικασίες στους κόλπους του, συμμετοχή στην διοίκηση των γονέων, των παραγόντων της τοπικής αυτοδιοίκησης, να χαρακτηρίζεται από εξωστρέφεια και να υπάρχει συνεχής επιμόρφωση των αρμόδιων (Κατσαρός, 2008)

Οι στόχοι πρέπει να είναι ξεκάθαροι και να επιτυγχάνονται με τη σωστή διοίκηση, ύπαρξη σχεδιασμού, συντονισμού των ενεργειών, πληρότητα προσωπικού, αποτελεσματική ηγεσία, επικοινωνία εσωτερικά και προς τα έξω, αξιολόγηση, ικανοποιητικοί οικονομικοί πόροι. (Κατσαρός, 2008)

### **3.2. Διαχείριση κρίσεων: ορισμός**

Η «διαχείριση κρίσεων» είναι η συστηματική ενασχόληση και εκτίμηση των απειλών που είναι πιθανόν να προσβάλουν έναν οργανισμό, ένα σύστημα ή μία κοινότητα, για να μειωθεί η αποσταθεροποίηση, η σύγχυση και για να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες, προληπτικές, κατά την εξέλιξη και μετά το πέρας της κρίσης, με σκοπό να διατηρηθεί η ασφάλεια των προσώπων, του φυσικού, κοινωνικού, οικονομικού, πολιτικού περιβάλλοντος και η ομαλότητα της κατάστασης. (Γερασιμάτος, 2018).

### **3.3. Η αναγκαιότητα της διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο**

Με δεδομένα ότι οι σχολικές κρίσεις είναι αναπόφευκτες και ότι σκοπός της εκπαίδευσης, όπως είδαμε, είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών ικανοτήτων των μαθητών για την απόκτηση ολοκληρωμένης προσωπικότητας και «η δημιουργία ενός σχολείου ως κοινότητας που νοιάζεται και φροντίζει για τα μέλη της» (Χατζηχρήστου, 2012, σελ. 68) είναι επιβεβλημένο το σχολείο να ασχοληθεί και με περιστατικά κρίσεων, ώστε ως πολίτες να έχουν μια δημιουργική ζωή και να προσφέρουν στην ανθρωπότητα. Εξάλλου, οι μαθητές, αν δεν ενισχυθούν από τους γονείς τους και τους εκπαιδευτικούς στα περιστατικά κρίσης που αντιμετωπίζουν, όχι μόνο θα χρειαστούν περισσότερο χρόνο και ατομική προσπάθεια να τα ξεπεράσουν αλλά πιθανόν να παρουσιάσουν ψυχοσωματικά προβλήματα στην ενήλικη ζωή (Χατζηχρήστου, 2012). Σύμφωνα με τον Walker και άλλους, (1994), όπως αναφέρεται στον ΟΕΠΕΚ, (2006), όταν οι μαθητές προβαίνουν σε παραβατικές ενέργειες κατά τη σχολική τους ζωή είναι πιθανόν να έχουν ανάλογες εκδηλώσεις και ως ενήλικες. Αντίθετα, όταν υπάρχει ενθάρρυνση, τα περιστατικά κρίσεις θεωρούνται και ως αφορμές για βελτίωση και ψυχοπνευματική ολοκλήρωση. (Χατζηχρήστου, 2012). Δεν αναφέραμε το αυτονόητο, ότι τα σχολεία πρωτίστως πρέπει να παρέχουν ασφάλεια και προστασία στους μαθητές.

Ακόμα έχει διαπιστωθεί ότι οι εκπαιδευτικοί στο εξωτερικό και στην Ελλάδα δεν έχουν επιμορφωθεί θεωρητικά και πρακτικά, τακτικά και μεθοδικά να διαχειρίζονται περιστατικά κρίσης, με αποτέλεσμα από τη μια οι ίδιοι να νιώθουν άγχος και ανεπάρκεια, από την άλλη να μην είναι σε θέση να προσφέρουν τη βοήθεια που θα έπρεπε σύμφωνα με τα καθήκοντά τους σε περιστατικά κρίσης. Συνήθως μετά από περιστατικά κρίσεων, προκύπτει η ανάγκη για εκπαίδευση σ' αυτό το τομέα και γίνονται κάποιες απόπειρες εκπαίδευσης αλλά δεν έχουν διάρκεια ούτε και σημαντικό αποτέλεσμα. (Χατζηχρήστου, 2012).

Για τους παραπάνω λόγους, τη τελευταία εικοσαετία, οι ειδικοί εστιάζουν τις έρευνές τους, την επιστημονική, συγγραφική και πολιτική τους δράση στην πρόληψη και αντιμετώπιση περιστατικών κρίσεων στο σχολείο (Χατζηχρήστου, 2012).

Για τις εξελικτικές κρίσεις εφαρμόζονται ενέργειες, σχεδιασμοί, δημιουργούνται φορείς για να προληφθούν και να προσδιοριστούν πρόσωπα και καταστάσεις και να παραπεμφθούν στους αρμόδιους.

Για τις αναπτυξιακές κρίσεις, πρέπει να διαμορφωθούν σχέδια για διαφορετικά περιστατικά κρίσης, ομάδες διαχείρισης κρίσεων σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο σχολείου, να ετοιμαστούν τα σχολεία ως προς την υλικοτεχνική υποδομή και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για αντιμετώπιση κρίσεων. Ήδη γίνονται ρυθμίσεις στη νομοθεσία στους παραπάνω τομείς. (Κατσαρός, 2008).

### **3.4. Σχεδιασμοί και συστήματα διαχείρισης κρίσεων στο εξωτερικό**

Ενδεικτικοί σχεδιασμοί για την αντιμετώπιση κρίσεων στο εξωτερικό είναι:

α) το σύστημα «PREPARE» που διαμορφώθηκε από το «Εθνικό Σύλλογο Σχολικών Ψυχολόγων» των Η.Π.Α. (Brock, Jimerson, & Hart, 2006; Nickerson, Reeves, Jimerson, Lieberman & Feinberg, 2009, όπως αναφέρεται στην Χατζηχρήστου, 2012). Σύμφωνα με αυτό αναφέρονται αναλυτικά οι ενέργειες για την προετοιμασία του σχολείου σε πιθανές κρίσεις αλλά και σε όλες της φάσεις εξέλιξής της μέχρι την επάνοδο στην προηγούμενη κατάσταση. Δίνει έμφαση στην εκπαίδευση του εκπαιδευτικού προσωπικού και στους ψυχολόγους, για να διαμορφωθούν σχέδια και ομάδες διαχείρισης κρίσεων.

β) Το «Μοντέλο Παρέμβασης στην Κρίση μέσα στην Τάξη» (Brock, 2002; Brock, Sandoval, & Lewis, 2005, όπως αναφέρεται στην Χατζηχρήστου, 2012), το οποίο ακολουθείται στην Ελλάδα από το Κ.Ε.Ε.ΣΧΟ.ΨΥ. (Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας).

γ) Σε εθνικό πλαίσιο, σε αρκετά κράτη πραγματοποιούνται συνεργασίες αρμόδιων κρατικών, εκπαιδευτικών, επιστημονικών φορέων για τη διαμόρφωση δράσεων και συστημάτων σχετικά με περιστατικά κρίσης ή άλλα ζητήματα ψυχικής υγείας στο σχολείο. (Χατζηχρήστου, 2012).

δ) Η Έρευνα του Πανεπιστημίου του Νότιου Μισισιπή το 2008 σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας από τους Lee, Gaylynn, Ward, Styron, & Shelley, (2008) έδωσε σημαντικά αποτελέσματα για τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένα σχέδιο για τη διαχείριση περιστατικών από φυσικά φαινόμενα, και στην επιμόρφωση των αρμόδιων. (Χατζηχρήστου, 2012).

ε) Πολιτείες των Η.Π.Α. έχουν νομοθετήσει για την υποχρεωτικότητα των σχολείων να διαθέτουν σχέδια αντιμετώπισης κρίσεων. (Brock και άλλοι, 2005).

στ) Το 2004 στη Μεγάλη Βρετανία πραγματοποιήθηκε ένα πρόγραμμα για την εκπαίδευση του προσωπικού της προσχολικής αγωγής σε θέματα προβληματικής

συμπεριφοράς και στην Γαλλία οι ψυχολόγοι των σχολείων ενισχύουν τους εκπαιδευτικούς για την αντιμετώπιση της παραβατικότητας. (ΟΕΠΕΚ, 2008).

ζ) Στη Σουηδία από το 2004 έως το 2006 νομοθετήθηκε με συγκεκριμένες ενέργειες η υποχρεωτικότητα για ασφαλή σχολεία και πραγματοποιήθηκαν προγράμματα με ομάδες δράσης για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας. (ΟΕΠΕΚ, 2008).

η) Δημιουργία φορέα από το Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου το 1999 για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας. (ΟΕΠΕΚ, 2008).

θ) Συζητήσεις και προτάσεις στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας με τη δημιουργία ευρωπαϊκού παρατηρητηρίου, ευρωπαϊκής τηλεφωνικής γραμμής, προγραμμάτων πρόληψης, παρέμβασης, εκπαίδευσης (ΟΕΠΕΚ, 2008).

### **3.5. Σχεδιασμοί και συστήματα διαχείρισης κρίσεων στην Ελλάδα**

#### **3.5.a. Χαρακτηρισμός του επιπέδου Διαχείρισης κρίσεων**

Για την αντιμετώπιση των κρίσεων στην Ελλάδα οι ενέργειες, οι σχεδιασμοί, και οι φορείς που έχουν δημιουργηθεί για να προληφθούν και να προσδιοριστούν πρόσωπα και καταστάσεις είναι σε χαμηλότερο επίπεδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών είναι ελλιπής και οι σχέσεις γονέων και εκπαιδευτικών όχι πάντα ουσιαστικές (Κατσαρός, 2008). Υπάρχουν σχέδια για την αντιμετώπιση κρίσεων αλλά συνήθως οι εκπαιδευτικοί και οι Διευθυντές ή οι υπεύθυνοι τα αγνοούν και τα αναζητούν, όταν έλθουν αντιμέτωποι με περιστατικό κρίσης, και δεν έχουν την ικανότητα και το χρόνο να τα υλοποιήσουν. (Μπρίνια, 2007).

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια μετά από κάποια περιστατικά κρίσης έχει πλήρως κατανοηθεί από τους αρμόδιους ότι είναι αναγκαίο να υπάρξει συστηματικός σχεδιασμός για τη διαχείριση κρίσεων στο σχολείο. Ήδη γίνονται σημαντικές προσπάθειες από το κράτος, από το Υπουργείο Παιδείας ειδικότερα και από επιστημονικούς φορείς.

#### **3.5.β. Αναβάθμιση Πολιτικής Προστασίας - Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων**

- Με το Ν.3013/2002 αναβαθμίζεται η Πολιτική Προστασία της χώρας και διαμορφώνονται σχέδια και δράσεις ξεχωριστά για κάθε είδος κρίση με σκοπό να προληφθεί και να αντιμετωπιστεί. Σ' αυτές συμπεριλαμβάνονται τώρα και γεγονότα χημικά, βιολογικά, ραδιολογικά, πυρηνικά (ΧΒΡΠ) πέρα των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών. Ιδρύεται Επιστημονικό και Ερευνητικό Κέντρο Πολιτικής Προστασίας Ε.Ε.ΚΕ.Π.Π., καθορίζονται Όργανα Πολιτικής Προστασίας σε επίπεδο Περιφέρειας, Νομών, Τοπικής Αυτοδιοίκησης και σε εθελοντικό επίπεδο.

- Με το Ν.4662/2020 οργανώνεται Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων με έργο την προετοιμασία, τη διαχείριση και την επάνοδο στην προ κρίσης κατάσταση.

#### **3.5.γ. Σχεδιασμοί και συστήματα για τη Διαχείριση Κρίσεων στην Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης**

##### **➤ Σε Εθνικό επίπεδο**

##### **(i) Τμήμα Ε΄ του Υ.ΠΑΙ.Θ. : Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης**

Με το Π.Δ 18/ 2018 υπάρχει Τμήμα του Υ.ΠΑΙ.Θ. , το Τμήμα Ε΄: Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης για τη διαχείριση περιστατικών κρίσεων. Η δομή του είναι η εξής:

- Γενική Γραμματεία του Υπουργείου
- Γενική Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού, Προγραμματισμού και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης

- Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού και Συντονισμού

- Τμήμα Ε΄ Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης.

Κάποιες από τις αρμοδιότητες του τμήματος αυτού είναι:

- η εφαρμογή του Εθνικού Κανονισμού Ασφαλείας στο Υπουργείο και στους οργανισμούς που εποπτεύει,
- τα θέματα Πολιτικής Άμυνας, όπως διαμορφώνονται από τα Εθνικά Σχέδια,
- η ενημέρωση και η εκπαίδευση των μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα αυτοπροστασίας από φυσικές καταστροφές, σε συνεργασία με την αρμόδια Γενική Διεύθυνση,
- η λειτουργία των σχολείων και των ΑΕΙ, σε περίπτωση βλάβης των υποδομών από φυσικές καταστροφές,
- ζητήματα πολιτικής προστασίας σύμφωνα με τα σχέδια, που έχουν διαμορφωθεί,
- η διαχείριση σχετικών ζητημάτων.

### **(ii) Τμήμα Α΄ του Υ.ΠΑΙ.Θ. :Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης**

Με το Π.Δ 18/ 2018 το Τμήμα Α΄ Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης του Υ.ΠΑΙ.Θ., της Δ΄νσης Εκπ/κής Τεχνολογίας και Καινοτομίας στοχεύει στην εφαρμογή και βελτίωση των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Κάποιες από τις αρμοδιότητες του τμήματος αυτού είναι:

- η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση,
- η ενθάρρυνση των εκπαιδευτικών για την εφαρμογή των ΤΠΕ και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ( e-class),
- η δημιουργία ηλεκτρονικού μαθησιακού υλικού,
- η βελτίωση των ψηφιακών συστημάτων στα θέματα διοίκησης,
- η πραγματοποίηση ερευνητικών δράσεων για την ανάδειξη πρωτοποριακών πρακτικών στον τομέα αυτό.

### **(iii) Νόμοι, Εγκύκλιοι, Αποφάσεις, Μνημόνια για σεισμούς και άλλες καταστροφές ή κινδύνους, για την πανδημία του κορονοϊού**

- 2018/09.03.2018 (ΑΔΑ: 624Π465ΧΘ7-Δ6Ν) εγκύκλιος της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας/Διεύθυνση Σχεδιασμού & Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών του Υπουργείου Εσωτερικών με θέμα: «Σχέδιο δράσεων Πολιτικής Προστασίας για την αντιμετώπιση κινδύνων από την εκδήλωση σεισμών».

- « Μνημόνιο Ενεργειών για τη Διαχείριση του Σεισμικού Κινδύνου σε Σχολική Μονάδα» από τον Οργανισμό Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (Ο.Α.Σ.Π), Αθήνα, 2022-23.

- « Εσωτερικός Κανονισμός Σχολικής Μονάδας (ΔΑΙ) και Μνημόνιο Ενεργειών για τη διαχείριση πυρκαγιών, ακραίων καιρικών φαινομένων, τεχνολογικών καταστροφών και ΧΒΡΠ περιστατικών »,Ο.Α.Σ.Π. ,2020-21.

- Εγκύκλιος Φ.201.011.376.Α1/9-9-22 του Υ.ΠΑΙ.Θ. σύμφωνα με την οποία διαβιβάζονται στα σχολεία τα παραπάνω μνημόνια.

- Μετά την αναστολή λειτουργίας των σχολείων για την αποφυγή εξάπλωσης του κορονοϊού τον Μάρτιο του 2020, με την εγκύκλιο με Αρ. Πρωτ. 39676/Δ2/20-3-2020



παρέχονται αναλυτικά οδηγίες για την πραγματοποίηση ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσω της πλατφόρμας e-class και e-me.

- Με την Υ.Α. 111525/ΓΔ4/ τ. Β' 4188/10.09.2021 καθορίζεται η σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση μέσω συγκεκριμένης πλατφόρμας (Webex) σε περίπτωση που δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν τα μαθήματα δια ζώσης λόγω απροσδόκητου περιστατικού.

-Το ΥΠΑΙ.Θ. κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού (Μάρτιος 2020 έως και το σχ. έτος 2022-23) εξέδωσε μια σειρά από υγειονομικά πρωτόκολλα σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας με στόχο τη διατήρηση της υγείας και ασφάλειας των μαθητών.

#### **(iv) Διδασκαλία για τους μαθητές με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.**

Σύμφωνα με τον Ν. 3699/2008, οι μαθητές με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες έχουν την δυνατότητα αναλόγως των προβλημάτων τους να παρακολουθούν μαθήματα α) σε κανονική τάξη στο γενικό σχολείο με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, ο οποίος συνεργάζεται με τους αρμόδιους φορείς, β) σε κανονική τάξη αλλά με «παράλληλη στήριξη», βοήθεια από κάποιον άλλον ειδικά καταρτισμένο εκπαιδευτικό, με σκοπό τη βελτίωση του μαθητή στο γνωστικό και το παιδαγωγικό τομέα, γ) σε Τμήμα Ένταξης μαζί με άλλους μαθητές με ανάλογες ιδιαιτερότητες από ειδικά καταρτισμένους εκπαιδευτικούς και με προσαρμοσμένο πρόγραμμα διδασκαλίας, δ) σε σχολεία ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ), με κατ' οίκον διδασκαλία.

#### **(v) Αποφάσεις Για την οργάνωση Ενισχυτικής Διδασκαλίας και εισαγωγή ψυχολόγων στα ΕΠΑΛ**

- Απόφαση Φ25γ/137912/Δ4 ΦΕΚ 3622/08-2018 για την Οργάνωση, Λειτουργία και Υλοποίηση Εναλλακτικής Ενισχυτικής Διδασκαλίας στα μαθήματα «Νέα Ελληνικά» και «Μαθηματικά» των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.) της πράξης «Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑ.Λ. - Υποστήριξη Σχολικών Μονάδων ΕΠΑ.Λ.» για το σχολικό έτος 2018-2019.

- Απόφαση Φ25γ/137911/Δ4 ΦΕΚ 3622/08-2018 για την Πρόσληψη ψυχολόγων στα ΕΠΑ.Λ. στο πλαίσιο του προγράμματος «Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑ.Λ. -Υποστήριξη Σχολικών Μονάδων ΕΠΑ.Λ.». Πρόσληψη ψυχολόγων στα ΕΠΑ.Λ. στο πλαίσιο του προγράμματος «Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑ.Λ. - Υποστήριξη Σχολικών Μονάδων ΕΠΑ.Λ.

#### **(vi) Ψυχολόγοι στα σχολεία**

- Με την Υ.Α. 142628/ΓΔ4 /2017 του Υ.ΠΑΙ.Θ. θέτονται οι υποχρεώσεις των Ψυχολόγων και των Κοινωνικών Λειτουργών που προσλαμβάνονται στα σχολεία Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης.

- Με την Υ.Α. 142524/ΓΔ4 /2020 θέτονται συμπληρωματικά οι υποχρεώσεις των Ψυχολόγων και των Κοινωνικών Λειτουργών που προσλαμβάνονται στα σχολεία Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης κατά το σχολικό έτος 2020-21 για τη διαχείριση των αποτελεσμάτων από την πανδημία του κορονοϊού.

#### **(vii) Δράσεις για την Ενδοσχολική βία και τον εκφοβισμό.**

- Με την Υ.Α. 159704/Γ7/17-12-2012 θεσμοθετείται «Παρατηρητήριο Πρόληψης της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού», που ελέγχει το Υπουργείο Παιδείας. Έχει σκοπό

να πραγματοποιεί προγράμματα και έρευνες για την αποφυγή, ανάλυση και αντιμετώπιση περιστατικών βίας στο σχολείο.

- Το Νοέμβριο του 2014 το Υπουργείο Παιδείας αποστέλλει εγκύκλιο στα σχολεία με θέμα τη «Λειτουργία Δικτύου Πρόληψης και αντιμετώπισης φαινόμενων σχολικής Βίας και Εκφοβισμού» και καλεί τα σχολεία να δημιουργήσουν ομάδες για την αντιμετώπιση του φαινομένου, να οργανώσουν την επιμόρφωση και τη δράση τους.

- Με το Ν. 5029/2023 πραγματοποιούνται δράσεις και προγράμματα από το Υ.ΠΑΙ.Θ., το Ι.Ε.Π, το Ι.Τ.Υ.Ε «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ», όπως οδηγίες, έκδοση υλικού στη σχολική κοινότητα, τη διαμόρφωση ειδικής ψηφιακής πλατφόρμας για αναφορές περιστατικών ενδοσχολικού εκφοβισμού

#### **(viii) Προγράμματα Περιβαλλοντικά, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικά**

- Ν.1892, ΦΕΚ 101/Α'/31-07-1990 για την ίδρυση Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και διαμόρφωση περιβαλλοντικών προγραμμάτων στα σχολεία.

- Υπουργική Απόφαση Γ2/4867/1992 - ΦΕΚ 629/23-10-1992 για την πραγματοποίηση προγραμμάτων Αγωγής Υγείας.

- Ν.2817/2000, ΦΕΚ. 78/Α'/ 14-3-2000, άρθρο 14, παρ.10 για τους πανελλήνιους μαθητικούς καλλιτεχνικούς αγώνες, την Υ.Α.68282/Γ7/23-08-2006 για την επάνδρωση με τους Υπεύθυνους Πολιτιστικών θεμάτων και καλλιτεχνικών αγώνων Π/θμιας και Δ/θμιας.

#### **➤ Σε Περιφερειακό Επίπεδο**

##### **(i) Περιφερειακά Κέντρα Στήριξης (ΠΕ.ΚΕ.Σ)**

Στις Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης λειτουργούν τα Περιφερειακά Κέντρα Στήριξης (ΠΕ.ΚΕ.Σ) με τον αρμόδιο Οργανωτικό συντονιστή εκπαιδευτικού έργου με αποστολή μεταξύ άλλων «το συντονισμό και τη στήριξη του εκπαιδευτικού έργου των δημόσιων και ιδιωτικών σχολικών μονάδων» (Υ. Α. 158733/ΓΔ4/2018).

Για παράδειγμα τον Οκτώβριο του 2019 πραγματοποιήθηκε από το 2<sup>ο</sup> ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κεντρικής Μακεδονίας σεμινάριο των Διευθυντών των σχολείων με θέμα: «Διαχείριση κρίσεων και συγκρούσεων στο σχολικό περιβάλλον. Η έννοια του σχολικού κλίματος».

##### **(ii) Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου**

Στα ΠΕ.ΚΕ.Σ οι Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου αναλαμβάνουν την παιδαγωγική ευθύνη σε σχολεία της περιοχής που τους ανατίθεται και την επιστημονική για θέματα της ειδικότητάς τους. Επομένως τα ΠΕ.Κ.Ε.Σ. έχουν την αρμοδιότητα να αναλάβουν δράσεις για τη διαχείριση περιστατικών κρίσεων στα σχολεία.

Για παράδειγμα με πρωτοβουλία του συντονιστή εκπαιδευτικού έργου του ΠΕ.ΚΕ.Σ Κεντρικής Μακεδονίας πραγματοποιήθηκε ενδοσχολική ημερίδα με γενικό θέμα «Διαχείριση κρίσης στη σχολική κοινότητα» και ειδικότερο «πώς διαχειρίζεται η σχολική κοινότητα την απώλεια ενός μέλους της, (μαθητή/τριας, εκπαιδευτικού, Δ/ντή, Δ/ντριας)»

##### **(iii) Οργάνωση σε περιφερειακό επίπεδο για την Ενδοσχολική βία και τον εκφοβισμό**

Σύμφωνα με την Υ.Α. 159704/Γ7/17-12-2012 σε κάθε Περιφερειακή Δ/ση ένας εκπαιδευτικός είναι υπεύθυνος για τις δραστηριότητες του «Παρατηρητηρίου Πρόληψης της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού», και έρχεται σε επαφή με τους αρμόδιους εκπαιδευτικούς φορείς των επόμενων επιπέδων (Δ/ντές Π/θμιας και

Δ/θμιας, Συμβούλους, Διευθυντές σχολείων) ή άλλους αρμόδιους φορείς. Ο Περιφερειακός Δ/ντής Εκπ/σης (Π.Δ.Ε.) οφείλει να πληροφορεί το Παρατηρητήριο του Υπουργείου τακτικά ή όποτε είναι αναγκαίο.

### ➤ Σε Νομαρχιακό Επίπεδο

#### (i) Κέντρο Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (Κ.Ε.Δ.Α.Σ.Υ.)

Τα Κ.Ε.Δ.Α.Σ.Υ. (Κέντρο Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης) (Υ. Α. 158733/ΓΔ4/2018 και Ν. 4823/2021), που εδρεύουν στις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, υποστηρίζουν το εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό έργο των σχολείων. Συγκεκριμένα α) αξιολογούν και υποστηρίζουν εξατομικευμένα μαθητές και μαθήτριες που αντιμετωπίζουν προβλήματα μαθησιακά ή ψυχοκοινωνικά, β) πραγματοποιούν παρεμβάσεις στην τάξη, για να αντιμετωπίσουν προβλήματα, περιστατικά κρίσης, για να βελτιώσουν τη μαθησιακή, συναισθηματική, κοινωνική κατάσταση, να καλλιεργήσουν τη φιλία σε μια ομάδα μαθητών/τριών, γ) πληροφορούν, αφυπνίζουν τη σχολική και τοπική κοινωνία σε ζητήματα μαθησιακά ή ψυχοκοινωνικά, δ) συμβουλεύουν και πραγματοποιούν προγράμματα ατομικά ή ομαδικά σε θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού.

#### (ii) Σχολικοί Σύμβουλοι

Τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί κάθε νομού υποστηρίζονται από τους σχολικούς συμβούλους της ειδικότητάς τους, που εποπτεύουν κατά βάση σε επίπεδο ενός νομού, περισσότερων ή μιας Περιφέρειας. (Ν. 1304/1982 και Ν. 4823/2021).

Οι σχολικοί σύμβουλοι καθοδηγούν και συμμετέχουν στην αυτοαξιολόγηση του σχολικού οργανισμού, αξιολογούν τους εκπαιδευτικούς, κύρια ευθύνη τους, όμως, είναι να καθοδηγούν και να επιμορφώνουν επιστημονικά αλλά και παιδαγωγικά τους εκπαιδευτικούς της ειδικότητάς τους, ενώ έχουν την παιδαγωγική ευθύνη μιας ομάδας σχολείων, με στόχο την ομαλή λειτουργία τους και την ποιότητα στο έργο τους. Με την τελευταία αρμοδιότητα κατανοούμε ότι μπορούν να αναλάβουν πρωτοβουλίες και δράσεις για τη διαχείριση περιστατικών κρίσεων σε συνεργασία με τους προϊσταμένους τους, τους εκπαιδευτικούς, τους συλλόγους γονέων, την τοπική κοινωνία.

#### (iii) Οργάνωση στις Δ/νσεις για την Ενδοσχολική βία και τον εκφοβισμό

Με το Ν. 5029/2023, άρθρο 10, στις Δ/νσεις Εκπ/σης δημιουργούνται ομάδες από ειδικούς επιστήμονες, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς, οι οποίες θα ελέγχουν και θα υποστηρίζουν τον τρόπο αντιμετώπισης περιστατικών ενδοσχολικής βίας από τα σχολεία και θα επιμορφώνουν τους εκπαιδευτικούς.

### ➤ Σε Επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης

#### (i) Εισαγωγή

Η τοπική αυτοδιοίκηση μέσω των σχολικής Επιτροπής έχει την ευθύνη για την υγεία και ασφάλεια των μαθητών, κατά συνέπεια σχετίζεται άμεσα με την εκδήλωση ή αντιμετώπιση περιστατικών κρίσεων στο σχολείο. Μέσω της Δημοτικής επιτροπής Παιδείας μπορεί να αναλάβει πρωτοβουλίες για αντιμετώπιση περιστατικών κρίσεων στο σχολείο.

Η Τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να συνεργαστεί με τα σχολεία σε θέματα κοινωνικά, παιδαγωγικά, ασφάλειας, υγείας και αντιμετώπισης περιστατικών κρίσεων και κινδύνων μέσω των εγκαταστάσεων που διαθέτει (βιβλιοθήκη,) και των φορέων της

(Υπηρεσίες, Κέντρα και Οργανισμοί που αφορούν τα παραπάνω θέματα) (βλ. Κεφ. 1<sup>ο</sup> «Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης σε Επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης»).

## **(ii) Ενδεικτικές Δράσεις σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμου Σερρών) για τη Διαχείριση Κρίσεων**

- Στην Π.Ε. Σερρών λειτουργεί το Κέντρο Πρόληψης εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας – ΟΑΣΙΣ, το οποίο μεταξύ των άλλων πραγματοποιεί βιωματικά σεμινάρια επιμόρφωσης εκπαιδευτικών Π/βάθμιας και Δ/βάθμιας Εκπ/σης και παρεμβάσεις στα σχολεία σε θέματα για την πρόληψη από εξαρτήσεις, ενδοσχολικής βίας, ασφάλειας στο διαδίκτυο κ.α. (Ο Σερραίος.gr, 2022)

- Πραγματοποίηση ημερίδας τον Απρίλιο του 2023 με θέμα: «Μαθαίνω να αντιμετωπίζω καταστάσεις έκτακτων αναγκών στο σχολείο» με διοργανωτή το Τμήμα Πολιτικής Προστασίας του Δήμου Σερρών σε συνεργασία των Δ/νσεων Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης Σερρών και συμμετοχή του Εργαστηρίου Τηλεπικοινωνιών και Νέων Τεχνολογιών του ΔΙ.ΠΑ.Ε Σερρών. (Δ.Δ.Ε. Σερρών, 2023)

### **➤ Σε Επίπεδο Σχολείου**

#### **(i) Μνημόνιο ενεργειών για την Διαχείριση του Σεισμικού Κινδύνου**

Για το σχολικό έτος 2022-23, με την εγκύκλιο 09-09-2022, Φ.201.011.376.Α1 έγινε υπενθύμιση στα σχολεία της εγκυκλίου 2018/09-03-18, ΑΔΑ: 624Π465ΧΘ7-Δ6Ν της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας/Διεύθυνση Σχεδιασμού & Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών του Υπουργείου Εσωτερικών με θέμα: «Σχέδιο δράσεων Πολιτικής Προστασίας για την αντιμετώπιση κινδύνων από την εκδήλωση σεισμών» που είχε διαβιβαστεί με το αρ. 201.011.292.Α1/31.05.2018 έγγραφο, και διαβιβάστηκε ηλεκτρονικά το «Μνημόνιο Ενεργειών για τη Διαχείριση του Σεισμικού Κινδύνου σε Σχολική Μονάδα», 2022-23 από τον Οργανισμό Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (Ο.Α.Σ.Π) που αναφέρεται αναλυτικά στις υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών:

α) να επικαιροποιήσουν το Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης του Σχολείου για σεισμούς, με το οποίο διαμορφώνονται ομάδες από τα μέλη του εκπαιδευτικού προσωπικού με τις υποχρεώσεις του για τα μέτρα πριν, κατά τη διάρκεια, μετά το σεισμό.

β) να επιμορφώσουν σε θέματα αυτοπροστασίας εκπαιδευτικούς και μαθητές, να πραγματοποιήσουν 3 ασκήσεις κατά το τρέχον σχολικό έτος, και

#### **(ii) Μνημόνιο ενεργειών για τη διαχείριση άλλων κινδύνων**

Για το σχολικό έτος 2022-23, με την εγκύκλιο 09-09-2022, Φ.201.011.376.Α1 διαβιβάστηκε ηλεκτρονικά στα σχολεία ο « Εσωτερικός Κανονισμός Σχολικής Μονάδας (ΔΑΙ) και Μνημόνιο Ενεργειών για τη διαχείριση πυρκαγιών, ακραίων καιρικών φαινομένων, τεχνολογικών καταστροφών και ΧΒΡΠ περιστατικών » και ορίζεται τα σχολεία να εφαρμόσουν τις εντολές της Πολιτικής Προστασίας και της Πολιτικής Άμυνας:

α) να επικαιροποιήσουν το Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης του Σχολείου με τη δημιουργία ομάδων από το εκπαιδευτικό προσωπικό με συγκεκριμένες υποχρεώσεις, οι οποίες αναφέρονται αναλυτικά στο μνημόνιο, για την πρόληψη, διαχείριση κατά τη διάρκεια και μετά, για κάθε διαφορετικό γεγονός ξεχωριστά,

β) να επιμορφώσουν σε θέματα αυτοπροστασίας εκπαιδευτικούς και μαθητές,

γ) να πραγματοποιήσουν 3 ασκήσεις κατά το τρέχον σχολικό έτος.

### **(iii) Εφημερίες- Σχολικοί τροχονόμοι**

Επιτήρηση των μαθητών και εφημερίες στα διαλείμματα και στις διαφορετικές σχολικές δραστηριότητες (Νάσσης, 2016).

Σχολικοί τροχονόμοι για την ασφαλή μετακίνηση των μαθητών κατά την προσέλευση και αποχώρηση από το σχολείο.

### **(iv) Σύμβουλος Σχολικής Ζωής**

Σύμφωνα με την Υ.Α.129431/ΓΔ4/2020 ένας εκπαιδευτικός ( ή περισσότεροι ) ορίζεται ως Σύμβουλος Σχολικής Ζωής για τα σχολεία της Δ/θμιας και αναλαμβάνει παιδαγωγικά θέματα, περιστατικά κρίσης, παραβατικές συμπεριφορές, σε επίπεδο πρόληψης και αντιμετώπισης, και με τη συνεργασία των ανώτερων φορέων εκπαίδευσης, των γονέων και της τοπικής κοινωνίας.

### **(v) Οργάνωση μαθημάτων και ψυχολόγοι στα ΕΠΑ.Λ.**

Σύμφωνα με την Υ.Α. Φ25γ/137912/Δ4/2018 η διδασκαλία των μαθημάτων των Νέων Ελληνικών και των μαθηματικών ιδιαίτερα για τους μαθητές της Α΄ πραγματοποιείται με συνδιδασκαλία 2 εκπαιδευτικών με σκοπό να βελτιωθούν οι μαθητές και στο μαθησιακό τομέα αλλά και στο ψυχολογικό.

Ακόμα με την Υ.Α. Φ25γ/137911/Δ4/2018, προσλαμβάνονται ψυχολόγοι, για να ενισχύσουν τους μαθητές, να συνδράμουν στο έργο των εκπαιδευτικών και των γονέων μέσα από πραγματοποίηση δράσεων και συνεργασίας με φορείς και μέλη του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος.

Όλα τα παραπάνω στοχεύουν στην αποφυγή και στη ορθότερη αντιμετώπιση των περιστατικών κρίσεων που σχετίζονται με τη βία και την παραβατικότητα.

### **(vi) Ψυχολόγοι στα σχολεία**

Οι ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί που τοποθετούνται σε ομάδα σχολείων, σύμφωνα με το νόμο, στα οποία θεωρούνται απαραίτητοι είναι υπεύθυνοι α) να πληροφορήσουν και να ενισχύσουν τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς για την πραγματοποίηση του πολύπλευρου ρόλου τους, β) να εφαρμόσουν δράσεις για την αποφυγή ή την αντιμετώπιση προβληματικών καταστάσεων συνεργαζόμενοι με άλλους εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς φορείς, γ) να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες για την αντιμετώπιση περιστατικών κρίσης που έχουν να κάνουν με προβλήματα ψυχικής υγείας, εκπαίδευσης, κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης, ρατσιστικής συμπεριφοράς, βίας και παραβατικότητας, δ) να προσφέρουν τις υπηρεσίες που είδαμε παραπάνω και να διαμορφώνουν πλάνα για τη διαχείριση έκτακτων περιστατικών, όπως από την πανδημία του κορονοϊού, ώστε να δημιουργηθεί ένα ασφαλές και υγιές σχολείο.

### **(vii) Αντιμετώπιση Ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού**

Σύμφωνα με το Ν. 5029/2023, αρμόδιοι για περιστατικά ενδοσχολικής βίας στην Π/θμια εκπαίδευση είναι ο Διευθυντής και ένας εκπαιδευτικός. Ενώ στη Δ/θμια εκπαίδευση ο Διευθυντής και ο Σύμβουλος Σχολικής Ζωής.

### **(viii) Προγράμματα Περιβαλλοντικά, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικά και άλλα**

Τα θέματα των προγραμμάτων αυτών σχετίζονται άμεσα με την αντιμετώπιση περιστατικών κρίσης:

α) με τους σεισμούς, τους λόγους που προκαλούν καταστροφή του περιβάλλοντος όπως οι πόλεμοι, οι φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές, τα ΧΒΡΠ περιστατικά (τα Περιβαλλοντικά)

β) με χρήση ουσιών, κάπνισμα, αλκοόλ, με την αποφυγή ατυχημάτων (κυκλοφοριακή αγωγή, ατυχήματα στους σχολικούς χώρους), με θέματα σωματικής υγείας ( AIDS, σεξουαλική αγωγή, διαχείριση πένθους), ψυχικής υγείας, ασφάλειας στο διαδίκτυο, συγκρούσεων, βίας και παραβατικότητας στο σχολείο (τα Αγωγής Υγείας),

Τα θέματα των προγραμμάτων αυτών σχετίζονται εμμέσως με την αντιμετώπιση περιστατικών κρίσης, αφού οι μαθητές με τις γνώσεις και την επικοινωνία κατά την υλοποίησή τους ωριμάζουν πνευματικά, συναισθηματικά και κοινωνικά και μπορούν να ανταπεξέλθουν σε δύσκολες καταστάσεις.

### **3.5.δ. Ενέργειες του Κ.Ε.Ε.ΣΧΟ.ΨΥ. (Κέντρου Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας**

α) Το Κ.Ε.Ε.ΣΧΟ.ΨΥ. (Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας) που παρέχει τις υπηρεσίες του από το 2008 στο Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών στοχεύει:

- να προκαλέσει το ενδιαφέρον και να καταρτίσει τους εκπαιδευτικούς, το ανώτερο ιεραρχικά προσωπικό των φορέων εκπαίδευσης, τους φοιτητές, το ειδικό στην ψυχική υγεία προσωπικό, τους γονείς και άλλους κοινωνικούς φορείς στην αντιμετώπιση περιστατικών κρίσεων στο σχολείο και σε άλλα ζητήματα ψυχικής υγείας,
- να σχεδιάζει, να πραγματοποιεί και να αξιολογεί προγράμματα και δράσεις προληπτικά ή μετά από περιστατικά κρίσης σε σχολεία για την αντιμετώπιση περιστατικών κρίσεων ή άλλων ζητημάτων ψυχικής υγείας,
- να συμμετέχει σε ερευνητικά προγράμματα, συνέδρια, ημερίδες και δράσεις, να συνεργάζεται με άλλα πανεπιστήμια και φορείς σχετικά με την αντιμετώπιση περιστατικών κρίσεων ή άλλων ζητημάτων ψυχικής υγείας,
- να παράγει εκπαιδευτικό υλικό για τα παραπάνω ζητήματα, να πραγματοποιεί δημοσιεύσεις και εκδόσεις (<http://old.psych.uoa.gr/cesp/purpose.html>, Κ.Ε.Ε.ΣΧΟ.ΨΥ.).

β) Το Κ.Ε.Ε.ΣΧΟ.ΨΥ. (Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας) σε συνεργασία με το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σχολικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και τον τομέα της Σχολικής Ψυχολογίας της ΕΛ.Ψ.Ε. (Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία), τελευταία προσπαθεί να διαμορφώσει ένα «πολυεπίπεδο μοντέλο» κατάρτισης και προετοιμασίας και διαχείρισης σχετικά με περιστατικά κρίσης ή άλλα ζητήματα ψυχικής υγείας στο σχολείο. (Χατζηχρήστου (2012), σελ. 24)

## **3.6. Διαμόρφωση «μοντέλου»για την αποτελεσματική διαχείριση σχολικών κρίσεων**

### **3.6.α.Χαρακτηριστικά του «μοντέλου»για την αποτελεσματική διαχείριση σχολικών κρίσεων**

Για να είναι η διαχείριση των σχολικών κρίσεων αποτελεσματική, είναι απαραίτητο να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) Να έχουν διαμορφωθεί από πριν σχέδια και ομάδες δράσης με τα μέλη της να γνωρίζουν επακριβώς το ρόλο τους αλλά και να έχουν εφαρμοστεί και ελεγχθεί αυτά με ασκήσεις και υποθετικά σενάρια, να αναδιαμορφώνονται και να εξελίσσονται συνεχώς, να υπάρχει ετοιμότητα για κάθε περιστατικό κρίσης (Κουσκουβέλης, 1997; εγχειρίδιο για εκπαιδευτικούς, Υπουργείο Παιδείας Κύπρου, Brock και άλλοι, 2005; Κατσαρός, 2008; Μπρίνια, 2007).

β) Να χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση της κρίσης όλο το προσωπικό που υπάρχει ήδη στο σχολείο, εκπαιδευτικοί και επικουρικό προσωπικό. Ο διευθυντής πρέπει να διαδραματίζει το σημαντικότερο ρόλο (Brock και άλλοι, 2005; Κατσαρός, 2008).

γ) Να επιμορφώνονται οι εκπαιδευτικοί και οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας στις συγκεκριμένες μεθόδους και προγράμματα ψυχικής ενδυνάμωσης και διαχείρισης περιστατικών κρίσης αλλά και να αξιολογούνται.

δ) Το σχολείο πρέπει να είναι εφοδιασμένο με τα κατάλληλα τεχνολογικά και άλλα μέσα, να έχει τους κατάλληλους χώρους για την αντιμετώπιση περιστατικών κρίσης. (Γερασιμάτος, 2018).

ε) Το σχολείο και σε συνθήκες κρίσης πρέπει να χαρακτηρίζεται από:

- σωστό «προγραμματισμό»: είναι τα σχέδια δράσης, τα προγράμματα και οι ενέργειες αντιμετώπισης,

- σωστή «οργάνωση»: είναι ο καθορισμός του ρόλου και των αρμοδιοτήτων κάθε μέλους της ομάδας, ο τρόπος διασύνδεσης με τα άλλα μέλη,

- σωστή «στελέχωση»: είναι η τοποθέτηση του κατάλληλου προσώπου για την επιτέλεση συγκεκριμένης ενέργειας κατά τη διαχείριση κρίσης,

- σωστό «συντονισμό και διεύθυνση»: όταν τα μέλη της ομάδας διαχείρισης συντονίζονται αβίαστα χωρίς την καθοδήγηση του υπεύθυνου συντονιστή και ενεργούν γνωρίζοντας τι πράττουν,

- «έλεγχος»: για την κατάσταση ετοιμότητας πριν την κρίση, κατά τη διάρκεια των ασκήσεων, κατά την κρίση με ενδεχόμενη προσαρμογή του σχεδίου (Πασχαλούδης, 2022) και μετά την κρίση για τον τρόπο αντιμετώπισης,

- σωστή «λήψη αποφάσεων κατά τις κρίσεις»: να λαμβάνονται οι σωστές αποφάσεις, να γίνονται οι σωστές ενέργειες και διαδικασίες κατά την εξέλιξη του περιστατικού της κρίσης (Μπρίνια, 2007).

στ) Η προετοιμασία της αντιμετώπισης σχολικών κρίσεων να περιλαμβάνει κατά τον Slaikou, (1990), όπως αναφέρεται από τον Brock και άλλους, (2005), σελ. 21, και από τον Κατσαρό, (2008), σελ. 177, **(i) «την πρωτογενή πρόληψη»** που στοχεύει να αποτρέψει την εμφάνιση περιστατικών κρίσης, **(ii) την «δευτερογενή πρόληψη», ή «παρέμβαση στην κρίση»** που προσφέρεται με την εμφάνιση του περιστατικού και στοχεύει στη μείωση περαιτέρω αρνητικών επιπτώσεων και **(iii) την «τριτογενή πρόληψη»** που παρέχεται μετά την κρίση και στοχεύει στην ενίσχυση και επάνοδο στην ισορροπία και ομαλότητα για πρόσωπα και καταστάσεις.

ζ) Η πρόληψη πρέπει να παρέχεται με δύο τρόπους (i) με υλοποίηση προγραμμάτων και ενεργειών στο σχολείο για τη ψυχική ενδυνάμωση μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων, (ii) με την ετοιμότητα με συγκεκριμένες ενέργειες για κάθε είδους περιστατικών κρίσης, δηλαδή τα σχέδια και οι ομάδες δράσεις (Χατζηχρήστου, 2012).

η) Η υλοποίηση προγραμμάτων και ενεργειών στο σχολείο για τη ψυχική ενδυνάμωση μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων, (κατά τους Durlak, 2009; Hatzichristou, Lampropoulou & Lykitsakou, 2006; Χατζηχρήστου 2004, 2011, όπως αναφέρεται από τη Χατζηχρήστου 2012) αφορά:

- τον τομέα «καθολικής παρέμβασης ή πρωτογενή πρόληψη, που απευθύνεται σε όλους τους μαθητές με σκοπό τη βελτίωση της αυτοεικόνας τους, των ψυχοκοινωνικών δυνατοτήτων τους,

- τον τομέα «επιλεκτικής παρέμβασης ή δευτερογενούς πρόληψης» που απευθύνεται σε μαθητές που αρχίζουν ή υπάρχει κίνδυνος να εμφανίσουν προβληματικές συμπεριφορές,

- τον τομέα «τριτογενούς πρόληψης» που απευθύνεται σε μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές ή ψυχικές δυσκολίες με σκοπό τη βελτίωσή τους στο σχολείο, στο οικογενειακό περιβάλλον και στη τοπική κοινωνία,

- προγράμματα που αφορούν όλο «το σύστημα» που στοχεύει στην ψυχική ενδυνάμωση όλων των μελών της κοινότητας, με τη συνεργασία σχολείου, οικογένειας,

τοπικής ή ευρύτερης κοινωνίας και προϋποθέσεις το πρωταγωνιστικό ρόλο του σχολείου και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών.

θ) Το αποτελεσματικό σχέδιο διαχείρισης κρίσεων πρέπει να είναι οργανωμένο i) σε επίπεδο σχολείου (στην ομάδα αυτή πρέπει να συμμετέχουν όσοι ασκούν τη διεύθυνση, εκπαιδευτικοί, μαθητές, γονείς,) ii) τοπικής κοινωνίας (στην ομάδα αυτή πρέπει να συμμετέχουν υγειονομικές υπηρεσίες, αστυνομικές και πυροσβεστικές αρχές, οι αρμόδιοι της τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλοι κοινωνικοί φορείς) και iii) να υπάρχει ένα σύστημα επικοινωνίας μεταξύ των δύο επιπέδων, ώστε σε περιστατικό κρίσης να κινητοποιηθούν ταυτόχρονα (Metzgar, 1994, όπως αναφέρεται από τον Κατσαρό, 2008).

ι) Το αποτελεσματικό σχέδιο διαχείρισης κρίσεων πρέπει να είναι οργανωμένο στους φορείς της εκπαίδευσης (i) σε επίπεδο σχολείου, (ii) Δ/ση Εκπαίδευσης και (iii) Περιφέρειας (Kline, 1995, όπως αναφέρεται από των Brock και άλλους, 2005), γιατί τότε μόνο η ομάδα του σχολείου έχει την υποστήριξη των άλλων επιπέδων και είναι αποτελεσματικότερη η διαχείριση.

### **3.6.β. Επιτροπή Διαμόρφωσης Σχεδίου Αντιμετώπισης Κρίσεων (ΕΔΣΑΚ)**

Για να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα περιστατικά κρίσης στο σχολείο πρέπει κατά τον Stevenson, (1994), όπως αναφέρεται στον Κατσαρό, (2008), να υπάρχει σε κάθε σχολείο μια επιτροπή διαμόρφωσης σχεδίου αντιμετώπισης κρίσεων με Πρόεδρο τον Διευθυντή του σχολείου και με καθήκοντα: να καθορίσει τα περιστατικά κρίσης, το γενικό σχεδιασμό και τους στόχους διαχείρισής του, να μελετήσει τα σχέδια και τα μνημόνια ενεργειών για κάθε περιστατικό κρίσης, να τα διαμορφώσει στις ιδιαίτερες ανάγκες του σχολείου και της κοινότητας, να εντοπίσει τις πιθανές αντιδράσεις από τους εμπλεκόμενους στην αντιμετώπιση, να καθορίσει την Σχολική Ομάδα Διαχείρισης Κρίσεων (ΣΟΜΚ), στην οποία πρέπει να συμμετέχει η Επιτροπή, και τις αρμοδιότητές τους, να διαμορφώσει έναν αποτελεσματικό τρόπο μετάδοσης των διαταγών και να σχεδιάσει τον τρόπο ενημέρωσης των εμπλεκόμενων και τον τρόπο επικουρίας από άλλους φορείς της κοινότητας, να διαμορφώσει και να διαμοιράσει το τελικό σχέδιο διαχείρισης κρίσεων (ΣΔΚ) στους εμπλεκόμενους, να το αξιολογήσει μετά το πέρας της κρίσης.

### **3.6.γ. Σχέδια Διαχείρισης Κρίσεων (ΣΔΚ)**

Αν πρέπει να υπάρχουν για κάθε κρίση σχέδια δράσης στα σχολεία, δεν είναι σαφές, και σίγουρα εξαρτάται από τις ανάγκες και την ταυτότητα του κάθε σχολείου. Ωστόσο, όταν το σχολείο έρχεται αντιμέτωπο με μια κρίση, είναι πιο αποτελεσματικό οι εκπαιδευτικοί να την διαχειριστούν βασισμένοι σε ένα πλάνο, που έχει διαμορφωθεί σε συνθήκες ομαλότητας παρά να ενεργούν με τον τρόπο βιαστικό και χωρίς μέθοδο. (Νάσσης, 2016). Κανόνας είναι για κάθε περιστατικό να υπάρχει σχέδιο διαχείρισης (Μπρίνια, 2007).

Ένα Σχέδιο Διαχείρισης Κρίσεων (ΣΔΚ) περιέχει τα εξής:

- αναλύει τις συνθήκες του περιστατικού κρίσης: τις εκδηλώσεις της, τις συνέπειές της στους ανθρώπους και στο χώρο, τις αιτίες της,
- αναφέρεται στους στόχους και στον τρόπο επίλυσης: τι πρέπει να επιτευχθεί με την εφαρμογή του σχεδίου, ποιες οι αρμοδιότητες της ομάδας διαχείρισης και πώς θα το επιτύχει,
- αναφέρεται στην υλοποίησή του: ποιες οι συγκεκριμένες ενέργειες, ποια πρόσωπα και σε ποιο χρόνο θα τις επιτελέσουν, με ποια σειρά, ο τρόπος οργάνωσης και εποπτείας της Ομάδας Διαχείρισης και γενικότερα του σχεδίου,



- συγκεντρώνει τα κατάλληλα έγγραφα και καταλόγους με στοιχεία του προσωπικού, των μαθητών στην περίπτωσή μας, των φορέων αρωγής, με τα υλικοτεχνικά μέσα που απαιτούνται, με την καταλληλότητα των εγκαταστάσεων,
- αναφέρεται σε ασκήσεις του σχεδίου και σε άλλους τρόπους επιμόρφωσης των εμπλεκόμενων,
- περιέχει πλάνα με τον τρόπο ενημέρωσης με τους εμπλεκόμενους στην Κρίση (Μπρίνια, 2007).

Για να είναι αποτελεσματικό το ΣΔΚ πρέπει να είναι εύληπτο, περιεκτικό, να δίνει εναλλακτικές, να προβλέπει τη συμμετοχή και υποστήριξη όλων κατά τη διάρκεια της κρίσης, ο υπεύθυνος συντονιστής να μπορεί να συντονίζει όλες τις ενέργειες και να εποπτεύει τα μέλη της ομάδας χωρίς εκείνα να χάνουν τις αρμοδιότητές τους, να αναφέρεται και σε αρωγή από το έξω περιβάλλον (Μπρίνια, 2007).

### 3.6.δ. Σχολική Ομάδα Διαχείρισης Κρίσεων (ΣΟΔΚ)

Ένα σχέδιο διαχείρισης κρίσης δεν μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς αποτελεσματική Ομάδα Διαχείρισης Κρίσης (Brock και άλλοι, 2005).

Για να δημιουργηθεί μια αποτελεσματική Σχολική Ομάδα Διαχείρισης Κρίσεων πρέπει τα μέλη της να έχουν την κατάλληλη επιμόρφωση, επικοινωνιακά χαρίσματα, να είναι υπεύθυνα και δημιουργικά, να έχουν κοινή ιδεολογία και αντίληψη της κατάστασης, να συνεργάζονται αρμονικά γνωρίζοντας ο καθένας τις αρμοδιότητές του, να συνειδητοποιούν ότι είναι ομάδα εμπιστευόμενοι ο ένας τον άλλον, να συμμετέχουν σε ασκήσεις και σε σεναρία κρίσεων ενισχύοντας μ' αυτόν τον τρόπο τα προηγούμενα χαρακτηριστικά τους. (Κονοο-Μisra, 2020).

Στην Ομάδα Διαχείρισης πρέπει να συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί, πιθανόν και οι υπεύθυνοι φορέων της εκπαίδευσης ή υπηρεσιών, όπως ο σύμβουλος παιδαγωγικής ευθύνης, ο ψυχολόγος. (Χατζηχρήστου, 2012). Απαραίτητο να υπάρχουν και τα άτομα που θα αναπληρώνουν τα μέλη της ομάδας και κυρίως τους υπεύθυνους (Πασχαλούδης, 2022).

Στην Ομάδα πρέπει να υπάρχουν οι εξής υπεύθυνοι:

- **«Ο συντονιστής»:** συνήθως είναι ο Διευθυντής ή πρόσωπο που αναθέτει ο Διευθυντής, ο οποίος κατευθύνει την ομάδα για τη διαμόρφωση και προσαρμογή των σχεδίων δράσης, για την πραγματοποίηση ασκήσεων, κατευθύνει την ομάδα κατά τη διάρκεια της κρίσης και ρυθμίζει τα βασικά διοικητικά και οικονομικά θέματα
- **«Ο συντονιστής της ψυχολογικής παρέμβαση στην κρίση»:** είναι ο ειδικός επαγγελματίας ψυχικής υγείας, ο ψυχολόγος σε επίπεδο σχολείου ή εκπαιδευτικών φορέων, ο οποίος πληροφορεί το σχολικό περιβάλλον για θέματα ψυχικής υγείας, διαμορφώνει την ομάδα και επιμορφώνει τους εκπαιδευτικούς για τις παρεμβάσεις μέσα στην τάξη κατά την εμφάνιση κρίσης, σχεδιάζει τις παρεμβάσεις, συνεργάζεται με άλλους υπεύθυνους φορείς, αξιολογεί και παραπέμπει μαθητές στις ανάλογες υπηρεσίες
- **«Ο υπεύθυνος ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβαση»:** είναι ο επιμορφωμένος εκπαιδευτικός σε αντίστοιχα θέματα, επικοινωνεί με τον Συντονιστή της ψυχολογικής Παρέμβασης και με τους αρμόδιους φορείς και κατευθύνει τους άλλους εκπαιδευτικούς σε ψυχοπαιδαγωγικά ζητήματα. Προτιμότερο κατά τον Brock, (2005), να είναι περισσότεροι από ένας.
- **«Ο υπεύθυνος άμεσης βοήθειας»:** είναι επιμορφωμένος στην παροχή πρώτων βοηθειών, ο οποίος προσφέρει βοήθεια, προνοεί για τον εξοπλισμό του φαρμακείου, ενημερώνει και συνεργάζεται με την αρμόδια υπηρεσία (Πυροσβεστική, Αστυνομία, ΕΚΑΒ) και την τοπική κοινότητα για την υποστήριξη του σχολείου από αυτούς κατά την εμφάνιση κρίσης αλλά και για την πληροφόρηση προ κρίσης, διαμορφώνει το

σχέδιο τηλεφωνικής ενημέρωσης του προσωπικού για την κατάσταση κρίσης και το προωθεί στο προσωπικό.

- **ο υπεύθυνος επικοινωνίας:** είναι ο εκπαιδευτικός ή ο Διευθυντής, ο Υποδιευθυντής, ο οποίος διαμορφώνει τα σχέδια επικοινωνίας με τους γονείς, επικοινωνεί με αυτούς και με τα Μ.Μ.Ε.

Ο Brock και άλλοι, (2005), στο μοντέλο του για την ομάδα Διαχείρισης Κρίσεων θέτει διαφορετικούς υπεύθυνους για τα Μ.Μ.Ε., για την ενημέρωση των γονέων, για την επικοινωνία με τις υπηρεσίες ασφάλειας, για την επικοινωνία με υπηρεσίες υγείας.

Η Ομάδα αυτή, λοιπόν, καλείται να διαμορφώσει τα σχέδια ενεργειών, και να τα προσαρμόζει ετησίως, να πραγματοποιεί επιμορφώσεις στα μέλη του σχολείου, να καθορίσει τους χώρους στο σχολείο για τις ανάγκες κατά τη διαχείριση μιας κρίσης, να έχει αρχεία με τα στοιχεία των μαθητών, των οικογενειών τους, των εκπαιδευτικών, των αρμόδιων φορέων και υπηρεσιών, με τα μνημόνια ενεργειών και να σχεδιάσει τον τρόπο τηλεφωνικής επικοινωνίας των εμπλεκόμενων. (Χατζηχρήστου, 2012; Brock και άλλοι, 2005).

### **3.6.ε. Η επικοινωνία με τα Μ.Μ.Ε. – με τους γονείς και μαθητές κατά τη διαχείριση κρίσης**

Λογικό είναι τα περιστατικά κρίσης να προκαλούν το ενδιαφέρον των Μ.Μ.Ε., τοπικών και μη για την ενημέρωση του κοινού.

Το άτομο που θα επικοινωνεί με τα Μ.Μ.Ε. κατά τη διαχείριση μιας κρίσης πρέπει να είναι ένα και το ίδιο, και σε περίπτωση δηλώσεων από άλλα άτομα, να υπάρχει συνεννόηση πρώτα με τον υπεύθυνο. Πρέπει να είναι επικοινωνιακός και άνετος με την έκθεσή του στα μέσα ενημέρωσης. (Brock και άλλοι, 2005).

Πρέπει να υπάρχει μετά την εμφάνιση μιας κρίσης επικοινωνία του σχολείου με τα Μ.Μ.Ε., ώστε να βοηθήσουν τα μέσα και όχι να εμποδίσουν την επίλυση της κρίσιμης κατάστασης ή να εντείνουν την κρίση με την απουσία ενημέρωσης και τη μετάδοση φημών. ( Brock και άλλοι, 2005; Πασχαλούδης, 2022).

Η ενημέρωση πρέπει να είναι γρήγορη, σαφής, συγκεκριμένη, ξεκάθαρη, ουσιαστική και να τονίζει τις ενέργειες που έχουν γίνει και όχι αυτές που παραλείφθηκαν ( Brock και άλλοι, 2005; Πασχαλούδης, 2022).

Με τα Μ.Μ.Ε. έχει τη δυνατότητα το σχολείο να πληροφορήσει τους μαθητές και τους γονείς, για να εξασφαλιστεί η συνεργασία τους για την επάνοδο στην κανονικότητα και για να υπάρχει μέσω αυτών έγκυρη πληροφόρηση. Σωστότερο, βέβαια, είναι η πληροφόρηση αυτών να γίνεται άμεσα και αμέσως, υπεύθυνα, γιατί τους αφορά και πρέπει να νιώσουν και πάλι ασφάλεια (Πασχαλούδης, 2022).

### **3.6.στ. Οι ενέργειες της ΣΟΔΚ κατά τη Διαχείριση ενός περιστατικού κρίσης**

Όταν η ομάδα Διαχείρισης Κρίσεων κληθεί να αντιμετωπίσει ένα περιστατικό πρέπει να ακολουθήσει τα εξής βήματα:

- α) να καθορίσει το είδος του περιστατικού και τα γνωρίσματά του,
- β) να καθορίσει το είδος της διαχείρισης,
- γ) να εφαρμόσει τα σχέδια, να ενημερώσει τους υπεύθυνους για να ενεργοποιηθούν και να το γνωστοποιήσει σε όποιους δέχονται την επίδρασή του,
- δ) να ενημερώσει αναλυτικά όσους επηρεάζει το περιστατικό (γονείς, μαθητές), παρέχοντας ταυτόχρονα ενίσχυση και τους τρόπους επαναφοράς στην κανονικότητα,
- ε) να ξεκινήσει η συνεργασία «των υπεύθυνων ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης» για την πραγματοποίηση ενεργειών με σκοπό την στήριξη των μελών της σχολικής κοινότητας,
- στ) να εφαρμόσει περαιτέρω δράσεις για αποφυγή ανάλογων περιστατικών,

ζ) να ελέγξει τον τρόπο διαχείρισης του περιστατικού και να προβεί σε συμπεράσματα, τα οποία θα τα γνωστοποιήσει στους εμπλεκόμενους, πιθανόν να αναδιαμορφώσει το ΣΔΚ (Κατσαρός, 2008).

### **3.6.ζ. Διαχείριση της κρίσης με «παρέμβαση στην τάξη» - Η συμβολή του εκπαιδευτικού - Η ενίσχυσή του**

Αυτό το είδος παρέμβασης πραγματοποιείται όταν η κρίση επιδρά σε πολλούς μαθητές. Καλό είναι ο εκπαιδευτικός που γνωρίζει τα παιδιά να αναλάβει την κύρια αρμοδιότητα με την καθοδήγηση, βέβαια, του ψυχολόγου. Σ' αυτό το είδος παρέμβασης εντάσσονται τα εξής:

- αναφέρονται τα συμβάντα και αίρονται οι ψευδείς διαδόσεις: με την έκφραση της πραγματικής κατάστασης από τον εκπαιδευτικό και των αντιλήψεων από τους μαθητές μέσω μιας γόνιμης συζήτησης,
- αναφέρονται τα προσωπικά βιώματα σχετικά με την κρίση: τα παιδιά επικοινωνούν με τους συμμαθητές τους ό,τι έχουν ζήσει, πώς νιώθουν γι' αυτό, και αισθάνονται ανακουφισμένα και ενισχυμένα,
- αναφέρονται οι συναισθηματικές ή σωματικές αντιδράσεις όλων των παιδιών μετά την κρίση, με αποτέλεσμα να μη νιώθουν ενοχές, να ενισχύονται και να αναμένουν τη διακοπή αυτών,
- στηρίζονται τα παιδιά για να επανέλθουν στην εσωτερική τους ισορροπία, με την αναφορά προτάσεων από τον εκπαιδευτικό και τα ίδια τα παιδιά για μείωση και εξάλειψη των συναισθηματικών ή σωματικών αντιδράσεων τους και με την παρακίνηση για συμμετοχή σε διάφορες δραστηριότητες,
- Μετά από 6-8 φορές επικοινωνίας και προς το τέλος της παρέμβασης, τα παιδιά πρέπει να έχουν ενεργοποιηθεί, να έχουν κατανοήσει ότι οι αντιδράσεις τους μετά από περιστατικό κρίσης είναι αναμενόμενες και ότι θα νικήσουν τους φόβους τους και θα συνεχίσουν την πορεία τους.

Επειδή οι εκπαιδευτικοί κατά τη διαχείριση κρίσεων αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις, έχουν αυξημένες πιθανότητες να κάνουν λάθη και να αισθανθούν άσχημα ψυχολογικά. Γι' αυτούς τους λόγους πρέπει να επιμορφώνονται και να προετοιμάζονται διαρκώς, να γνωρίζουν με ακρίβεια τη δύναμή τους και τί μπορούν να προσφέρουν, να συμβουλευτούν τους ειδικούς για να είναι πιο αποτελεσματικοί αλλά και για να αντιμετωπίσουν το αυξημένο άγχος τους σε περιστατικά κρίσης. Καλό θα είναι σε δύσκολες καταστάσεις κρίσεων να εκφράζονται στους συναδέλφους τους και να συνεργάζονται με αυτούς, να φροντίζουν πρώτα τον εαυτό τους. (Χατζηκρήστου, 2012).

### **3.7. Σχολική Διαμεσολάβηση**

Η σχολική Διαμεσολάβηση είναι ένας τρόπος διευθέτησης της αντιπαλότητας, των διενέξεων και των συγκρούσεων που λαμβάνουν χώρα στο σχολείο μεταξύ μαθητών. Συγκεκριμένα είναι ένας τρόπος επίλυσης της διαφοράς μεταξύ δύο ή περισσότερων συμμαθητών με την παρέμβαση ενός τρίτου, που ονομάζεται διαμεσολαβητής και που δεν συμμετείχε στην αντιπαλότητα, με συγκεκριμένες ενέργειες και προκαθορισμένους κανόνες στο πλαίσιο του σχολείου, με την «ενεργητική συμμετοχή» και επαφή των δύο αντιμαχόμενων, για να επέλθει ικανοποιητική λύση στη διαφορά (Rigby, 1996), όπως αναφέρεται από τον Θάνο, (2017).

Οι βασικότεροι σκοποί της διαδικασίας αυτής είναι:

- να ελαττωθούν οι διενέξεις και να αναπτυχθούν οι φιλικές σχέσεις και το ομαδικό, συνεργατικό πνεύμα μεταξύ των μαθητών σε ένα σχολείο,

- να ελαττωθούν τα περιστατικά βίας και να αντικατασταθούν οι παλιοί τρόποι αποκατάστασης της ηρεμίας, όπως οι αποβολές και η επίλυση των διαφορών με επέμβαση των εκπαιδευτικών και με επιβολή των αποφάσεών τους από άλλες μεθόδους πιο δημοκρατικές,
- να αναπτυχθούν δεξιότητες, όπως η αυτοδιαχείριση προβλημάτων, η υπευθυνότητα, ο αλληλοσεβασμός, η ισότητα και η αυτοπεποίθηση (Αρτινοπούλου, 2010, όπως αναφέρεται από τον Θάνο, 2017).

Για να υλοποιηθεί ένα πρόγραμμα διαμεσολάβησης ενημερώνονται οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές του σχολείου, πραγματοποιείται συζήτηση σχετική με τη βία, την αντιπαλότητα στο σχολείο και επιλέγονται οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές. Στη συνέχεια επιμορφώνονται πρώτα οι εκπαιδευτικοί και έπειτα οι μαθητές από τους εκπαιδευτικούς ή από ειδικούς του προγράμματος για είκοσι περίπου ώρες είτε κατά τη διάρκεια του προγράμματος του σχολείου είτε εκτός αυτού και στα πλαίσια της ευέλικτης ζώνης για τα Δημοτικά ή στα πλαίσια του προγράμματος Αγωγής Υγείας για τα Γυμνάσια και τα Λύκεια.

Οι μαθητές εκπαιδεύονται θεωρητικά και πρακτικά με παιχνίδια και ρόλους σχετικά με τον σχολικό εκφοβισμό, το ρατσισμό, τη συγκράτηση των συναισθημάτων τους, τους τρόπους επικοινωνίας, όπως είναι η «ενεργητική ακρόαση», σχετικά με το πώς μπορεί να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές και για την οργάνωση της διαμεσολάβησης στο σχολείο.

Η σχολική διαμεσολάβηση διενεργείται με τον εξής τρόπο: ένας μαθητής μόνος ή μαζί με έναν εκπαιδευτικό είναι οι διαμεσολαβητές. Οι μαθητές που αντιμετωπίζουν πρόβλημα διένεξης συναντώνται με τον διαμεσολαβητή σε εθελοντική βάση. Μόνο αν το επιθυμούν και οι δύο, μπορεί να προχωρήσει η διαδικασία και να έχει θετικά αποτελέσματα. Εκφράζει ο καθένας με τη δική του οπτική το πρόβλημα και το πώς νιώθει γι' αυτό. Ο διαμεσολαβητής, ο οποίος οφείλει να είναι αμερόληπτος και εχέμυθος, τους βοηθάει να το αναλύσουν, στη συνέχεια οι δύο αντιτιθέμενοι προτείνουν λύσεις για συμφιλίωση και συμφωνούν στη λύση που θα ακολουθήσουν έχοντας πάντα τη βοήθεια του διαμεσολαβητή, ώστε να την αποδεχτούν και οι δύο (Rigby, 2014; Wall, Stark & Standifer, 2001, όπως αναφέρεται από τον Θάνο, 2019).

Στην Ελλάδα η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών που αναλαμβάνουν τη δράση της σχολικής διαμεσολάβησης πραγματοποιείται μέσω των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας ή από κάποια σεμινάρια, όπως του Παιδαγωγικού τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ή από υλοποίηση προγραμμάτων κάποιων φορέων, όπως του Κέντρου Πρόληψης εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας – ΟΑΣΙΣ Σερρών (Ο Σερραίος.gr, (2022), του Ινστιτούτου Επικοινωνίας και Διαχείρισης Συγκρούσεων – D.U.C.K.S (<https://www.ducks.gr/>).

Στα περισσότερα προγράμματα διαμεσολάβησης που έχουν λάβει χώρα στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια δεν έχει υπάρξει αξιολόγηση. Από την συνεχή αξιολόγηση που έχει γίνει σε Δημοτικό σχολείο των Ιωαννίνων, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι έχουν ελαττωθεί οι εντάσεις, έχουν αναπτυχθεί φιλικές σχέσεις και θετικό σχολικό κλίμα.

Η σχολική διαμεσολάβηση μπορεί να μην είναι ο μοναδικός αλλά είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος διευθέτησης των διενέξεων μεταξύ των μαθητών. Για να λειτουργήσει, όμως, πρέπει να επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί και να συμπεριληφθεί στους τρόπους καταπολέμησης της βίας στο σχολείο. (Θάνος, 2019).

### **3.8. Ο αποτελεσματικός Διευθυντής - συντονιστής της κρίσης**

Είδαμε στο 1<sup>ο</sup> κεφάλαιο τον ρόλο του Διευθυντή ενός σχολείου. Για να είναι αποτελεσματικός, όμως, ο Διευθυντής και για να είναι αποτελεσματικός και ως διαχειριστής κρίσεων, αφού συνήθως επωμίζεται ο ίδιος αυτόν τον ρόλο, πρέπει να διαθέτει τα χαρακτηριστικά ενός χαρισματικού ηγέτη:

- να έχει όραμα για το σχολείο και να κατευθύνει εκπαιδευτικούς, γονείς, μαθητές προς αυτό, να ενεργοποιεί και εμπνέει (Κοτζαϊβάζογλου, 2022),
- να λειτουργεί δημοκρατικά: να δίνει εξουσίες και αρμοδιότητες, να λειτουργεί συνεργατικά, να έχει πίστη στους εκπαιδευτικούς του σχολείου, να αναζητά τις απόψεις και προτάσεις των άλλων, να συμπεριφέρεται δίκαια και ισότιμα, να αναγνωρίζει την προσφορά τους εμπράκτως (Κοτζαϊβάζογλου, 2022),
- να είναι δημιουργικός, να σχεδιάζει για το μέλλον, να προνοεί, να αναλύει τα γεγονότα και τους ανθρώπους και να συμπεραίνει (Κοτζαϊβάζογλου, 2022),
- να γνωρίζει θέματα διοίκησης: να προγραμματίζει, να οργανώνει, να ασκεί έλεγχο, να επικοινωνεί (Γερασιμάτος, 2018),
- να γνωρίζει τα εκπαιδευτικά θέματα (Γερασιμάτος, 2018; Μπρίνια, 2007),
- να γνωρίζει την τοπική κοινωνία, τους παράγοντες της ευρύτερης κοινωνίας αλλά και τα χαρακτηριστικά της σχολικής κοινότητας που ηγείται, γιατί επηρεάζουν τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου (Γερασιμάτος, 2018; Μπρίνια, 2007),
- να διαθέτει την ικανότητα σωστής αντίληψης των πραγμάτων, λογικής σκέψης, ώστε να παίρνει σωστές αποφάσεις (Γερασιμάτος, 2018),
- να διαθέτει την ικανότητα επικοινωνίας με τους άλλους, να είναι υπομονετικός και ετοιμόλογος, (Γερασιμάτος, 2018; Μπρίνια, 2007),
- να διαθέτει ενσυναίσθηση, ειδικότερα να γνωρίζει την προσωπικότητα, τις ιδέες, τις ανάγκες των εκπαιδευτικών, τη βελτίωσή τους, για να τους αξιοποιήσει κατάλληλα, (Γερασιμάτος, 2018; Μπρίνια, 2007)),
- να διαθέτει γνώσεις τεχνολογίας και γνώσεις τεχνικές (Γερασιμάτος, 2018),
- ως προσωπικότητα να είναι αποφασιστικός, εργατικός, υπεύθυνος, ευθύς, ειλικρινής, δίκαιος, προσαρμοστικός, αισιόδοξος (Γερασιμάτος, 2018; Μπρίνια, 2007).

Η προσαρμοστικότητα είναι βασικό χαρακτηριστικό ενός διαχειριστή κρίσεων, γιατί παραμένει ικανός σε δύσκολες καταστάσεις, μπορεί να πάρει σωστές αποφάσεις και να βοηθήσει τους άλλους. Η αποφασιστικότητα, πάλι, είναι σημαντική, γιατί κυρίως κατά τη διάρκεια μιας κρίσης ο διαχειριστής απαιτείται να αποφασίζει προς κάθε κατεύθυνση και μάλιστα υπό πίεση. (Γερασιμάτος, 2018).

### **3.9. Μετασχηματιστική Αντιμετώπιση της κρίσης στο σχολείο**

Το σχολείο για να αντιμετωπίσει τις κρίσεις αποτελεσματικά πρέπει να χαρακτηρίζεται από «μετασχηματιστική» ιδεολογία, (Lengnick-Hall, Beck & Lengnick-Hall, 2011; Williams, Gruber, Sutcliffe, Shepherd & Zhao, 2017, όπως αναφέρεται από την Sarah Konoor – Misra, 2020) δηλαδή να μπορεί να προσαρμόζεται και να βελτιώνεται συνεχώς και μέσα από τις κρίσεις. Συγκεκριμένα:

#### **α) Κατά την περίοδο πρότερη της κρίσης:**

- να υπάρχουν Διευθυντές και κάποιοι εκπαιδευτικοί που να λειτουργούν μετασχηματιστικά, δηλαδή να έχουν την ψυχραιμία να αντιμετωπίζουν δυσκολίες και κρίσεις και την δύναμη να τις ξεπερνούν,
- το σχολείο να προωθεί αρχές όπως αισιοδοξία, συνεργασία, δημιουργικότητα, χρηστότητα, αυτοβελτίωση, εμπιστοσύνη, συνεχής γνώση, ώστε και σε περιόδους κρίσης να μπορεί να ανταπεξέλθει,
- να υπάρχει συνεργασία μεταξύ των μελών του αλλά και με φορείς της τοπικής κοινωνίας, που θα σπεύσουν σε βοήθεια κατά την εμφάνιση περιστατικού κρίσης,

- η ύπαρξη υλικοτεχνικών προϋποθέσεων και ενεργειών ως προς τις κρίσεις θα κάνουν το σχολείο πιο δυνατό και ικανό, ώστε να μειώσει τις αρνητικές συνέπειες και να αυξήσει την ταχύτητα επανόδου στην πρότερη κατάσταση.

**β) Κατά τη περίοδο ύπαρξης των περιστατικών κρίσης:** πρέπει το σχολείο και οι αρμόδιοι με γρήγορα αντανακλαστικά να αντιληφθούν το είδος της κρίσης, τη σοβαρότητά της, την εξέλιξή της, τα πρόσωπα που αφορά και την κατάστασή τους, για να παρέμβουν όσο γίνεται πιο γρήγορα.

**γ) Κατά την περίοδο μετά την κρίση, αντιμετώπισης των συνεπειών, εξομάλυνσης και επανόδου στην προ κρίσης κατάσταση:** λόγω της προεργασίας στα πλαίσια της μετασχηματιστικής νοοτροπίας τα μέλη του σχολείου να διαθέτουν χρόνο, να έχουν την επιθυμία και να προσπαθούν για την επάνοδο στην κανονικότητα, ενώ να προωθούν αλλαγές μετά το βίωμα μιας κρίσης που οδηγούν σε βελτιώσεις και εισαγωγή νέων μεθόδων και τρόπων λειτουργίας.

### **3.10. Θετικό σχολικό κλίμα**

Το κλίμα που διαπνέει ένα σχολείο, όπως είδαμε στο 1<sup>ο</sup> κεφάλαιο, διαμορφώνεται από τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του, το πλαίσιο ευρύτερο και στενότερο, όπως είδαμε παραπάνω, τα μέλη που το απαρτίζουν, τις σχέσεις μεταξύ των μελών του. (Σαΐτης, 2008).

Στο ευνοϊκό κλίμα παίζει σημαντικό ρόλο ο Διευθυντής με τον τρόπο που επικοινωνεί, αφού από αυτόν εξαρτώνται σημαντικά οι θετικές σχέσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών, με τους μαθητές, με τους γονείς. Αν είναι δημοκρατικός ευθύς και επικοινωνιακός, συμπεριφέρεται με πραγματικό ενδιαφέρον στα μέλη του σχολικού περιβάλλοντος και προσπαθεί συνεχώς γι' αυτό, το αποτέλεσμα θα είναι ικανοποιητικό. (βλ παραπάνω, 3.8. Ο αποτελεσματικός Διευθυντής - συντονιστής της κρίσης).

Είναι ύψιστης σημασίας το σχολείο να διατηρεί «ανοικτό επικοινωνιακό κλίμα», που σημαίνει να είναι υποστηρικτικό προς τα μέλη του (εκπαιδευτικούς, γονείς, μαθητές), οι αποφάσεις να λαμβάνονται από κοινού, να το εμπιστεύονται. Να υπάρχει ενημέρωση στα μέλη του με διακριτικότητα και με όρια, ευθύτητα, εξωτερικευση των σκέψεων και των συναισθημάτων, αλληλοβοήθεια (Κοτζαϊβάζογλου, 2022).

Στο θετικό κλίμα συμβάλλουν επίσης το ενδιαφέρον για τη γνώση, η ύπαρξη κανόνων, η ύπαρξη συστηματικής επικοινωνίας με τους γονείς και την τοπική κοινωνία, η ύπαρξη προγραμμάτων ψυχικής υγείας καλαίσθητοι χώροι και ειδικοί χώροι για ανάγνωση, για εκγύμναση, για ψυχαγωγία, εξοπλισμός, παρουσίαση των εργασιών των μαθητών και αναγνώρισή τους (Brock και άλλοι, 2005).

Ένα σχολείο που επιθυμεί να διατηρήσει το θετικό σχολικό κλίμα προετοιμάζεται για τη διαχείριση περιστατικών κρίσεων και κινδύνων, που μπορούν να το κλονίσουν (Νάσσης, 2016)

### **3.11. Η αποτελεσματική συμμετοχή των Οργάνων Λαϊκής συμμετοχής**

Στο 1<sup>ο</sup> κεφάλαιο είδαμε ότι στο ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης έχουν θεσπιστεί όργανα λαϊκής συμμετοχής σε όλα τα επίπεδα Διοίκησης της Εκπαίδευσης, η Νομαρχιακή και Δημοτική Επιτροπή Παιδείας, η Σχολική Επιτροπή και το Σχολικό Συμβούλιο, οι Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων. Προβλήματα επάρκειας προσωπικού, οργάνωσης, αλλά κυρίως στον καθορισμό των καθηκόντων αυτών των οργάνων δεν τους επιτρέπουν να έχουν καθοριστικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων παρά μόνο καθοδηγητικό και διεκπεραιωτικό.

Για να συμμετέχουν ισότιμα αυτά τα όργανα, για να ασκούν έλεγχο στη διοίκηση της εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός σχολείου ανοιχτού στην κοινωνία

που αποκομίζει τα οφέλη από τις απόψεις των πολιτών που ενδιαφέρονται για την εκπαίδευση, πρέπει από τη μια να επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί σε ζητήματα διοίκησης, να δημιουργηθούν σωστά πρότυπα διοίκησης στα σχολεία και από την άλλη να αξιολογούνται τα όργανα λαϊκής συμμετοχής, να αυξηθούν οι αρμοδιότητές τους και να γίνουν πιο ουσιαστικές, να λαμβάνονται υπόψη οι αποφάσεις τους, να δοθούν κίνητρα για το ενδιαφέρον των μελών τους για το εκπαιδευτικό έργο.

Ωστόσο, η θέσπιση και μόνο των οργάνων της λαϊκής συμμετοχής είναι μια αρχή για ένα σχολείο ανοιχτό και «συνεργατικό». Εξάλλου τα όργανα λαϊκής συμμετοχής αποδίδουν θετικά αποτελέσματα (Κατσαρός, 2008).

### **3.12. Θετικό πλαίσιο αλληλεπίδρασης του σχολείου**

Είδαμε στο 1<sup>ο</sup> κεφάλαιο ότι το σχολείο ως μέρος της κοινωνίας είναι ενταγμένο σε ένα πλαίσιο αλληλεπίδρασης το οποίο διαμορφώνει τον ταυτότητα του, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο λειτουργίας του γενικά και ειδικότερα στη συχνότητα περιστατικών κρίσεων και στην αντιμετώπισή τους.

Όλοι κρίνουν απαραίτητη προϋπόθεση τη διαμόρφωση θετικής επικοινωνίας με τους γονείς, τους τοπικούς παράγοντες της αυτοδιοίκησης, της επιστήμης, του συνδικαλισμού για τη βελτίωση της εκπαίδευσης.

Οι γονείς, όταν επικοινωνούν με το σχολείο, κατανοούν τους στόχους του, τις αρμοδιότητες των εκπαιδευτικών και είναι υποστηρικτικοί του εκπαιδευτικού έργου και των παιδιών τους.

Η επαφή του σχολείου με το φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό πλαίσιο βοηθάει τους μαθητές να αποκτήσουν διαφορετικές και ενδιαφέρουσες εμπειρίες, να γνωρίσουν εμπειρικά τον τόπο τους σε όλους αυτούς τους τομείς, να γνωρίσουν και να σεβαστούν την φύση, την ιστορία, τη τέχνη, τα επαγγέλματα, το συνάνθρωπό τους, ώστε να παραδειγματιστούν από αξίες και ανθρώπους, να επιτύχουν επαγγελματικά αλλά και ως πολίτες στην ενήλικη ζωή τους.

Η επαφή με δημιουργικούς ανθρώπους μπορεί να προσφέρει οικονομική και ηθική ενδυνάμωση του σχολείου, ενώ η επαφή με παράγοντες του συνδικαλισμού επίλυση τυχόν προβλημάτων των εκπαιδευτικών και του σχολείου. (Κατσαρός, (2008)).

Για να γίνει, λοιπόν, η επαφή ουσιαστικότερη απαιτείται αρχικά να επιμορφωθούν εκπαιδευτικοί και γονείς, να πραγματοποιούνται προγράμματα και δράσεις από την πλευρά και του σχολείου αλλά και των παραγόντων της κοινωνίας.

### **3.13. Η Αξιολόγηση σχολείου και εκπαιδευτικών ως προϋπόθεση ενός αποτελεσματικού σχολείου**

Κατά τον Κουτούζη, (1999), όπως αναφέρεται από την Μπρίνια, (2007), όταν τα σχολεία αξιολογούνται κατά πόσο πραγματοποιούν τις επιδιώξεις τους, υπάρχει ανάδραση σε όλους τους τομείς του εκπαιδευτικού έργου και θετικά αποτελέσματα.

Σύμφωνα με τον Δημητρακόπουλο, (2002), όπως αναφέρεται από την Μπρίνια, (2007), η αξιολόγηση είναι αναγκαία για να καλυτερεύσουν η παρεχόμενη παιδεία από το σχολείο και όλοι οι παράγοντες που συμβάλλουν σ' αυτό.

Ο «Συλλογικός προγραμματισμός, εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης των σχολικών μονάδων» σύμφωνα με το Ι.Ε.Π. (<http://iep.edu.gr/el/taftotita>) που είναι ο αρμόδιος φορέας στοχεύει στην καλυτέρευση της παιδείας από το σχολείο. Με την «εσωτερική αξιολόγηση» που πραγματοποιείται από τα μέλη του σχολείου προσδιορίζονται τα θετικά χαρακτηριστικά και γίνεται προσπάθεια να καλυτερεύσουν

άλλα που έχουν ανάγκη ανάπτυξης. Αυτά σχετίζονται με την μαθησιακή διαδικασία, τον τομέα της διοίκησης και στον τομέα εξέλιξης των εκπαιδευτικών. Με την «εξωτερική αξιολόγηση» παρέχεται ανάδραση ως προς το εκπαιδευτικό έργο και την ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, για να αναπτυχθεί η γνωστική και ψυχοκοινωνική κατάσταση των μαθητών. Για τις παραπάνω αξιολογήσεις λαμβάνονται υπόψη κάθε φορά η ιδιαίτερη κατάσταση του σχολείου.

Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, που πραγματοποιείται από τον Διευθυντή και τον σχολικό σύμβουλο, στοχεύει στην ατομική πρόοδο των εκπαιδευτικών και στην καλυτέρευση της παιδείας που παρέχουν. Συγκεκριμένα αξιολογούνται α) στο διδακτικό επίπεδο, στη γενική και ειδική διδακτική του αντικειμένου που διδάσκουν, β) στο παιδαγωγικό επίπεδο, κατά πόσο μπορούν να διαχειριστούν τους μαθητές και στη παιδαγωγική ατμόσφαιρα που διαμορφώνουν στην τάξη, γ) στην υπευθυνότητα που δείχνουν στα υπαλληλικά τους καθήκοντα, στη συνεργασία τους με συναδέλφους και άλλους φορείς (Υ.Α.9950/ΓΔ5/2023).

Παρόλο που η αξιολόγηση αμφισβητείται από ομάδα εκπαιδευτικών, με τη διαδικασία αυτή τα σχολεία και το εκπαιδευτικό προσωπικό θα κατανοήσουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους προσπαθώντας να βελτιώσουν τα δεύτερα. Μάλιστα, αν στην αξιολόγηση συμμετέχουν εκπαιδευτικοί, μαθητές, σχολικοί σύμβουλοι και άλλοι εκπαιδευτικοί φορείς, Σύλλογος Γονέων, τοπική αυτοδιοίκηση, όπως προτείνεται από την Ξηροτύρη- Κουφίδου, Πετρίδου, (2001), Δημητρόπουλο, (2002), Κουτούζη, (1999) και αναφέρεται από την Μπρίνια, (2007), τα σχολεία θα έρθουν πιο κοντά στην τοπική κοινωνία, Θα αποκτήσουν αποκεντρωτικά χαρακτηριστικά και θα αυξηθούν οι επιτυχίες (Μπρίνια, 2007).

### **3.14. Διοίκηση Ολικής Ποιότητας στην εκπαίδευση (ΔΟΠ)**

Η «Ολική ποιότητα» στοχεύει μετά την επένδυση όσων εμπλέκονται στον οργανισμό στην ανάπτυξη «των προϊόντων και υπηρεσιών», ώστε να καλύπτουν ή και να ξεπερνούν τις απαιτήσεις των καταναλωτών. Η «ολική ποιότητα» δεν είναι στατική αλλά εξελίσσεται συνεχώς (Ζαβλανός, 2003), όπως αναφέρεται από τον Κατσαρό, (2008).

Η «Διοίκηση Ολικής Ποιότητας» για να εφαρμοστεί σε ένα σχολείο υποστηρίζεται και πιστοποιείται από οργανισμούς του εξωτερικού ή της Ελλάδας.

Ένα σχολείο που έχει πιστοποίηση ολικής ποιότητας έχει επιτύχει σε σημαντικό βαθμό:

- να τελειοποιηθούν οι εκπαιδευτικές διαδικασίες και όλη η λειτουργία του σχολείου, για να αναπτυχθούν και οι επιδόσεις των μαθητών,
- οι γνώσεις που προσφέρει το σχολείο να είναι ουσιαστικές, γενικές, εμπειρικές, να ανταποκρίνονται στα νέα επιστημονικά και τεχνολογικά δεδομένα της,
- να έχει σε καλή κατάσταση την κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή,
- να έχει καλά καταρτισμένους εκπαιδευτικούς,
- να διοικείται από ικανούς ηγέτες,
- να υπάρχει καλή επικοινωνία με γονείς, τοπική αυτοδιοίκηση και άλλους φορείς,
- να είναι ικανοποιημένοι μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς, τοπική κοινότητα,
- να υπάρχει θετικό κλίμα στο σχολείο και υψηλές αρχές,
- οι επιδόσεις των μαθητών να είναι καλές (Μπρίνια, 2007).

Για να υλοποιηθεί η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας κάποιες από τις βασικές προϋποθέσεις είναι:

- Η ποιότητα και η αξιολόγησή της δεν πρέπει να αφορά μόνο τους μαθητές αλλά όλα τα μέλη του εκπαιδευτικού οργανισμού.



- Πρέπει να δοθεί έμφαση στην ομαδικότητα και στην προσπάθεια από όλα τα μέλη του σχολείου, αφού μπορούν να επιλυθούν περισσότερα και διαφορετικών τομέων προβλήματα με τον καλύτερο τρόπο, διότι υπάρχει πλουραλισμός ιδεών και συναισθηματική κάλυψη. (Oakland,1989), όπως αναφέρεται από την Μπρίνια, (2007).
- Το εκπαιδευτικό προσωπικό να επιμορφώνεται σε διάφορα επίπεδα συνεχώς, να συμμετέχει συνειδητά στη διαδικασία της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας και με συνεργατικό πνεύμα. Μόνο όταν όλοι το αποδεχτούν, θα επιτύχει.
- Πρέπει να υπάρχει διάθεση για αλλαγή και προσαρμογή στα νέα δεδομένα.
- Ο διευθυντής πρέπει να είναι προσαρμοστικός, δημιουργικός, να έχει όραμα και αποφασιστικότητα.

Η ΔΟΠ δίνει την δυνατότητα στο σχολείο να εκμεταλλεύεται τις έξω από το σχολείο συνθήκες και περιστάσεις, να βελτιώσει τα θετικά του σημεία και να μειώσει τα αρνητικά του αλλά και τους έξωθεν κινδύνους.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4<sup>ο</sup> : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

### 4.1. Συλλογή Δεδομένων

Για τη διερεύνηση του θέματός μας και τη συλλογή δεδομένων και πληροφοριών σχετικά με τη «Διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» πραγματοποιήθηκε ποσοτική έρευνα με τη διαμόρφωση ερωτηματολογίου, που δίνει τη δυνατότητα για εντοπισμό των σχέσεων μεταξύ των συγκεντρωμένων στοιχείων (Βράνα, 2018).

Η αρχική σκέψη ήταν το ερωτηματολόγιο να διανεμηθεί σε εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Σερρών και του Νομού Βοιωτίας και να γίνει σύγκριση των αποτελεσμάτων. Απέκλεια από τη μια την Πρ/θμια Εκπ/ση, διότι θεωρούσα ότι ως εκπαιδευτικός Δ/θμιας θα μπορούσα να ανταποκριθώ καλύτερα στην έρευνα, από την άλλη επέλεγα το Νομό Σερρών, γιατί είναι ο τόπος διαμονής μου και ο επαγγελματικός μου χώρος τα τελευταία 12 χρόνια, ενώ δεν έχουν πραγματοποιηθεί σχετικές με το θέμα μας έρευνες, και το Νομό Βοιωτίας λόγω το ενδιαφέροντός μου για τα εκπαιδευτικά θέματα στη συγκεκριμένη περιοχή που απορρέει από την καταγωγή μου και τη θητεία μου σε σχολεία του Νομού, ενώ και σ' αυτόν το νομό απουσίαζαν σχετικές έρευνες.

Έπειτα από την καθοδήγηση του επιβλέποντος καθηγητή, λήφθηκε η απόφαση η διανομή του ερωτηματολογίου να περιοριστεί στο νομό Σερρών, κατανοώντας τις δυσκολίες στη συλλογή δεδομένων από το Νομό Βοιωτίας, αλλά να περιλαμβάνει εκτός από τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και της Πρωτοβάθμιας, καθώς, πρώτον, όπως διαπιστώθηκε από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, δεν υπάρχει διαχωρισμός ούτε στην οργάνωση της εκπαίδευσης ούτε στην αντιμετώπιση περιστατικών κρίσης ανάμεσα στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης, δεύτερον η μελέτη περίπτωσης θα ήταν πληρέστερη με τη διερεύνηση του θέματος και στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Το ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε με την εφαρμογή «Φόρμες» της google που δίνει την δυνατότητα μέσω link για ηλεκτρονική συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, για άμεση και αυτοματοποιημένη συλλογή των δεδομένων και τη δυνατότητα ελέγχου του αριθμού απαντήσεων. Διανεμήθηκε σε όλα τα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Σερρών στις 20 Ιουνίου 2023 ηλεκτρονικά μέσω mail, το οποίο περιείχε το link συνοδευόμενο από σύντομο ενημερωτικό σημείωμα και θερμή παράκληση προς τους διευθυντές που λογικά παραλάμβαναν το mail να προωθηθεί σε όλους τους εκπαιδευτικούς του σχολείου τους.

Έπειτα από μια ημέρα στις 21 Ιουνίου είχαν ληφθεί 36 απαντήσεις. Επειδή διαπιστώθηκε δυσκολία στη συλλογή του επαρκούς αριθμού απαντήσεων, ήδη από την επόμενη ημέρα άρχισε η προώθηση του ερωτηματολογίου και μέσω viber ή προσωπικού mail, αφού είχε προηγηθεί σε ορισμένες περιπτώσεις τηλεφωνική επικοινωνία, σε συναδέλφους εκπαιδευτικούς που γνώριζα προσωπικά ή σε συναδέλφους που συγκροτούν τα υπηρεσιακά συμβούλια με παράκληση να το προωθήσουν. Τις επόμενες δύο ημέρες 22 και 23 Ιουνίου λήφθηκαν 27 και 26 απαντήσεις αντίστοιχα. Από τις 24 έως την 30 Ιουνίου λαμβάνονταν κατά μέσο όρο 15 απαντήσεις την ημέρα με αμείωτη την προσπάθεια εκ μέρους μου για προώθηση του ερωτηματολογίου με προσωπική επικοινωνία. Στις 12 Ιουλίου ολοκληρώθηκε η ηλεκτρονική αποδοχή απαντήσεων με την ποσότητα αυτών να φτάνει στις 213. Η πρώτη απάντηση αφορά την απάντηση του επιβλέποντος καθηγητή, είναι στα πλαίσια της πιλοτικής έρευνας και αφαιρέθηκε κατά την επεξεργασία.

Έχουν ληφθεί απαντήσεις σε όλες τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, αφού διασφαλίστηκε η απάντηση αυτών με τη ρύθμιση «οι ερωτήσεις απαιτούμενες από προεπιλογή» που υπάρχει στην εφαρμογή «Φόρμες» της google, μέσω των οποίων δημιουργήθηκε το ερωτηματολόγιο.

#### **4.2. Δείγμα**

Ο πληθυσμός της έρευνας αφορά τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Το δείγμα περιλαμβάνει, άνδρες και γυναίκες εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Σερρών. Το μέγεθος του δείγματος (n) είναι 212 υποκείμενα, απ' τα οποία 159 είναι γυναίκες σε ποσοστό 75% και 53 άνδρες σε ποσοστό 25%.

Από τους εκπαιδευτικούς της έρευνας, οι 126 και σε ποσοστό 59.434% ανήκουν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, ενώ οι 86 σε ποσοστό 40.566% στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Η δειγματοληψία πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο «χωρίς πιθανότητα», κατά την οποία δεν ελέγχονται οι παράμετροι της έρευνας και δεν είναι δυνατόν να υπολογιστεί ούτε το «σφάλμα εκτίμησης», κατά συνέπεια τα αποτελέσματα πρέπει να διατίθενται με προσοχή, αναφέρονται μόνο στην παρούσα μελέτη περίπτωσης και δεν επιτρέπεται να τα γενικεύσουμε στο σύνολο του πληθυσμού, (Βράνα, 2018). Εφαρμόστηκε η «απλή τυχαία δειγματοληψία», που περιγράφηκε στην ενότητα 4.1. «Συλλογή δεδομένων» κατά την οποία σε κάθε «στοιχείο του πληθυσμού» υπήρχε το ίδιο ενδεχόμενο να απαντήσει (Βράνα, 2018).

#### **4.3. Δομή Ερωτηματολογίου – Ερωτήσεις**

Η διαμόρφωση του ερωτηματολογίου στηρίχτηκε στα ερωτηματολόγια που χρησιμοποίησαν για την πραγματοποίηση σχετικών με το θέμα μας ερευνών στις διπλωματικές τους εργασίες οι : Καραθάνος Δημήτριος, (2006), Μπαλιούσης Ευάγγελος, (2019), Λαμπράκη Σπυριδούλα, (2018), Χατζηγεωργίου Δημήτριος, (2019), Κωστής Γεώργιος, (2018), Ντεντές Βασίλειος, (2020), Μεγαρίτης Χρήστος, (2015), Γαλανάκη Μαρία, (2022), Διαμαντή Πασχαλίνα, (2019), Δούρβας Α.,(2021) Τακοπούλου Α., (2020).

Δημιουργήθηκε με την εφαρμογή «Φόρμες» της google που δίνει την δυνατότητα μέσω link για ηλεκτρονική συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, για άμεση και αυτοματοποιημένη συλλογή των δεδομένων.

Αφού διαμορφώθηκε, διαμοιράστηκε στα πλαίσια πιλοτικής έρευνας σε έντυπη μορφή σε 7 συναδέλφους του σχολείου μου και σε ηλεκτρονική μορφή στον επιβλέποντα καθηγητή μου για τυχόν παρατηρήσεις. Πραγματοποιήθηκαν από τους συναδέλφους διορθώσεις που αφορούσαν κυρίως τη διατύπωση των ερωτήσεων, ενώ από τον επιβλέποντα καθηγητή καίριες παρατηρήσεις που αφορούσαν στη μορφή της κλίμακας σε μια ερώτηση και στην προέλευση τους δείγματος, συγκεκριμένα από τη μια στον περιορισμό του δείγματος στο νομό Σερρών, από την άλλη στην επέκτασή του και στους δύο φορείς της εκπαίδευσης, Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας. (βλέπε 4.2. Συλλογή δεδομένων). Γι' αυτό και η πρώτη απάντηση που δόθηκε από τον επιβλέποντα καθηγητή στα πλαίσια της πιλοτικής έρευνας αφαιρέθηκε κατά την επεξεργασία.

Το θέμα του ερωτηματολογίου είναι: «ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ».

Περιλαμβάνει ένα εισαγωγικό ενημερωτικό σημείωμα στο οποίο αναφέρονται τα προσωπικά μου στοιχεία, πληροφορίες για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα, το θέμα και ο σκοπός της έρευνας, οι ενότητες του ερωτηματολογίου, ενώ τονίζεται η ανωνυμία των απαντήσεων, η εθελοντική συμμετοχή, η σημασία της συμμετοχής.

Ακολουθεί το ερωτηματολόγιο το οποίο είναι δομημένο σε τέσσερις ενότητες:

#### A. ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει τέσσερις (4) ερωτήσεις τύπου Likert, πενταβάθμιας κλιμάκωσης των απαντήσεων ( Καθόλου, Λίγο, Μέτρια, Πολύ, Πάρα πολύ) στις οποίες ζητείται απάντηση από τους εκπαιδευτικούς

- στην 1<sup>η</sup> ερώτηση με υποερωτήματα για τη συχνότητα που διαχειρίζονται στο σχολείο επτά κατηγορίες περιστατικών κρίσεων:

α. φυσικές καταστροφές,

β. τεχνολογικές καταστροφές,

γ. πανδημίες,

δ. θάνατος μελών του σχολικού περιβάλλοντος,

ε. προβλήματα σωματικής υγείας,

στ. έντονες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις,

ζ. βία και παραβατικότητα

- στη 2<sup>η</sup>: για το βαθμό πιθανότητας να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο,

- στη 3<sup>η</sup>: για το βαθμό επηρεασμού του σχολικού περιβάλλοντος από περιστατικά κρίσης,

- στην 4<sup>η</sup> ερώτηση με υποερωτήματα για το βαθμό αιτιότητας στην εκδήλωση κρίσεων έξι παραγόντων:

α. των ελλείψεων στην υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου,

β. της ανάρμοστης συμπεριφοράς των μαθητών,

γ. της πλημμελούς άσκησης των καθηκόντων των εκπαιδευτικών,

δ. της έλλειψης συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών,

ε. της πλημμελούς άσκησης του ρόλου των γονέων,

στ. της έλλειψης συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας

#### B. ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ – ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΙΑΣ ΚΡΙΣΗΣ.

Στην ενότητα αυτή υπάρχουν έντεκα (11) ερωτήσεις, οι επτά (7) τύπου Likert, πενταβάθμιας κλιμάκωσης των απαντήσεων Καθόλου, Λίγο, Μέτρια, Πολύ, Πάρα πολύ), τρεις (3) απλής επιλογής και μία (1) διχοτομική . Η αρίθμηση των ερωτήσεων συνεχίζεται από την προηγούμενη ενότητα. Οι εκπαιδευτικοί, λοιπόν, καλούνται να απαντήσουν

- στην 5<sup>η</sup> ερώτηση: για το επίπεδο ασφάλειας που θεωρούν ότι υπάρχει στο περιβάλλον του σχολείου τους (ερώτηση τύπου Likert),

- στην 6<sup>η</sup> ερώτηση: για το βαθμό εξοπλισμού του σχολείου τους με υλικά και μέσα για τη διαχείριση έκτακτων αναγκών από φυσικές ή άλλες αιτίες (ερώτηση τύπου Likert),

- στην 7<sup>η</sup> ερώτηση: για το βαθμό ετοιμότητας του σχολείου τους με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του, όπως λεβητοστάσιο, εργαστήρια, αλλά και στις τάξεις (στερέωση επικίνδυνων αντικειμένων) με σκοπό την ασφάλεια των μαθητών (ερώτηση τύπου Likert),

- στην 8<sup>η</sup>: για το βαθμό λήψης των απαραίτητων μέτρων (π.χ. συναγερμός, σιδερένια κιγκλιδώματα), για να προστατευθεί το αρχείο και ο εξοπλισμός του σχολείου (ερώτηση τύπου Likert),

- στην **9<sup>η</sup>**: για τη συχνότητα πραγματοποίησης ελέγχου από την αρμόδια υπηρεσία της πολιτείας για τη στατικότητα των κτηριακών εγκαταστάσεων του σχολείου τους. (Η ερώτηση αυτή είναι απλής επιλογής με προτεινόμενες απαντήσεις: 1. Κάθε χρόνο, 2. Μετά από σεισμό/πυρκαγιά/άλλο γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τη στατικότητα, 3. Μετά από αναφορά του Διευθυντή, αφού έχει παρατηρήσει ότι κάτι συμβαίνει με τη στατικότητα, 4. Καθόλου, 5. Δεν γνωρίζω),

- στη **10<sup>η</sup>** ερώτηση: για το βαθμό συμβολής τους στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο τους που θεωρούν ότι μπορούν να έχουν (ερώτηση τύπου Likert),

- στην **11<sup>η</sup>**: για το βαθμό ψυχολογικής υποστήριξης που θεωρούν ότι μπορούν να προσφέρουν στους μαθητές, (ερώτηση τύπου Likert),

- στη **12<sup>η</sup>** ερώτηση με υποερωτήματα:

α. για την ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση σεισμών,

β. για την πραγματοποίηση ασκήσεων ετοιμότητας για σεισμούς,

γ. για την ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών,

δ. για την πραγματοποίηση ασκήσεων ετοιμότητας ανά τακτά διαστήματα για αντιμετώπιση πλημμυρών/πυρκαγιών,

ε. για την ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας.

(Η ερώτηση αυτή είναι απλής επιλογής με δυνατότητες απαντήσεων Ναι, Όχι, Δεν γνωρίζω),

- στη **13<sup>η</sup>** ερώτηση με υποερωτήματα για την ύπαρξη στο σχολείο τους ομάδων εκπαιδευτικών:

α. για διαχείριση σεισμών,

β. διαχείριση πλημμυρών/ πυρκαγιών,

γ. για παροχή πρώτων βοηθειών σε έκτακτες ανάγκες,

δ. για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας.

(Η ερώτηση αυτή είναι απλής επιλογής με δυνατότητες απαντήσεων Ναι, Όχι, Δεν γνωρίζω),

- στη **14<sup>η</sup>** ερώτηση με υποερωτήματα για το βαθμό θεωρητικής επιμόρφωσης

α. στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών,

β. στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών,

γ. στην παροχή πρώτων βοηθειών

δ. στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών

ε. στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας (ερώτηση τύπου Likert),

- στη **15<sup>η</sup>** ερώτηση με υποερωτήματα για το βαθμό πρακτικής εξάσκησης

α. στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών,

β. στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών,

γ. στην παροχή πρώτων βοηθειών

δ. στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών

ε. στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας (ερώτηση τύπου Likert),

- στη **16<sup>η</sup>** για την ύπαρξη γνώσης σχετικά με τις συγκεκριμένες ενέργειες που απαιτούνται μετά από μια κρίση με σκοπό την επάνοδο στην προηγούμενη κατάσταση (ερώτηση διχοτομική με δυνατότητες απαντήσεων Ναι, Όχι)

#### Γ. ΑΠΟΦΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΕΡΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει έξι (6) ερωτήσεις, οι τέσσερις (4) τύπου Likert, πενταβάθμιας κλιμάκωσης των απαντήσεων (Καθόλου σημαντική, Λίγο σημαντική, Μέτρια σημαντική, Πολύ σημαντική, Πάρα πολύ σημαντική), μία (1) απλής επιλογής

και μία (1) διχοτομική. Η αρίθμηση των ερωτήσεων συνεχίζεται από την προηγούμενη ενότητα. Συγκεκριμένα:

- η **17<sup>η</sup>** ερώτηση με υποερωτήματα αφορά τη σημαντικότητα κατά την άποψη των εκπαιδευτικών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων της συνεργασίας του σχολείου με:

- α. το Υπουργείο Παιδείας,
- β. τις Υγειονομικές Υπηρεσίες,
- γ. τις Αστυνομικές-Πυροσβεστικές Αρχές,
- δ. τις Δημοτικές- Περιφερειακές Αρχές,
- ε. Εθελοντικές οργανώσεις και μη κρατικούς φορείς (ερώτηση τύπου Likert),

- η **18<sup>η</sup>** αφορά τη σημαντικότητα κατά την άποψη των εκπαιδευτικών της παρουσίας ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο (ερώτηση διχοτομική με δυνατότητες απαντήσεων Ναι, Όχι,)

- με την **19<sup>η</sup>** ερωτώνται οι εκπαιδευτικοί σε ποιο επίπεδο θα ήταν αποτελεσματικός ο ψυχολόγος/κοινωνικός λειτουργός στο σχολείο (Η ερώτηση αυτή είναι απλής επιλογής με προτεινόμενες απαντήσεις: 1.επίπεδο σχολείου;, 2. Ομάδας σχολείων;, 3. Δ/ση Εκπαίδευσης;, 4. Περιφέρειας Εκπαίδευσης;, 5. Δήμου;)

- η **20<sup>η</sup>** ερώτηση ζητά από τους εκπαιδευτικούς το βαθμό που θεωρούν σημαντική τη συνεργασία του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον (ερώτηση τύπου Likert),

- η **21<sup>η</sup>** αφορά τη σημαντικότητα κατά την άποψη των εκπαιδευτικών της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον (ερώτηση τύπου Likert),

- με την **22<sup>η</sup>** ερωτώνται οι εκπαιδευτικοί σε ποιο βαθμό θεωρούν σημαντική την επικοινωνία με τα ΜΜΕ, για να κρατούν αυτά ενήμερη την τοπική κοινωνία και έτσι να συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη διαχείριση της κρίσης (ερώτηση τύπου Likert),

#### Δ. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει έξι (6) ερωτήσεις, οι επτά (7) απλής επιλογής και μία (1) διχοτομική. Η αρίθμηση των ερωτήσεων συνεχίζεται από την προηγούμενη ενότητα. Εδிகότερα:

- με την **23<sup>η</sup>** ερώτηση επιδιώκεται η γνώση του φύλου των εκπαιδευτικών (ερώτηση απλής επιλογής με δυνατότητες απαντήσεων Άνδρας, Γυναίκα, Άλλο),

- με την **24<sup>η</sup>** της ηλικίας τους (ερώτηση απλής επιλογής με δυνατότητες απαντήσεων: έως και 30, 31-40, 41-50, 51 και πάνω),

- με την **25<sup>η</sup>** η οικογενειακή κατάσταση των εκπαιδευτικών (ερώτηση απλής επιλογής με προτεινόμενες απαντήσεις: Έγγαμος/η, Άγαμος/η, Διαζευγμένος/η, Σε διάσταση, Χήρος/α),

- με την **26<sup>η</sup>** οι εκπαιδευτικοί καλούνται να απαντήσουν αν είναι γονείς (ερώτηση διχοτομική με δυνατότητες απαντήσεων Ναι, Όχι),

- η **27<sup>η</sup>** ερώτηση ζητά από τους εκπαιδευτικούς τους τίτλους σπουδών που κατέχουν εκτός του βασικού πτυχίου διορισμού

(ερώτηση απλής επιλογής με δυνατότητες απαντήσεων: 1. Δεύτερο πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ, 2. Μεταπτυχιακό, 3. Διδακτορικό, 4. Επιμόρφωση σεμιναρίου, 5. Τίποτα από τα παραπάνω)

- η 28<sup>η</sup> ερώτηση ζητά από τους εκπαιδευτικούς να επιλέξουν τον Φορέα

Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν

(ερώτηση απλής επιλογής με δυνατότητες απαντήσεων: Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση)

- η 29<sup>η</sup> τη σχέση εργασίας των εκπαιδευτικών

(ερώτηση απλής επιλογής με δυνατότητες απαντήσεων: Μόνιμα διορισμένος/η, Αναπληρωτής/τρια, Ωρομίσθιος/α)

- και με την 30<sup>η</sup> ερώτηση αναζητούνται πληροφορίες για τη συνολική

Εκπαιδευτική Υπηρεσία των εκπαιδευτικών του δείγματος

(ερώτηση απλής επιλογής με προτεινόμενες απαντήσεις: 0-10 έτη, 11-20 έτη, 21-30 έτη, 31 έτη και πάνω)

Το ερωτηματολόγιο υπάρχει στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1.

#### **4.4. Μέθοδος στατιστικής ανάλυσης**

Για τη στατιστική ανάλυση και την επεξεργασία των δεδομένων, ώστε να εξαχθούν τα στατιστικά αποτελέσματα χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό λογισμικό JASP.0.16.4.

Μετά την αυτοματοποιημένη συλλογή των δεδομένων από τις «Φόρμες» της google σε φύλλο εργασίας excel έγινε η κωδικοποίηση των δεδομένων και η μετατροπή του αρχείου excel σε csv αρχείο, για να μπορεί να εισαχθεί στο πρόγραμμα JASP και να επεξεργαστούν τα δεδομένα. Για την κωδικοποίηση βλέπε Παράρτημα 2. Ακολούθησε η εισαγωγή των δεδομένων στο πρόγραμμα JASP και η εξαγωγή των αποτελεσμάτων από την περιγραφική στατιστική ανάλυση με πίνακες και σχήματα. Διερευνήθηκαν με το τεστ ανεξαρτησίας  $\chi^2$  οι πιθανές συσχετίσεις των μεταβλητών διάταξης που αφορούν τις γενικές ερωτήσεις με τις ερωτήσεις που αφορούν τα δημογραφικά στοιχεία αλλά και οι πιθανές συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών διάταξης που αφορούν τα γενικές ερωτήσεις. Πραγματοποιήθηκε ανάλυση αξιοπιστίας για τις ερωτήσεις διάταξης κάθε ενότητας με τους δείκτες McDonald's  $\omega$  και Cronbach's  $\alpha$ , οι οποίοι εξετάζουν την εσωτερική δομή και συνάφεια των ερωτήσεων της συγκεκριμένης διάστασης. Τέλος πραγματοποιήθηκαν ερευνητικοί έλεγχοι υποθέσεων με T-tests, αφού ποσοτικοποιήθηκαν οι μεταβλητές που μας ενδιέφεραν.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5<sup>ο</sup> : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

### 5.1. Τα δημογραφικά στοιχεία

Η τέταρτη ενότητα του ερωτηματολογίου αφορά ερωτήσεις για τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος. Αρχίζουμε, ωστόσο, την ανάλυση των αποτελεσμάτων με αυτά τα στοιχεία, για να σχηματίσουμε εξ αρχής μια ολοκληρωμένη εικόνα.

#### 5.1.α. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση

Δημιουργήθηκαν πίνακες συχνοτήτων, πίνακες περιγραφικών στατιστικών μέτρων και διαγράμματα (ραβδογράμματα, πίτες) και περιγράφηκαν αναλυτικά οι ονομαστικές μεταβλητές του δείγματος.

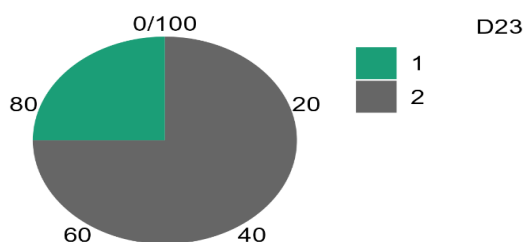
##### 5.1.α. (i) Φύλο

Όπως προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα 1 και αποτυπώνεται παραστατικά στο γράφημα 1, από τα 212 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα τα 53 ήταν άνδρες ενώ τα 159 γυναίκες. Το μεγαλύτερο ποσοστό, δηλαδή, είναι οι γυναίκες που αντιπροσωπεύουν το 75% του δείγματος έναντι 25% των ανδρών. Το αποτέλεσμα αυτό σχετίζεται και με το δεδομένο ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτικών στα σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας είναι γυναίκες.

Σε έρευνα της Διαμαντή (2019) σε εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας (2019) το 67% ήταν γυναίκες και το 33% άντρες, ενώ στην έρευνα του Μπαλιούση (2019) στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση το 69.5% είναι γυναίκες και το 30.5% άντρες.

**Πίνακας 1. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς το Φύλο**

D23 (Φύλο)	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Άνδρας)	53	25.000	25.000	25.000
2 (Γυναίκα)	159	75.000	75.000	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 1. Πίτα για το Φύλο των εκπαιδευτικών**

##### 5.1.α. (ii) Ηλικία

Στην έρευνα συμμετείχαν άτομα όλων των ηλικιών αλλά, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 2 και το γράφημα 2, η πλειοψηφία του δείγματος και συγκεκριμένα 108 άτομα (ποσοστό 50.943%) ανήκει στην ηλικιακή ομάδα «51 έτη και πάνω». Ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα «41-50» απ' την οποία συμμετείχαν 72 (ποσοστό 33.962%), η ομάδα «31-40» (27 άτομα και ποσοστό 12.736%) και τέλος η ηλικιακή ομάδα «έως και 30 ετών», μόλις 5 άτομα σε ποσοστό 2.358%. Συμπεραίνουμε ότι οι εκπαιδευτικοί των

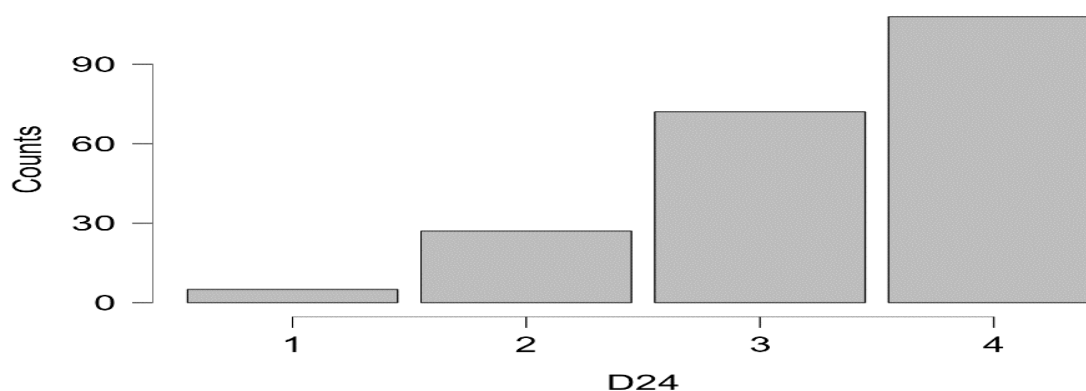


σχολείων της έρευνας είναι μεγάλοι σε ηλικία, όπως παρατηρούμε και διαπιστώνετε και από άλλες έρευνες.

Ενδεικτικά στην έρευνα του Κωστή (2018) σε Λύκεια της Καβάλας οι εκπαιδευτικοί ηλικίας «41-50» ετών κατέχουν ποσοστό 45% , οι άνω των 51 ετών ποσοστό 42%, το 12% έχουν ηλικία «31- 40», ενώ 1 έχει ηλικία «έως και 30 ετών».

**Πίνακας 2. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την Ηλικία**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
<b>D24(Ηλικία)</b>				
1(έως 30 ετών)	5	2.358	2.358	2.358
2 (31-40)	27	12.736	12.736	15.094
3 (41-50)	72	33.962	33.962	49.057
4 (51 και πάνω)	108	50.943	50.943	100.000



**Γράφημα 2. Ιστόγραμμα για την Ηλικία των εκπαιδευτικών**

### 5.1.α. (iii) Οικογενειακή Κατάσταση

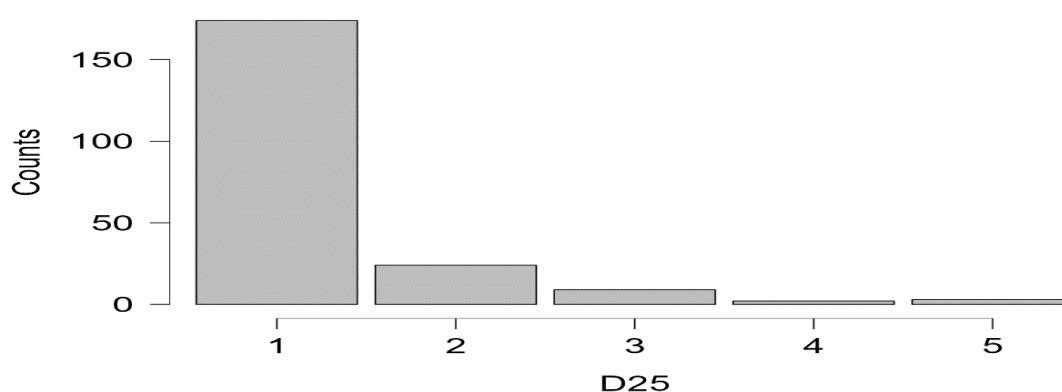
Από τα 212 άτομα της έρευνας στο μεγαλύτερο ποσοστό (82.075%) είναι έγγαμοι (174 άτομα). Ακολουθεί ένας μικρός αριθμός άγαμων, (24 άτομα με ποσοστό 11.321%), λίγοι διαζευγμένοι (9 με ποσοστό 4.245%) ή σε διάσταση (2 με ποσοστό 0.943%) και σε χηρεία βρίσκονται 3 άτομα (ποσοστό 1.415) (Πίνακας 3, Γράφημα 3). Τα μεγάλα ποσοστά των έγγαμων αιτιολογούνται με την αυξημένη ηλικία (άνω των 41) των εκπαιδευτικών, που διαπιστώσαμε παραπάνω.

**Πίνακας 3. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την Οικογενειακή Κατάσταση**

	Valid	Missing	Mode
<b>D25 (Οικογενειακή Κατάσταση)</b>	212	0	1.000

D25 (Οικογενειακή Κατάσταση)	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Έγγαμος)	174	82.075	82.075	82.075
2 (Άγαμος)	24	11.321	11.321	93.396
3 (Διαζευγμένος)	9	4.245	4.245	97.642

D25 (Οικογενειακή Κατάσταση)	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
4 (Σε διάσταση)	2	0.943	0.943	98.585
5 (Χήρος/α)	3	1.415	1.415	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



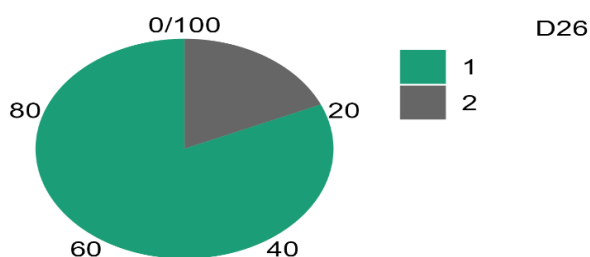
Γράφημα 3. Ιστόγραμμα για την Οικογενειακή Κατάσταση των εκπαιδευτικών

#### 5.1.α. (iv) Ιδιότητα Γονέα

Την ιδιότητα του γονέα την έχουν σε πολύ μεγάλο ποσοστό (81.604%) τα 173 άτομα του δείγματος. Τα υπόλοιπα 39 άτομα σε ποσοστό 18.396% δεν έχουν αποκτήσει παιδιά, όπως συμπεραίνουμε από τον πίνακα 4 και το γράφημα 4. Κι αυτό το μεγάλο ποσοστό αιτιολογείται με την αυξημένη ηλικία (άνω των 41) των εκπαιδευτικών του δείγματος.

Πίνακας 4. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την Ιδιότητα του Γονέα

D26 (Ιδιότητα Γονέα)	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Ναι)	173	81.604	81.604	81.604
2 (Όχι)	39	18.396	18.396	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



Γράφημα 4. Πίτα για την ύπαρξη γονεϊκής ιδιότητας στους εκπαιδευτικούς

### 5.1.α. (v) Τίτλος Σπουδών

Για τη διαπίστωση των επιπλέον τίτλων σπουδών που κατέχουν οι εκπαιδευτικοί της έρευνας, τους ζητήθηκε να επιλέξουν το ανώτερο τίτλο που κατέχουν από τις παρακάτω επιλογές: 1. Δεύτερο πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ, 2. Μεταπτυχιακό, 3. Διδακτορικό, 4. Επιμόρφωση σεμιναρίου, 5. Τίποτα από τα παραπάνω.

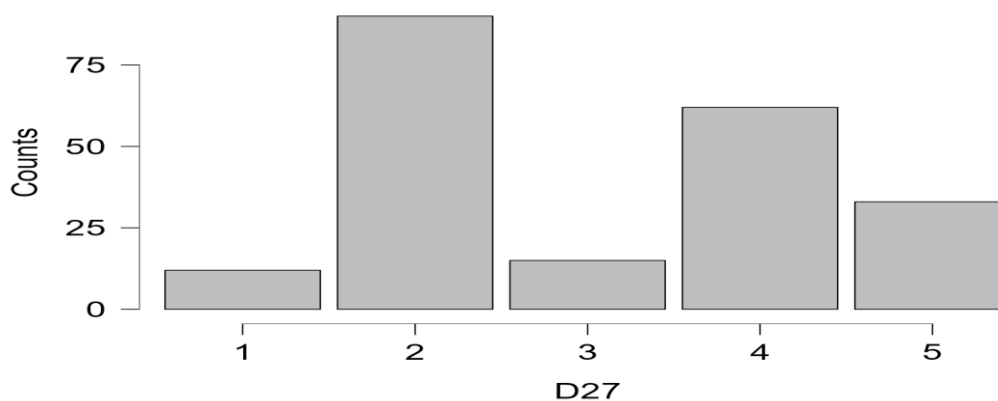
Τα αποτελέσματα (Πίνακας 5, Γράφημα 5) έδειξαν ότι οι 12 (ποσοστό 5.660%) κατέχουν δεύτερο πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ, οι 90 (ποσοστό 42.453%) κατέχουν μεταπτυχιακό, οι 15 (ποσοστό 7.075%) διδακτορικό δίπλωμα, οι 62 (ποσοστό 29.245%) επιμόρφωση σεμιναρίου και μόνο ένα μικρό ποσοστό 15.566% (33 άτομα) δεν διαθέτουν επιπλέον γνώσεις πέραν του βασικού τους πτυχίου.

Τα αποτελέσματα είναι πολύ θετικά, γιατί πάνω από τους μισούς εκπαιδευτικούς, το 55% είναι καταρτισμένοι με δεύτερο πτυχίο, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό και το 30% περίπου έχουν πάρει μια εξειδικευμένη γνώση. Ανεξαρτήτως των αιτιών, διεύρυνση των γνώσεων, βελτίωση της αποτελεσματικότητας στο εκπαιδευτικό έργο τους, διορισμός, αξιολόγηση εκπαιδευτικών, είναι αναμφισβήτητο ότι οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν γνώσεις.

**Πίνακας 5. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τον Τίτλο Σπουδών**

	Valid	Missing	Mode
<b>D27 (Τίτλος Σπουδών)</b>	212	0	2.000

D27 (Τίτλος Σπουδών)	Frequency	Percent Valid	Percent Cumulative	Percent
1 (Δεύτερο πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ)	12	5.660	5.660	5.660
2 (Μεταπτυχιακό)	90	42.453	42.453	48.113
3 (Διδακτορικό)	15	7.075	7.075	55.189
4 (Επιμόρφωση σεμιναρίου)	62	29.245	29.245	84.434
5 (Τίποτα από τα παραπάνω)	33	15.566	15.566	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 5. Ιστόγραμμα για τον Τίτλο Σπουδών των εκπαιδευτικών**

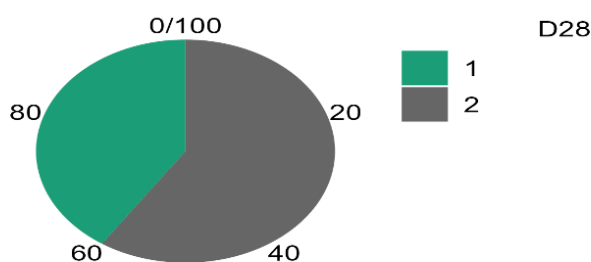
### 5.1.a. (vi) Φορέας Εκπαίδευσης

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί της έρευνας, οι 126 και σε ποσοστό 59.434% ανήκουν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, ενώ οι 86 σε ποσοστό 40.566% στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Πίνακας 6, Γράφημα 6).

Τα ποσοστά δεν είναι ισομερώς κατανομημένα, πιθανόν γιατί αφενός το ερωτηματολόγιο απεστάλη την τελευταία μέρα λειτουργίας των σχολείων της Πρωτοβάθμιας και αφετέρου ως εκπαιδευτικός της Δευτεροβάθμιας το προώθησα με μεγαλύτερη ευκολία στα σχολεία αυτού του φορέα. Ωστόσο, ο αριθμός είναι ικανοποιητικός για να εξαχθούν συμπεράσματα.

Πίνακας 6. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τον Φορέα Εκπαίδευσης

D28 (Φορέα Εκπαίδευσης)	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση)	86	40.566	40.566	40.566
2(Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση)	126	59.434	59.434	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



Γράφημα 6. Πίτα για την Φορέα Εκπαίδευσης που υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί

### 5.1.a. (vii) Σχέση Εργασίας

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών του δείγματος, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 7, είναι μόνιμα διορισμένοι, 189 άτομα σε ποσοστό 89.151%, τα 22 σε ποσοστό 10.377% είναι αναπληρωτές και μόνο ένας που αντιπροσωπεύει το 0.472% είναι ωρομίσθιος.

Πίνακας 7. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη Σχέση Εργασίας

	Valid	Missing	Mode
D29 (Σχέση Εργασίας)	212	0	1.000

D29 (Σχέση Εργασίας)	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Μόνιμα διορισμένος)	189	89.151	89.151	89.151

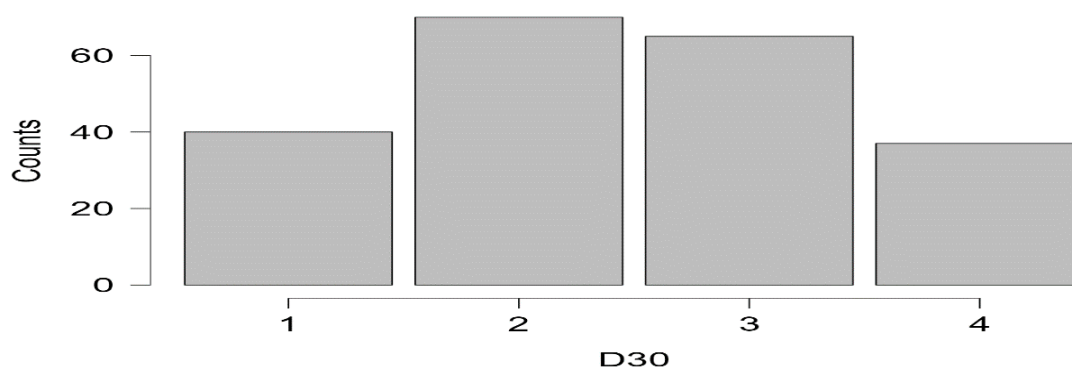
D29 (Σχέση Εργασίας)	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
2 (Αναπληρωτής)	22	10.377	10.377	99.528
3 (Ωρομίσθιος)	1	0.472	0.472	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.1.α. (viii) Έτη Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας

Σύμφωνα με τον πίνακα 8 και το γράφημα 7, 40 άτομα σε ποσοστό 18.868% έχουν εκπαιδευτική υπηρεσία έως 10 έτη, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί, 70 άτομα σε ποσοστό 33.019 έχουν υπηρεσία στο σχολείο μεταξύ 11 και 20 ετών, ακολουθούν αυτοί που έχουν προϋπηρεσία 21 με 30 έτη, συγκεκριμένα είναι 65 άτομα και καλύπτουν το 30.660% του συνόλου, ενώ 37 άτομα είναι αυτά που έχουν προϋπηρεσία 31 έτη και πάνω, ποσοστό 17.453%. Συμπεραίνουμε ότι πάνω από το 80% των εκπαιδευτικών έχουν εκπαιδευτική υπηρεσία άνω των 11 ετών, ενώ σχεδόν το 50% άνω των 21 ετών. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν μεγάλη εμπειρία που είναι ανάλογη βέβαια της μεγάλης ηλικίας στην οποία ανήκουν.

**Πίνακας 8. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τα Έτη Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας**

D30(Έτη Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας)	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (0-10 έτη)	40	18.868	18.868	18.868
2 (11-20 έτη)	70	33.019	33.019	51.887
3 (21-30 έτη)	65	30.660	30.660	82.547
4 (31 έτη και πάνω)	37	17.453	17.453	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 7. Ιστόγραμμα για τα Έτη Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας των εκπαιδευτικών**

### 5.2. Εκδήλωση και διερεύνηση των κρίσεων στο σχολείο

Η πρώτη ενότητα του ερωτηματολογίου αφορά ερωτήσεις για τη συχνότητα εκδήλωσης διάφορων περιστατικών κρίσεων, για την πιθανότητα να συμβούν, την επίδραση που έχουν στο σχολικό περιβάλλον και τη διερεύνηση των αιτίων τους.

#### 5.2.α. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση

Δημιουργήθηκαν πίνακες συχνοτήτων, πίνακες περιγραφικών στατιστικών μέτρων και διαγράμματα (ραβδογράμματα, πίτες) και περιγράφηκαν αναλυτικά οι μεταβλητές διάταξης του δείγματος.

### 5.2.a. (i.a.) Συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με φυσικές καταστροφές

Στο υποερώτημα της πρώτης ερώτησης πόσο συχνά οι εκπαιδευτικοί έχουν διαχειριστεί κρίσεις που σχετίζονται με φυσικές καταστροφές: σεισμό, πυρκαγιά, πλημμύρα, σύμφωνα με τον πίνακα 9, η πλειοψηφία του δείγματος, το 58.962% απάντησαν ότι δεν έχουν αντιμετωπίσει καθόλου, το 27.358% λίγο, το 8.491% μέτρια και μόνο το 5% περίπου, πολύ και πάρα πολύ. Όπως αποδεικνύεται και από τη μέση τιμή (1.608), και την τυπική απόκλιση (0.883) η μέση άποψη των 212 ερωτηθέντων ήταν αρνητική (μεταξύ των επιλογών «Καθόλου» και «Λίγο»).

### Πίνακας 9. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με φυσικές καταστροφές

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>A1a</b>	212	0	1.000	1.000	1.608	0.883	1.000	5.000

<b>A1a</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	125	58.962	58.962	58.962
2 (Λίγο)	58	27.358	27.358	86.321
3 (Μέτρια)	18	8.491	8.491	94.811
4 (Πολύ)	9	4.245	4.245	99.057
5 (Πάρα Πολύ)	2	0.943	0.943	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.2.a. (i.b.) Συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με τεχνολογικές καταστροφές

Στο υποερώτημα πόσο συχνά οι εκπαιδευτικοί έχουν διαχειριστεί κρίσεις που σχετίζονται με τεχνολογικές καταστροφές, σύμφωνα με τον πίνακα 10 τα αποτελέσματα έδειξαν πάλι αρνητική απάντηση. Η μέση τιμή είναι 1.241 και η τυπική απόκλιση 0.656. Μπορούμε να πούμε, λοιπόν, ότι η μέση άποψη πλησιάζει από το «Λίγο» περισσότερο προς το «Καθόλου»). Η επικρατέστερη άποψη ήταν απόλυτα αρνητική (ποσοστό 84.434%) αλλά υπήρχαν απαντήσεις σε όλες τις υπόλοιπες επιλογές. «Λίγο» απάντησαν το 9.906%, «Μέτρια» το 3.774%, «πολύ» και «Πάρα Πολύ» το 2%. Αναμενόμενη η επικρατέστερη απάντηση να είναι αρνητική, ενώ αιτιολογούνται οι θετικές απαντήσεις από το περιστατικό με την έκρηξη στο λεβητοστάσιο που έγινε το Δεκέμβριο του 2023 σε Δημοτικό των Σερρών.

### Πίνακας 10. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με τεχνολογικές καταστροφές

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>A1b</b>	212	0	1.000	1.000	1.241	0.656	1.000	5.000

<b>A1b</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
1 (Καθόλου)	179	84.434	84.434	84.434
2 (Λίγο)	21	9.906	9.906	94.340
3 (Μέτρια)	8	3.774	3.774	98.113
4 (Πολύ)	2	0.943	0.943	99.057
5 (Πάρα Πολύ)	2	0.943	0.943	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.2.a. (i.c.) Συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με πανδημίες

Οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν ακόμα πόσο συχνά έχουν διαχειριστεί κρίσεις που σχετίζονται με πανδημίες. Όπως συμπεραίνουμε από τον πίνακα 11 οι επικρατέστερες απόψεις είναι οι θετικές (το «Πολύ» και το «Πάρα Πολύ») με το ίδιο ποσοστό απαντήσεων για τη καθεμιά (33.019%), ακολουθεί η απάντηση «Μέτρια» με ποσοστό 17.925% και η αρνητική απάντηση («Λίγο» και «Καθόλου») λαμβάνει μόνο το 16.038%. Η μέση τιμή είναι 3.797 και η τυπική απόκλιση 1.132, επομένως οι εκπαιδευτικοί κατά μέσο όρο απαντούν μεταξύ του «Μέτρια» και «Πολύ» με τάση προς το θετικό ότι έχουν διαχειριστεί πανδημίες και σύμφωνα με τη διάμεσο που η τιμή της είναι 4, τουλάχιστον το 50% απάντησαν ότι έχουν διαχειριστεί πανδημίες «Πολύ» και «Πάρα Πολύ», ενώ το υπόλοιπο 50% έδωσαν απαντήσεις με τιμές από «Καθόλου» έως «Πολύ». Αναμενόμενο το αποτέλεσμα λόγω της covid 19 το διάστημα 2020-2023.

### Πίνακας 11. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με πανδημίες

	<b>Valid</b>	<b>Missing</b>	<b>Mode<sup>a</sup></b>	<b>Median</b>	<b>Mean</b>	<b>Std. Deviation</b>	<b>Minimum</b>	<b>Maximum</b>
<b>A1c</b>	212	0	4.000	4.000	3.797	1.132	1.000	5.000

<sup>a</sup> More than one mode exists, only the first is reported

<b>A1c</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
1 (Καθόλου)	7	3.302	3.302	3.302
2 (Λίγο)	27	12.736	12.736	16.038
3 (Μέτρια)	38	17.925	17.925	33.962
4 (Πολύ)	70	33.019	33.019	66.981
5 (Πάρα Πολύ)	70	33.019	33.019	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.2.a. (i.d.) Συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με θάνατο μελών του σχολικού περιβάλλοντος

Άλλο ένα υποερώτημα ήταν πόσο συχνά έχουν διαχειριστεί κρίσεις που σχετίζονται με θάνατο μελών του σχολικού περιβάλλοντος. Η επικρατέστερη άποψη (πίνακας 12 ) είναι στο μέσο της κλίμακας (το «Μέτρια») με ποσοστό απαντήσεων 34.434%, ακολουθεί η απάντηση «Λίγο» με ποσοστό 29.717% και το «Καθόλου» με ποσοστό 20.283%. «Πολύ» και το «Πάρα Πολύ» απάντησαν το 15.5% περίπου. Η μέση τιμή είναι 2.491 και η τυπική απόκλιση 1.060, επομένως οι εκπαιδευτικοί κατά μέσο όρο απαντούν ότι έχουν διαχειριστεί περιστατικά θανάτου μελών του σχολικού περιβάλλοντος σε μέτρια κατάσταση με αρνητική, η απάντηση κυμαίνεται μεταξύ του «Λίγο» και «Μέτρια», και σύμφωνα με τη διάμεσο που η τιμή της είναι 2.500, τουλάχιστον το 50% απάντησαν ότι έχουν διαχειριστεί περιστατικά θανάτου «Καθόλου» μέχρι και στο ενδιάμεσο σημείο, μεταξύ του «Λίγο» και του «Μέτρια», ενώ το υπόλοιπο 50% έδωσαν απαντήσεις με τιμές από το σημείο αυτό έως το «Πάρα Πολύ».

Για να έχουμε ένα μέτρο σύγκρισης, σε έρευνα του Κωστή (2018) σε Λύκεια της Καβάλας το ποσοστό των Εκπαιδευτικών που αντιμετώπισαν περιστατικά σχετικά με θάνατο ήταν 16.7%.

**Πίνακας 12. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με θάνατο μελών του σχολικού περιβάλλοντος**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>A1d</b>	212	0	3.000	2.500	2.491	1.060	1.000	5.000

<b>A1d</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	43	20.283	20.283	20.283
2 (Λίγο)	63	29.717	29.717	50.000
3 (Μέτρια)	73	34.434	34.434	84.434
4 (Πολύ)	25	11.792	11.792	96.226
5 (Πάρα Πολύ)	8	3.774	3.774	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### **5.2.a. (i.e.) Συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με προβλήματα σωματικής υγείας**

Στο υποερώτημα πόσο συχνά οι εκπαιδευτικοί έχουν διαχειριστεί κρίσεις που σχετίζονται με προβλήματα σωματικής υγείας (τραυματισμοί, ασθένειες) μαθητών εκπαιδευτικών, σύμφωνα με τον πίνακα 13 οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών κινούνται στο μέσο της κλίμακας, «Μέτρια» (η μέση τιμή είναι 3.028, η τυπική απόκλιση 1.097 και η διάμεσος 3.000). Οι τιμές στις άλλες επιλογές, στο θετικό και το αρνητικό κατανέμονται σχεδόν ανάλογα. Η επικρατέστερη άποψη είναι το «Μέτρια» (ποσοστό 32.547% ), η αρνητική θέση, το «Καθόλου» και το «Λίγο» έχει όμοιο ποσοστό, 32.547%, και η θετική θέση «Πολύ» και «Πάρα Πολύ» 35% περίπου.

**Πίνακας 13. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με προβλήματα σωματικής υγείας**



	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>A1e</b>	212	0	3.000	3.000	3.028	1.097	1.000	5.000

<b>A1e</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	18	8.491	8.491	8.491
2 (Λίγο)	51	24.057	24.057	32.547
3 (Μέτρια)	69	32.547	32.547	65.094
4 (Πολύ)	55	25.943	25.943	91.038
5 (Πάρα Πολύ)	19	8.962	8.962	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

#### 5.2.a. (i.f.) Συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με έντονες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις

Οι εκπαιδευτικοί όταν ρωτήθηκαν πόσο συχνά έχουν αντιμετωπίσει στο σχολείο κρίσεις σχετικές με έντονες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις (π.χ. κρίσεις πανικού, αυτοκαταστροφική συμπεριφορά) μαθητών και εκπαιδευτικών, απάντησαν, όπως δείχνει και ο πίνακας 14, αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») το 50.943%, «Μέτρια» το 27.830% και θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») το υπόλοιπο 21% περίπου. Η μέση τιμή είναι 2.585, η τυπική απόκλιση 1.143 και η διάμεσος 2.000, άρα η απάντησή τους είναι μεταξύ του «Λίγο» και «Μέτρια».

#### Πίνακας 14. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με έντονες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>A1f</b>	212	0	2.000	2.000	2.585	1.143	1.000	5.000

<b>A1f</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	39	18.396	18.396	18.396
2 (Λίγο)	69	32.547	32.547	50.943
3 (Μέτρια)	59	27.830	27.830	78.774
4 (Πολύ)	31	14.623	14.623	93.396
5 (Πάρα Πολύ)	14	6.604	6.604	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

#### 5.2.a. (i.g.) Συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με βία και παραβατικότητα

Στο τελευταίο υποερώτημα της πρώτης ερώτησης που τέθηκε σχετικά με τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο που αφορούν βία και παραβατικότητα από τα μέλη της σχολικής κοινότητας ή τρίτα πρόσωπα, τα αποτελέσματα του πίνακα 15 που ακολουθεί έδειξαν ότι αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») απάντησαν το 42.925%, «Μέτρια» το 26.887%, και θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») το υπόλοιπο 30% περίπου. Η μέση τιμή είναι 2.854, η τυπική απόκλιση 1.120 και η διάμεσος 3.000,

άρα η απάντησή τους είναι μεταξύ του «Λίγο» και «Μέτρια» με τάση προς το «Μέτρια».

Ο Κωστής (2018) σε σχετική έρευνα διαπιστώνει ότι το 28% των εκπαιδευτικών αντιμετώπισαν περιστατικά κρίσεων σχετικά με παραβατικότητα και 25% σχετικά με τον σχολικό εκφοβισμό.

**Πίνακας 15. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με βία και παραβατικότητα**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>A1g</b>	212	0	2.000	3.000	2.854	1.120	1.000	5.000

<b>A1g</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	21	9.906	9.906	9.906
2 (Λίγο)	70	33.019	33.019	42.925
3 (Μέτρια)	57	26.887	26.887	69.811
4 (Πολύ)	47	22.170	22.170	91.981
5 (Πάρα Πολύ)	17	8.019	8.019	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

Στον παρακάτω πίνακα 16 παρουσιάζονται οι μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις της συχνότητας που οι εκπαιδευτικοί έχουν διαχειριστεί τα 7 διαφορετικά περιστατικά κρίσεων. Τα περιστατικά σχετικά με τις πανδημίες και τα προβλήματα σωματικής υγείας έχουν τις μεγαλύτερες μέσες τιμές.

**Πίνακας 16. Συγκεντρωτικά Περιγραφικά μέτρα των εκπαιδευτικών ως προς τη συχνότητα διαχείρισης περιστατικών κρίσεων που παρουσιάστηκαν**

	Valid	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
A1a (φυσικές καταστροφές)	212	1.608	0.883	1.000	5.000
A1b (τεχνολογικές καταστροφές)	212	1.241	0.656	1.000	5.000
A1c (πανδημίες)	212	3.797	1.132	1.000	5.000
A1d (θάνατο)	212	2.491	1.060	1.000	5.000
A1e (προβλήματα σωματικής υγείας)	212	3.028	1.097	1.000	5.000
A1f (έντονες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις)	212	2.585	1.143	1.000	5.000
A1g (βία και παραβατικότητα)	212	2.854	1.120	1.000	5.000

### 5.2.α. (ii) Πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο

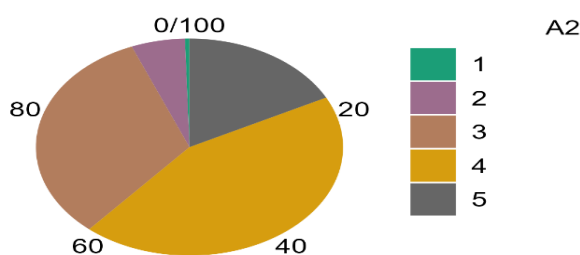
Στο δεύτερο ερώτημα οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν σε ποιο βαθμό θεωρούν ότι υπάρχουν πιθανότητες να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο και απάντησαν, σύμφωνα με τον πίνακα 17 και το γράφημα 8, θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») πάνω από το 61% με επικρατέστερο το «Πολύ» (43.868), «Μέτρια» το 32.547%, και αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») μόνο το 6.132%. Η μέση τιμή είναι 3.722, η τυπική απόκλιση 0.833 και η διάμεσος 4.000, άρα η απάντησή τους είναι μεταξύ του «Μέτρια» και «Πολύ» με τάση προς το «Πολύ», ενώ τουλάχιστον το 50% απάντησαν ότι θεωρούν πιθανό να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο με τιμές από το «Καθόλου» μέχρι και το «Πολύ», ενώ το υπόλοιπο 50% έδωσαν απαντήσεις με τιμές από το «Πολύ» έως το «Πάρα Πολύ».

Ανάλογες απαντήσεις δόθηκαν και σε άλλες έρευνες. Συγκεκριμένα στην Χατζηγεωργίου (2019, σ. 59) «η πλειοψηφία (77.0%) των εκπαιδευτικών έχουν συναίσθηση του επικείμενου κινδύνου»

**Πίνακας 17. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
A2	212	0	4.000	4.000	3.722	0.833	1.000	5.000

A2	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	1	0.472	0.472	0.472
2 (Λίγο)	12	5.660	5.660	6.132
3 (Μέτρια)	69	32.547	32.547	38.679
4 (Πολύ)	93	43.868	43.868	82.547
5 (Πάρα Πολύ)	37	17.453	17.453	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 8. Πίτα των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο**

### 5.2.α. (iii) Πιθανότητα επηρεασμού του σχολικού περιβάλλοντος από περιστατικά κρίσης

Τα αποτελέσματα του πίνακα 18 και του γραφήματος 9 που ακολουθεί, δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί ολοφάνερα κρίνουν ότι οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον (εκπαιδευτικούς, μαθητές, εκπαιδευτική διαδικασία). Συγκεκριμένα θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») απαντούν το 87% περίπου με επικρατέστερο το «Πολύ» (56.604), «Μέτρια» το 9.434%, και αρνητικά

(μόνο με την επιλογή «Λίγο», κανένας εκπαιδευτικός δεν απάντησε «Καθόλου») το μικρό ποσοστό 3.774%. Η μέση τιμή είναι 4.132, η τυπική απόκλιση 0.730 και η διάμεσος 4.000, επομένως η απάντησή τους είναι «Πολύ» με τάση προς το «Πάρα Πολύ».

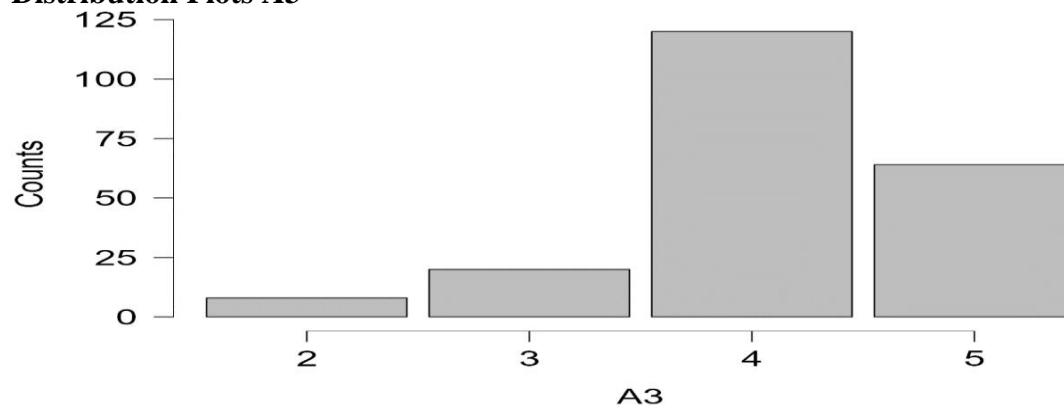
Θετική είναι και η απάντηση των εκπαιδευτικών του δείγματος στην έρευνα του Κωστή (2018), ο οποίος διαπιστώνει ότι το 74% των εκπαιδευτικών θεωρούν ότι μία κρίση μπορεί να επηρεάσει σε πολύ μεγάλο βαθμό («Πολύ» και «πάρα πολύ») το σχολικό περιβάλλον, ενώ το 25% θεωρούν πως «Αρκετά».

**Πίνακας 18. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη την άποψή τους για την πιθανότητα επηρεασμού του σχολικού περιβάλλοντος από περιστατικά κρίσης**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>A3</b>	212	0	4.000	4.000	4.132	0.730	2.000	5.000

<b>A3</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
2 (Λίγο)	8	3.774	3.774	3.774
3 (Μέτρια)	20	9.434	9.434	13.208
4 (Πολύ)	120	56.604	56.604	69.811
5 (Πάρα Πολύ)	64	30.189	30.189	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

**Distribution Plots A3**



**Γράφημα 9. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη την άποψή τους για την πιθανότητα επηρεασμού του σχολικού περιβάλλοντος από περιστατικά κρίσης**

**5.2.α. (iv.α.) Αίτιο: οι ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου για την εκδήλωση κρίσεων**

Στο πρώτο υποερώτημα της τέταρτης ερώτησης οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσης έχουν τις αιτίες τους στις ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου και απάντησαν, όπως συμπεραίνουμε από τον πίνακα 19, από «Λίγο» έως «Μέτρια» (η μέση τιμή είναι 2.575, η τυπική απόκλιση 1.114 και η διάμεσος 2.500). Αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») απάντησαν το 50.000% με επικρατέστερη τιμή το «Λίγο» (ποσοστό 31.132%), «Μέτρια» το 27.830%, και θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») το υπόλοιπο 22% περίπου.

Οι αντίστοιχες απαντήσεις στην έρευνα του Μπαλιούση είναι: το 12,2 % απάντησε «καθόλου», το 18,3 % «λίγο», το 26 % «αρκετά», το 24,4 % «πολύ» και το 17,6 % «πάρα πολύ». Η μέση τιμή είναι 3.17 και η τυπική απόκλιση είναι 1.276. Παρατηρούμε ότι υπάρχουν κάποιες διαφορές στις ακραίες τιμές της κλίμακας.

**Πίνακας 19. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το αίτιο: ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου για την εκδήλωση κρίσεων**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>A4a</b>	212	0	2.000	2.500	2.575	1.114	1.000	5.000

<b>A4a</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	40	18.868	18.868	18.868
2 (Λίγο)	66	31.132	31.132	50.000
3 (Μέτρια)	59	27.830	27.830	77.830
4 (Πολύ)	38	17.925	17.925	95.755
5 (Πάρα Πολύ)	9	4.245	4.245	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

**5.2.α. (iv.b.) Αίτιο: η ανάρμοστη συμπεριφοράς των μαθητών για την εκδήλωση κρίσεων**

Στο δεύτερο υποερώτημα της τέταρτης ερώτησης οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσης έχουν τις αιτίες τους στην ανάρμοστη συμπεριφορά των μαθητών και απάντησαν, όπως συμπεραίνουμε από τον πίνακα 20, από «Μέτρια» έως «Πολύ» με τάση προς το θετικό (η μέση τιμή είναι 3.783 η τυπική απόκλιση 0.832 και η διάμεσος 4.000). Θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») απάντησαν το 68% περίπου με επικρατέστερη τιμή το «Πολύ» (ποσοστό 50%), Μέτρια» το 25%, και Αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») μόνο το 7.075%.

**Πίνακας 20. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το αίτιο: η ανάρμοστη συμπεριφοράς των μαθητών για την εκδήλωση κρίσεων**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>A4b</b>	212	0	4.000	4.000	3.783	0.832	1.000	5.000

<b>A4b</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	1	0.472	0.472	0.472
2 (Λίγο)	14	6.604	6.604	7.075
3 (Μέτρια)	53	25.000	25.000	32.075
4 (Πολύ)	106	50.000	50.000	82.075
5 (Πάρα Πολύ)	38	17.925	17.925	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

**5.2.α. (iv.c.) Αίτιο: η πλημμελής άσκηση των καθηκόντων των εκπαιδευτικών για την εκδήλωση κρίσεων**

Στο τρίτο υποερώτημα της τέταρτης ερώτησης οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσης έχουν τις αιτίες τους στη πλημμελή άσκηση των καθηκόντων των εκπαιδευτικών και απάντησαν, όπως συμπεραίνουμε από τον πίνακα 21, από «Λίγο» έως «Μέτρια» με μια μικρή τάση προς το «Μέτρια» (η μέση τιμή είναι 2.703, η τυπική απόκλιση 1.067 και η διάμεσος 2.000). Αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») απάντησαν το 45.283% με επικρατέστερη τιμή το «Λίγο» (ποσοστό 32.547%), «Μέτρια» το 31.604%, και θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») το υπόλοιπο 23% περίπου.

**Πίνακας 21. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το αίτιο: η πλημμελής άσκηση των καθηκόντων των εκπαιδευτικών για την εκδήλωση κρίσεων**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>A4c</b>	212	0	2.000	3.000	2.703	1.067	1.000	5.000

<b>A4c</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	27	12.736	12.736	12.736
2 (Λίγο)	69	32.547	32.547	45.283
3 (Μέτρια)	67	31.604	31.604	76.887
4 (Πολύ)	38	17.925	17.925	94.811
5 (Πάρα Πολύ)	11	5.189	5.189	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

**5.2.α. (iv.d.) Αίτιο: η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών για την εκδήλωση κρίσεων**

Στο τέταρτο υποερώτημα της τέταρτης ερώτησης οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσης έχουν τις αιτίες τους στην έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών και απάντησαν, σύμφωνα με τον πίνακα 22, από «Λίγο» έως «Μέτρια» με μια αυξημένη τάση προς το «Μέτρια» (η μέση τιμή είναι 2.896 η τυπική απόκλιση 1.109 και η διάμεσος 3.000). Αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») απάντησαν το 39.151% , «Μέτρια» που είναι και η επικρατέστερη τιμή το 31.604, και θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») το υπόλοιπο 29% περίπου.

Οι απαντήσεις στην έρευνα του Μπαλιούση (2019) είναι οι εξής: «Καθόλου» 20.6% , «Λίγο» 26 % , «αρκετά» το 30.5 % , «Πολύ» το 13.7 % και «πάρα πολύ» το 7.6 % . Η μέση τιμή είναι 2.61 και η τυπική απόκλιση 1.188. Παρατηρούμε, λοιπόν, παρόμοιες απαντήσεις.

**Πίνακας 22. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το αίτιο: η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών για την εκδήλωση κρίσεων**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>A4d</b>	212	0	3.000	3.000	2.896	1.109	1.000	5.000

A4d	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	20	9.434	9.434	9.434
2 (Λίγο)	63	29.717	29.717	39.151
3 (Μέτρια)	67	31.604	31.604	70.755
4 (Πολύ)	43	20.283	20.283	91.038
5 (Πάρα Πολύ)	19	8.962	8.962	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.2.a. (iv.e.) Αίτιο: η πλημμελής άσκηση του ρόλου των γονέων για την εκδήλωση κρίσεων

Στο πέμπτο υποερώτημα της τέταρτης ερώτησης οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσης έχουν τις αιτίες τους στην πλημμελή άσκηση του ρόλου των γονέων και απάντησαν, όπως συμπεραίνουμε από τον πίνακα 23, από «Μέτρια» έως «Πολύ» με τάση προς το θετικό (η μέση τιμή είναι 3.774 η τυπική απόκλιση 0.962 και η διάμεσος 4.000). Θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») απάντησαν το 66% περίπου με επικρατέστερη τιμή το «Πολύ» (ποσοστό 41.981%), «Μέτρια» το 21.698%, και Αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») το 12.264%.

### Πίνακας 23. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το αίτιο: η πλημμελής άσκηση του ρόλου των γονέων για την εκδήλωση κρίσεων

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
A4e	212	0	4.000	4.000	3.774	0.962	1.000	5.000

A4e	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	1	0.472	0.472	0.472
2 (Λίγο)	25	11.792	11.792	12.264
3 (Μέτρια)	46	21.698	21.698	33.962
4 (Πολύ)	89	41.981	41.981	75.943
5 (Πάρα Πολύ)	51	24.057	24.057	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.2.a. (iv.f.) Αίτιο: η έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας για την εκδήλωση κρίσεων

Στο έκτο υποερώτημα της τέταρτης ερώτησης οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσης έχουν τις αιτίες τους στην έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας και απάντησαν, σύμφωνα με τον πίνακα 24, από «Μέτρια» έως «Πολύ» (η μέση τιμή είναι 3.571, η τυπική απόκλιση 1.002 και η διάμεσος 4.000). Θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») απάντησαν το 53% περίπου, «Μέτρια» που είναι και η επικρατέστερη τιμή το 33.962%, και αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») το 13.208%.

**Πίνακας 24. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψη τους για το αίτιο: η έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας για την εκδήλωση κρίσεων**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
A4f	212	0	3.000	4.000	3.571	1.002	1.000	5.000

A4f	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	5	2.358	2.358	2.358
2 (Λίγο)	23	10.849	10.849	13.208
3 (Μέτρια)	72	33.962	33.962	47.170
4 (Πολύ)	70	33.019	33.019	80.189
5 (Πάρα Πολύ)	42	19.811	19.811	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

Στον παρακάτω πίνακα 25 απεικονίζονται οι μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις για καθεμιά από τις 6 αιτίες των περιστατικών κρίσεων. Τις υψηλότερες μέσες τιμές έχουν η ανάρμοστη συμπεριφορά των μαθητών, η πλημμελή άσκηση του ρόλου των γονέων, η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των μελών της εκπαιδευτικής Κοινότητας.

**Πίνακας 25. Συγκεντρωτικά Περιγραφικά μέτρα ως προς την άποψη των εκπαιδευτικών για τα αίτια εκδήλωσης κρίσεων που παρουσιάστηκαν**

	Valid	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
A4a (ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή)	212	2.575	1.114	1.000	5.000
A4b (ανάρμοστη συμπεριφορά των μαθητών)	212	3.783	0.832	1.000	5.000
A4c (πλημμελή άσκηση των καθηκόντων των εκπαιδευτικών)	212	2.703	1.067	1.000	5.000
A4d (έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών)	212	2.896	1.109	1.000	5.000
A4e (πλημμελή άσκηση του ρόλου των γονέων)	212	3.774	0.962	1.000	5.000
A4f (έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των μελών της εκπαιδ. Κοινότητας)	212	3.571	1.002	1.000	5.000

### 5.2.β. Έλεγχοι ανεξαρτησίας $X^2$

Κατά την στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι ανεξαρτησίας  $X^2$ , για να διερευνηθούν αν υπάρχουν συσχετίσεις των



μεταβλητών διάταξης που σχετίζονται με τη συχνότητα εκδήλωσης διάφορων περιστατικών κρίσεων, με την πιθανότητα να συμβούν, με την επίδραση που έχουν στο σχολικό περιβάλλον και τη διερεύνηση των αιτιών τους με τις μεταβλητές που σχετίζονται με τα δημογραφικά στοιχεία. Στο Παράρτημα 3 παρατίθενται όλοι οι έλεγχοι ανεξαρτησίας στους οποίους διαπιστώθηκε ότι οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες.

Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών:

- «Συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με πανδημίες» (A1c) με τη μεταβλητή «Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία» (D30).
- «Συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με θάνατο μελών του σχολικού περιβάλλοντος» (A1d) με τη μεταβλητή «Ηλικία» (D24).
- «Συχνότητα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο σχετικές με προβλήματα σωματικής υγείας, τραυματισμοί, ασθένειες) μαθητών εκπαιδευτικών» (A1e) με τη μεταβλητή «Φύλο» (D23).
- «Πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» (A2) με τη μεταβλητή «Ηλικία» (D24) και τη μεταβλητή «Φορέα Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν» (D28).
- «Πιθανότητα επηρεασμού του σχολικού περιβάλλοντος από περιστατικά κρίσης» (A3) με τη μεταβλητή «Φύλο» (D23) και «Σχέση εργασίας» (D29).
- «Αιτιότητα της έλλειψης συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας για την εκδήλωση κρίσεων» (A4f) με τη μεταβλητή «Φορέα Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν» (D28) και τη μεταβλητή «Φύλο» (D23).

Στην παρούσα υποενοότητα θα αναφερθούν οι έλεγχοι ανεξαρτησίας μεταξύ των εξαρτημένων μεταβλητών που κρίθηκε ότι παρουσιάζουν ενδιαφέρον:

### **5.2.β. (i) Συσχέτιση της μεταβλητής «Πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» με τη μεταβλητή «Ηλικία»**

Είχε ενδιαφέρον να εξετάσουμε αν η άποψη των εκπαιδευτικών για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο συσχετίζεται με την ηλικία των εκπαιδευτικών, δηλαδή αν η ηλικία των εκπαιδευτικών διαφοροποιεί την άποψή τους για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο.

Συγκεκριμένα καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και η εναλλακτική υπόθεση (H1):

H0: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» και η «ηλικία» είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

H1: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» και η «ηλικία» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η H0 είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 26, ότι  $p = 0.016 < 0.05$ , άρα η H0 απορρίπτεται και γίνεται δεκτή η H1, δηλαδή, «Η άποψη των εκπαιδευτικών για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» και η «ηλικία» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές αλλά η ηλικία επηρεάζει την άποψη των εκπαιδευτικών.

Από τον πίνακα 26 συνάφειας προκύπτει ότι, στο σύνολο, 61% απάντησε θετικά («Πάρα Πολύ» και «Πολύ»), «Μέτρια» το 32.547%, και αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») μόνο το 6.132%. Στις ηλικίες «έως 30 ετών» οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (80%) θεωρούν ότι υπάρχει πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο», «Μέτρια» απαντούν το 20% ενώ λείπει η αρνητική απάντηση. Ανάλογα

αποτελέσματα έχουμε και στις ηλικίες «41-50»: η θετική απάντηση έχει αυξημένα ποσοστά (72%), «Μέτρια» απαντούν το 25% και αρνητικά μόνο το 2.7%. Στις ηλικίες «31-40» και «51 και πάνω» η θετική απάντηση για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» παίρνει μικρότερα ποσοστά, (55.5% και 54.5% αντίστοιχα), το «Μέτρια» 25.926% και 39.815% και η αρνητική απάντηση 18.5% και 5.556% αντίστοιχα. Οι εκπαιδευτικοί που θεωρούν λιγότερο πιθανό να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο είναι οι ηλικίας «31-40».

**Πίνακας 26. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» και «Ηλικία»**

		<b>D24 (Ηλικία)</b>				
<b>A2 (Πιθανότητα να εκδηλωθούν κρίσεις στο σχολείο)</b>		<b>1(έως 30)</b>	<b>2(31-40)</b>	<b>3(41-50)</b>	<b>4(51 και πάνω)</b>	<b>Total</b>
	Count	0.000	0.000	1.000	0.000	1.000
	%					
1 (Καθόλου)	within column	0.000 %	0.000 %	1.389 %	0.000 %	0.472 %
	% of total	0.000 %	0.000 %	0.472 %	0.000 %	0.472 %
	Count	0.000	5.000	1.000	6.000	12.000
	%					
2 (Λίγο)	within column	0.000 %	18.519 %	1.389 %	5.556 %	5.660 %
	% of total	0.000 %	2.358 %	0.472 %	2.830 %	5.660 %
	Count	1.000	7.000	18.000	43.000	69.000
	%					
3 (Μέτρια)	within column	20.000 %	25.926 %	25.000 %	39.815 %	32.547 %
	% of total	0.472 %	3.302 %	8.491 %	20.283 %	32.547 %
	Count	4.000	11.000	32.000	46.000	93.000
	%					
4 (Πολύ)	within column	80.000 %	40.741 %	44.444 %	42.593 %	43.868 %
	% of total	1.887 %	5.189 %	15.094 %	21.698 %	43.868 %
	Count	0.000	4.000	20.000	13.000	37.000
	%					
5 (Πάρα πολύ)	within column	0.000 %	14.815 %	27.778 %	12.037 %	17.453 %
	% of total	0.000 %	1.887 %	9.434 %	6.132 %	17.453 %
Total	Count	5.000	27.000	72.000	108.000	212.000

## D24 (Ηλικία)

A2 (Πιθανότητα να εκδηλωθούν κρίσεις στο σχολείο)	1(έως 30)	2(31-40)	3(41-50)	4(51 και πάνω)	Total
% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
% of total	2.358 %	12.736 %	33.962 %	50.943 %	100.000 %

	Value	df	p
X <sup>2</sup>	24.842	12	0.016
N	212		

### 5.2.β. (ii.) Συσχέτιση της μεταβλητής «Πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» με τη μεταβλητή «Φορέας Εκπαίδευσης»

Μας ενδιέφερε να εξετάσουμε αν η άποψη των εκπαιδευτικών για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο συσχετίζεται με τον φορέα Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί, δηλαδή αν οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έχουν διαφορετική άποψη από τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο.

Συγκεκριμένα καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και η εναλλακτική υπόθεση (H1):

H0: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» και «ο φορέας εκπαίδευσης» είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

H1: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» και «ο φορέας εκπαίδευσης» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η H0 είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 27, ότι  $p = 0.033 < 0.05$ , άρα η H0 απορρίπτεται και γίνεται δεκτή η H1, δηλαδή, «Η άποψη των εκπαιδευτικών για την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» και «ο φορέας εκπαίδευσης» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές αλλά ο φορέας εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί (Πρωτοβάθμια ή Δευτεροβάθμια) επηρεάζει την άποψη των εκπαιδευτικών.

Από τον πίνακα 27 συνάφειας προκύπτει ότι, στο σύνολο, 61% απάντησε θετικά («Πάρα Πολύ» και «Πολύ»), «Μέτρια» το 32.547%, και αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») μόνο το 6.132%. Οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας απαντούν θετικά και θεωρούν ότι υπάρχει πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» σε ποσοστό 58% , ενώ οι εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας σε ποσοστό 63.5%. «Μέτρια» απαντούν από την Πρωτοβάθμια το 30.233% ενώ από τη Δευτεροβάθμια το 34.127%. Οι εκπαιδευτικοί που θεωρούν λιγότερο πιθανό να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο, απαντούν δηλαδή αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») είναι από τη Πρωτοβάθμια το 11.628% και από τη Δευτεροβάθμια μόνο το 2% περίπου.

Συνεπώς οι εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας θεωρούν μεγαλύτερη την πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας.

**Πίνακας 27. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο» και «Φορέας Εκπαίδευσης»**

A2 (Πιθανότητα να εκδηλωθούν κρίσεις στο σχολείο)		D28 (Φορέας Εκπαίδευσης)		
		1(Πρ/θμια)	2(Δ/θμια)	Total
1 (Καθόλου)	Count	0.000	1.000	1.000
	% within column	0.000 %	0.794 %	0.472 %
	% of total	0.000 %	0.472 %	0.472 %
2 (Λίγο)	Count	10.000	2.000	12.000
	% within column	11.628 %	1.587 %	5.660 %
	% of total	4.717 %	0.943 %	5.660 %
3 (Μέτρια)	Count	26.000	43.000	69.000
	% within column	30.233 %	34.127 %	32.547 %
	% of total	12.264 %	20.283 %	32.547 %
4 (Πολύ)	Count	37.000	56.000	93.000
	% within column	43.023 %	44.444 %	43.868 %
	% of total	17.453 %	26.415 %	43.868 %
5 (Πάρα πολύ)	Count	13.000	24.000	37.000
	% within column	15.116 %	19.048 %	17.453 %
	% of total	6.132 %	11.321 %	17.453 %
Total	Count	86.000	126.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	40.566 %	59.434 %	100.000 %

	Value	df	p
X <sup>2</sup>	10.500	4	0.033
N	212		

**5.2.β. (iii.) Συσχέτιση της μεταβλητής «Πιθανότητα επηρεασμού του σχολικού περιβάλλοντος από περιστατικά κρίσης» με τη μεταβλητή «Φύλο»**

Κρίθηκε σημαντικό να ελεγχθεί αν η άποψη των εκπαιδευτικών για το βαθμό που οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον (εκπαιδευτικούς, μαθητές, εκπαιδευτική διαδικασία) συσχετίζεται με το Φύλο των

εκπαιδευτικών, δηλαδή αν το φύλο των εκπαιδευτικών διαφοροποιεί την άποψή τους για την πιθανότητα να επηρεάσουν τα περιστατικά κρίσης το σχολικό περιβάλλον.

Συγκεκριμένα καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και εναλλακτική υπόθεση (H1):

H0: «Η άποψη των εκπαιδευτικών ότι οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον (εκπαιδευτικούς, μαθητές, εκπαιδευτική διαδικασία)» και «το φύλο» είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

H1: «Η άποψη των εκπαιδευτικών ότι οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον (εκπαιδευτικούς, μαθητές, εκπαιδευτική διαδικασία)» και «το φύλο» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η H0 είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 28, ότι  $p = 0.002 < 0.05$ , άρα η H0 απορρίπτεται και γίνεται δεκτή η H1, δηλαδή, «η άποψη των εκπαιδευτικών ότι οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον (εκπαιδευτικούς, μαθητές, εκπαιδευτική διαδικασία)» και «το φύλο» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές αλλά το φύλο των εκπαιδευτικών επηρεάζει την άποψή τους.

Από τον πίνακα 28 συνάφειας προκύπτει ότι, στο σύνολο, 87% απάντησε θετικά («Πάρα Πολύ» και «Πολύ»), «Μέτρια» το 9.434%, και αρνητικά (δεν υπήρχε απάντηση στην επιλογή «Καθόλου», παρά μόνο στην επιλογή «Λίγο») μόλις το 3.774%. Οι άνδρες εκπαιδευτικοί απαντούν θετικά και θεωρούν ότι οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον (εκπαιδευτικούς, μαθητές, εκπαιδευτική διαδικασία) σε ποσοστό 75,5% , ενώ οι γυναίκες εκπαιδευτικοί σε ποσοστό 90.5%. «Μέτρια» απαντούν το 13.208% των ανδρών και το 8.176% των γυναικών. Οι άνδρες εκπαιδευτικοί που πιστεύουν ότι οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης «Λίγο» μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον είναι 11.321% ενώ οι γυναίκες μόλις 1.258%.

Συμπερασματικά οι γυναίκες εκπαιδευτικοί πιστεύουν περισσότερο σε σχέση με τους άνδρες ότι οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον (εκπαιδευτικούς, μαθητές, εκπαιδευτική διαδικασία).

**Πίνακας 28. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Πιθανότητα επηρεασμού του σχολικού περιβάλλοντος από περιστατικά κρίσης» και «Φύλο»**

		<b>D23 (Φύλο)</b>		
<b>A3 (Πιθανότητα επηρεασμού του σχολικού περιβάλλοντος από περιστατικά κρίσης )</b>		<b>1 (Ανδρας)</b>	<b>2 (Γυναίκα)</b>	<b>Total</b>
	Count	6.000	2.000	8.000
2 (Λίγο)	% within column	11.321 %	1.258 %	3.774 %
	% of total	2.830 %	0.943 %	3.774 %
	Count	7.000	13.000	20.000
3 (Μέτρια)	% within column	13.208 %	8.176 %	9.434 %
	% of total	3.302 %	6.132 %	9.434 %
	Count	30.000	90.000	120.000
4 (Πολύ)	Count	30.000	90.000	120.000

A3 (Πιθανότητα επηρεασμού του σχολικού περιβάλλοντος από περιστατικά κρίσης )	D23 (Φύλο)			
	1 (Ανδρας)	2 (Γυναίκα)	Total	
	% within column	56.604 %	56.604 %	56.604 %
	% of total	14.151 %	42.453 %	56.604 %
	Count	10.000	54.000	64.000
5 (Πάρα Πολύ)	% within column	18.868 %	33.962 %	30.189 %
	% of total	4.717 %	25.472 %	30.189 %
	Count	53.000	159.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	25.000 %	75.000 %	100.000 %

	Value	df	p
X <sup>2</sup>	14.733	3	0.002
N	212		

#### 5.2.β. (iv) Συσχέτιση της μεταβλητής «Αίτιο: η έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας για την εκδήλωση κρίσεων» με τη μεταβλητή «Φορέας Εκπαίδευσης»

Συσχετίστηκε η άποψη των εκπαιδευτικών για το βαθμό αιτιότητας της έλλειψης συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας για την εκδήλωση κρίσεων με τον φορέα Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί, δηλαδή αν οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έχουν διαφορετική άποψη από τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας για το βαθμό που μπορούν να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο λόγω της έλλειψης συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς/κηδεμόνες).

Αφού καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και εναλλακτική υπόθεση (H1) ως εξής:

H0: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για το βαθμό που μπορούν να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο λόγω της έλλειψης συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας» και « ο Φορέας Εκπαίδευσης» είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

H1: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για το βαθμό που μπορούν να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο λόγω της έλλειψης συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας» και « ο Φορέας Εκπαίδευσης δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

Το κριτήριο απόφασης είναι ότι αν το  $p > 0.05$ , η H0 είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 29, ότι  $p=0.042 < 0.05$ , άρα η  $H_0$  απορρίπτεται και γίνεται δεκτή η  $H_1$ , δηλαδή, «η άποψη των εκπαιδευτικών για το βαθμό που μπορούν να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο λόγω της έλλειψης συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας» και «ο φορέας εκπαίδευσης» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές αλλά ο φορέας εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί (Πρωτοβάθμια ή Δευτεροβάθμια) επηρεάζει την άποψη των εκπαιδευτικών.

Από τον πίνακα συνάφειας συμπεραίνουμε ότι το 53% περίπου των εκπαιδευτικών θεωρούν απαντώντας θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») ότι τα περιστατικά κρίσης έχουν την αιτία τους στην έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας, Μέτρια» απαντούν το 33.962% και αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») το 13.208%. Από τους εκπαιδευτικούς της Πρ/θμιας απαντούν θετικά το 51% ενώ το από της Δ/θμιας το 54%, «Μέτρια» από την Πρ/θμια το 31.395% και από την Δ/θμια το 35.714%, αρνητικά από την Πρ/θμια το 17.442% ενώ από τη Δ/θμια το 10.5% περίπου.

Επομένως οι εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας θεωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι η έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας αποτελεί αίτιο για την εκδήλωση κρίσεων σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς της Πρ/θμιας.

**Πίνακας 29. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Αίτιο: η έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας για την εκδήλωση κρίσεων» και «Φορέας Εκπαίδευσης»**

		<b>D28 (Φορέας Εκπαίδευσης)</b>		
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
		<b>(Πρ/θμ</b>	<b>Δ/θμια</b>	<b>)</b>
		<b>ια)</b>	<b>α)</b>	<b>α)</b>
<b>A4f.</b> (Η έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας ως αίτιο)	Count	0.000	5.000	5.000
	% within column	0.000	3.968	2.358
	% of total	0.000	2.358	2.358
		%	%	%
1 (Λίγο)	Count	15.000	8.000	23.000
	% within column	17.442	6.349	10.849
	% of total	7.075	3.774	10.849
		%	%	%
2 (Καθόλου)	Count	27.000	45.000	72.000
	% within column	31.395	35.714	33.962
	% of total	12.736	21.226	33.962
		%	%	%
3 (Μέτρια)	Count	26.000	44.000	70.000
	% within column			
	% of total			
4 (Πολύ)	Count			
	% within column			
	% of total			

**D28 (Φορέας  
Εκπαίδευσης)**

A4f.(Η έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας ως αίτιο)				
		1 (Πρ/θμ ια)	2 (Δ/θμια )	Total
5 (Πάρα Πολύ)	% within column	30.233 %	34.921 %	33.019 %
	% of total	12.264 %	20.755 %	33.019 %
	Count	18.000	24.000	42.000
	% within column	20.930 %	19.048 %	19.811 %
	% of total	8.491 %	11.321 %	19.811 %
	Count	86.000	126.00 0	212.00 0
Total	% within column	100.00 0 %	100.00 0 %	100.00 0 %
	% of total	40.566 %	59.434 %	100.00 0 %

	Value	df	p
X <sup>2</sup>	9.922	4	0.042
N	212		

**5.2.γ. Ανάλυση Αξιοπιστίας**

Πραγματοποιήθηκε ανάλυση αξιοπιστίας για τις ερωτήσεις διάταξης της ενότητας οι οποίες διερευνούν τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συχνότητα εκδήλωσης διάφορων περιστατικών κρίσεων, με την πιθανότητα να συμβούν, με την επίδραση που έχουν στο σχολικό περιβάλλον και τη διερεύνηση των αιτιών τους. Η ανάλυση έγινε με τους δείκτες McDonald's  $\omega$  και Cronbach's  $\alpha$ , οι οποίοι εξετάζουν την εσωτερική δομή και συνάφεια των ερωτήσεων της συγκεκριμένης διάστασης. Η τιμή του δείκτη McDonald's  $\omega$  ισούται με 0.801 και του δείκτη Cronbach's  $\alpha$  με 0.817. Οι τιμές βρίσκονται πάνω από το επιθυμητό όριο 0.70 και φανερώνουν ότι στις ερωτήσεις της διάστασης αυτής υπάρχει εσωτερική συνάφεια. Στον πίνακα 30 μπορούμε να παρατηρήσουμε και κάποιες άλλες τιμές, όπως ο μέσος όρος όλων των ερωτήσεων (2.984), η τυπική απόκλιση (0.527), οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις κάθε ερώτησης ξεχωριστά. Επίσης αν εξαιρεθεί κάποια ερώτηση της ενότητας αυτής πόσο θα άλλαζε η εσωτερική συνάφεια. Στην περίπτωση μας δεν έχει καθοριστική σημασία, γιατί υπάρχει εσωτερική συνάφεια στις ερωτήσεις.



**Πίνακας 30. Ανάλυση αξιοπιστίας McDonald's  $\omega$  και Cronbach's για τις ερωτήσεις διάταξης της ενότητας ερωτήσεων Α**

McDonald's $\omega$	Cronbach's $\alpha$	mean	sd
0.801	0.817	2.984	0.527

Item	McDonald's $\omega$	Cronbach's $\alpha$	mean	sd
A1a	0.800	0.815	1.608	0.883
A1b	0.801	0.818	1.241	0.656
A1c	0.810	0.819	3.797	1.132
A1d	0.805	0.815	2.491	1.060
A1e	0.784	0.799	3.028	1.097
A1f	0.775	0.797	2.585	1.143
A1g	0.785	0.805	2.854	1.120
A2	0.777	0.803	3.722	0.833
A3	0.786	0.809	4.132	0.730
A4a	0.799	0.816	2.575	1.114
A4b	0.781	0.807	3.783	0.832
A4c	0.798	0.797	2.703	1.067
A4d	0.798	0.798	2.896	1.109
A4e	0.776	0.805	3.774	0.962
A4f	0.799	0.798	3.571	1.002

### **5.3.Ετοιμότητα-Οργάνωση σχολικού περιβάλλοντος για τη διαχείριση μιας κρίσης**

Η δεύτερη ενότητα του ερωτηματολογίου αφορά ερωτήσεις για την οργάνωση του σχολείου με τη λήψη απαραίτητων μέτρων, την ύπαρξη σχεδίων και ομάδων δράσης και την ετοιμότητα των εκπαιδευτικών με τη θεωρητική και πρακτική επιμόρφωσή τους, για τη διαχείριση μιας κρίσης.

#### **5.3.α. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση**

Δημιουργήθηκαν πίνακες συχνοτήτων, πίνακες περιγραφικών στατιστικών μέτρων και διαγράμματα (ραβδογράμματα, πίτες) και περιγράφηκαν αναλυτικά οι μεταβλητές διάταξης του δείγματος.

##### **5.3.α. (i) Το επίπεδο ασφάλειας στο σχολείο**

Στο ερώτημα πόσο ασφαλές περιβάλλον θεωρούν το σχολείο τους η μέση άποψη των 212 εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 31, από «Μέτρια» έως «Πολύ», αφού η μέση τιμή ισούται με 3.566. Η τυπική απόκλιση είναι 0.797 και η διάμεσος 4.000. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») το 58,5% περίπου με επικρατέστερη τιμή το «Πολύ» (ποσοστό 50.472%), ακολουθούν αυτοί που απάντησαν «Μέτρια» με ποσοστό 33.019% και αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») το 8.491%.

Ανάλογες τιμές συναντάμε και στην έρευνα του Μπαλιούση (2019), θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») απάντησαν το 48.1%, «Μέτρια» το 40.5% και αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») το 9.2%. Η Μέση τιμή είναι 3.48 με τυπική απόκλιση 0.86.

Μεγαλύτερες αποκλίσεις στις απαντήσεις διαπιστώνονται στην έρευνα της

Λαμπράκη (2018), σύμφωνα με την οποία θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») απάντησαν το 13.8% «Μέτρια» το 62.5% και αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») το 23.7%. Η Μέση τιμή είναι 2.89 και η τυπική απόκλιση 0.701.

Οι αποκλίσεις αυτές εξηγούνται πιθανόν λόγω της ευρείας σημασίας που έχει η έννοια «ασφάλεια», η οποία δηλώνει την υλικοτεχνική υποδομή, τη συμπεριφορά και τις γνώσεις των εκπαιδευτικών, τη συμπεριφορά των μαθητών.

**Πίνακας 31. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το επίπεδο ασφάλειας στο σχολείο**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>B5</b>	212	0	4.000	4.000	3.566	0.797	1.000	5.000

<b>B5</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	3	1.415	1.415	1.415
2 (Λίγο)	15	7.075	7.075	8.491
3 (Μέτρια)	70	33.019	33.019	41.509
4 (Πολύ)	107	50.472	50.472	91.981
5 (Πάρα Πολύ)	17	8.019	8.019	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### **5.3.α. (ii) Το επίπεδο εξοπλισμού του σχολείου με υλικά και μέσα για τη διαχείριση έκτακτων αναγκών από φυσικές ή άλλες αιτίες**

Οι εκπαιδευτικοί του δείγματος όταν ρωτήθηκαν σε ποιο βαθμό το σχολείο τους διαθέτει τα απαραίτητα υλικά και μέσα (πυροσβεστικές φωλιές, πυρανιχνευτές, έξοδοι κινδύνου, καλά εξοπλισμένο φαρμακείο, σφυρίχτρες, φακούς, κουβέρτες, πυρίμαχα γάντια) για τη διαχείριση έκτακτων αναγκών από φυσικές ή άλλες αιτίες απάντησαν, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 32, κατά μέσο όρο μεταξύ «Μέτρια» και «Πολύ», με μια τάση προς το «Μέτρια» (η μέση τιμή ισούται με 3.316, η τυπική απόκλιση είναι 0.892 και η διάμεσος 3.000). Θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») απάντησαν οι περισσότεροι (90 άτομα με ποσοστό 42.5% περίπου), «Μέτρια» (89 άτομα με ποσοστό 41.981% που είναι και η επικρατέστερη άποψη), αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») το 15.566% περίπου.

Στην έρευνα της Χατζηγεωργίου (2019), θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») απάντησαν το 27.1% , «Μέτρια» το 37.8% (απάντησαν οι περισσότεροι), και αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») το 34%.

Συμπεραίνουμε ότι στην έρευνά μας οι καθηγητές θεωρούν τα σχολεία περισσότερο εξοπλισμένα από την έρευνα της Χατζηγεωργίου ίσως. Η διαφορά αυτή ίσως να οφείλεται και στην πανδημία Covid για την αντιμετώπιση της οποίας τα σχολεία ενισχύθηκαν με υλικά και μέσα ή γνωστοποιήθηκε στους εκπαιδευτικούς ό,τι το σχολείο διαθέτει για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών.

**Πίνακας 32. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το επίπεδο εξοπλισμού του σχολείου με υλικά και μέσα για τη διαχείριση έκτακτων αναγκών από φυσικές ή άλλες αιτίες**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>B6</b>	212	0	3.000	3.000	3.316	0.892	1.000	5.000

<b>B6</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	6	2.830	2.830	2.830
2 (Λίγο)	27	12.736	12.736	15.566
3 (Μέτρια)	89	41.981	41.981	57.547
4 (Πολύ)	74	34.906	34.906	92.453
5 (Πάρα Πολύ)	16	7.547	7.547	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

**5.3.α. (iii) Το επίπεδο ετοιμότητας του σχολείου με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του, όπως λεβητοστάσιο, εργαστήρια, αλλά και στις τάξεις (στερέωση επικίνδυνων αντικειμένων)**

Τα αποτελέσματα του πίνακα 33 που ακολουθεί δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί στο ερώτημα σε ποιο βαθμό έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα στα εργαστήρια, στο λεβητοστάσιο, στις ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις του κτηρίου, στις τάξεις με τη στερέωση επικίνδυνων αντικειμένων, απόσταση ασφαλείας από υαλοπίνακες, κλπ., για την ασφάλεια των μαθητών σε περιστατικό κρίσης, απάντησαν από «Μέτρια» έως «Πολύ» με το μέσο όρο να προσεγγίζει το «Μέτρια» (η μέση τιμή ισούται με 3.297, η τυπική απόκλιση είναι 0.882 και η διάμεσος 3.000). Επικρατέστερη άποψη είναι το «Μέτρια» με ποσοστό 43.396%, ακολουθεί η θετική άποψη («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») με ποσοστό 40.5% περίπου), και τέλος η αρνητική («Καθόλου» και «Λίγο») με ποσοστό 16.038% περίπου.

Στην έρευνα της Χατζηγεωργίου (2019) τα αποτελέσματα είναι τα εξής: συμφωνούν οι περισσότεροι σε ποσοστό 42.2%, ακολουθεί το 30.4% με ουδέτερη στάση και το μικρότερο ποσοστό με 27.4% διαφωνεί. Ενδιαφέρον έχει να δούμε τα αποτελέσματα από την έρευνα της Λαμπράκη (2018) παρόλο που χρησιμοποιεί άλλη κλίμακα για τη μέτρηση των απόψεων των εκπαιδευτικών στο ερώτημα αυτό, η οποία κατέγραψε ότι το 70.9% των εκπαιδευτικών θεωρούν ότι δεν έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα.

**Πίνακας 33. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το επίπεδο ετοιμότητας του σχολείου με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του, όπως λεβητοστάσιο, εργαστήρια, αλλά και στις τάξεις (στερέωση επικίνδυνων αντικειμένων)**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>B7</b>	212	0	3.000	3.000	3.297	0.882	1.000	5.000

<b>B7</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	5	2.358	2.358	2.358

<b>B7</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
2 (Λίγο)	29	13.679	13.679	16.038
3 (Μέτρια)	92	43.396	43.396	59.434
4 (Πολύ)	70	33.019	33.019	92.453
5 (Πάρα Πολύ)	16	7.547	7.547	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

**5.3.a. (iv) Το επίπεδο λήψης των απαραίτητων μέτρων (π.χ. συναγερμός, σιδερένια κιγκλιδώματα), για την προστασία του αρχείου και του εξοπλισμού του**

Στο επόμενο ερώτημα της δεύτερης ενότητας, σε ποιο βαθμό έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα (π.χ. συναγερμός, φωτισμός τη νύχτα, σιδερένια κιγκλιδώματα, σχολικός φύλακας) για την προστασία του αρχείου και του εξοπλισμού του σχολείου τους, οι εκπαιδευτικοί απαντούν, όπως φαίνεται στον πίνακα 34, από «Λίγο» έως «Μέτρια» με μια ανοδική τάση προς το «Μέτρια», αφού η μέση τιμή ισούται με 2.858%, η τυπική απόκλιση είναι 1.025 και η διάμεσος 3.000). Αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») απάντησαν 77 άτομα με ποσοστό 36.321%, «Μέτρια» (επικρατέστερη άποψη) 76 με ποσοστό 35.849% και θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») 59 άτομα με ποσοστό 28% περίπου.

Τα αποτελέσματα από την έρευνα της Χατζηγεωργίου (2019) συμπίπτουν απόλυτα με το θετική συμφωνία της έρευνά μας (28.2%), ενώ αρνητικά απάντησε το 29.6%, και μέτρια το 42.22%. Σύμφωνα με την έρευνα της Λαμπράκη το 63.2% των εκπαιδευτικών θεωρούν ότι δεν έχουν ληφθεί μέτρα.

**Πίνακας 34. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για το επίπεδο λήψης των απαραίτητων μέτρων (π.χ. συναγερμός, σιδερένια κιγκλιδώματα), για την προστασία του αρχείου και του εξοπλισμού του**

	<b>Valid</b>	<b>Missing</b>	<b>Mode</b>	<b>Median</b>	<b>Mean</b>	<b>Std. Deviation</b>	<b>Minimum</b>	<b>Maximum</b>
<b>B8</b>	212	0	3.000	3.000	2.858	1.025	1.000	5.000

<b>B8</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
1 (Καθόλου)	21	9.906	9.906	9.906
2 (Λίγο)	56	26.415	26.415	36.321
3 (Μέτρια)	76	35.849	35.849	72.170
4 (Πολύ)	50	23.585	23.585	95.755
5 (Πάρα Πολύ)	9	4.245	4.245	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

**5.3.a. (v) Η συχνότητα πραγματοποίησης ελέγχου από την αρμόδια υπηρεσία της πολιτείας για τη στατικότητα των κτηριακών εγκαταστάσεων του σχολείου**

Στην ενότητα αυτή, οι εκπαιδευτικοί, επίσης, ρωτήθηκαν πόσο συχνά πραγματοποιείται έλεγχος από την αρμόδια υπηρεσία της Πολιτείας για τη στατικότητα των κτηριακών εγκαταστάσεων του σχολείου τους. Στις πέντε επιλογές

που τους δόθηκαν απάντησαν, όπως απεικονίζεται στον πίνακα 35 και στο γράφημα 10, ως εξής: ένα σημαντικό ποσοστό, το 44.811% (95 άτομα), που ήταν και η επικρατέστερη απάντηση, δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν. Δεύτερη στην επιλογή τους ήταν «Μετά από αναφορά του Δ/ντή, αφού έχει παρατηρήσει ότι κάτι συμβαίνει με τη στατικότητα» με ποσοστό 25.472% (54 άτομα). Τρίτη επιλογή το «Κάθε χρόνο» με ποσοστό 11.792% (25 άτομα), μικρό ποσοστό για ένα σημαντικό ζήτημα ασφάλειας του σχολείου, στο οποίο έπρεπε να υπάρχει πρόληψη. Ακολουθεί η επιλογή «Καθόλου» με ποσοστό 9.906% (21 άτομα) και τελευταία η επιλογή «Μετά από σεισμό/πυρκαγιά/άλλο γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τη στατικότητα με ποσοστό 8.019% (17 άτομα).

Προσπαθώντας να εξηγήσουμε την επικρατέστερη άποψη «Δεν γνωρίζω», μπορεί να δοθεί η ερμηνεία ότι ο έλεγχος για τη στατικότητα του κτηρίου είναι αρμοδιότητα του Διευθυντή, επομένως λογικό να υπάρχει άγνοια στους εκπαιδευτικούς του δείγματος που δεν έχουν την ανάλογη αρμοδιότητα. Ενθαρρυντική η ερμηνεία αυτή, παρόλο το αρνητικό στοιχείο για την έλλειψη ενημέρωσης. Μια δεύτερη ερμηνεία είναι πως δηλώνουν άγνοια, γιατί δεν έχει υπάρξει έλεγχος για τη στατικότητα του κτηρίου. Αν δεχτούμε αυτή την ερμηνεία και προσθέσουμε όσους απάντησαν «Καθόλου», το ποσοστό 55% περίπου που πιθανόν να δηλώνει ανυπαρξία ελέγχου στο σχολείο για τη στατικότητα είναι ανησυχητικό. Η ερώτηση αυτή χρήζει περαιτέρω διερεύνησης.

Ενδιαφέρον έχει να λάβουμε υπόψη μας τα αποτελέσματα άλλων ερευνών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την έρευνα του Μπαλιούση το 58% των εκπαιδευτικών δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν πόσο συχνά πραγματοποιείται έλεγχος για τη στατικότητα ( η άποψη αυτή κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό, όπως και στην έρευνά μας). Δεύτερη στην επιλογή τους ήταν το «Μετά από αναφορά του Δ/ντή», (όπως και στην έρευνά μας ) με ποσοστό (19,8%). Τρίτη επιλογή το «Μετά από σεισμό/πυρκαγιά» με ποσοστό 11.5%. Ακολουθεί το «Κάθε χρόνο» με ποσοστό 4.6 % και το «Άλλο» και συγκεκριμένα ότι δεν έχει γίνει έλεγχος ποτέ όσα χρόνια ο εκπαιδευτικός υπηρετεί στο σχολείο με ποσοστό 4.6 %

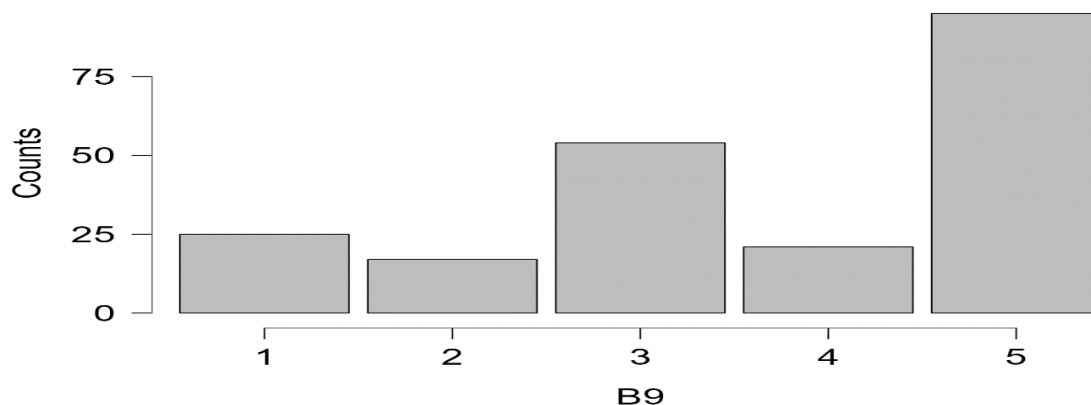
Κατά την έρευνα της Λαμπράκη (2018) η οποία έδινε διαφορετικές επιλογές απαντήσεων τα αποτελέσματα έδειξαν: οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί, το 49.7%, απάντησαν ότι ο έλεγχος γίνεται μετά από κάθε σεισμό/πυρκαγιά, το 36.3% μετά από δική τους αναφορά ότι «κάτι δεν πάει καλά», το 7.0% δήλωσε ότι ο έλεγχος γίνεται κάθε χρόνο και το υπόλοιπο 7% «άλλο». Από όλες τις έρευνες σημαντικό είναι να αναφέρουμε ότι ένα μικρό ποσοστό των εκπαιδευτικών δήλωσαν ότι ο έλεγχος γίνεται «Κάθε χρόνο».

**Πίνακας 35. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για τη συχνότητα πραγματοποίησης ελέγχου από την αρμόδια υπηρεσία της πολιτείας για τη στατικότητα των κτηριακών εγκαταστάσεων του σχολείου**

	Valid	Missing	Mode
<b>B9</b>	212	0	5.000

<b>B9</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Κάθε χρόνο)	25	11.792	11.792	11.792
2 (Μετά από γεγονός)	17	8.019	8.019	19.811
3 (Μετά από αναφορά Δ /ντ ή	54	25.472	25.472	45.283

<b>B9</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
4 (Καθόλου)	21	9.906	9.906	55.189
5 (Δεν γνωρίζω)	95	44.811	44.811	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 10. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για τη συχνότητα πραγματοποίησης ελέγχου από την αρμόδια υπηρεσία της πολιτείας για τη στατικότητα των κτηριακών εγκαταστάσεων του σχολείου**

### 5.3.α. (vi) Το επίπεδο δυναμικής συμβολής των εκπαιδευτικών σε διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο

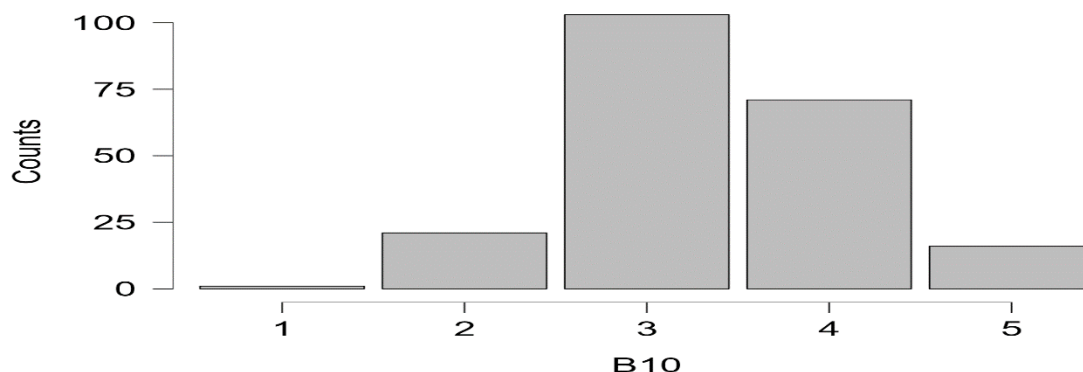
Τα αποτελέσματα του πίνακα 36 και του γραφήματος 11, που ακολουθούν φανερώνουν ότι οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι είναι σε θέση να συμβάλλουν στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο από «Μέτρια» έως «Πολύ», με τη μέση άποψή τους να βρίσκεται πλησιέστερα στο «Μέτρια». Η μέση τιμή ισούται με 3.377, η τυπική απόκλιση με 0.784 και η διάμεσος με 3.000. Ειδικότερα, το 48.585% των εκπαιδευτικών απάντησαν «Μέτρια», που είναι και η επικρατέστερη άποψη, ακολουθεί η θετική απάντηση («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») με 41% περίπου και τέλος η αρνητική («Καθόλου» και «Λίγο») με 10.377%.

**Πίνακας 36. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς το επίπεδο δυναμικής συμβολής τους σε διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο**

	<b>Valid</b>	<b>Missing</b>	<b>Mode</b>	<b>Median</b>	<b>Mean</b>	<b>Std. Deviation</b>	<b>Minimum</b>	<b>Maximum</b>
<b>B10</b>	212	0	3.000	3.000	3.377	0.784	1.000	5.000

<b>B10</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
1 (Καθόλου)	1	0.472	0.472	0.472
2 (Λίγο)	21	9.906	9.906	10.377
3 (Μέτρια)	103	48.585	48.585	58.962
4 (Πολύ)	71	33.491	33.491	92.453
5 (Πάρα Πολύ)	16	7.547	7.547	100.000
Missing	0	0.000		

<b>B10</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
Total	212	100.000		



**Γράφημα 11. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς το επίπεδο δυνητικής συμβολής τους σε διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο**

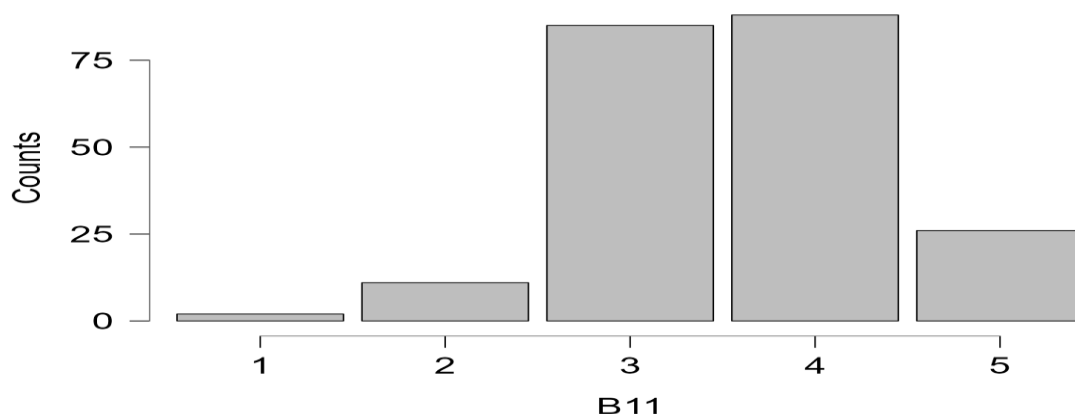
**5.3.α. (vii) Το επίπεδο δυνητικής ψυχολογικής υποστήριξης των εκπαιδευτικών προς στους μαθητές**

Τα αποτελέσματα του πίνακα 37 και του γραφήματος 12, που ακολουθούν φανερώνουν ότι οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι είναι σε θέση να προσφέρουν ψυχολογική υποστήριξη στους μαθητές του σχολείου τους από «Μέτρια» έως «Πολύ», με τη μέση άποψή τους να τείνει πλησιέστερα, αν και ελάχιστα, στο «Πολύ». Η μέση τιμή ισούται με 3.590 η τυπική απόκλιση με 0.807 και η διάμεσος με 4.000. Ειδικότερα, το 54% περίπου των εκπαιδευτικών έδωσαν θετική απάντηση («Πολύ» και «Πάρα Πολύ»)με επικρατέστερη την απάντηση «Πολύ» (41.509%), 40.094% απάντησαν «Μέτρια» και αρνητική απάντηση («Καθόλου» και «Λίγο») έδωσαν μόνο το 6.132%.

**Πίνακας 37. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς το επίπεδο δυνητικής ψυχολογικής υποστήριξης των εκπαιδευτικών προς στους μαθητές**

	<b>Valid</b>	<b>Missing</b>	<b>Mode</b>	<b>Median</b>	<b>Mean</b>	<b>Std. Deviation</b>	<b>Minimum</b>	<b>Maximum</b>
<b>B11</b>	212	0	4.000	4.000	3.590	0.807	1.000	5.000

<b>B11</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
1 (Καθόλου)	2	0.943	0.943	0.943
2 (Λίγο)	11	5.189	5.189	6.132
3 (Μέτρια)	85	40.094	40.094	46.226
4 (Πολύ)	88	41.509	41.509	87.736
5 (Πάρα Πολύ)	26	12.264	12.264	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 12. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς το επίπεδο δυνητικής ψυχολογικής υποστήριξης τους προς στους μαθητές**

### 5.3.α. (viii.a.) Η ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση σεισμών

Στο πρώτο υποερώτημα σχετικά με την ύπαρξη και εφαρμογή σχεδίων δράσης, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν έχει καταρτιστεί στο σχολείο τους σχέδιο δράσης για διαχείριση σεισμών. Σύμφωνα με τον πίνακα 38, απάντησαν στη συντριπτική πλειοψηφία «Ναι» (194 άτομα σε ποσοστό 91.509%), ένα μικρό ποσοστό, 3.774% (8 άτομα) «Όχι» και ένα εξίσου μικρό ποσοστό, 4.717% (10 άτομα) «Δεν γνωρίζω». Αναμενόμενο το αποτέλεσμα, αφού όπως είδαμε στο θεωρητικό μέρος, σύμφωνα με υπουργικές αποφάσεις επιβάλλεται εδώ και πολλά χρόνια η ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση σεισμών.

Ανάλογα είναι τα αποτελέσματα και στην έρευνα του Μπαλιούση (2019) σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπ/σης της Αττικής με το 94.7 % των εκπαιδευτικών να απαντά θετικά ενώ μόλις το 4.6 % αρνητικά.

**Πίνακας 38. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση σεισμών**

	Valid	Missing	Mode
<b>B12a</b>	212	0	1.000

B12a	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Ναι)	194	91.509	91.509	91.509
2 (Όχι)	8	3.774	3.774	95.283
3 (Δεν γνωρίζω)	10	4.717	4.717	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.3.α. (viii.b) Η πραγματοποίηση ασκήσεων ετοιμότητας για σεισμούς

Στο δεύτερο υποερώτημα σχετικά με την ύπαρξη και εφαρμογή σχεδίων δράσης, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν έχουν πραγματοποιηθεί στο σχολείο τους ασκήσεις ετοιμότητας για διαχείριση σεισμών. Σύμφωνα με τον πίνακα 39, απάντησαν στη συντριπτική πλειοψηφία «Ναι» (202 άτομα σε ποσοστό 95.283%), ένα μικρό ποσοστό, 3.774% (8 άτομα) «Όχι» και ένα ακόμα πιο μικρό ποσοστό, 0.943% (2 άτομα) «Δεν γνωρίζω». Αναμενόμενο το αποτέλεσμα, αφού όπως είδαμε στο θεωρητικό μέρος, σύμφωνα με υπουργικές αποφάσεις επιβάλλεται η πραγματοποίηση ασκήσεων για



διαχείριση σεισμών σύμφωνα με το σχέδιο δράσης και εφαρμόζεται, όπως γνωρίζουμε από την καθημερινότητα στα σχολεία.

Και στην έρευνα του Μπαλιούση (2019) σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπ/σης της Αττικής υπήρχαν αντίστοιχα αποτελέσματα, το 93.1 % των εκπαιδευτικών απάντησαν θετικά και μόνο το 6.1 % αρνητικά.

**Πίνακας 39. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την πραγματοποίηση ασκήσεων ετοιμότητας για σεισμούς**

	Valid	Missing	Mode
<b>B12b</b>	212	0	1.000

<b>B12b</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Ναι)	202	95.283	95.283	95.283
2 (Όχι)	8	3.774	3.774	99.057
3 (Δεν γνωρίζω)	2	0.943	0.943	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.3.a. (viii.c) Η ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών

Στο τρίτο υποερώτημα σχετικά με την ύπαρξη και εφαρμογή σχεδίων δράσης, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν υπάρχει στο σχολείο τους σχέδιο δράσης για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών. Σύμφωνα με τον πίνακα 40, διαφοροποιείται η απάντησή τους σε σχέση με τα προηγούμενα υποερωτήματα. Επικρατέστερο και πάλι είναι το «Ναι» (81 άτομα, ποσοστό 38.208%), με μικρή όμως διαφορά από το «Όχι» (74 άτομα ποσοστό, 34.906% και ακολουθεί το «Δεν γνωρίζω» με υπολογίσιμο ποσοστό (26.887%, 57 άτομα), αφού η ερμηνεία του, με επιφύλαξη, είναι ότι δεν υπάρχει σχέδιο δράσης ή αν υπάρχει δεν έχει γνωστοποιηθεί, επομένως δεν μπορεί να εφαρμοστεί. Συνεπώς, σε ποσοστό 62% περίπου, στη πλειονότητα οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι δεν υπάρχει σχέδιο δράσης, παρόλο που ο νόμος ορίζει και έχει διαβιβαστεί στο σχολείο Μνημόνιο Ενεργειών για τη διαχείριση πυρκαγιών, ακραίων καιρικών φαινομένων.

Ανάλογα είναι τα αποτελέσματα και σε άλλες έρευνες. Ο Μπαλιούσης (2019) στην έρευνά του και στο ερώτημα για την ύπαρξη σχεδίων για πυρκαγιές διαπίστωσε ότι το 36.6 % των εκπαιδευτικών απάντησε ότι υπάρχει σχέδιο και το 61.1 % ότι δεν υπάρχει, ενώ το 2.3 % των εκπαιδευτικών δεν απάντησε. Στο ερώτημα για την ύπαρξη σχεδίων για πλημμύρες μόνο το 9.9 % των εκπαιδευτικών απάντησαν θετικά, ενώ το 87.8 % αρνητικά και το 2.3 % δεν απάντησε.

**Πίνακας 40. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών**

	Valid	Missing	Mode
<b>B12c</b>	212	0	1.000

**Πίνακας 40. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών**

<b>B12c</b>	<b>Valid</b>		<b>Missing Mode</b>	<b>Cumulative Percent</b>
	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	
1 (Ναι)	81	38.208	38.208	38.208
2 (Όχι)	74	34.906	34.906	73.113
3 (Δεν γνωρίζω)	57	26.887	26.887	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

**5.3.α. (viii.d) Η πραγματοποίηση ασκήσεων ετοιμότητας ανά τακτά διαστήματα για αντιμετώπιση πλημμυρών/πυρκαγιών**

Στο τέταρτο υποερώτημα σχετικά με την ύπαρξη και εφαρμογή σχεδίων δράσης, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν έχουν πραγματοποιηθεί στο σχολείο τους ασκήσεις ετοιμότητας ανά τακτά διαστήματα για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών. Σύμφωνα με τον πίνακα 41, επικρατέστερο είναι το «Όχι» (124 άτομα) με ποσοστό 58.491% και ακολουθεί το «Ναι» με ποσοστό 30.189%, (64 άτομα) και τέλος το «Δεν γνωρίζω» με ποσοστό 11.321% (24 άτομα). Αν, με επιφύλαξη, ερμηνεύσουμε το «Δεν γνωρίζω» πως δεν πραγματοποιούνται ασκήσεις ετοιμότητας, τότε αυξάνεται το ποσοστό του «Όχι» σε 70%. Συνεπώς, στη πλειονότητα οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι δεν πραγματοποιούνται ασκήσεις ετοιμότητας στα σχολεία τους, παρόλο που ο νόμος ορίζει και έχει διαβιβαστεί στα σχολεία Μνημόνιο Ενεργειών για τη διαχείριση πυρκαγιών, ακραίων καιρικών φαινομένων.

Οι εκπαιδευτικοί σε σχετική έρευνα του Μπαλιούση (2019) στο υποερώτημα για την πραγματοποίηση ανά τακτικά διαστήματα ασκήσεων για την αντιμετώπιση πυρκαγιών απάντησαν θετικά σε ποσοστό 15.3 % , αρνητικά σε ποσοστό 82.4 % , ενώ το 2.3 % δεν απάντησε. Στο υποερώτημα για την πραγματοποίηση ανά τακτικά διαστήματα ασκήσεων για την αντιμετώπιση πλημμυρών απάντησαν θετικά σε ποσοστό 9.9% , αρνητικά σε ποσοστό 87.8 % , ενώ το 1.5 % δεν απάντησε.

**Πίνακας 41. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την πραγματοποίηση ασκήσεων ετοιμότητας ανά τακτά διαστήματα για αντιμετώπιση πλημμυρών/πυρκαγιών**

<b>B12d</b>	<b>Valid</b>		<b>Missing</b>	<b>Mode</b>
	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
1 (Ναι)	64	30.189	30.189	30.189
2 (Όχι)	124	58.491	58.491	88.679
3 (Δεν γνωρίζω)	24	11.321	11.321	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.3.α. (viii.e) Η ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας

Στο πέμπτο υποερώτημα σχετικά με την ύπαρξη και εφαρμογή σχεδίων δράσης, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν υπάρχει σχέδιο δράσης για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας. Σύμφωνα με τον πίνακα 42, επικρατέστερο είναι το «Ναι» (119 άτομα) με ποσοστό, 56.132% και ακολουθεί το «Όχι» με ποσοστό 30.660%, (65 άτομα) και τέλος το «Δεν γνωρίζω» με ποσοστό 13.208% (28 άτομα). Αν με επιφύλαξη ερμηνεύσουμε το «Δεν γνωρίζω» με την απουσία σχεδίου δράσης, τότε αυξάνεται το ποσοστό του «Όχι» σε 44%, που είναι υπολογίσιμο. Ωστόσο, αν και οριακά, στη πλειονότητά τους οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι υπάρχει σχέδιο δράσης για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας, σύμφωνα με την εγκύκλιο του Υ.ΠΑΙ.Θ. από το Νοέμβριο του 2014 που έχει αποσταλεί στα σχολεία για δημιουργία ομάδων δράσης για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Στην έρευνα του Μπαλιούση (2019) σχετικά με την ύπαρξη σχεδίων για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας τα αποτελέσματα είναι αντίστροφα. Η μειονότητα απάντησαν θετικά, το 45.8% και οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί αρνητικά, το 52.7%, αν και οι διαφορές μεταξύ του «Ναι» και του «Όχι» δεν είναι μεγάλες, το 1.5% δεν απάντησε.

**Πίνακας 42. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας**

	Valid	Missing	Mode
<b>B12e</b>	212	0	1.000

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
<b>B12e</b>				
1 (Ναι)	119	56.132	56.132	56.132
2 (Όχι)	65	30.660	30.660	86.792
3 (Δεν γνωρίζω)	28	13.208	13.208	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.3.α. (ix.a) Η ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση σεισμών

Σχετικά με την ύπαρξη ομάδων δράσης για διαχείριση φαινομένων, τα αποτελέσματα του πίνακα 43 έδειξαν ότι το 85.849% απάντησαν ότι υπάρχουν ομάδες δράσης για διαχείριση σεισμών στα σχολεία τους. Το 7.075% των εκπαιδευτικών του δείγματος δήλωσαν ότι δεν υπάρχουν, ενώ το ίδιο ποσοστό 7.075% δήλωσαν ότι «δεν γνωρίζουν».

Παρόμοιες τιμές έχουμε και στην έρευνα του Μπαλιούση (2019): το 90.1 % των εκπαιδευτικών απάντησαν θετικά, ενώ το 9.2 % αρνητικά.

**Πίνακας 43. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση σεισμών**

	Valid	Missing	Mode
<b>B13a</b>	212	0	1.000

<b>B13a</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
1 (Ναι)	182	85.849	85.849	85.849
2 (Όχι)	15	7.075	7.075	92.925
3 (Δεν γνωρίζω)	15	7.075	7.075	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.3.α. (ix.b) Η ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση πλημμυρών/ πυρκαγιών

Σχετικά με την ύπαρξη ομάδων δράσης για διαχείριση φαινομένων, τα αποτελέσματα του πίνακα 44 έδειξαν ότι υπάρχουν ομάδες δράσης για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών, όπως απάντησε το 40.566% των εκπαιδευτικών του δείγματος. Το υπόλοιπο 59.5% περίπου του δείγματος δήλωσαν ότι δεν υπάρχουν (36.321%) ή ότι δεν γνωρίζουν την ύπαρξή τους (23.113%), παρόλο που ο νόμος ορίζει και έχει διαβιβαστεί στο σχολείο Μνημόνιο Ενεργειών για τη διαχείριση πυρκαγιών, ακραίων καιρικών φαινομένων.

Η έρευνα του Μπαλιούση (2019) για τις ομάδες εκπαιδευτικών για τη διαχείριση πυρκαγιών κατέδειξε το 44.3 % των εκπαιδευτικών να απαντά θετικά ενώ οι περισσότεροι, το 53.4 % αρνητικά. Το 2.3 % δεν απάντησε. Σχετικά με τις ομάδες εκπαιδευτικών για τη διαχείριση πλημμυρών μόλις το 16,8 % απάντησαν θετικά ενώ οι περισσότεροι, το 80.9 % αρνητικά. Το 23 % δεν έδωσε απάντηση.

### Πίνακας 44. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών

	<b>Valid</b>	<b>Missing</b>	<b>Mode</b>
<b>B13b</b>	212	0	1.000

<b>B13b</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
1 (Ναι)	86	40.566	40.566	40.566
2 (Όχι)	77	36.321	36.321	76.887
3 (Δεν γνωρίζω)	49	23.113	23.113	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.3.α. (ix.c.) Η ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για παροχή πρώτων βοηθειών σε έκτακτες ανάγκες

Σχετικά με την ύπαρξη ομάδων δράσης για διαχείριση φαινομένων, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πίνακα 45, οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν σε ποσοστό 77.358% ότι υπάρχουν ομάδες εκπαιδευτικών για παροχή πρώτων βοηθειών σε έκτακτες ανάγκες, ενώ το υπόλοιπο 22.5% περίπου του δείγματος δηλώνουν ότι δεν υπάρχουν (12.264%) ή ότι δεν γνωρίζουν την ύπαρξή τους (10.377%).

Αντίστοιχα είναι τα αποτελέσματα και στην έρευνα του Μπαλιούση (2019). Το 74.8 % απάντησε θετικά και το 23.7 % αρνητικά.

### Πίνακας 45. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για παροχή πρώτων βοηθειών σε έκτακτες ανάγκες

	Valid	Missing	Mode
<b>B13c</b>	212	0	1.000

<b>B13c</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Ναι)	164	77.358	77.358	77.358
2 (Όχι)	26	12.264	12.264	89.623
3 (Δεν γνωρίζω)	22	10.377	10.377	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.3.α. (ix.d.) Η ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας

Σχετικά με την ύπαρξη ομάδων δράσης για διαχείριση φαινομένων, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πίνακα 46, οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν σε ποσοστό 66.981% ότι υπάρχουν ομάδες εκπαιδευτικών για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας, ενώ το υπόλοιπο 33% περίπου του δείγματος δηλώνουν ότι δεν υπάρχουν (21.698%) ή ότι δεν γνωρίζουν την ύπαρξή τους (11.321%).

Και στην έρευνα του Μπαλιούση οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά (59.5%), ενώ η μειονότητα αρνητικά (38.9%). Το 1.5% δεν απάντησε.

### Πίνακας 46. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για την ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας

	Valid	Missing	Mode
<b>B13d</b>	212	0	1.000

<b>B13d</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Ναι)	142	66.981	66.981	66.981
2 (Όχι)	46	21.698	21.698	88.679
3 (Δεν γνωρίζω)	24	11.321	11.321	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.3.α. (x.a.) Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών

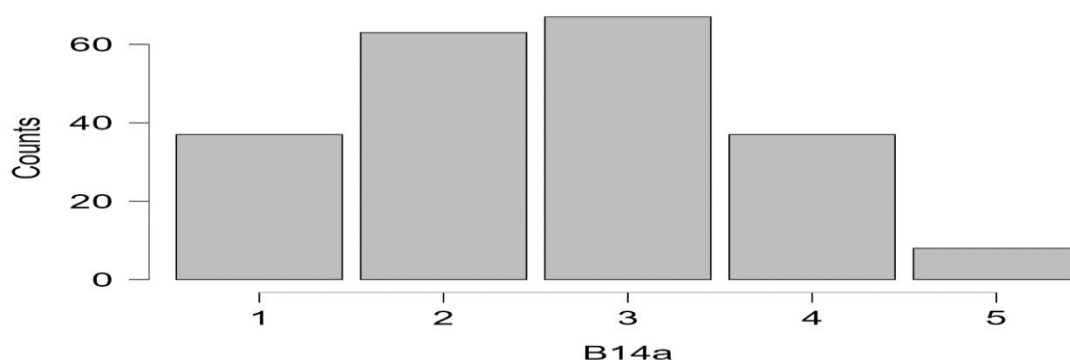
Ως προς τη θεωρητική επιμόρφωση (νομικό πλαίσιο, εγχειρίδιο οδηγιών, ενημέρωση δια ζώσης ή διαδικτυακή, από φορέα ή ατομικά) στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών, σύμφωνα με τον πίνακα 47 και το γράφημα 13, η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια», με μικρή τάση προς το «Μέτρια», αφού η μέση τιμή είναι 2.604. Η τυπική απόκλιση είναι 1.081 και η διάμεσος 3.000. Η επικρατέστερη άποψη είναι το «Μέτρια» με ποσοστό 31.604%. Η πλειονότητα, ωστόσο, των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 47.170% και οι λιγότεροι θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ» σε ποσοστό 21% περίπου.

Ο Μπαλιούσης (2019) διερευνώντας το ίδιο υποερώτημα χρησιμοποιώντας βέβαια την κλίμακα «Ναι», «Όχι», διαπίστωσε ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί απάντησαν αρνητικά (68.7%) και οι λιγότεροι (30.5%) θετικά.

**Πίνακας 47. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>B14a</b>	212	0	3.000	3.000	2.604	1.081	1.000	5.000

B14a	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	37	17.453	17.453	17.453
2 (Λίγο)	63	29.717	29.717	47.170
3 (Μέτρια)	67	31.604	31.604	78.774
4 (Πολύ)	37	17.453	17.453	96.226
5 (Πάρα Πολύ)	8	3.774	3.774	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 13. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών**

### 5.3.α. (x.b.) Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών

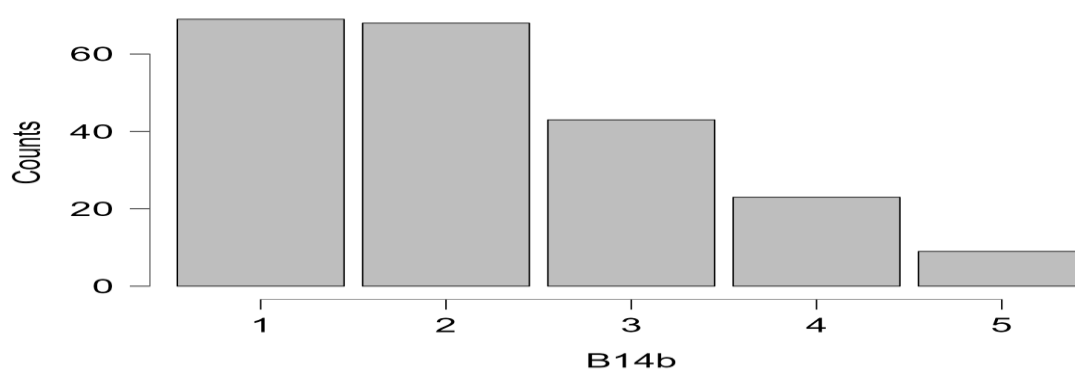
Ως προς τη θεωρητική επιμόρφωση (νομικό πλαίσιο, εγχειρίδιο οδηγιών, ενημέρωση δια ζώσης ή διαδικτυακή, από φορέα ή ατομικά) στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών (π.χ. χρήση πυροσβεστήρα) σύμφωνα με τον πίνακα 48 και το γράφημα 14, η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια», και μάλιστα να τείνει προς το «Λίγο» (η μέση τιμή είναι 2.222). Η τυπική απόκλιση είναι 1.141 και η διάμεσος 2.000. Η επικρατέστερη άποψη είναι το «Λίγο» με ποσοστό 32.075%. Η πλειονότητα, των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 64.623%, ακολουθούν αυτοί που απάντησαν «Μέτρια» (20.283%) και οι λιγότεροι θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») σε ποσοστό 15% περίπου.

Ο Μπαλιούσης (2019) διερευνώντας το ίδιο υποερώτημα αλλά χρησιμοποιώντας την κλίμακα «Ναι», «Όχι», διαπίστωσε ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί απάντησαν αρνητικά (81.7%) και οι λιγότεροι (16.8%) θετικά, ενώ το 1.5% δεν απάντησε.

**Πίνακας 48. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>B14b</b>	212	0	1.000	2.000	2.222	1.141	1.000	5.000

<b>B14b</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	69	32.547	32.547	32.547
2 (Λίγο)	68	32.075	32.075	64.623
3 (Μέτρια)	43	20.283	20.283	84.906
4 (Πολύ)	23	10.849	10.849	95.755
5 (Πάρα Πολύ)	9	4.245	4.245	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 14. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών**

### 5.3.α. (x.c.) Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην παροχή πρώτων βοηθειών

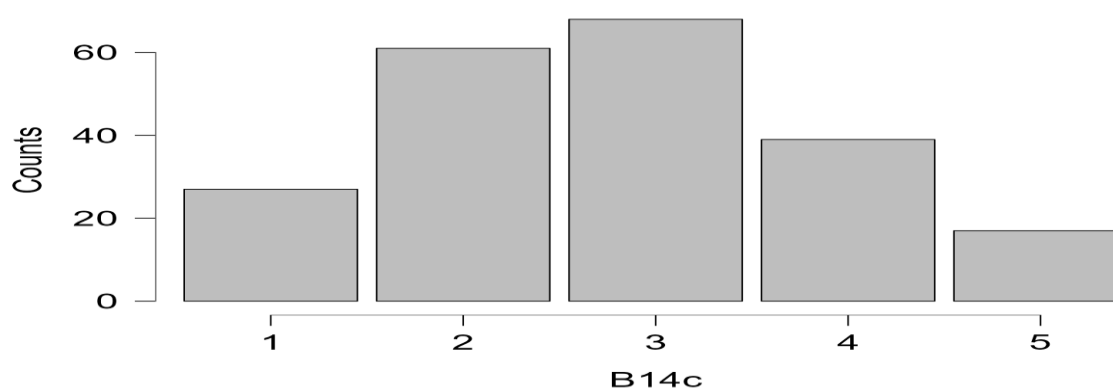
Ως προς τη θεωρητική επιμόρφωση (νομικό πλαίσιο, εγχειρίδιο οδηγιών, ενημέρωση δια ζώσης ή διαδικτυακή, από φορέα ή ατομικά) στην παροχή πρώτων βοηθειών, σύμφωνα με τον πίνακα 49 και το γράφημα 15, η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια», με τάση προς το «Μέτρια» (η μέση τιμή είναι 2.802). Η τυπική απόκλιση είναι 1.126 και η διάμεσος 3.000. Η επικρατέστερη άποψη είναι το «Μέτρια» με ποσοστό 32.075%. Η πλειονότητα, των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 41.509%, ακολουθούν αυτοί που απάντησαν «Μέτρια» (32.075%) και οι λιγότεροι θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») σε ποσοστό 26,5% περίπου.

Ο Μπαλιούσης (2019) στην έρευνά του για το ίδιο υποερώτημα χρησιμοποίησε την κλίμακα «Ναι», «Όχι» και διαπίστωσε ότι το 55.7% δήλωσαν το «Όχι» και το 43.5% δήλωσαν «Ναι».

**Πίνακας 49. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στην παροχή πρώτων βοηθειών**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>B14c</b>	212	0	3.000	3.000	2.802	1.126	1.000	5.000

<b>B14c</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	27	12.736	12.736	12.736
2 (Λίγο)	61	28.774	28.774	41.509
3 (Μέτρια)	68	32.075	32.075	73.585
4 (Πολύ)	39	18.396	18.396	91.981
5 (Πάρα Πολύ)	17	8.019	8.019	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 15. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στην παροχή πρώτων βοηθειών**

**5.3.α. (x.d.) (Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών)**

Όσο αφορά τη θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών, τα αποτελέσματα, σύμφωνα με τον πίνακα 50 και το γράφημα 16, έδειξαν ότι η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια», με τάση προς το «Μέτρια» (η μέση τιμή είναι 2.764). Η τυπική απόκλιση είναι 1.089 και η διάμεσος 3.000. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 40.566%. «Μέτρια» απάντησαν το 33.019% που είναι και η επικρατέστερη άποψη, και οι λιγότεροι εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») σε ποσοστό 26,5% περίπου.

Και στην έρευνα του Μπαλιούση (2019), ο οποίος χρησιμοποίησε την κλίμακα «Ναι», «Όχι», το 61.1% απάντησε αρνητικά και το 38.2% θετικά.

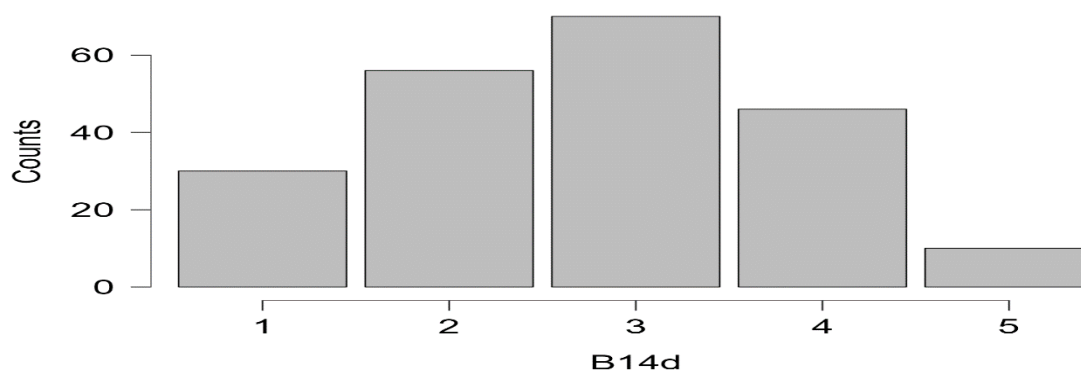
**Πίνακας 50. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>B14d</b>	212	0	3.000	3.000	2.764	1.089	1.000	5.000

<b>B14d</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	30	14.151	14.151	14.151



<b>B14d</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
2 (Λίγο)	56	26.415	26.415	40.566
3 (Μέτρια)	70	33.019	33.019	73.585
4 (Πολύ)	46	21.698	21.698	95.283
5 (Πάρα Πολύ)	10	4.717	4.717	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 16.** Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών

### 5.3.a. (x.e.) Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας

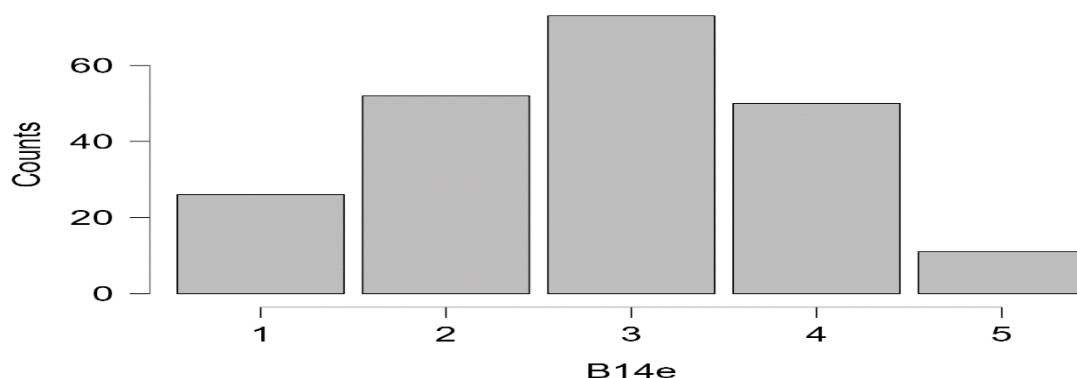
Τέλος, όσο αφορά τη θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη , στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας, σύμφωνα με τον πίνακα 51 και το γράφημα 17, έδειξαν ότι η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια», με τάση προς το «Μέτρια» (η μέση τιμή είναι 2.849). Η τυπική απόκλιση είναι 1.078 και η διάμεσος 3.000. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 36.792%. «Μέτρια» απάντησαν το 34.434% που είναι και η επικρατέστερη άποψη, και οι λιγότεροι εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») σε ποσοστό 29% περίπου.

**Πίνακας 51.** Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας

	<b>Valid</b>	<b>Missing</b>	<b>Mode</b>	<b>Median</b>	<b>Mean</b>	<b>Std. Deviation</b>	<b>Minimum</b>	<b>Maximum</b>
<b>B14e</b>	212	0	3.000	3.000	2.849	1.078	1.000	5.000

<b>B14e</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
1 (Καθόλου)	26	12.264	12.264	12.264
2 (Λίγο)	52	24.528	24.528	36.792
3 (Μέτρια)	73	34.434	34.434	71.226
4 (Πολύ)	50	23.585	23.585	94.811
5 (Πάρα Πολύ)	11	5.189	5.189	100.000
Missing	0	0.000		

B14e	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Total	212	100.000		



**Γράφημα 17. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας**

Στον παρακάτω πίνακα 52 απεικονίζονται οι μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις για την θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε διαφορετικούς τομείς ώστε να αντιμετωπιστούν τα περιστατικά κρίσης. Την υψηλότερη μέση τιμή έχει η θεωρητική επιμόρφωση στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας με όχι σημαντικές αποκλίσεις από τις άλλες μέσες τιμές εκτός από τη μέση τιμή στη θεωρητική επιμόρφωση ως προς τη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών (π.χ. χρήση πυροσβεστήρα), που αποτελεί και την χαμηλότερη μέση τιμή.

**Πίνακας 52. Συγκεντρωτικά Περιγραφικά μέτρα των εκπαιδευτικών ως προς τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη διαχείριση των περιστατικών κρίσεων που παρουσιάστηκαν**

	Valid	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
B14a (σε έκτακτες ανάγκες λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών)	212	2.604	1.081	1.000	5.000
B14b (στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών)	212	2.222	1.141	1.000	5.000
B14c (στην παροχή πρώτων βοηθειών)	212	2.802	1.126	1.000	5.000
B14d (στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών)	212	2.764	1.089	1.000	5.000
B14e (στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας)	212	2.849	1.078	1.000	5.000

### 5.3.α. (xi.a.) Η πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών

Ως προς τη πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών, πρώτα στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών, σύμφωνα με τον πίνακα 53, η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια» και πλησιάζει μάλλον προς το «Λίγο» (η μέση τιμή είναι 2.302, η τυπική απόκλιση είναι 1.112, η διάμεσος 2.000. και η επικρατέστερη άποψη το «Λίγο» (30.660%). Η πλειονότητα, των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε

ποσοστό 59.434%, «Μέτρια» απάντησαν το 25.943% και οι λιγότεροι θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ» σε ποσοστό 15% περίπου.

Και στην έρευνα του Μπαλιούση (2019), ο οποίος χρησιμοποίησε την κλίμακα «Ναι», «Όχι», στο ίδιο υποερώτημα το 47.3% απάντησε αρνητικά και το 45% θετικά, ενώ το 7.6% δεν απάντησε.

**Πίνακας 53. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη πρακτική εξάσκησή τους στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>B15a</b>	212	0	2.000	2.000	2.302	1.112	1.000	5.000

<b>B15a</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	61	28.774	28.774	28.774
2 (Λίγο)	65	30.660	30.660	59.434
3 (Μέτρια)	55	25.943	25.943	85.377
4 (Πολύ)	23	10.849	10.849	96.226
5 (Πάρα Πολύ)	8	3.774	3.774	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

**5.3.α. (xi.b.) Η πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών**

Ως προς τη πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών, έπειτα, στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών (π.χ. χρήση πυροσβεστήρα) σύμφωνα με τον πίνακα 54, η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Καθόλου» και «Λίγο», με τάση προς το «Λίγο» (η μέση τιμή είναι 1.887, η τυπική απόκλιση είναι 1.083 και η διάμεσος 2.000. Η πλειονότητα, των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 74.528%, ακολουθούν αυτοί που απάντησαν «Μέτρια» (17.453%) και ένα μικρό ποσοστό (8%) απάντησαν θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ»).

Στο ίδιο υποερώτημα από την έρευνα του Μπαλιούση, ο οποίος χρησιμοποίησε την κλίμακα «Ναι», «Όχι», διαπιστώθηκαν ανάλογα αποτελέσματα. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (71.8%) απάντησαν αρνητικά, ενώ το μικρότερο ποσοστό (18.3%) θετικά. Το 9.9% δεν απάντησαν.

**Πίνακας 54. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη πρακτική εξάσκησή τους στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>B15b</b>	212	0	1.000	2.000	1.887	1.038	1.000	5.000

<b>B15b</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	100	47.170	47.170	47.170
2 (Λίγο)	58	27.358	27.358	74.528
3 (Μέτρια)	37	17.453	17.453	91.981
4 (Πολύ)	12	5.660	5.660	97.642

<b>B15b</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
5 (Πάρα Πολύ)	5	2.358	2.358	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.3.α. (xi.c.) Η πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών στην παροχή πρώτων βοηθειών

Στη συνέχεια οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για την πρακτική εξάσκηση τους, στην παροχή πρώτων βοηθειών. Τα αποτελέσματα του πίνακα 55, έδειξαν ότι η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια» (η μέση τιμή είναι 2.476, η τυπική απόκλιση είναι 1.133, η διάμεσος 2.000 και η επικρατέστερη άποψη το «Λίγο». Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 53.774%, ακολουθούν αυτοί που απάντησαν «Μέτρια» (31.132%) και τέλος αυτοί που απάντησαν θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») σε ποσοστό 15% περίπου.

Στο ίδιο υποερώτημα από την έρευνα του Μπαλιούση, ο οποίος χρησιμοποίησε την κλίμακα «Ναι», «Όχι», διαπιστώθηκε ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (68.7%) απάντησαν αρνητικά, ενώ το μικρότερο ποσοστό (22.1%) απάντησε θετικά. Το 9.2% δεν απάντησαν.

### Πίνακας 55. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη πρακτική εξάσκηση τους στην παροχή πρώτων βοηθειών

	<b>Valid</b>	<b>Missing</b>	<b>Mode</b>	<b>Median</b>	<b>Mean</b>	<b>Std. Deviation</b>	<b>Minimum</b>	<b>Maximum</b>
<b>B15c</b>	212	0	2.000	2.000	2.476	1.133	1.000	5.000

<b>B15c</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
1 (Καθόλου)	45	21.226	21.226	21.226
2 (Λίγο)	69	32.547	32.547	53.774
3 (Μέτρια)	66	31.132	31.132	84.906
4 (Πολύ)	16	7.547	7.547	92.453
5 (Πάρα Πολύ)	16	7.547	7.547	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

### 5.3.α. (xi.d.) Η πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών

Ακολούθως, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για την πρακτική εξάσκηση τους στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών. Τα αποτελέσματα του πίνακα 56, έδειξαν ότι η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια» (η μέση τιμή είναι 2.585, η τυπική απόκλιση είναι 1.171, η διάμεσος 3.000 και η επικρατέστερη άποψη το «Μέτρια». Η πλειονότητα, των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 48.113%, «Μέτρια» απάντησαν το 28.302% και θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») το 23.5% περίπου

Και στην έρευνα του Μπαλιούση (2019), ο οποίος χρησιμοποίησε την κλίμακα «Ναι», «Όχι», το 58% απάντησε αρνητικά και το 32.1% θετικά, ενώ το 9.9% δεν απάντησε.

**Πίνακας 56. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη πρακτική εξάσκησή τους στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>B15d</b>	212	0	3.000	3.000	2.585	1.171	1.000	5.000

<b>B15d</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	47	22.170	22.170	22.170
2 (Λίγο)	55	25.943	25.943	48.113
3 (Μέτρια)	60	28.302	28.302	76.415
4 (Πολύ)	39	18.396	18.396	94.811
5 (Πάρα Πολύ)	11	5.189	5.189	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

**5.3.α. (xi.e.) Η πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας**

Τέλος, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για την πρακτική εξάσκηση τους, στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας. Τα αποτελέσματα του πίνακα 57, έδειξαν ότι η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια» με μια μικρή τάση προς το μέτρια (η μέση τιμή είναι 2.632, η τυπική απόκλιση είναι 1.159, η διάμεσος 3.000 και η επικρατέστερη άποψη το «Μέτρια». Η πλειονότητα, των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 46.226%, «Μέτρια» απάντησαν το 30.660% και θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») το 23% περίπου.

**Πίνακας 57. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη πρακτική εξάσκησή τους στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>B15e</b>	212	0	3.000	3.000	2.632	1.159	1.000	5.000

<b>B15e</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου)	42	19.811	19.811	19.811
2 (Λίγο)	56	26.415	26.415	46.226
3 (Μέτρια)	65	30.660	30.660	76.887
4 (Πολύ)	36	16.981	16.981	93.868
5 (Πάρα Πολύ)	13	6.132	6.132	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

Στον παρακάτω πίνακα 58 παρουσιάζονται οι μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις για την πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών σε διαφορετικούς τομείς ώστε να αντιμετωπιστούν τα περιστατικά κρίσης. Την υψηλότερη μέση τιμή έχει η πρακτική εξάσκηση στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας με όχι σημαντικές αποκλίσεις από τις άλλες μέσες τιμές εκτός από τη μέση τιμή στην

πρακτική εξάσκηση στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών (π.χ. χρήση πυροσβεστήρα) που αποτελεί και την χαμηλότερη μέση τιμή (όπως και στις μέσες τιμές της θεωρητικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών).

**Πίνακας 58. Συγκεντρωτικά Περιγραφικά μέτρα των εκπαιδευτικών ως προς την πρακτική εξάσκησή τους στη διαχείριση των περιστατικών κρίσεων που παρουσιάστηκαν**

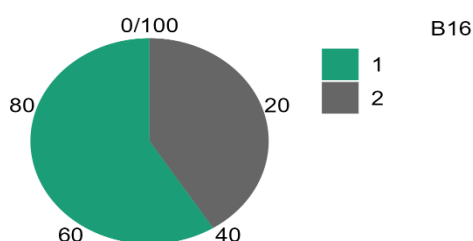
	Valid	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
B15a (σε έκτακτες ανάγκες λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών)	212	2.302	1.112	1.000	5.000
B15b (στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών)	212	1.887	1.038	1.000	5.000
B15c (στην παροχή πρώτων βοηθειών)	212	2.476	1.133	1.000	5.000
B15d (στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών)	212	2.585	1.171	1.000	5.000
B15e (στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας)	212	2.632	1.159	1.000	5.000

**5.3.α. (xii.) Η γνώση των εκπαιδευτικών για τις συγκεκριμένες ενέργειες μετά από μια κρίση με σκοπό την επάνοδο στην προηγούμενη κατάσταση**

Το τελευταίο ερώτημα της ενότητας αυτής διερευνά αν γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί ότι υπάρχουν συγκεκριμένες ενέργειες (χρονοδιάγραμμα με στόχους, ομάδα συντονισμού, επικοινωνία με φορείς) μετά από μια κρίση με σκοπό την επάνοδο στην προηγούμενη κατάσταση. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πίνακα 59 και του γραφήματος 18, που ακολουθούν, από τους 212 εκπαιδευτικούς του δείγματος δήλωσαν ότι έχουν γνώση οι 125 σε ποσοστό 58.962%, ενώ οι λιγότεροι (87 σε ποσοστό 41.038%) δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν.

**Πίνακας 59. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη γνώση τους για τις συγκεκριμένες ενέργειες μετά από μια κρίση με σκοπό την επάνοδο στην προηγούμενη κατάσταση**

B16	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Ναι)	125	58.962	58.962	58.962
2 (Όχι)	87	41.038	41.038	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 18. Πίτα των εκπαιδευτικών ως προς τη γνώση τους για τις συγκεκριμένες ενέργειες μετά από μια κρίση με σκοπό την επάνοδο στην προηγούμενη κατάσταση**

### **5.3.β. Έλεγχοι ανεξαρτησίας $X^2$**

Κατά την στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι ανεξαρτησίας  $X^2$ , για να διερευνηθούν αν υπάρχουν συσχετίσεις των μεταβλητών διάταξης που σχετίζονται με την οργάνωση του σχολείου με τη λήψη απαραίτητων μέτρων, την ύπαρξη σχεδίων και ομάδων δράσης και την ετοιμότητα των εκπαιδευτικών με τη θεωρητική και πρακτική επιμόρφωσή τους, για τη διαχείριση μιας κρίσης με τις μεταβλητές που σχετίζονται με τα δημογραφικά στοιχεία. Στο Παράρτημα 3 παρατίθενται όλοι οι έλεγχοι ανεξαρτησίας στους οποίους διαπιστώθηκε ότι οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες.

Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών:

- «Το επίπεδο ετοιμότητας του σχολείου με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του, όπως λεβητοστάσιο, εργαστήρια, αλλά και στις τάξεις (στερέωση επικίνδυνων αντικειμένων)» (B7) με τη μεταβλητή «Φύλο» (D23) και τη μεταβλητή «Φορέα Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν» (D28).
- «Το επίπεδο δυναμικής συμβολής των εκπαιδευτικών σε διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο» (B10) με τη μεταβλητή «Φύλο» (D23).
- «Η ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση σεισμών» (B12a) με τη μεταβλητή «Ηλικία» (D24), τη μεταβλητή «γονική ιδιότητα» (D26), τη μεταβλητή «Σχέση εργασίας» (D29) και τη μεταβλητή «Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία» (D30).
- «Η πραγματοποίηση ασκήσεων ετοιμότητας για σεισμούς» (B12a) με τη μεταβλητή «Φύλο» (D23), με τη μεταβλητή «Ηλικία» (D24), τη μεταβλητή «Οικογενειακή Κατάσταση» (D25) και τη μεταβλητή «γονική ιδιότητα» (D26).
- «Η ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών (B12c) με τη μεταβλητή «Φύλο» (D23), με τη μεταβλητή «Ηλικία» (D24) και τη μεταβλητή «Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία» (D30).
- «Η πραγματοποίηση ασκήσεων ετοιμότητας ανά τακτά διαστήματα για αντιμετώπιση πλημμυρών/πυρκαγιών» (B12d) με τη μεταβλητή «Ηλικία» (D24), τη μεταβλητή «Τίτλοι σπουδών (εκτός του βασικού πτυχίου διορισμού)» (D27) και τη μεταβλητή «Σχέση εργασίας» (D29).
- «Η ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας» (B12ε) με τη μεταβλητή «Φύλο» (D23), με τη μεταβλητή «Ηλικία» (D24), τη μεταβλητή «Σχέση εργασίας» (D29) και τη μεταβλητή «Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία» (D30).
- «Η ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση σεισμών» (B13a) με τη μεταβλητή «Ηλικία» (D24), τη μεταβλητή «γονική ιδιότητα» (D26), τη μεταβλητή «Τίτλοι σπουδών (εκτός του βασικού πτυχίου διορισμού)» (D27), τη μεταβλητή «Σχέση εργασίας» (D29) και τη μεταβλητή «Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία» (D30).
- «Η ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών» (B13b) με τη μεταβλητή «Ηλικία» (D24), τη μεταβλητή «Σχέση εργασίας» (D29) και τη μεταβλητή «Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία» (D30).
- Η ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για παροχή πρώτων βοηθειών σε έκτακτες ανάγκες (B13c) με τη μεταβλητή «Ηλικία» (D24) και τη μεταβλητή «Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία» (D30).

- «Η ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας» (B13d) με τη μεταβλητή «Ηλικία» (D24) και τη μεταβλητή «Σχέση εργασίας» (D29).
- «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών» (B14b) με τη μεταβλητή «Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία» (D30).
- «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας» (B14ε) με τη μεταβλητή «Φύλο» (D23).
- «Η πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών» (B15b) με τη μεταβλητή «γονική ιδιότητα» (D26).
- «Η πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών» (B15d) και τη μεταβλητή «Σχέση εργασίας» (D29).

Επίσης, πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι ανεξαρτησίας  $X^2$ , για να διερευνηθούν αν υπάρχουν συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών διάταξης που σχετίζονται με την οργάνωση του σχολείου με τη λήψη απαραίτητων μέτρων, την ύπαρξη σχεδίων και ομάδων δράσης και την ετοιμότητα των εκπαιδευτικών με τη θεωρητική και πρακτική επιμόρφωσή τους, για τη διαχείριση μιας κρίσης.

Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών:

- «Το επίπεδο ασφάλειας στο σχολείο» (B5) με τη μεταβλητή « ύπαρξη σχεδίου δράσης για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών» (B12c), με τη μεταβλητή «ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών» (B13b), με τη μεταβλητή «ύπαρξη ομάδων εκπαιδευτικών για παροχή πρώτων βοηθειών» (B13c), με τη μεταβλητή «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών» (B14a) και με τη μεταβλητή «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών» (B14b).
- «Η δυνατότητα συμβολής των εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης» (B10) με τη μεταβλητή «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών» (B14a) και τη μεταβλητή «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην παροχή πρώτων βοηθειών» (B14c).
- «Η δυνατότητα συμβολής των εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης» (B10) με τη μεταβλητή «Η πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/πυρκαγιών» (B15a).
- «Η δυνατότητα ψυχολογικής υποστήριξης στους μαθητές από τους εκπαιδευτικούς» (B11) με τη μεταβλητή «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών (B14d), τη μεταβλητή «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας» (B14e), με τη μεταβλητή «Η πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών (B15d), και τη «Η πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας» (B15e).

Στην παρούσα υποενοότητα θα αναφερθούν οι έλεγχοι ανεξαρτησίας μεταξύ των εξαρτημένων μεταβλητών που κρίθηκε ότι παρουσιάζουν ενδιαφέρον:



**5.3.β. (i.) Συσχέτιση της μεταβλητής «Το επίπεδο ετοιμότητας του σχολείου με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του, όπως λεβητοστάσιο, εργαστήρια, αλλά και στις τάξεις (στερέωση επικίνδυνων αντικειμένων)» με τη μεταβλητή «Φορέα Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν»**

Κρίθηκε σημαντικό να ελεγχθεί αν η άποψη των εκπαιδευτικών για το βαθμό που έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα σε ευαίσθητους χώρους του σχολείου, όπως λεβητοστάσιο, εργαστήρια, αλλά και στις τάξεις (στερέωση επικίνδυνων αντικειμένων) με τον φορέα Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί, δηλαδή, αν οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έχουν διαφορετική άποψη από τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας για το βαθμό που έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα σε ευαίσθητους χώρους του σχολείου.

Αφού καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και εναλλακτική υπόθεση (H1) ως εξής:

H0: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για το επίπεδο ετοιμότητας του σχολείου με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του» και « ο Φορέας Εκπαίδευσης» είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

H1: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για το επίπεδο ετοιμότητας του σχολείου με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του» και « ο Φορέας Εκπαίδευσης» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η H0 είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 60, ότι  $p = 0.007 < 0.05$ , άρα η H0 απορρίπτεται και γίνεται δεκτή η H1, δηλαδή, «Η άποψη των εκπαιδευτικών για το επίπεδο ετοιμότητας του σχολείου με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του» και « ο Φορέας Εκπαίδευσης» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές αλλά ο Φορέας Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί (Πρωτοβάθμια ή Δευτεροβάθμια) επηρεάζει την άποψη των εκπαιδευτικών.

Από τον πίνακα συνάφειας 60 διαπιστώνουμε ότι, στο σύνολο, 40.5% περίπου απάντησε θετικά («Πάρα Πολύ» και «Πολύ»). Οι εκπαιδευτικοί της Πρ/θμιας απαντούν θετικά σε ποσοστό 49% περίπου και οι εκπαιδευτικοί της Δ/θμιας σε ποσοστό 35%. «Μέτρια» στο σύνολο απαντούν το 43.396%, ενώ από τους εκπαιδευτικούς της Πρ/θμιας το 36.047% και από τους εκπαιδευτικούς της Δ/θμιας το 48.413%. Αρνητικά («Καθόλου» και «Λίγο») στο σύνολο απαντούν το 16.038%. Οι εκπαιδευτικοί της Πρ/θμιας απαντούν αρνητικά σε ποσοστό 15% περίπου, ενώ οι εκπαιδευτικοί της Δ/θμιας σε ποσοστό 16.667%.

Συμπερασματικά οι εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας θεωρούν ότι τα σχολεία τους έχουν χαμηλότερα ποσοστά ετοιμότητας στη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους σε σχέση με τα σχολεία της Πρωτοβάθμιας, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας.

**Πίνακας 60. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Το επίπεδο ετοιμότητας του σχολείου με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του, όπως λεβητοστάσιο, εργαστήρια, αλλά και στις τάξεις (στερέωση επικίνδυνων αντικειμένων)» και «Φορέα Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετούν»**

B7 (Λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του σχολείου)		D28 (Φορέας Εκπαίδευσης)		Total
		1 (Πρ/θμια)	2 (Δ/θμια)	
	Count	5.000	0.000	5.000
1 (Καθόλου)	% within column	5.814 %	0.000 %	2.358 %
	% of total	2.358 %	0.000 %	2.358 %
	Count	8.000	21.000	29.000
2 (Λίγο)	% within column	9.302 %	16.667 %	13.679 %
	% of total	3.774 %	9.906 %	13.679 %
	Count	31.000	61.000	92.000
3 (Μέτρια)	% within column	36.047 %	48.413 %	43.396 %
	% of total	14.623 %	28.774 %	43.396 %
	Count	33.000	37.000	70.000
4 (Πολύ)	% within column	38.372 %	29.365 %	33.019 %
	% of total	15.566 %	17.453 %	33.019 %
	Count	9.000	7.000	16.000
5 (Πάρα Πολύ)	% within column	10.465 %	5.556 %	7.547 %
	% of total	4.245 %	3.302 %	7.547 %
	Count	86.000	126.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	40.566 %	59.434 %	100.000 %

	Value	df	p
$\chi^2$	14.041	4	0.007
N	212		

### 5.3.β. (ii.) Συσχέτιση της μεταβλητής «Το επίπεδο δυνητικής συμβολής των εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο» με τη μεταβλητή «Φύλο»

Συσχετίστηκε η άποψη των εκπαιδευτικών για το βαθμό που θεωρούν ότι είναι σε θέση να συμβάλλουν στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο με το Φύλο των εκπαιδευτικών, δηλαδή αν το φύλο των εκπαιδευτικών διαφοροποιεί την άποψή τους για τη δυνητική συμβολή τους στη διαχείριση μιας κρίσης.

Συγκεκριμένα καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και εναλλακτική υπόθεση (H1):

H0: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για το βαθμό που θεωρούν ότι είναι σε θέση να συμβάλλουν στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο» και «το φύλο» είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

H1: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για το βαθμό που θεωρούν ότι είναι σε θέση να συμβάλλουν στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο» και «το φύλο» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η H0 είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 61, ότι  $p = 0.006 < 0.05$ , άρα η H0 απορρίπτεται και γίνεται δεκτή η H1, δηλαδή, «η άποψη των εκπαιδευτικών για το βαθμό που θεωρούν ότι είναι σε θέση να συμβάλλουν στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο» και «το φύλο» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές αλλά το φύλο των εκπαιδευτικών επηρεάζει την άποψή τους.

Από τον πίνακα συνάφειας 61 προκύπτει ότι το 41% περίπου των εκπαιδευτικών έδωσαν θετική απάντηση («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») ότι είναι σε θέση να συμβάλλουν στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο. Το 48.585% των εκπαιδευτικών απάντησαν «Μέτρια», και τέλος αρνητική απάντηση («Καθόλου» και «Λίγο») έδωσαν το 10.377%. Οι άνδρες εκπαιδευτικοί που πιστεύουν ότι μπορούν να συμβάλλουν στη διαχείριση μιας κρίσης και απαντούν θετικά είναι το 55%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στις γυναίκες είναι 36.5%. Οι άνδρες εκπαιδευτικοί που απαντούν «Μέτρια» αποτελούν το 37.736%, ενώ οι γυναίκες εκπαιδευτικοί το 52.201%. Αρνητικά απαντούν οι άνδρες σε ποσοστό 7.547%, ενώ οι γυναίκες σε ποσοστό 11.5% περίπου.

Συνεπώς, οι άνδρες είναι σε θέση σε μεγαλύτερο βαθμό να συμβάλουν στη διαχείριση μιας κρίσης σε σχέση με τις γυναίκες εκπαιδευτικούς.

**Πίνακας 61. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Το επίπεδο δυνητικής συμβολής των εκπαιδευτικών σε διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο» και «Φύλο»**  
**D23 (Φύλο)**

<b>B10 (Το επίπεδο δυνητικής συμβολής των εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο)</b>	<b>D23 (Φύλο)</b>		<b>Total</b>	
	<b>1 (Ανδρας)</b>	<b>2 (Γυναίκα)</b>		
	Count	0.000	1.000	1.000
1 (Καθόλου)	% within column	0.000 %	0.629 %	0.472 %
	% of total	0.000 %	0.472 %	0.472 %
	Count	4.000	17.000	21.000
2 (Λίγο)	% within column	7.547 %	10.692 %	9.906 %
	% of total	1.887 %	8.019 %	9.906 %
	Count	20.000	83.000	103.000
3 (Μέτρια)	% within column	37.736 %	52.201 %	48.585 %
	% of total	9.434 %	39.151 %	48.585 %
	Count	19.000	52.000	71.000
4 (Πολύ)	% within column	35.849 %	32.704 %	33.491 %
	% of total	8.962 %	24.528 %	33.491 %

<b>B10 (Το επίπεδο δυνητικής συμβολής των εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο)</b>		<b>D23 (Φύλο)</b>		
		<b>1 (Ανδρας)</b>	<b>2 (Γυναίκα)</b>	<b>Total</b>
5 (Πάρα Πολύ)	Count	10.000	6.000	16.000
	% within column	18.868 %	3.774 %	7.547 %
	% of total	4.717 %	2.830 %	7.547 %
Total	Count	53.000	159.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	25.000 %	75.000 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	14.560	4	0.006
N	212		

### 5.3.β. (iii.) Συσχέτιση της μεταβλητής «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών» με τη μεταβλητή «Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία»

Κρίθηκε σημαντικό να ελεγχθεί αν η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών συσχετίζεται με τη συνολική εκπαιδευτική υπηρεσία τους, δηλαδή, αν ο αριθμός των ετών που υπηρετούν στην εκπαίδευση διαφοροποιεί τη θεωρητική τους επιμόρφωση στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών.

Αφού καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και εναλλακτική υπόθεση (H1) ως εξής:

H0: «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών» και « η Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία» είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

H1: «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών» και « η Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η H0 είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 62, ότι  $p = 0.023 < 0.05$ , άρα η H0 απορρίπτεται και γίνεται δεκτή η H1, δηλαδή, «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών» και «η Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές αλλά ο αριθμός των ετών που υπηρετούν στην εκπαίδευση οι εκπαιδευτικοί επηρεάζει τη θεωρητική τους επιμόρφωση στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών.

Από τον πίνακα συνάφειας προκύπτει ότι στο σύνολο των εκπαιδευτικών οι λιγότεροι, σε ποσοστό 15% περίπου απαντούν θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ». «Μέτρια» το 20.283% και οι περισσότεροι αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 64.623%. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν στα σχολεία από 0-10 έτη απαντούν ότι έχουν τη θεωρητική επιμόρφωση στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών σε ποσοστό 5%, «Μέτρια» σε ποσοστό 25% και

αρνητικά σε ποσοστό 70%. Όσοι έχουν εκπαιδευτική υπηρεσία από 11-20 έτη απαντούν θετικά σε ποσοστό 17%, «Μέτρια» σε ποσοστό 14.286% και αρνητικά σε ποσοστό 68.5%. Οι εκπαιδευτικοί με εκπαιδευτική υπηρεσία 21-30 έτη απαντούν θετικά σε ποσοστό 4%, «Μέτρια» σε ποσοστό 26.154% και αρνητικά σε ποσοστό 63%. Τέλος οι εκπαιδευτικοί από 30 έτη και πάνω εκπαιδευτική υπηρεσία θεωρούν ότι έχουν τη θεωρητική επιμόρφωση σε ποσοστό 30%, «Μέτρια» σε ποσοστό 16.216% και αρνητικά σε ποσοστό 54%.

Επομένως η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι ανάλογη με τα χρόνια εκπαιδευτικής υπηρεσίας τους. Οι εκπαιδευτικοί με υπηρεσία άνω των 30 ετών θεωρούν ότι έχουν θεωρητική επιμόρφωση σε μεγαλύτερο βαθμό από τους εκπαιδευτικούς με υπηρεσία λιγότερων ετών και εκείνοι που έχουν τα λιγότερα έτη υπηρεσίας (0-10) θεωρούν ότι έχουν τη λιγότερη θεωρητική επιμόρφωση στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών.

**Πίνακας 62. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών» και «Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία»**

		<b>D30 (Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία)</b>				
<b>B14b (θεωρητική επιμόρφωση στη χρήση μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών)</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>και Total</b>
		<b>(0-10 έτη)</b>	<b>(11-20 έτη)</b>	<b>(21-30 έτη)</b>	<b>(31 πάνω)</b>	
1 (Καθόλου)	Count	19.000	24.000	19.000	7.000	69.000
	% within column	47.500 %	34.286 %	29.231 %	18.919 %	32.547 %
	% of total	8.962 %	11.321 %	8.962 %	3.302 %	32.547 %
2 (Λίγο)	Count	9.000	24.000	22.000	13.000	68.000
	% within column	22.500 %	34.286 %	33.846 %	35.135 %	32.075 %
	% of total	4.245 %	11.321 %	10.377 %	6.132 %	32.075 %
3 (Μέτρια)	Count	10.000	10.000	17.000	6.000	43.000
	% within column	25.000 %	14.286 %	26.154 %	16.216 %	20.283 %
	% of total	4.717 %	4.717 %	8.019 %	2.830 %	20.283 %
4 (Πολύ)	Count	2.000	6.000	6.000	9.000	23.000
	% within column	5.000 %	8.571 %	9.231 %	24.324 %	10.849 %
	% of total	0.943 %	2.830 %	2.830 %	4.245 %	10.849 %
5 (Πάρα	Count	0.000	6.000	1.000	2.000	9.000

**Πίνακας 62. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών» και «Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία»**

		<b>D30 (Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία)</b>				
<b>B14b (θεωρητική επιμόρφωση στη χρήση μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών)</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>και Total</b>
		<b>(0-10 έτη)</b>	<b>(11-20 έτη)</b>	<b>(21-30 έτη)</b>	<b>(31 πάνω)</b>	
Πολύ)	% within column	0.000 %	8.571 %	1.538 %	5.405 %	4.245 %
	% of total	0.000 %	2.830 %	0.472 %	0.943 %	4.245 %
	Count	40.000	70.000	65.000	37.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	18.868 %	33.019 %	30.660 %	17.453 %	100.000 %

#### **Chi-Squared Tests**

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	23.621	12	0.023
N	212		

#### **5.3.β. (iv.) Συσχέτιση της μεταβλητής «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας» με τη μεταβλητή «Φύλο»**

Συσχετίστηκε η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας με το φύλο των εκπαιδευτικών, δηλαδή αν το φύλο των εκπαιδευτικών διαφοροποιεί τη θεωρητική τους επιμόρφωση στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας

Αφού καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και εναλλακτική υπόθεση (H1) ως εξής:

H0: «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας» και το «Φύλο» είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

H1: «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας» και το «Φύλο» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η H0 είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 63, ότι  $p = 0.024 < 0.05$ , άρα η H0 απορρίπτεται και γίνεται δεκτή η H1, δηλαδή, «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας» και «το φύλο» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές αλλά το φύλο των

εκπαιδευτικών επηρεάζει τη θεωρητική επιμόρφωσή τους στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας.

Όπως διαπιστώνουμε από τον πίνακα συνάφειας 63, στο σύνολο των εκπαιδευτικών θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») απάντησαν το 29% περίπου, «Μέτρια» απάντησαν το 34.434% και αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») το 36.792%. Οι άντρες εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά σε ποσοστό 30% ενώ οι γυναίκες σε ποσοστό 29%, «Μέτρια» οι άντρες σε ποσοστό 16.981% ενώ οι γυναίκες σε ποσοστό 40.252%, αρνητικά οι άντρες σε ποσοστό 53% ενώ οι γυναίκες 31%.

Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι οι γυναίκες εκπαιδευτικοί βρίσκονται σε καλύτερο επίπεδο θεωρητικής επιμόρφωσης στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας σε σχέση με τους άντρες.

**Πίνακας 63. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας» και «Φύλο»**

<b>B14e</b>		<b>D23 (Φύλο)</b>		<b>Total</b>
		<b>1 (Ανδρας)</b>	<b>2 (Γυναίκα)</b>	
1 (Καθόλου)	Count	9.000	17.000	26.000
	% within column	16.981 %	10.692 %	12.264 %
	% of total	4.245 %	8.019 %	12.264 %
2 (Λίγο)	Count	19.000	33.000	52.000
	% within column	35.849 %	20.755 %	24.528 %
	% of total	8.962 %	15.566 %	24.528 %
3 (Μέτρια)	Count	9.000	64.000	73.000
	% within column	16.981 %	40.252 %	34.434 %
	% of total	4.245 %	30.189 %	34.434 %
4 (Πολύ)	<b>Count</b>	<b>13.000</b>	<b>37.000</b>	50.000
	% within column	24.528 %	23.270 %	23.585 %
	% of total	6.132 %	17.453 %	23.585 %
5(Πάρα Πολύ)	Count	3.000	8.000	11.000
	% within column	5.660 %	5.031 %	5.189 %
	% of total	1.415 %	3.774 %	5.189 %
Total	Count	53.000	159.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	25.000 %	75.000 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	11.282	4	0.024
N	212		

### **5.3.β. (ν.) Συσχέτιση της μεταβλητής «Η δυνατότητα των εκπαιδευτικών να συμβάλουν στη διαχείριση μια κρίσης στο σχολείο» με τη μεταβλητή «το επίπεδο θεωρητικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην παροχή πρώτων βοηθειών»**

Συσχετίστηκε η δυνατότητα των εκπαιδευτικών να συμβάλουν στη διαχείριση μια κρίσης στο σχολείο με το επίπεδο θεωρητικής επιμόρφωσής τους στην παροχή πρώτων βοηθειών, δηλαδή αν το επίπεδο επιμόρφωσής τους στις πρώτες βοήθειες διαφοροποιεί τη δυνατότητά τους να συμβάλουν στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο.

Αφού καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και εναλλακτική υπόθεση (H1) ως εξής:

H0: «Η δυνατότητα των εκπαιδευτικών να συμβάλουν στη διαχείριση μια κρίσης στο σχολείο» και το «επίπεδο θεωρητικής επιμόρφωσής τους στην παροχή πρώτων βοηθειών» είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

H1: «Η δυνατότητα των εκπαιδευτικών να συμβάλουν στη διαχείριση μια κρίσης στο σχολείο» και το «επίπεδο θεωρητικής επιμόρφωσής τους στην παροχή πρώτων βοηθειών» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η H0 είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 64, ότι  $p = 0.013 < 0.05$ , άρα η H0 απορρίπτεται και γίνεται δεκτή η H1, δηλαδή, «Η δυνατότητα των εκπαιδευτικών να συμβάλουν στη διαχείριση μια κρίσης στο σχολείο» και το «επίπεδο θεωρητικής επιμόρφωσής τους στην παροχή πρώτων βοηθειών» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές αλλά το επίπεδο θεωρητικής επιμόρφωσής τους στην παροχή πρώτων βοηθειών επηρεάζει τη δυνατότητά τους να συμβάλουν στη διαχείριση μια κρίσης στο σχολείο.

Όπως διαπιστώνουμε από τον πίνακα συνάφειας 64, από τους εκπαιδευτικούς που απάντησαν ότι δεν είναι σε θέση να συμβάλουν στη διαχείριση μιας κρίσης το 100% δεν έχει «Καθόλου» θεωρητική επιμόρφωση στην παροχή πρώτων βοηθειών. Από αυτούς που απάντησαν ότι είναι σε θέση «Λίγο» να συμβάλουν, η πλειονότητα, δηλ. το 56.873% δεν έχει θεωρητική επιμόρφωση («Καθόλου» και «Λίγο»), το 28.571% έχει «Μέτρια» θεωρητική επιμόρφωση και το 14.286% έχει θεωρητική επιμόρφωση («Πολύ» και «Πάρα Πολύ»). Από τους εκπαιδευτικούς που «Μέτρια» μπορούν να συμβάλουν το 47.573% δεν έχει θεωρητική επιμόρφωση («Καθόλου» και «Λίγο»), το 34.951% έχει «Μέτρια» θεωρητική επιμόρφωση και το 17.475% έχει θεωρητική επιμόρφωση («Πολύ» και «Πάρα Πολύ»). Από τους εκπαιδευτικούς που «Πολύ» μπορούν να συμβάλουν στη διαχείριση μιας κρίσης το 29.577% απάντησε ότι δεν έχει θεωρητική επιμόρφωση («Καθόλου» και «Λίγο»), το 30.986% ότι έχει «Μέτρια» αλλά οι περισσότεροι, δηλ. το 39.437% απάντησαν θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ»). Από τους εκπαιδευτικούς που «Πάρα Πολύ» μπορούν να συμβάλουν στη διαχείριση μιας κρίσης το 31.25% απάντησε ότι δεν έχει θεωρητική επιμόρφωση («Καθόλου» και «Λίγο»), το 25% ότι έχει «Μέτρια» αλλά οι περισσότεροι, δηλ. το 43.750% απάντησαν θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ»).

Επομένως, οι εκπαιδευτικοί που έχουν τη θεωρητική επιμόρφωση στη παροχή πρώτων βοηθειών μπορούν να συμβάλουν στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο, ενώ εκείνοι που δεν έχουν επιμορφωθεί δεν μπορούν να συμβάλουν. Και μάλιστα το επίπεδο συμβολή τους στη διαχείριση κρίσεων είναι ανάλογος με το επίπεδο επιμόρφωσής τους.



**Πίνακας 64. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Η δυνατότητα των εκπαιδευτικών να συμβάλουν στη διαχείριση μια κρίσης στο σχολείο » με τη μεταβλητή «το επίπεδο θεωρητικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην παροχή πρώτων βοηθειών»**

<b>B10(συμβολή στη διαχείριση κρίσεων)</b>		<b>B14c (θεωρητική επιμόρφωση στη παροχή πρώτων βοηθειών)</b>					<b>Total</b>
		<b>1 (Καθόλου)</b>	<b>2 (Λίγο)</b>	<b>3 (Μέτρια)</b>	<b>4 (Πολύ)</b>	<b>5 (Πάρα Πολύ)</b>	
1 (Καθόλου)	Count	1.000	0.000	0.000	0.000	0.000	1.000
	% within row	100.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	100.000 %
	% of total	0.472 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.472 %
2 (Λίγο)	Count	2.000	10.000	6.000	3.000	0.000	21.000
	% within row	9.524 %	47.619 %	28.571 %	14.286 %	0.000 %	100.000 %
	% of total	0.943 %	4.717 %	2.830 %	1.415 %	0.000 %	9.906 %
3 (Μέτρια)	Count	14.000	35.000	36.000	13.000	5.000	103.000
	% within row	13.592 %	33.981 %	34.951 %	12.621 %	4.854 %	100.000 %
	% of total	6.604 %	16.509 %	16.981 %	6.132 %	2.358 %	48.585 %
4 (Πολύ)	Count	7.000	14.000	22.000	20.000	8.000	71.000
	% within row	9.859 %	19.718 %	30.986 %	28.169 %	11.268 %	100.000 %
	% of total	3.302 %	6.604 %	10.377 %	9.434 %	3.774 %	33.491 %
5 (Πάρα Πού)	Count	3.000	2.000	4.000	3.000	4.000	16.000
	% within row	18.750 %	12.500 %	25.000 %	18.750 %	25.000 %	100.000 %
	% of total	1.415 %	0.943 %	1.887 %	1.415 %	1.887 %	7.547 %
Total	Count	27.000	61.000	68.000	39.000	17.000	212.000
	% within row	12.736 %	28.774 %	32.075 %	18.396 %	8.019 %	100.000 %

**B14c (θεωρητική επιμόρφωση στη παροχή πρώτων βοηθειών)**

B10(συμβολή στη διαχείριση κρίσεων)	1	2	3	4	5	Total
	(Καθόλου)	(Λίγο)	(Μέτρια)	(Πολύ)	(Πάρα Πολύ)	
% of total	12.736 %	28.774 %	32.075 %	18.396 %	8.019 %	100.000 %
	<b>Value</b>		<b>df</b>		<b>p</b>	
X <sup>2</sup>	31.083		16		0.013	
N	212					

**5.3.γ. Ανάλυση Αξιοπιστίας**

Πραγματοποιήθηκε ανάλυση αξιοπιστίας για τις ερωτήσεις διάταξης της ενότητας οι οποίες διερευνούν τις απόψεις των εκπαιδευτικών για την οργάνωση του σχολείου με τη λήψη απαραίτητων μέτρων, την ύπαρξη σχεδίων και ομάδων δράσης και την ετοιμότητα των εκπαιδευτικών με τη θεωρητική και πρακτική επιμόρφωσή τους, για τη διαχείριση μιας κρίσης.

Η ανάλυση έγινε με τους δείκτες McDonald's  $\omega$  και Cronbach's  $\alpha$ , οι οποίοι εξετάζουν την εσωτερική δομή και συνάφεια των ερωτήσεων της συγκεκριμένης διάστασης. Η τιμή του δείκτη McDonald's  $\omega$  ισούται με 0.897 και του δείκτη Cronbach's  $\alpha$  με 0.899. Οι τιμές είναι αρκετά υψηλές, βρίσκονται πάνω από το επιθυμητό όριο 0.70 και φανερώνουν ότι στις ερωτήσεις της διάστασης αυτής υπάρχει εσωτερική συνάφεια. Στον πίνακα 65 μπορούμε να παρατηρήσουμε και κάποιες άλλες τιμές, όπως ο μέσος όρος όλων των ερωτήσεων (2.820), η τυπική απόκλιση (0.648), οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις κάθε ερώτησης ξεχωριστά. Επίσης αν εξαιρεθεί κάποια ερώτηση της ενότητας αυτής πόσο θα άλλαζε η εσωτερική συνάφεια. Στην περίπτωση μας δεν έχει καθοριστική σημασία, γιατί υπάρχει πολύ καλή εσωτερική συνάφεια στις ερωτήσεις.

**Πίνακας 65. Ανάλυση αξιοπιστίας McDonald's  $\omega$  και Cronbach's  $\alpha$  για τις ερωτήσεις διάταξης της ενότητας ερωτήσεων B**

Estimate	McDonald's $\omega$	Cronbach's $\alpha$	mean	sd
Point estimate	0.897	0.899	2.820	0.648

Item	If item dropped			
	McDonald's $\omega$	Cronbach's $\alpha$	mean	sd
B5	0.898	0.901	3.566	0.797
B6	0.895	0.897	3.316	0.892
B7	0.894	0.895	3.297	0.882
B8	0.899	0.900	2.858	1.025
B10	0.894	0.898	3.377	0.784
B11	0.896	0.899	3.590	0.807
B14a	0.886	0.891	2.604	1.081

Item	If item dropped			
	McDonald's $\omega$	Cronbach's $\alpha$	mean	sd
B14b	0.884	0.889	2.222	1.141
B14c	0.878	0.889	2.802	1.126
B14d	0.896	0.889	2.764	1.089
B14e	0.896	0.889	2.849	1.078
B15a	0.884	0.890	2.302	1.112
B15b	0.883	0.889	1.887	1.038
B15c	0.881	0.889	2.476	1.133
B15d	0.893	0.887	2.585	1.171
B15e	0.896	0.889	2.632	1.159

#### 5.4. Απόψεις των εκπαιδευτικών για την πρόληψη και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων

Η τρίτη ενότητα του ερωτηματολογίου αφορά ερωτήσεις για τη διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν από το σχολείο για την πρόληψη και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων.

##### 5.4.a. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση

Δημιουργήθηκαν πίνακες συχνοτήτων, πίνακες περιγραφικών στατιστικών μέτρων και διαγράμματα (ραβδογράμματα, πίτες) και περιγράφηκαν αναλυτικά οι μεταβλητές διάταξης του δείγματος.

##### 5.4.a. (i.a.) Η σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με το Υπουργείο Παιδείας

Το πρώτο ερώτημα της ενότητας αφορά το βαθμό σημαντικότητας κατά την άποψη των εκπαιδευτικών, για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων, της συνεργασίας του σχολείου, αρχικά, με το φορέα Υπουργείο Παιδείας. Τα αποτελέσματα σύμφωνα με τον πίνακα 66 έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν από «Μέτρια σημαντική» έως «Πολύ σημαντική» με τάση προς το «Πολύ σημαντική» τη συνεργασία του σχολείου με το Υπουργείο Παιδείας. Η μέση τιμή είναι 3.698, η τυπική απόκλιση 1.145, η διάμεσος είναι 4.000 και η επικρατέστερη άποψη είναι το «Πολύ σημαντική». Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί, 145 άτομα, απάντησαν θετικά («Πολύ σημαντική» και «Πάρα πολύ σημαντική») σε ποσοστό 68.5%, το 16.038% (34 άτομα) απάντησαν αρνητικά («Καθόλου σημαντική» και «Λίγο σημαντική») και κατά 1 άτομο λιγότερο (33 άτομα), σε ποσοστό 15.566% απάντησαν «Μέτρια σημαντική».

Τα αποτελέσματα της έρευνας του Κωστή (2018) έδειξαν ότι θετικά απάντησαν το 53%, αρνητικά το 19% και «Αρκετά», τη μεσαία προτίμηση το 28%.

#### Πίνακας 66. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με το Υπουργείο Παιδείας

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
C17a	212	0	4.000	4.000	3.698	1.145	1.000	5.000

<b>C17a</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
1 (Καθόλου σημαντική)	15	7.075	7.075	7.075
2 (Λίγο σημαντική)	19	8.962	8.962	16.038
3 (Μέτρια σημαντική)	33	15.566	15.566	31.604
4 (Πολύ σημαντική)	93	43.868	43.868	75.472
5 (Πάρα πολύ σημαντική)	52	24.528	24.528	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

#### 5.4.a. (i.b.) Η σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με τις Υγειονομικές Υπηρεσίες

Στο δεύτερο υποερώτημα του ερωτήματος που αφορά το βαθμό σημαντικότητας κατά την άποψη των εκπαιδευτικών, για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων, της συνεργασίας του σχολείου με τις Υγειονομικές Υπηρεσίες, τα αποτελέσματα, σύμφωνα με τον πίνακα 67, έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν από «Πολύ σημαντική» έως «Πάρα πολύ σημαντική» με τη τιμή να είναι πλησιέστερη στο «Πολύ σημαντική» τη συνεργασία του σχολείου με τις Υγειονομικές Υπηρεσίες. Η μέση τιμή είναι 4.373, η τυπική απόκλιση 0.694, η διάμεσος είναι 4.000 και η επικρατέστερη άποψη είναι το «Πολύ σημαντική». Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών το 93.5% απάντησαν θετικά («Πολύ σημαντική» και «Πάρα πολύ σημαντική»), μόνο το 5% απάντησαν «Μέτρια σημαντική» και αρνητικά («Καθόλου σημαντική» και «Λίγο σημαντική») μόλις το 1.5%.

#### Πίνακας 67. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με τις Υγειονομικές Υπηρεσίες

	<b>Valid</b>	<b>Missing</b>	<b>Mode</b>	<b>Median</b>	<b>Mean</b>	<b>Std. Deviation</b>	<b>Minimum</b>	<b>Maximum</b>
<b>C17b</b>	212	0	4.000	4.000	4.373	0.694	1.000	5.000

<b>C17b</b>	<b>Frequency</b>	<b>Percent</b>	<b>Valid Percent</b>	<b>Cumulative Percent</b>
1 (Καθόλου σημαντική)	2	0.943	0.943	0.943
2 (Λίγο σημαντική)	1	0.472	0.472	1.415
3 (Μέτρια σημαντική)	11	5.189	5.189	6.604
4 (Πολύ σημαντική)	100	47.170	47.170	53.774
5 (Πάρα πολύ σημαντική)	98	46.226	46.226	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

#### 5.4.a. (i.c.) Η σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με τις Αστυνομικές-Πυροσβεστικές Αρχές

Στο τρίτο υποερώτημα του ερωτήματος που αφορά το βαθμό σημαντικότητας κατά την άποψη των εκπαιδευτικών, για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των

κρίσεων, της συνεργασίας του σχολείου με τις Αστυνομικές-Πυροσβεστικές Αρχές τα αποτελέσματα, σύμφωνα με τον πίνακα 68, έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν από «Πολύ σημαντική» έως «Πάρα πολύ σημαντική» τη συνεργασία του σχολείου με τις Αστυνομικές-Πυροσβεστικές Αρχές. Η μέση τιμή είναι 4.401, η τυπική απόκλιση 0.698, η διάμεσος είναι 4.000 και η επικρατέστερη άποψη είναι το « Πάρα πολύ σημαντική». Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών, το 94.5% περίπου απάντησαν θετικά («Πολύ σημαντική» και «Πάρα πολύ σημαντική»), μόνο το 3.774% απάντησαν «Μέτρια σημαντική» και αρνητικά («Καθόλου σημαντική « και «Λίγο σημαντική») μόλις το 1.887%.

Τα αποτελέσματα της έρευνας του Κωστή (2018) έδειξαν ότι θετικά απάντησαν το 78%, αρνητικά το 3% και «Αρκετά», τη μεσαία προτίμηση το 19%.

**Πίνακας 68. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με τις Υγειονομικές Υπηρεσίες**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>C17c</b>	212	0	5.000	4.000	4.401	0.698	1.000	5.000

<b>C17c</b>	Frequency	Percent Valid	Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου σημαντική)	2	0.943	0.943	0.943
2 (Λίγο σημαντική)	2	0.943	0.943	1.887
3 (Μέτρια σημαντική)	8	3.774	3.774	5.660
4 (Πολύ σημαντική)	97	45.755	45.755	51.415
5 (Πάρα πολύ σημαντική)	103	48.585	48.585	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

**5.4.α. (i.d.) Η σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με τις Δημοτικές-Περιφερειακές Αρχές**

Στο τέταρτο υποερώτημα του ερωτήματος που αφορά το βαθμό σημαντικότητας κατά την άποψη των εκπαιδευτικών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων της συνεργασίας του σχολείου με τις Δημοτικές- Περιφερειακές Αρχές τα αποτελέσματα, σύμφωνα με τον πίνακα 69, έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν από «Πολύ σημαντική» έως «Πάρα πολύ σημαντική» με τη μέση τιμή πλησιέστερη στο «Πολύ σημαντική» τη συνεργασία του σχολείου με τις Δημοτικές- Περιφερειακές Αρχές. Η μέση τιμή είναι 4.330, η τυπική απόκλιση 0.775 η διάμεσος είναι 4.000 και η επικρατέστερη άποψη είναι το « Πάρα πολύ σημαντική». Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών, το 90% περίπου απάντησαν θετικά («Πολύ σημαντική» και «Πάρα πολύ σημαντική»), μόνο το 7.547% απάντησαν «Μέτρια σημαντική» και αρνητικά («Καθόλου σημαντική « και «Λίγο σημαντική») μόλις το 2.358%.

Τα αποτελέσματα της έρευνας του Κωστή (2018) έδειξαν ότι θετικά απάντησαν το 67%, αρνητικά το 7% και «Αρκετά», τη μεσαία προτίμηση το 26%.

**Πίνακας 69. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με τις Δημοτικές- Περιφερειακές Αρχές**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>C17d</b>	212	0	5.000	4.000	4.330	0.775	1.000	5.000

<b>C17d</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου σημαντική)	3	1.415	1.415	1.415
2 (Λίγο σημαντική)	2	0.943	0.943	2.358
3 (Μέτρια σημαντική)	16	7.547	7.547	9.906
4 (Πολύ σημαντική)	92	43.396	43.396	53.302
5 (Πάρα πολύ σημαντική)	99	46.698	46.698	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

#### 5.4.a. (i.e.) Η σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με Εθελοντικές οργανώσεις και μη κρατικούς φορείς

Στο τελευταίο υποερώτημα του ερωτήματος που αφορά το βαθμό σημαντικότητας κατά την άποψη των εκπαιδευτικών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων της συνεργασίας του σχολείου με Εθελοντικές οργανώσεις και μη κρατικούς φορείς τα αποτελέσματα σύμφωνα με τον πίνακα 70 έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν από «Μέτρια σημαντική» έως «Πολύ σημαντική» με τη μέση τιμή πλησιέστερη στο «Πολύ σημαντική» τη συνεργασία του σχολείου με Εθελοντικές οργανώσεις και μη κρατικούς φορείς. Η μέση τιμή είναι 4.741, η τυπική απόκλιση 0.966, η διάμεσος είναι 4.000 και η επικρατέστερη άποψη είναι το «Πολύ σημαντική». Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί, το 63.5% περίπου απάντησαν θετικά («Πολύ σημαντική» και «Πάρα πολύ σημαντική»), το 27.358% απάντησαν «Μέτρια σημαντική» και αρνητικά («Καθόλου σημαντική» και «Λίγο σημαντική») το 8.962%.

Τα αποτελέσματα της έρευνας του Κωστή (2018) στο ερώτημα για το πόσο απαραίτητη είναι η συνεργασία με μη κρατικούς φορείς, έδειξαν ότι θετικά απάντησαν το 42%, αρνητικά το 29% και «Αρκετά», τη μεσαία προτίμηση, το 29%.

#### Πίνακας 70. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με Εθελοντικές οργανώσεις και μη κρατικούς φορείς

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>C17e</b>	212	0	4.000	4.000	3.741	0.966	1.000	5.000

#### Frequencies for C17e

<b>C17e</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου σημαντική)	6	2.830	2.830	2.830
2 (Λίγο σημαντική)	13	6.132	6.132	8.962
3 (Μέτρια σημαντική)	58	27.358	27.358	36.321
4 (Πολύ σημαντική)	88	41.509	41.509	77.830
5 (Πάρα πολύ σημαντική)	47	22.170	22.170	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

Στον παρακάτω πίνακα 71 παρουσιάζονται οι μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις σημαντικότητας της συνεργασίας του σχολείου με τους 5 διαφορετικούς φορείς ώστε να είναι αποτελεσματικότερη η διαχείριση των περιστατικών κρίσης. Την υψηλότερη μέση τιμή έχει η συνεργασία με τις Αστυνομικές-Πυροσβεστικές Αρχές και τη χαμηλότερη η συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας.

**Πίνακας 71. Συγκεντρωτικά Περιγραφικά μέτρα των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με τους φορείς που παρουσιάστηκαν**

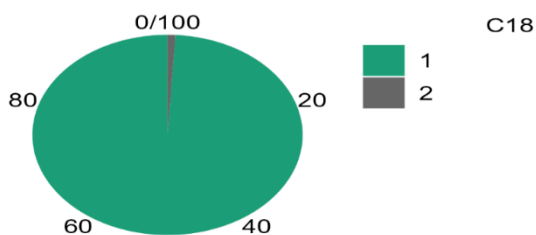
	Valid	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
C17a (με το Υπουργείο Παιδείας)	212	3.698	1.145	1.000	5.000
C17b (με τις Υγειονομικές Υπηρεσίες)	212	4.373	0.694	1.000	5.000
C17c (με τις αστυνομικές-Πυροσβεστικές Αρχές)	212	4.401	0.698	1.000	5.000
C17d (με τις Δημοτικές-Περιφερειακές Αρχές)	212	4.330	0.775	1.000	5.000
C17e (με εθελοντικές οργανώσεις και μη κρατικούς φορείς)	212	3.741	0.966	1.000	5.000

**5.4.a. (ii) Η σημαντικότητα της παρουσίας ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο**

Οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν στην ενότητα αυτή αν θεωρούν σημαντική την παρουσία ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο. Τα αποτελέσματα του πίνακα 72 και του γραφήματος 19, που ακολουθούν, αποδεικνύουν θετική απάντηση σε ποσοστό 99.057% (210 άτομα) και μόλις 0.943% (2 άτομα) έχουν αντίθετη άποψη.

**Πίνακας 72. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς το βαθμό σημαντικότητας κατά την άποψη τους της παρουσίας ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο**

C18	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	210	99.057	99.057	99.057
2	2	0.943	0.943	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 19. Πίτα των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για τη σημαντικότητα της παρουσίας ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο**

**5.4.α. (iii) Το επίπεδο της αποτελεσματικής πλαισίωσης ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού**

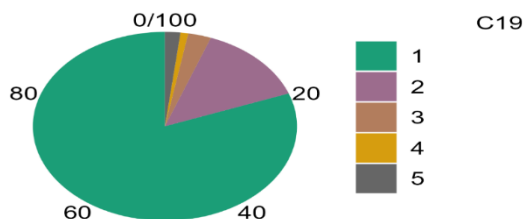
Συμπληρωματικό του προηγούμενου ερωτήματος είναι το εξής ερώτημα: σε ποιο επίπεδο θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι θα ήταν αποτελεσματικός ο ψυχολόγος/κοινωνικός λειτουργός. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πίνακα 73 και του γραφήματος 20, οι εκπαιδευτικοί στη συντριπτική τους πλειοψηφία θεωρούν αποτελεσματικό τον ειδικό επαγγελματία σε επίπεδο «σχολείου» (80.660%), που είναι και η επικρατέστερη άποψη με τεράστια διαφορά από τις υπόλοιπες. Πολύ μικρότερα ποσοστά παίρνουν οι άλλες απαντήσεις. Ακολουθεί η δήλωση σε επίπεδο «Ομάδας σχολείων» (13.679%). Στη συνέχεια απάντησαν οι εκπαιδευτικοί ότι θεωρούν αποτελεσματικό τον ειδικό επαγγελματία σε επίπεδο Δ/σης Εκπ/σης (2.830%), έπειτα σε επίπεδο «Δήμου» (1.887%) και τέλος σε επίπεδο «Περιφέρειας Εκπ/σης» (0.943%).

Η Λαμπράκη (2018) στην έρευνά της στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση δίνοντας 4 επιλογές απαντήσεων διαπιστώνει ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτικών, το 40.7% θεωρούν ότι ο ψυχολόγος πρέπει να πλαισιώνει σε επίπεδο «σχολείου», το 29.6% σε επίπεδο Δ/σης Εκπ/σης, το 25.9% σε επίπεδο «Περιφέρειας Εκπ/σης» ενώ 1 μόνο σε ποσοστό 3.7% δήλωσε «Άλλο» και συγκεκριμένα να απευθυνθεί σε ψυχολόγο ιδιωτικά.

**Πίνακας 73. Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς την άποψη τους για το επίπεδο της αποτελεσματικής πλαισίωσης του ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο**

C19	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Σχολείου)	171	80.660	80.660	80.660
2 (Ομάδας σχολείων)	29	13.679	13.679	94.340
3 (Δ/σης Εκπ/σης)	6	2.830	2.830	97.170
4 (περιφέρειας Εκπ/σης)	2	0.943	0.943	98.113
5 (Δήμου)	4	1.887	1.887	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		





**Γράφημα 20. Πίτα των εκπαιδευτικών ως προς την άποψή τους για τη σημαντικότητα της παρουσίας ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο**

**5.4.α. (iv) Η σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων**

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πίνακα 74, που ακολουθεί, οι εκπαιδευτικοί για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον θεωρούν τη συνεργασία του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων από «Πολύ σημαντική» έως «Πάρα πολύ σημαντική» με τη μέση τιμή πλησιέστερη στο «Πολύ σημαντική». Η μέση τιμή είναι 4.358, η τυπική απόκλιση 0.750 η διάμεσος είναι 4.000 και η επικρατέστερη άποψη είναι το « Πάρα πολύ σημαντική». Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών 89.5% περίπου απάντησαν θετικά («Πολύ σημαντική» και «Πάρα πολύ σημαντική»), μόνο το 9.434% απάντησαν «Μέτρια σημαντική» και αρνητικά («Καθόλου σημαντική» και «Λίγο σημαντική») μόλις το 1.415%.

Ο Κωστής (2018) σε ανάλογη ερώτηση διαπίστωσε ότι το 57% των εκπαιδευτικών απαντούν θετικά, το 34% «Αρκετά» και το 9% αρνητικά.

**Πίνακας 74. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>C20</b>	212	0	5.000	4.000	4.358	0.750	1.000	5.000

<b>C20</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου σημαντική)	1	0.472	0.472	0.472
2 (Λίγο σημαντική)	3	1.415	1.415	1.887
3 (Μέτρια σημαντική)	20	9.434	9.434	11.321
4 (Πολύ σημαντική)	83	39.151	39.151	50.472
5 (Πάρα πολύ σημαντική)	105	49.528	49.528	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

**5.4.α. (v) Η σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών**

Επίσης, οι εκπαιδευτικοί (πίνακας 75) για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον θεωρούν τη θεωρητική επιμόρφωση και πρακτική εξάσκηση των μαθητών από «Πολύ σημαντική» έως «Πάρα πολύ

σημαντική». Η μέση τιμή είναι 4.538, η τυπική απόκλιση 0.587, οι απόψεις «Καθόλου σημαντική» και «Λίγο σημαντική» λείπουν. Η διάμεσος είναι 5.000 που σημαίνει ότι το 50% των εκπαιδευτικών διατύπωσαν από την άποψη «Μέτρια σημαντική» μέχρι και την άποψη «Πάρα πολύ σημαντική», ενώ το υπόλοιπο 50% διατύπωσαν την άποψη «Πάρα πολύ σημαντική». Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών 95.5% περίπου απάντησαν θετικά («Πολύ σημαντική» και «Πάρα πολύ σημαντική»), και μόλις το 4.717% απάντησαν «Μέτρια σημαντική».

**Πίνακας 75. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα κατά την άποψη τους της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>C21</b>	212	0	5.000	5.000	4.538	0.587	3.000	5.000

<b>C21</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
3	10	4.717	4.717	4.717
4	78	36.792	36.792	41.509
5	124	58.491	58.491	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		

#### 5.4.α. (vi) Η σημαντικότητα της επικοινωνίας με τα ΜΜΕ

Τέλος, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 76 και το γράφημα 21, σε μια ενδεχόμενη κρίση θεωρούν την επικοινωνία με τα ΜΜΕ, για να κρατούν ενήμερη την τοπική κοινωνία και μ' αυτό τον τρόπο να συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη διαχείριση της κρίσης, από «Μέτρια σημαντική» έως «Πολύ σημαντική» με τη μέση τιμή να πλησιάζει περισσότερο στο «Μέτρια σημαντική». Η μέση τιμή είναι 3.198, η τυπική απόκλιση 1.075, η διάμεσος είναι 3.000 και η επικρατέστερη άποψη είναι το «Μέτρια σημαντική». Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών, το 41% περίπου απάντησαν θετικά («Πολύ σημαντική» και «Πάρα πολύ σημαντική»), το 34.906% απάντησαν «Μέτρια σημαντική» και αρνητικά («Καθόλου σημαντική» και «Λίγο σημαντική») το υπόλοιπο 24.057%.

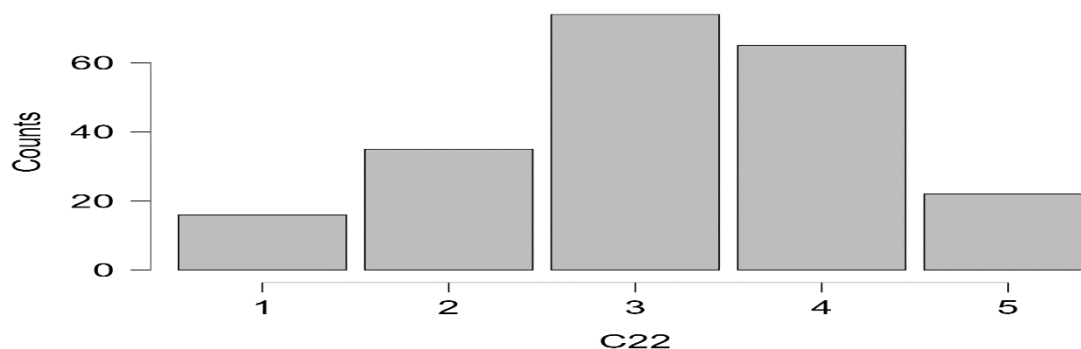
Ο Κωστής (2018) στην έρευνά του σε Λύκεια της Καβάλας στο ίδιο ερώτημα διαπίστωσε ότι η πλειονότητα, το 38% απαντούν αρνητικά, το 35% επιλέγουν «Αρκετά» απαντούν δηλαδή με τη μεσαία διαβάθμιση και το μικρότερο ποσοστό το 27% θετικά.

**Πίνακας 76. Περιγραφικά μέτρα και Κατανομή των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα της επικοινωνίας με τα ΜΜΕ σε ενδεχόμενη κρίση**

	Valid	Missing	Mode	Median	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
<b>C22</b>	212	0	3.000	3.000	3.198	1.075	1.000	5.000

<b>C22</b>	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 (Καθόλου σημαντική)	16	7.547	7.547	7.547
2 (Λίγο σημαντική)	35	16.509	16.509	24.057

C22	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
3 (Μέτρια σημαντική)	74	34.906	34.906	58.962
4 (Πολύ σημαντική)	65	30.660	30.660	89.623
5 (Πάρα πολύ σημαντική)	22	10.377	10.377	100.000
Missing	0	0.000		
Total	212	100.000		



**Γράφημα 21. Ιστόγραμμα των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα της επικοινωνίας με τα ΜΜΕ σε ενδεχόμενη κρίση**

#### 5.4.β. Έλεγχοι ανεξαρτησίας $X^2$

Κατά την στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι ανεξαρτησίας  $X^2$ , για να διερευνηθούν αν υπάρχουν συσχετίσεις των μεταβλητών διάταξης που σχετίζονται με τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν από το σχολείο για την πρόληψη και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων με τις μεταβλητές που σχετίζονται με τα δημογραφικά στοιχεία. Στο Παράρτημα 3 παρατίθενται όλοι οι έλεγχοι ανεξαρτησίας στους οποίους διαπιστώθηκε ότι οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες.

Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών:

- «Η σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» (C21) με τη μεταβλητή «γονική ιδιότητα» (D26)
- «Η σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» (C21) με τη μεταβλητή «Σχέση Εργασίας» (D29)

Επίσης, πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι ανεξαρτησίας  $X^2$ , για να διερευνηθούν αν υπάρχουν συσχετίσεις των μεταβλητών διάταξης που σχετίζονται με τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν από το σχολείο για την πρόληψη και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων με τις μεταβλητές διάταξης που σχετίζονται με την οργάνωση του σχολείου με τη λήψη απαραίτητων μέτρων, την ύπαρξη σχεδίων και ομάδων δράσης και την ετοιμότητα των εκπαιδευτικών με τη θεωρητική και πρακτική επιμόρφωσή τους, για τη διαχείριση μιας κρίσης. Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών:

- «Η σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων» (C20) με τις μεταβλητές B14a, B14d.

- «Η σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών» (C21) με τη μεταβλητή B15a.
- Η μεταβλητή «Η σημαντικότητα της επικοινωνίας με τα Μ.Μ.Ε. σε ενδεχόμενη κρίση» (C22) με τις μεταβλητές, B14b, B14c, B14d, B14e, B15b, B15d και B15e.

Στην παρούσα υποενοότητα θα αναφερθούν οι έλεγχοι ανεξαρτησίας μεταξύ των εξαρτημένων μεταβλητών που κρίθηκε ότι παρουσιάζουν ενδιαφέρον:

#### **5.4.β.(i.) Συσχέτιση της μεταβλητής «Η σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για τη αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» με τη μεταβλητή «γονική ιδιότητα»**

Συσχετίστηκε η άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον με την ύπαρξη της ιδιότητας του γονέα στους εκπαιδευτικούς, δηλαδή αν το να είναι κάποιος γονιός ή όχι διαφοροποιεί την άποψή τους για τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών, ώστε η διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον να είναι αποτελεσματικότερη.

Αρχικά, καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και εναλλακτική υπόθεση (H1) ως εξής:

H0: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» και η μεταβλητή «γονική ιδιότητα» είναι ανεξάρτητες μεταβλητές».

H1: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» και η μεταβλητή «γονική ιδιότητα» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές».

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η H0 είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 77, ότι  $p = 0.024 < 0.05$ , άρα η H0 απορρίπτεται και γίνεται δεκτή η H1, δηλαδή, «Η άποψη των εκπαιδευτικών για τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» και η μεταβλητή «γονική ιδιότητα» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές αλλά η γονική ιδιότητα επηρεάζει την άποψη των εκπαιδευτικών για τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον.

Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών, το 95.5% περίπου απάντησαν θετικά («Πολύ σημαντική» και «Πάρα πολύ σημαντική»), και μόλις το 4.717% απάντησαν «Μέτρια σημαντική». Από τους εκπαιδευτικούς που είναι γονείς θετικά απάντησαν το 97.110% και «μέτρια» το 2.890%, ενώ από τους εκπαιδευτικούς που δεν είναι γονείς θετικά απάντησαν το 87.179% και «Μέτρια» το 12.821%. Συμπερασματικά, οι εκπαιδευτικοί που είναι γονείς θεωρούν πιο σημαντική τη θεωρητική επιμόρφωση και πρακτική εξάσκηση των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς που δεν έχουν την ιδιότητα του γονέα.

**Πίνακας 77. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Η σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για τη αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» και «γονική ιδιότητα»**

C21 (σημαντικότητα της επιμόρφωσης των μαθητών)		D26 (Είστε γονέας;)		
		1(Ναι)	2 (Όχι)	Total
3 (Μέτρια)	Count	5.000	5.000	10.000
	% within column	2.890 %	12.821 %	4.717 %
	% of total	2.358 %	2.358 %	4.717 %
4 (Πολύ)	Count	63.000	15.000	78.000
	% within column	36.416 %	38.462 %	36.792 %
	% of total	29.717 %	7.075 %	36.792 %
5 (Πάρα Πολύ)	Count	105.000	19.000	124.000
	% within column	60.694 %	48.718 %	58.491 %
	% of total	49.528 %	8.962 %	58.491 %
Total	Count	173.000	39.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	81.604 %	18.396 %	100.000 %

	Value	df	p
$\chi^2$	7.470	2	0.024
N	212		

**5.4.β. (ii.) Συσχέτιση της μεταβλητής «Η σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» με τη μεταβλητή «θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών»**

Συσχετίστηκε η άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με τη σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον με τη θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών, δηλαδή, αν η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην ψυχολογική στήριξη των μαθητών διαφοροποιεί την άποψή τους για τη σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον.

Καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και εναλλακτική υπόθεση (H1) ως εξής:  
H0: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για τη σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» και η μεταβλητή «θεωρητική

επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών» είναι ανεξάρτητες μεταβλητές».

H1: «Η άποψη των εκπαιδευτικών για τη σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» και η μεταβλητή «θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η  $H_0$  είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 78, ότι  $p = 0.011 < 0.05$ , άρα η  $H_0$  απορρίπτεται και γίνεται δεκτή η  $H_1$ , δηλαδή, «Η άποψη των εκπαιδευτικών για τη σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» και η μεταβλητή «θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών» δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές αλλά η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών επηρεάζει την άποψή τους για τη σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον.

Από τους εκπαιδευτικούς που θεωρούν ότι «Καθόλου» δεν είναι σημαντική η συνεργασία του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον το 100% των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά, ότι είχαν θεωρητική επιμόρφωση «Λίγο». Από τους εκπαιδευτικούς που θεωρούν ότι «Λίγο» είναι σημαντική η συνεργασία του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων το 100% των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά, ότι είχαν θεωρητική επιμόρφωση «Καθόλου». Από αυτούς που απάντησαν ότι «Μέτρια» είναι σημαντική η συνεργασία του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων το 50% δήλωσαν ότι δεν είχαν θεωρητική επιμόρφωση («Καθόλου» και «Λίγο»), το 35% δήλωσαν ότι είχαν «Μέτρια» και το 15% δήλωσαν θετικά, ότι είχαν «Πολύ» και «Πάρα Πολύ». Από αυτούς που απάντησαν ότι «Πολύ» είναι σημαντική η συνεργασία του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων το 36.145% απάντησαν ότι δεν είχαν θεωρητική επιμόρφωση στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών, το 40.964% δήλωσαν ότι είχαν «Μέτρια» και το 22.891% δήλωσαν θετικά, ότι είχαν «Πολύ» και «Πάρα Πολύ». Από αυτούς που απάντησαν ότι «Πάρα Πολύ» είναι σημαντική η συνεργασία του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων το 40% δήλωσαν ότι δεν είχαν θεωρητική επιμόρφωση στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών, το 27.619% δήλωσαν ότι είχαν «Μέτρια» και το 32.381% απάντησαν θετικά, ότι είχαν «Πολύ» και «Πάρα Πολύ».

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι οι εκπαιδευτικοί σε όσο μεγαλύτερο επίπεδο θεωρούν σημαντική τη συνεργασία του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, σε τόσο μεγαλύτερο επίπεδο είναι η επιμόρφωσή τους στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών.

**Πίνακας 78. Πίνακας συνάφειας για τις μεταβλητές «Η σημαντικότητα της συνεργασίας του σχολείου με το Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» και «Η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών»**

**B14d (Θεωρητική επιμόρφωση εκπ/κών στη  
ψυχολογική υποστήριξη μαθητών)**

C20 (Σημαντικό- τητα Συνεργασίας σχολείου με Σύλλογο Γονέων )	B14d (Θεωρητική επιμόρφωση εκπ/κών στη ψυχολογική υποστήριξη μαθητών)					Total
	1 (Καθόλου)	2 (Λίγο)	3 (Μέτρια)	4 (Πολύ)	5 (Πάρα Πολύ)	
	Count 0.000	1.000	0.000	0.000	0.000	1.000
	%					
1 (Καθόλου)	within 0.000 %	100.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	100.000 %
	row					
	% of					
	total 0.000 %	0.472 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.472 %
	Count 3.000	0.000	0.000	0.000	0.000	3.000
	%					
2 (Λίγο)	within 100.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	100.000 %
	row					
	% of					
	total 1.415 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	1.415 %
	Count 3.000	7.000	7.000	3.000	0.000	20.000
	%					
3 (Μέτρια)	within 15.000 %	35.000 %	35.000 %	15.000 %	0.000 %	100.000 %
	row					
	% of					
	total 1.415 %	3.302 %	3.302 %	1.415 %	0.000 %	9.434 %
	Count 6.000	24.000	34.000	16.000	3.000	83.000
	%					
4 (Πολύ)	within 7.229 %	28.916 %	40.964 %	19.277 %	3.614 %	100.000 %
	row					
	% of					
	total 2.830 %	11.321 %	16.038 %	7.547 %	1.415 %	39.151 %
	Count 18.000	24.000	29.000	27.000	7.000	105.000
	%					
5 (Πάρα Πολύ)	within 17.143 %	22.857 %	27.619 %	25.714 %	6.667 %	100.000 %
	row					
	% of					
	total 8.491 %	11.321 %	13.679 %	12.736 %	3.302 %	49.528 %
	Count 30.000	56.000	70.000	46.000	10.000	212.000
	%					
Total	within 14.151 %	26.415 %	33.019 %	21.698 %	4.717 %	100.000 %
	row					
	% of					
	total 14.151 %	26.415 %	33.019 %	21.698 %	4.717 %	100.000 %

	Value	df	p
X <sup>2</sup>	31.688	16	0.011
N	212		

#### 5.4.γ. Ανάλυση Αξιοπιστίας

Πραγματοποιήθηκε ανάλυση αξιοπιστίας για τις ερωτήσεις διάταξης της ενότητας οι οποίες διερευνούν τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν από το σχολείο για την πρόληψη και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων (πίνακας 79).

Η ανάλυση έγινε με τους δείκτες McDonald's  $\omega$  και Cronbach's  $\alpha$ , οι οποίοι εξετάζουν την εσωτερική δομή και συνάφεια των ερωτήσεων της συγκεκριμένης διάστασης. Η τιμή του δείκτη McDonald's  $\omega$  ισούται με 0.709 και του δείκτη Cronbach's  $\alpha$  με 0.752. Οι τιμές βρίσκονται οριακά πάνω από το επιθυμητό όριο 0.70 και φανερώνουν ότι στις ερωτήσεις της διάστασης αυτής υπάρχει εσωτερική συνάφεια σε οριακό επίπεδο. Στον πίνακα μπορούμε να παρατηρήσουμε και κάποιες άλλες τιμές, όπως ο μέσος όρος όλων των ερωτήσεων (4.080), η τυπική απόκλιση (0.518), οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις κάθε ερώτησης ξεχωριστά. Επίσης παρατηρούμε ότι αν εξαιρεθεί η ερώτηση C22 της ενότητας αυτής που αφορά τη σημαντικότητα της επικοινωνίας με τα Μ.Μ.Ε. η εσωτερική συνάφεια στις ερωτήσεις της διάστασης αυτής θα αυξανόταν και η τιμή για τον δείκτη McDonald's  $\omega$  θα ισούταν με 0.752 και για τον δείκτη Cronbach's με 0.772. Ωστόσο και πάλι η εσωτερική συνάφεια θα ήταν οριακή.

**Πίνακας 79. Ανάλυση αξιοπιστίας McDonald's  $\omega$  και Cronbach's για τις ερωτήσεις διάταξης της ενότητας ερωτήσεων Γ**

Estimate	McDonald's $\omega$	Cronbach's $\alpha$	mean	sd
Point estimate	0.709	0.752	4.080	0.518

#### Frequentist Individual Item Reliability Statistics

Item	If item dropped			
	McDonald's $\omega$	Cronbach's $\alpha$	mean	sd
C17a	0.698	0.715	3.698	1.145
C17b	0.658	0.699	4.373	0.694
C17c	0.670	0.700	4.401	0.698
C17d	0.631	0.705	4.330	0.775
C17e	0.679	0.711	3.741	0.966
C20	0.720	0.748	4.358	0.750
C21	0.715	0.750	4.538	0.587
C22	0.752	0.772	3.198	1.075



## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6<sup>ο</sup> : ΕΛΕΓΧΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

Μετά τη βιβλιογραφική επισκόπηση διατυπώθηκαν επτά ερευνητικές υποθέσεις, τις οποίες προσπαθήσαμε να διερευνήσουμε με το ερωτηματολόγιο της έρευνάς μας στους εκπαιδευτικούς και τη στατιστική επεξεργασία που ακολούθησε. Στην υποενοότητα αυτή θα συμπεράνουμε για το αν οι υποθέσεις αυτές γίνονται αποδεκτές ή απορρίπτονται.

### **Υπόθεση 1η**

**Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι ένα οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης στο σχολείο μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον, τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και την εκπαιδευτική διαδικασία.**

Σύμφωνα με τα στατιστικά αποτελέσματα της έρευνάς μας (βλ. σελ. 135 )το 87% περίπου των εκπαιδευτικών θεωρούν ότι ένα οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης στο σχολείο μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον «Πολύ» και «Πάρα Πολύ», το 9.434%, απαντούν «Μέτρια» και μόνο το 3.774% απαντούν αρνητικά επιλέγοντας συγκεκριμένα το «Λίγο» ενώ δεν υπήρχε εκπαιδευτικός, ο οποίος απάντησε «Καθόλου»). Επομένως η ερευνητική υπόθεση γίνεται αποδεκτή.

### **Υπόθεση 2η**

**Η συμβολή των ανδρών εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στους μαθητές του σχολείου τους είναι ίδια με τη συμβολή των γυναικών εκπαιδευτικών.**

Για να πραγματοποιηθεί ο συγκεκριμένος έλεγχος και να συγκριθεί η μέση τιμή της μεταβλητής «Το επίπεδο συμβολής στη διαχείριση μιας κρίσης που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν οι εκπαιδευτικοί στους μαθητές του σχολείου τους», με τη δημογραφική μεταβλητή «Φύλο» ποσοτικοποιήθηκε η εν λόγω μεταβλητή. Στη συνέχεια καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση ( $H_0$ ) και εναλλακτική υπόθεση ( $H_1$ ):

$H_0$ :  $\mu_{\text{Ανδρών}} = \mu_{\text{Γυναικών}}$

(Η συμβολή των ανδρών εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στους μαθητές του σχολείου είναι ίδια με τη συμβολή των γυναικών εκπαιδευτικών.)

$H_1$ :  $\mu_{\text{Πρ/θμιας}} \neq \mu_{\text{Δ/θμιας}}$

(Η συμβολή των ανδρών εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στους μαθητές του σχολείου δεν είναι ίδια με τη συμβολή των γυναικών εκπαιδευτικών.)

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η  $H_0$  είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 80, ότι  $p = 0.006 > 0.05$ , δηλαδή το επίπεδο σημαντικότητας είναι μικρότερο από το 0.05 άρα η  $H_0$ , η μηδενική υπόθεση δεν γίνεται αποδεκτή.

Επομένως η συμβολή των ανδρών εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στους μαθητές του σχολείου δεν είναι ίδια με τη συμβολή των γυναικών εκπαιδευτικών αλλά υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση. Συγκεκριμένα, όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε και από τον πίνακα 80, η μέση άποψη των εκπαιδευτικών των ανδρών ισούται με 3.660 και των γυναικών ισούται με

3.283. Συμπεραίνουμε, λοιπόν ότι οι άνδρες εκπαιδευτικοί είναι σε θέση να συμβάλουν στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο σε μεγαλύτερο βαθμό από τις γυναίκες.

Σύμφωνα με τη στατιστική επεξεργασία (βλ.σελ.113-114) και τον πίνακα συνάφειας προκύπτει ότι οι άνδρες εκπαιδευτικοί που πιστεύουν ότι μπορούν να συμβάλλουν στη διαχείριση μιας κρίσης και απαντούν θετικά είναι το 55%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στις γυναίκες είναι 36.5%. Οι άνδρες εκπαιδευτικοί που απαντούν «Μέτρια» αποτελούν το 37.736%, ενώ οι γυναίκες εκπαιδευτικοί το 52.201%. Αρνητικά απαντούν οι άνδρες σε ποσοστό 7.547%, ενώ οι γυναίκες σε ποσοστό 11.5% περίπου.

Η ερευνητική υπόθεση δεν είναι αποδεκτή.

**Πίνακας 80. Έλεγχος της Υπόθεσης: η συμβολή των ανδρών εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης = με τη συμβολή των γυναικών εκπαιδευτικών**  
**Independent Samples T-Test**

	t	df	p
B10	2.826	77.526	0.006

Note. Welch's t-test.

	Group	N	Mean	SD	SE	Coefficient of variation
B10	1 (Ανδρας)	53	3.660	0.876	0.120	0.239
	2 (Γυναίκα)	159	3.283	0.730	0.058	0.222

**Υπόθεση 3η**

**Η ψυχολογική υποστήριξη των ανδρών εκπαιδευτικών σε περιστατικά κρίσης που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στους μαθητές του σχολείου τους είναι ίδια με τη συμβολή των γυναικών εκπαιδευτικών.**

Για να πραγματοποιηθεί ο συγκεκριμένος έλεγχος και να συγκριθεί η μέση τιμή της μεταβλητής «Το επίπεδο ψυχολογικής υποστήριξης σε περιστατικά κρίσης που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν οι εκπαιδευτικοί στους μαθητές του σχολείου τους» με τη δημογραφική μεταβλητή «Φύλο» ποσοτικοποιήθηκε η εν λόγω μεταβλητή. Στη συνέχεια καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και εναλλακτική υπόθεση (H1):

H0:  $\mu_{\text{Ανδρών}} = \mu_{\text{Γυναικών}}$

(Η ψυχολογική υποστήριξη των ανδρών εκπαιδευτικών σε περιστατικά κρίσης που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στους μαθητές του σχολείου είναι ίδια με τη ψυχολογική στήριξη των γυναικών εκπαιδευτικών.)

H1:  $\mu_{\text{Πρ/θμιας}} \neq \mu_{\text{Δ/θμιας}}$

(Η ψυχολογική υποστήριξη των ανδρών εκπαιδευτικών σε περιστατικά κρίσης που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στους μαθητές του σχολείου είναι ίδια με τη ψυχολογική στήριξη των γυναικών εκπαιδευτικών)

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η H0 είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα , ότι  $p = 0.675 > 0.05$ , δηλαδή το επίπεδο σημαντικότητας είναι μεγαλύτερο από το 0.05 άρα η H0, η μηδενική υπόθεση γίνεται αποδεκτή.

Επομένως η συμβολή των ανδρών εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στους μαθητές του σχολείου είναι ίδια με τη

συμβολή των γυναικών εκπαιδευτικών και δεν υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση. Συγκεκριμένα, όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε και από τον πίνακα 81 η μέση άποψη των εκπαιδευτικών των ανδρών ισούται με 3.547 και των γυναικών ισούται με 3.604.

Η ερευνητική υπόθεση, λοιπόν, είναι αποδεκτή.

**Πίνακας 81. Έλεγχος της Υπόθεσης: η ψυχολογική υποστήριξη των ανδρών εκπαιδευτικών στη διαχείριση μιας κρίσης = με τη ψυχολογική υποστήριξη των γυναικών εκπαιδευτικών**

**Independent Samples T-Test**

	<b>t</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
B11	-0.421	82.462	0.675

Note. Welch's t-test.

	<b>Group</b>	<b>N</b>	<b>Mean</b>	<b>SD</b>	<b>SE</b>	<b>Coefficient of variation</b>
B11	1 (Ανδρας)	53	3.547	0.867	0.119	0.245
	2 (Γυναίκα)	159	3.604	0.788	0.062	0.219

**Υπόθεση 4η**

**Για τη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας έχουν καταρτιστεί σχέδια δράσης και έχουν οριστεί ομάδες εκπαιδευτικών.**

Σύμφωνα με τα στατιστικά αποτελέσματα της έρευνάς μας (βλ. σελ. 98, πίνακα 42) το 56.132% των εκπαιδευτικών απάντησαν ότι υπάρχει σχέδιο δράσης στο σχολείο τους για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας ενώ το 30.660%, απάντησαν αρνητικά και το 13.208% δήλωσαν «Δεν γνωρίζω». Ακόμα κι αν με επιφύλαξη ερμηνεύσουμε το «Δεν γνωρίζω» με την απουσία σχεδίου δράσης και υπολογιστεί το «Όχι» σε 44%, και πάλι έστω και οριακά, στη πλειονότητα τους οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι υπάρχει σχέδιο δράσης για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας,

Σχετικά με την ύπαρξη ομάδων δράσης για διαχείριση φαινομένων, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνάς μας (βλ. σελ. 100, πίνακα 46), οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν σε ποσοστό 66.981% ότι υπάρχουν ομάδες εκπαιδευτικών για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας, ενώ το υπόλοιπο 33% περίπου του δείγματος δηλώνουν ότι δεν υπάρχουν (21.698%) ή ότι δεν γνωρίζουν την ύπαρξή τους (11.321%).

Επομένως η ερευνητική υπόθεση είναι αποδεκτή.

**Υπόθεση 5<sup>η</sup>**

**Η θεωρητική και πρακτική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/ πλημμυρών/ πυρκαγιών και στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισής τους είναι ελλιπής.**

Σύμφωνα με τα στατιστικά αποτελέσματα ως προς τη θεωρητική επιμόρφωση στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/πλημμυρών/ πυρκαγιών, η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια», με μικρή τάση προς το «Μέτρια», αφού η μέση τιμή είναι 2.604. Η επικρατέστερη άποψη είναι το «Μέτρια» με ποσοστό 31.604%. Η πλειονότητα, ωστόσο, των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 47.170% και οι λιγότεροι θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») σε ποσοστό 21% περίπου.

Ως προς τη πρακτική εξάσκησή τους και πάλι η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια» και πλησιάζει μάλλον προς το «Λίγο» αφού η μέση τιμή είναι 2.302. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 59.434%, «Μέτρια» απάντησαν το 25.943% και οι λιγότεροι θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») σε ποσοστό 15% περίπου.

Ως προς τη θεωρητική επιμόρφωση στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών (π.χ. χρήση πυροσβεστήρα) η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια», και μάλιστα να τείνει προς το «Λίγο» (η μέση τιμή είναι 2.222). Η πλειονότητα, των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 64.623%, ακολουθούν αυτοί που απάντησαν «Μέτρια» (20.283%) και οι λιγότεροι θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ») σε ποσοστό 15% περίπου.

Ως προς τη πρακτική εξάσκησή τους, η μέση άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι μεταξύ «Καθόλου» και «Λίγο», με τάση προς το «Λίγο» αφού η μέση τιμή είναι 1.887. Η πλειονότητα, των εκπαιδευτικών απάντησαν αρνητικά («καθόλου» και «Λίγο») σε ποσοστό 74.528%, ακολουθούν αυτοί που απάντησαν «Μέτρια» (17.453%) και ένα μικρό ποσοστό (8%) απάντησαν θετικά («Πολύ» και «Πάρα Πολύ»).

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι η ερευνητική υπόθεση είναι αποδεκτή.

#### **Υπόθεση 6<sup>η</sup>**

**Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι ο ψυχολόγος/κοινωνικός λειτουργός θα είναι αποτελεσματικός στο σχολείο, αν το πλαισίωσε σε επίπεδο σχολείου.**

Σύμφωνα με τα στατιστικά αποτελέσματα της έρευνάς μας (βλ.σελ.127, πίνακα 73, γράφημα 20) οι εκπαιδευτικοί στη συντριπτική τους πλειοψηφία θεωρούν αποτελεσματικό τον ψυχολόγο/κοινωνικό λειτουργό σε επίπεδο «σχολείου» (80.660%). Ακολουθεί η δήλωση σε επίπεδο «Ομάδας σχολείων» (13.679%). Στη συνέχεια απάντησαν οι εκπαιδευτικοί ότι θεωρούν αποτελεσματικό τον ειδικό επαγγελματία σε επίπεδο Δ/νσης Εκπ/σης (2.830%), έπειτα σε επίπεδο «Δήμου» (1.887%) και τέλος σε επίπεδο «Περιφέρειας Εκπ/σης» (0.943%).

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι η ερευνητική υπόθεση είναι αποδεκτή.

#### **Υπόθεση 7<sup>η</sup>**

**Η μέση άποψη των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας για τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον είναι η ίδια με τη μέση άποψη των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας.**

Για να πραγματοποιηθεί ο συγκεκριμένος έλεγχος και να συγκριθεί η μέση τιμή της μεταβλητής «Η σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον» με τη δημογραφική μεταβλητή «Φορέας εκπαίδευσης» ποσοτικοποιήθηκε η εν λόγω μεταβλητή. Στη συνέχεια καθορίστηκε η μηδενική υπόθεση (H0) και εναλλακτική υπόθεση (H1):

H0:  $\mu_{\text{Πρ/θμιας}} = \mu_{\text{Δ/θμιας}}$

(Η μέση άποψη των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας για τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την

αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον είναι η ίδια με το μέση άποψη των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας.)

H1:  $\mu_{\text{Πρ/θμιας}} \neq \mu_{\text{Δ/θμιας}}$

(Η μέση άποψη των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας για τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον είναι η ίδια με το μέση άποψη των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας.)

Το κριτήριο απόφασης είναι: αν το  $p > 0.05$ , η  $H_0$  είναι δεκτή.

Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 82, ότι  $p = 0.366 > 0.05$ , δηλαδή το επίπεδο σημαντικότητας είναι μεγαλύτερο από το 0.05, άρα η  $H_0$ , η μηδενική υπόθεση γίνεται αποδεκτή.

Επομένως, η μέση άποψη των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας για τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον είναι η ίδια με το μέση άποψη των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας και δεν υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση. Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε και από τον πίνακα 82 η μέση άποψη των εκπαιδευτικών της Πρ/θμιας ισούται με 4.581 και των εκπαιδευτικών της Δ/θμιας ισούται με 4.508.

Η ερευνητική υπόθεση είναι αποδεκτή.

**Πίνακας 82. Έλεγχος της Υπόθεσης: Οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας = με εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας για τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον**

#### **Independent Samples T-Test**

	<b>t</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
C21	0.906	190.786	0.366

*Note.* Welch's t-test.

#### **Group Descriptives**

	<b>Group</b>	<b>N</b>	<b>Mean</b>	<b>SD</b>	<b>SE</b>	<b>Coefficient of variation</b>
C21	1	86	4.581	0.563	0.061	0.123
	2	126	4.508	0.603	0.054	0.134

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7<sup>ο</sup> : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παρούσα ερευνητική εργασία είχε σκοπό να μελετήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Ν. Σερρών σχετικά με τη διαχείριση κάθε είδους περιστατικών κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον.

Το ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε μετά τη μελέτη πολλών άλλων ερωτηματολογίων και διπλωματικών εργασιών σχετικού θέματος και αφού αναζητήθηκε η σχετική βιβλιογραφία. Από την αναζήτηση αυτή διαπιστώθηκε ότι τη τελευταία δεκαετία έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές έρευνες που αφορούν τη διαχείριση κρίσεων στα σχολεία - συνήθως, βέβαια, αφορούν μελέτες περίπτωσης στην Πρωτοβάθμια ή στη Δευτεροβάθμια μεμονωμένα και όχι όπως η παρούσα σε πληθυσμό Π/θμιας και Δ/θμιας ταυτόχρονα - ενώ η σχετική βιβλιογραφία, διεθνής και ελληνική, έντυπη και ηλεκτρονική, εμπλουτίζεται χρόνο με το χρόνο, τα αντίστοιχα μαθησιακά αντικείμενα σε τμήματα Πανεπιστημίων και τα σεμινάρια σε όλες τις βαθμίδες Εκπαίδευσης και όχι μόνο αυξάνονται διαρκώς. Η διαπίστωση ήταν από τη μια μη αναμενόμενη για τον ερευνητή αλλά από την άλλη προκάλεσε ευχάριστη έκπληξη.

Όπως προέκυψε από τη μελέτη του θέματος, τα κάθε είδους περιστατικά κρίσης στο σχολείο, λόγω των τεχνολογικών, κοινωνικών δεδομένων της εποχής μας, αυξάνονται, οι επιπτώσεις τους στο άτομο και στην κοινωνία είναι σημαντικές και αναγνωρίσιμες από όλους, παράλληλα, όμως, έχει αυξηθεί και η ευαισθησία για την αντιμετώπισή τους με σκοπό την ύπαρξη ψυχοσωματικής και κοινωνικής ισορροπίας, έχει παρουσιαστεί η ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στη διαχείρισή τους, και ήδη έχουν ξεκινήσει προσπάθειες και ενέργειες από αρμόδιους φορείς, όπως είναι το Υπουργείο Παιδείας, για τη λήψη κατάλληλων μέτρων.

Τα παραπάνω γενικά συμπεράσματα προέκυψαν από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, η οποία είχε την εξής δομή και περιεχόμενο:

Στο 1<sup>ο</sup> κεφάλαιο μελετήθηκε η οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης σε εθνικό, περιφερειακό, νομαρχιακό, τοπικής αυτοδιοίκησης και σε επίπεδο σχολείων, για να καταδειχτούν οι αρμόδιες υπηρεσίες και όργανα που είναι υπεύθυνα να λάβουν μέτρα για τη διαχείριση περιστατικών κρίσεων στα σχολεία. Σαφώς ο χαρακτήρας του εκπαιδευτικού συστήματος είναι συγκεντρωτικός, οι αποφάσεις λαμβάνονται από το Υπουργείο Παιδείας μετά από συνεργασία με αρμόδιες υπηρεσίες και παράγοντες, διαχέονται ιεραρχικά στα επόμενα επίπεδα της διοίκησης και καταλήγουν στα σχολεία. Σε όλα τα κατώτερα επίπεδα υπάρχουν δυνατότητες παρεμβάσεων και ελευθεριών, με αποτέλεσμα η τοπική αυτοδιοίκηση και το σχολείο με το Διευθυντή του, το Σύλλογο διδασκόντων, το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων και γενικά την τοπική κοινωνία να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο.

Στο 2<sup>ο</sup> κεφάλαιο μελετήθηκαν οι σχολικές κρίσεις: δόθηκε ο ορισμός, τα χαρακτηριστικά τους, τα είδη τους με βάση διαφορετικά κριτήρια· αναλύθηκαν ιδιαίτερα κρίσεις σχετικές με την παραβατική συμπεριφορά, την ενδοσχολική βία και τον εκφοβισμό, τις συγκρούσεις, που τα τελευταία χρόνια συναντάμε συχνά στο σχολικό περιβάλλον, την πανδημία covid 19 που όλοι κληθήκαμε να αντιμετωπίσουμε· παρουσιάστηκε η πορεία μιας κρίσης, τα πρότερα σημάδια, η εκδήλωσή της, η αντιμετώπιση και η επάνοδος· αναφέρθηκαν οι αιτίες της, που μπορεί να είναι εσωτερικές ή εξωτερικές, οι αντιδράσεις και οι τρόποι αντιμετώπισης των μαθητών σ' αυτές και οι παράγοντες από τους οποίους εξαρτώνται.

Στο 3<sup>ο</sup> κεφάλαιο παρουσιάστηκαν οι παράγοντες για ένα αποτελεσματικό σχολείο: καταρχάς η αναγκαιότητα της διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο, η ύπαρξη σχεδιασμών και συστημάτων διαχείρισης κρίσεων στο εξωτερικό και στην Ελλάδα, έγινε αναφορά αναλυτικά σε νόμους και ενέργειες, μηνύματα που έχουν πραγματοποιηθεί από το

Υπουργείο Παιδείας και άλλους αρμόδιους φορείς για την αντιμετώπιση κρίσεων στο σχολείο, πλαισιώνουν όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, τα οποία είδαμε στο 1<sup>ο</sup> κεφάλαιο, και αποδεικνύουν τα βήματα προόδου, αν και ανολοκλήρωτα που έχουν πραγματοποιηθεί στο τομέα αυτό· παρουσιάστηκαν τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένα αποτελεσματικό «μοντέλο» διαχείρισης κρίσεων, τα χαρακτηριστικά ενός σχεδίου διαχείρισης κρίσεων και των ομάδων διαχείρισης κρίσεων· δόθηκε έμφαση στη συμβολή του εκπαιδευτικού για τη διαχείριση κρίσης με «παρέμβαση στη τάξη» και την αναγκαιότητα επιμόρφωσής του· αναφερθήκαμε στη σχολική διαμεσολάβηση, ως ένας προληπτικός τρόπος διευθέτησης των συγκρούσεων, στον καθοριστικό ρόλο για την μείωση ή διαχείριση κρίσεων που διαδραματίζει ο αποτελεσματικός Διευθυντής, το θετικό κλίμα στο σχολείο, η διεύρυνση αρμοδιοτήτων των οργάνων Λαϊκής συμμετοχής σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, το θετικό πλαίσιο αλληλεπίδρασης του σχολείου, η αξιολόγηση του σχολείου και του εκπαιδευτικού, η Διοίκηση ολικής ποιότητας στην εκπαίδευση.

Τα συμπεράσματα της έρευνας που διενεργήθηκε αφορούσε εκπαιδευτικούς του Ν. Σερρών από τους οποίους οι περισσότεροι ήταν έγγαμοι, ήταν γυναίκες, είχαν την ιδιότητα του γονέα, ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα «41 και πάνω», ήταν μόνιμα διορισμένοι με πολλά χρόνια προϋπηρεσίας στα σχολεία και κατείχαν κυρίως μεταπτυχιακές σπουδές, διδακτορικές, κάποιου είδους επιμόρφωσης ή δεύτερο πτυχίο.

Η 1<sup>η</sup> ομάδα ερωτήσεων διερευνά τη συχνότητα εκδήλωσης διαφόρων περιστατικών κρίσεων, την πιθανότητα να συμβούν, την επίδραση που έχουν στο σχολικό περιβάλλον και τις αιτίες τους.

Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί έχουν αντιμετωπίσει μεταξύ «καθόλου» και «λίγο» περιστατικά που αφορούν τεχνολογικές και φυσικές καταστροφές, μεταξύ «λίγο» και «μέτρια» εκείνα που αφορούν θανάτους μελών του σχολικού περιβάλλοντος και έντονες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις, ενώ «μέτρια» περιστατικά που σχετίζονται με τη βία και την παραβατικότητα, με προβλήματα σωματικής υγείας και σχεδόν πολύ όσα με τις πανδημίες, φυσικά αναφέρονταν στην covid19. Και ο Κωστής (2018) στην έρευνά του διαπιστώνει ότι οι εκπαιδευτικοί σε υψηλά ποσοστά αντιμετωπίζουν περιστατικά κρίσης που σχετίζονται με την παραβατικότητα ενώ για τα αυξημένα ποσοστά παραβατικότητας και συγκρούσεων στα σχολεία μιλήσαμε κατά τη βιβλιογραφική επισκόπηση.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί θεωρούν πιθανή την εκδήλωση περιστατικών κρίσεων στο σχολείο και στη συντριπτική τους πλειοψηφία πιστεύουν ότι ένα περιστατικό κρίσης μπορεί να επιδράσει στο σχολικό περιβάλλον, δηλαδή στους εκπαιδευτικούς, στους μαθητές και γενικά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η τελευταία άποψη που διατυπώθηκε και ως ερευνητική υπόθεση γίνεται αποδεκτή. Ανάλογες διαπιστώσεις παρατηρήσαμε στις έρευνες της Χατζηγεωργίου (2019) και του Κωστή (2018).

Στις συσχετίσεις που πραγματοποιήσαμε συμπεραίνουμε ότι οι εκπαιδευτικοί ηλικίας «έως 30 ετών» και οι «41-50» ετών κρίνουν ότι είναι πιο πιθανό να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο, ενώ λιγότερο πιθανό οι ηλικίας «51 και πάνω» και κυρίως οι ηλικίας «31-40», που θεωρούν λιγότερο πιθανό σε σχέση με τις άλλες ηλικιακές ομάδες. Για να ερμηνεύσουμε τη διάσταση απόψεων με βάση την ηλικιακή ομάδα καλό είναι να πραγματοποιηθούν ανάλογες έρευνες και συσχετίσεις.

Επίσης, συμπεραίνουμε ότι οι εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θεωρούν μεγαλύτερη τη πιθανότητα να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας ίσως, διότι σε μεγαλύτερης ηλικίας παιδιά εκδηλώνονται περισσότερες κρίσεις που σχετίζονται με την παραβατικότητα και έντονες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις.

Από άλλη μια συσχέτιση που πραγματοποιήθηκε προκύπτει ότι οι γυναίκες εκπαιδευτικοί πιστεύουν περισσότερο σε σχέση με τους άνδρες ότι οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον, ίσως λόγω της μητρικής ευαισθησίας τους και της τάσης τους να αναλύουν περισσότερο τα γεγονότα.

Ως προς τις αιτίες της κρίσης οι εκπαιδευτικοί κρίνουν ότι μεταξύ «λίγο» και «μέτρια» ευθύνονται οι ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή, σχεδόν μέτρια η πλημμυρική άσκηση των καθηκόντων των εκπαιδευτικών και η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών, μεταξύ «μέτρια «και «πολύ» η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας και σχεδόν πολύ η πλημμυρική άσκηση του ρόλου των γονέων και η ανάρμοστη συμπεριφορά των μαθητών. Το τελευταίο αυτό αίτιο σχετίζεται με την παραβατικότητα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί σε μεγάλο βαθμό ως ένα από τα είδη των κρίσεων. Ως προς τη συνεργασία των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας οφείλουμε να υπενθυμίσουμε εδώ την έμφαση που δίνεται στη βιβλιογραφία που εξετάσαμε από όλους τους φορείς για τη συνεργασία σχολείου και οικογένειας.

Από συσχέτιση που πραγματοποιήσαμε συμπεραίνουμε ότι οι εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης θεωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας ότι η έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας αποτελεί αίτιο για την εκδήλωση κρίσεων στο σχολείο. Πράγματι, από την εμπειρία μας και σκεπτόμενοι λογικά κατανοούμε ότι στις μεγαλύτερες ηλικίες με την είσοδο των παιδιών στην εφηβεία και τις ψυχοσωματικές αλλαγές τους υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη για επικοινωνία και αγαστή συνεργασία μεταξύ σχολείου, οικογένειας, μαθητών, ώστε να προλάβουν ή να διαχειριστούν κρίσεις.

Η 2<sup>η</sup> ομάδα ερωτήσεων διερευνά την ετοιμότητα και οργάνωση του σχολείου με τη λήψη απαραίτητων μέτρων, την ύπαρξη σχεδίων δράσης και την ετοιμότητα των εκπαιδευτικών με τη θεωρητική και πρακτική επιμόρφωσή τους.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί πιστεύουν μεταξύ «μέτρια» και «πολύ» ότι το σχολείο τους είναι ένα ασφαλές περιβάλλον. Η έρευνά μας έδειξε την αποδοχή της άποψης αυτής σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με άλλες έρευνες, όπως του Μπαλιούση (2019) ή της Λαμπράκη (2018) στην έρευνα της οποίας τα αποτελέσματα αποκλίνουν περισσότερο.

Η άποψη των εκπαιδευτικών για το επίπεδο εξοπλισμού του σχολείου με υλικά και μέσα για τη διαχείριση κρίσεων κυμαίνεται μεταξύ «πολύ» και «μέτρια» με τάση προς το «μέτρια». Και σ' αυτή την ερώτηση η άποψη από τους εκπαιδευτικούς της έρευνάς μας γίνεται περισσότερο αποδεκτή σε σχέση με την έρευνα της Χατζηγεωργίου (2019).

Ανάλογη και η άποψή τους για το επίπεδο ετοιμότητας του σχολείου με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους του. Σε συσχέτιση που πραγματοποιήθηκε οι εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας θεωρούν ότι τα σχολεία τους δεν έχουν στον ίδιο βαθμό την ετοιμότητα στη λήψη των απαραίτητων μέτρων σε ευαίσθητους χώρους με τα σχολεία της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με την άποψη των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας.

Αντίθετα οι περισσότεροι είναι σχεδόν μέτρια ικανοποιημένοι με το επίπεδο λήψης των απαραίτητων μέτρων για την προστασία του αρχείου και του εξοπλισμού του. Παρόμοια και τα αποτελέσματα της έρευνας της Χατζηγεωργίου σ' αυτή την ερώτηση. Προτείνεται η διερεύνηση των παραπάνω ερωτημάτων σε μελλοντικές έρευνες, για να πραγματοποιηθούν οι συγκρίσεις.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δεν γνωρίζουν αν πραγματοποιείται έλεγχος στο σχολείο από αρμόδια υπηρεσία για τη στατικότητα του κτηρίου και ένα σημαντικό ποσοστό θεωρούν ότι ο έλεγχος πραγματοποιείται μετά από αναφορά του Διευθυντή.



Σημασία έχει να αναφέρουμε ότι οι εκπαιδευτικοί δεν δηλώνουν την ετήσια πραγματοποίηση ελέγχου στα πλαίσια της πρόληψης, όπως έπρεπε να συνέβαινε.

Οι εκπαιδευτικοί κρίνουν ότι μπορούν να συμβάλλουν «Μέτρια» έως «πολύ» στη διαχείριση μιας κρίσης και στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών του σχολείου τους. Σε συσχέτιση που πραγματοποιήθηκε τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι άνδρες είναι σε θέση να συμβάλουν περισσότερο στη διαχείριση μιας κρίσης σε σχέση με τις γυναίκες εκπαιδευτικούς. Η ερευνητική υπόθεση που διατυπώσαμε ότι η συμβολή των ανδρών είναι ίδια με τη συμβολή των γυναικών στη διαχείριση μιας κρίσης δεν γίνεται αποδεκτή. Η επόμενη ερευνητική υπόθεση που διατυπώσαμε ότι η ψυχολογική υποστήριξη των ανδρών εκπαιδευτικών σε περιστατικά κρίσης είναι ίδια με τη συμβολή των γυναικών εκπαιδευτικών γίνεται αποδεκτή. Σε άλλη συσχέτιση συμπεραίνουμε ότι οι εκπαιδευτικοί που έχουν τη θεωρητική επιμόρφωση στη παροχή πρώτων βοηθειών μπορούν να συμβάλουν περισσότερο στη διαχείριση μιας κρίσης και μάλιστα αναλογικά με το επίπεδο επιμόρφωσής τους. Από το αποτέλεσμα αυτό διαφαίνεται η τεράστια σημασία της επιμόρφωσης.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι υπάρχει σχέδιο δράσης για διαχείριση σεισμών και πραγματοποιούνται ασκήσεις ετοιμότητας σε τακτά χρονικά διαστήματα. Τα αποτελέσματα για σχέδιο δράσης για διαχείριση πλημμυρών/ πυρκαγιών έδειξαν ότι δίστανται οι απόψεις των εκπαιδευτικών ή σύμφωνα με άλλη ερμηνεία ότι οι περισσότεροι δηλώνουν πως δεν υπάρχει, επίσης δεν πραγματοποιούνται ασκήσεις ετοιμότητας, παρόλο που ο νόμος ορίζει και έχει διαβιβαστεί στο σχολείο Μνημόνιο ενεργειών για διαχείριση πυρκαγιών και ακραίων καιρικών φαινομένων. Σύμφωνα με την πλειονότητα των εκπαιδευτικών υπάρχει σχέδιο για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας. Η σχετική ερευνητική υπόθεση που διατυπώσαμε είναι αποδεκτή. Στο ερώτημα αυτό η έρευνα του Μπαλιούση (2019) έδειξε αντίστροφα τα αποτελέσματα.

Ως προς τις ομάδες δράσης η έρευνα καταδεικνύει ότι υπάρχουν για τη διαχείριση σεισμών, δεν υπάρχουν όμως για τη διαχείριση πλημμυρών/ πυρκαγιών. Θετική εντύπωση προκαλεί το αποτέλεσμα και μάλιστα με σημαντική πλειοψηφία ότι υπάρχουν ομάδες δράσης για παροχή πρώτων βοηθειών και το αποτέλεσμα με ικανοποιητική πλειοψηφία ότι υπάρχουν για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας. Η εμπειρία μας έχει δείξει ότι όντως υπάρχουν τα σχέδια δράσης και οι αντίστοιχες ομάδες των εκπαιδευτικών για τη διαχείριση περιστατικών που αναφέρθηκαν αλλά με επιφύλαξη θα δεχόμασταν τη γνώση των ενεργειών, του ρόλου από τους εκπαιδευτικούς και την απαραίτητη εφαρμογή αυτών σε περίπτωση αντίστοιχης κρίσης. Προτείνουμε οι μελλοντικές έρευνες να ασχοληθούν με αυτά τα ερωτήματα για να καταδειχθεί αν υπάρχει πρόοδος ή όχι στους σημαντικούς αυτούς παράγοντες για τη διαχείριση κρίσεων.

Σημαντικό μέρος της έρευνάς μας αφορά το επίπεδο επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα κρίσης. Η θεωρητική και πρακτική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση έκτακτων αναγκών είναι μεταξύ «λίγο» και «μέτρια» με τάση προς το «λίγο» με χαμηλότερα ποσοστά στην πρακτική εξάσκηση. Οι εκπαιδευτικοί κρίνουν «λίγη» την θεωρητική επιμόρφωσή τους στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών και σε χαμηλότερο επίπεδο την πρακτική τους εξάσκηση. Όντως αποδεικνύεται ελλιπής η επιμόρφωσή τους (οι περισσότεροι απαντούν αρνητικά) στους παραπάνω τομείς και γίνεται αποδεκτή η υπόθεση που διατυπώσαμε. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα συσχέτισης η θεωρητική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών είναι ανάλογη με τα χρόνια εκπαιδευτικής υπηρεσίας τους.

Θεωρούν ότι είναι «Λίγη» με τάση προς το «Μέτρια» η θεωρητική και πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών στην παροχή πρώτων βοηθειών, στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών, στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας με χαμηλότερα ποσοστά στην πρακτική εξάσκηση. Η συσχέτιση έδειξε ότι οι γυναίκες εκπαιδευτικοί βρίσκονται σε καλύτερο επίπεδο θεωρητικής επιμόρφωσης στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας σε σχέση με τους άνδρες.

Τα αποτελέσματα στον τομέα της επιμόρφωσης είναι συμβατά και με τις πληροφορίες από την βιβλιογραφική επισκόπηση, φανερώνουν την ανάγκη για επιμόρφωση, που υποστηρίχθηκε, και ενισχύουν το προηγούμενο συμπέρασμά μας ότι δεν μπορούν να εφαρμοστούν τα σχέδια δράσης από τις ομάδες των εκπαιδευτικών. Οι μελλοντικές έρευνες θα ήταν ενδιαφέρον να εστιάσουν στο επίπεδο επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, για να συναχθούν συμπεράσματα για τη βελτίωσή τους ή όχι.

Στο τελευταίο ερώτημα αυτής της ομάδας ερωτήσεων η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών φαίνεται ότι γνωρίζουν τις συγκεκριμένες ενέργειες που απαιτούνται μετά από μια κρίση με σκοπό την επάνοδο στην προηγούμενη κατάσταση. Ενθαρρυντικό, και δηλώνει ότι υπάρχει σε ένα σημαντικό ποσοστό στοιχειώδης γνώση και επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων.

Η 3<sup>η</sup> ομάδα ερωτήσεων διερευνά τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν από το σχολείο για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν «Μέτρια» έως «Πολύ Σημαντική» με τάση προς το «Πολύ» τη συνεργασία του σχολείου με το Υπουργείο Παιδείας και μη εθελοντικές οργανώσεις και μη κρατικούς φορείς, ενώ θεωρούν «Πολύ» έως «Πάρα Πολύ σημαντική» τη συνεργασία με Υγειονομικές, Αστυνομικές/ Πυροσβεστικές, Δημοτικές/Περιφερειακές Αρχές. Οι εκπαιδευτικοί, παρόλο που το πλαίσιο και σε περιστατικά κρίσης τίθεται από το Υπουργείο Παιδείας θεωρούν σημαντικότερη τη συνεργασία με τις Υγειονομικές, Αστυνομικές/ Πυροσβεστικές, Δημοτικές/Περιφερειακές Αρχές για την αποτελεσματικότερη διαχείριση κρίσης. Πράγματι, όπως αναφέρουν τα μνημόνια και τα «μοντέλα» αποτελεσματικής διαχείρισης σχολικών κρίσεων, απαραίτητη είναι η συνεργασία του σχολείου με τους παραπάνω φορείς, και η σημασία του κοινωνικού πλαισίου.

Σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν σημαντική την παρουσία ψυχολόγου ή κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο και μάλιστα η συντριπτική πλειοψηφία αυτών θεωρούν ότι θα είναι περισσότερο αποτελεσματικός με την παρουσία του σε επίπεδο σχολικής μονάδας. Επομένως γίνεται απόλυτα αποδεκτή η ερευνητική υπόθεσή μας. Ταυτόχρονα φανερώνεται η αυξανόμενη κλιμάκωση των δυσκολιών στην εκπαιδευτική διαδικασία και η μεγάλη ανάγκη των εκπαιδευτικών για υποστήριξη στο έργο τους που δεν είναι μόνο μαθησιακό αλλά και παιδαγωγικό.

Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρούν σημαντική τη συνεργασία του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων. Ανάλογα αποτελέσματα προκύπτουν και από άλλες έρευνες, όπως του Κωστή (2018). Πράγματι ιδιαίτερη έμφαση για ένα αποτελεσματικό σχολείο και για τη πρόληψη και διαχείριση περιστατικών κρίσεων δίνεται στη συνεργασία του σχολείου με τους γονείς από ειδικούς, από τα σχέδια δράσης. Για το λόγο αυτό, στην εσωτερική αξιολόγηση σχολικής μονάδας περιλαμβάνεται η επαφή του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων ως άξονας δράσεων. Μάλιστα η αντίληψη για τη συνεργασία του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων εξαρτάται από την επιμόρφωσή τους στη ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών. Όσο περισσότερη η επιμόρφωσή τους τόσο πιο πολύ θεωρούν σημαντική τη συνεργασία του σχολείου με τους γονείς.

Ένα ερώτημα που τέθηκε και δεν το συναντάμε σε παρόμοιες έρευνες αφορά τη θεωρητική και πρακτική εξάσκηση των μαθητών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρούν σημαντική την επιμόρφωση των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον. Μάλιστα οι εκπαιδευτικοί που είναι γονείς θεωρούν σημαντικότερη την επιμόρφωση των μαθητών σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς που δεν έχουν την ιδιότητα του γονέα. Η ερευνητική υπόθεση που διατυπώθηκε ότι η μέση άποψη των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας για τη σημαντικότητα της θεωρητικής επιμόρφωσης και πρακτικής εξάσκησης των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων είναι ίδια με τη μέση άποψη των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας είναι αποδεκτή.

Στο τελευταίο ερώτημα αυτής της ομάδας ερωτήσεων από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι η μέση άποψη των εκπαιδευτικών θεωρούν «Μέτρια σημαντική» την επικοινωνία με τα Μ.Μ.Ε. για να κρατούν ενήμερη την τοπική κοινωνία και μ' αυτό τον τρόπο να συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη διαχείριση της κρίσης, παρόλο που όλα τα σχέδια δράσεις και οι ομάδες διαχείρισης προβλέπουν την επικοινωνία με τα Μ.Μ.Ε. και αρμόδιο άτομο για την επαφή με αυτά κρίνοντάς την σημαντική. Προφανώς οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν κατανοήσει τον ρόλο των Μ.Μ.Ε στην αποτελεσματική εφαρμογή των σχεδίων, λόγω και της δικαιολογημένης ως ένα σημείο γενικότερης αρνητικής προδιάθεσης για τη λειτουργία των μέσων αυτών.

Καταλήγοντας, η παρούσα εργασία με τη βιβλιογραφική και ερευνητική μελέτη φώτισε ορισμένες πτυχές του θέματος της Διαχείρισης κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον το οποίο είναι πολυδιάστατο και εμπλέκει πολλούς φορείς. Έγινε ξεκάθαρο ότι είναι δεδομένη η αναγκαιότητα πρόληψης και σχεδιασμού, γίνονται ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση αλλά δεν υπάρχει σε ικανοποιητικό επίπεδο διαχείριση κρίσεων στα σχολικά περιβάλλοντα. Συνεπώς μελλοντικές έρευνες μπορεί να ασχοληθούν, όπως αναφέραμε, με τα ίδια ερωτήματα, που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης ή για να διαπιστωθεί αν έχει βελτιωθεί η ετοιμότητα στο σχολικό περιβάλλον σχετικά με τη διαχείριση κρίσεων στο ίδιο νομό ή σε άλλες περιοχές. Επίσης μπορεί να διερευνηθούν συγκεκριμένα είδη κρίσης.

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

### Ελληνόγλωσσα

Ανδρέου, Α., Λαμπριανού, Γ., Ελευθερίου, Ε., Κωνσταντίνου Ε., Αδάμου Χ., Χατζησάββα Χ. και Χαρίτου Χ. (2016-17) *Επίλυση Συγκρούσεων στο Δημοτικό Σχολείο: εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού με ενδεικτικές δραστηριότητες καλλιέργειας των δεξιοτήτων των παιδιών για αποτροπή ή/και διαχείριση συγκρούσεων*. Λευκωσία: Υ.Π.Π. Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης, Παρατηρητήριο για τη Βία στο σχολείο, Διαθέσιμο στο [https://blogs.sch.gr/iosarroudi/files/2020/12/epilysi\\_sigkrouseon\\_kai\\_scholikiadiameso\\_lavisi.pdf](https://blogs.sch.gr/iosarroudi/files/2020/12/epilysi_sigkrouseon_kai_scholikiadiameso_lavisi.pdf) [Πρόσβαση: 24 Μαΐου 2023].

Βράνα, Β. (2022) *Έρευνα στη Δημόσια Διοίκηση*, ΔΙ.ΠΑ.Ε. Σερρών.

Βικιπαίδεια (2023) *Πανδημία, covid 19*, [online], Διαθέσιμο στο [https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%AF%CE%B1\\_COVID-19](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%AF%CE%B1_COVID-19) [Πρόσβαση 10 Αυγούστου 2023].

Γαλανάκη, Μ. (2022) *Οι γνώσεις των εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση κρίσεων υγείας σε σχολικό περιβάλλον που φοιτούν μαθητές/τριες με προβλήματα όρασης και πολλαπλές αναπηρίες*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, [online], Αθήνα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Σχολή Δημόσιας Υγείας, Τμήμα Πολιτικών Δημόσιας Υγείας, Διαθέσιμο στο <https://polynoe.lib.uniwa.gr/xmlui/bitstream/handle/11400/3623/%C2%AB%CE%9F%CE%B9%20%CE%B3%CE%BD%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%84%CF%8E%CF%80%CE%B9%CF%83%CE%B7%20%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD%20%CF%85%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%82.pdf?sequence=1> [Πρόσβαση: 10 Μαΐου 2023].

Γερασιμάτος, Α. (2018) *Διαχείριση Διαχειριστών Κρίσεων σε κρίση*, (e-book), Διαθέσιμο στο : <https://www.openbook.gr/diaxeirisi-diaxeiristwn-krisewn-se-krisi/> [Πρόσβαση:24 Μαΐου 2023].

Γεωργαλής, Ε. (2020) ‘Έρευνα για την Ενδοσχολική Βία στη ΔΔΕ Δυτ. Θεσ/νίκης και μοντελοποίηση της εξέλιξής της στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα’, 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα: *Επιθετικότητα και Βία στο Σχολείο Πρόληψη και Αντιμετώπιση*, Θεσσαλονίκη, 5 - 7 Απριλίου 2019, Φορέας Διεξαγωγής: Περιφερειακή Διεύθυνση Π.Ε. και Δ.Ε. Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη: Διεύθυνση Π.Ε. και Δ.Ε. Κεντρικής Μακεδονίας, Διαθέσιμο στο <https://www.synedrio2bullying.kmaked.eu/praktika2.pdf>, [Πρόσβαση:24 Μαΐου 2023].

Γουδήρας, Δ., Νούλας, Α., Πολυχρονοπούλου, Σ., Παπαδόπουλος Κ., Παπαδοπούλου Σ., Αγαλιώτης, Ι., Καρτασίδου Α., Παλαιολόγου Ν., Παπαβασιλείου Ε., και Παπαγεωργίου Κ., (2008) *Αποκλίνουσες συμπεριφορές – Διαχείριση κρίσεων στο σχολείο*, Θεσσαλονίκη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών: Ο.Ε.Π.Ε.Κ. Διαθέσιμο στο [https://blogs.sch.gr/kkiourtsis/files/2011/11/oepek\\_meleth\\_13.pdf](https://blogs.sch.gr/kkiourtsis/files/2011/11/oepek_meleth_13.pdf) [Πρόσβαση: 24 Μαΐου 2023].

Γεωργακόπουλος, Θ., (2021) 'Covid-19: Η Ελλάδα Μετά Την Πανδημία', *Διανέοσις, οργανισμός έρευνας και ανάλυσης*, Διαθέσιμο στο <https://www.dianeosis.org/research/covid-19/> [Πρόσβαση: 10 Αυγούστου 2023].

D.U.C.K.S., Ινστιτούτο Επικοινωνίας και Διαχείρισης συγκρούσεων, *Σχολική διαμεσολάβηση*, [online], Διαθέσιμο από <https://www.ducks.gr/>. [Πρόσβαση 25 Αυγούστου 2023].

Δ.Δ.Ε. Σερρών (2023) *Δ.Δ.Ε. Σερρών : ανακοινώσεις, Απρίλιος 2023*, [online], Διαθέσιμο στο <http://srv-dide.ser.sch.gr/didnew/?p=25642> [Πρόσβαση 24 Μαΐου 2023].

Διαμαντή, Π. (2019) *Διερεύνηση απόψεων εκπαιδευτικών Πρ/θμιας Εκπ/σης για θέματα διαχείρισης κρίσεων σε επίπεδο σχολικής μονάδας.* \_Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, [online], Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών, Διαθέσιμο στο <https://apothesis.eap.gr/archive/item/147823> [Πρόσβαση: 10 Μαΐου 2023].

Δούρβας, Α. (2021) *Διαχείριση κρίσεων: Μια μελέτη περίπτωσης ενός δημοτικού σχολείου σε δήμο της Θεσσαλονίκης*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, [online], Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Διαθέσιμο στο <https://apothesis.eap.gr/archive/item/147011>, [Πρόσβαση: 10 Μαΐου 2023].

ΕΟΔΥΥ (2023) *Πανδημία Covid-19. Η μετάβαση στη νέα φάση διαχείρισής της.*, [online], Διαθέσιμο στο: <https://eody.gov.gr/pandimia-covid-19-h-metavasi-sti-neafasi-diacheirisis-tis/> [Πρόσβαση 10 Αυγούστου 2023].

Θάνος, Θ. (2019) 'Σχολική διαμεσολάβηση: μια εναλλακτική πρακτική επίλυσης των διαφορών και της βίας στο σχολείο', *Εκπαιδευτική Επικαιρότητα*, Β'(6), σ. 28-36., Διαθέσιμο στο [https://ekpaideytikhepikairothta.gr/wp-content/uploads/2019/10/Thanos\\_.pdf](https://ekpaideytikhepikairothta.gr/wp-content/uploads/2019/10/Thanos_.pdf) [Πρόσβαση 23 Αυγούστου 2023].

Ι.Ε.Π. (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής), *Ταυτότητα Αξιολόγησης Σχολικών Μονάδων*, [online], Διαθέσιμο στο <http://iep.edu.gr/el/taftotita> [Πρόσβαση 23 Αυγούστου 2023].

Καραβασίλης, Γ. *Έρευνα στη Δημόσια Διοίκηση*, ΔΙ.ΠΑ.Ε. Σερρών.

Καραθάνος, Δ. (2006) *Διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, [online], Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Σχολή Επιστημών του Ανθρώπου, Διαθέσιμο στο <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/14435/P0014435.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Πρόσβαση: 10 Μαΐου 2023].

Καρολίδου, Σ. (2017) 'Όταν η κατάσταση κρίσης «χτυπήσει» την πόρτα του σχολείου', *Έρευνα και Καινοτομία στην παιδοψυχολογία και την παιδοψυχιατρική- Διεπιστημονικές προσεγγίσεις και προοπτικές*, Θεσσαλονίκη, 18-19 Φεβρουαρίου 2017, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Διαθέσιμο στο [https://www.academia.edu/34445378/%CE%A3%CF%8D%CE%B3%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B5%CF%82\\_%CE%88%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%82\\_%CE%A0%CE%B1%CE%B](https://www.academia.edu/34445378/%CE%A3%CF%8D%CE%B3%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B5%CF%82_%CE%88%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%82_%CE%A0%CE%B1%CE%B)

[9%CE%B4%CE%BF%CF%88%CF%85%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CF%82\\_1](#) [Πρόσβαση 24 Μαΐου 2023].

Κατσαρός, Ι. (2008) *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης*, Αθήνα: Υ.ΠΑΙ.Θ., Π.Ι., Διαθέσιμο στο [http://www.pi-schools.gr/programs/epim\\_stelexoi/epim\\_yliko/book3.pdf](http://www.pi-schools.gr/programs/epim_stelexoi/epim_yliko/book3.pdf) [Πρόσβαση: 24 Μαΐου 2023].

Κ.Ε.Ε.ΣΧΟ.ΨΥ. (Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας) (2016) [online], Διαθέσιμο στο <http://www.centerschoolpsych.psych.uoa.gr/index.php> [Πρόσβαση 10 Αυγούστου 2023].

Κοτζαϊβάζογλου, Ι. (2022) *Επικοινωνία και Διαχείριση κρίσεων*, ΔΙ.ΠΑ.Ε. Σερρών.

Κουσκουβέλης, Η. (1997) *Λήψη αποφάσεων, Κρίση, Διαπραγμάτευση*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Κωνσταντίνου, Χ. (2020) 'Η Αποστολή του Σχολείου σε σχέση με τον Εκπαιδευτικό και τους Διακριτούς Ρόλους των Βαθμίδων Εκπαίδευσης' *Συνέδριο της ΔΟΕ*, Ιωάννινα, 9 – 10 Δεκεμβρίου 2017, Διαθέσιμο στο <https://daskalopedia.wordpress.com/2020/12/20/i-apostoli-tou-dimotikou-sxoleiou-ksexoristos-apo-tou-gymnasiou-kai-lykeiou-kyriarxos-o-rolos-tou-daskalou/> [Πρόσβαση 24 Μαΐου 2023].

Κωστής Γ. (2018) *Διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία [online], Θεσσαλονίκη: Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, Διαθέσιμο στο <https://eureka.teithe.gr/jspsui/bitstream/123456789/11850/1/Kostis.pdf> [Πρόσβαση: 10 Μαΐου 2023].

Λαμπράκη, Σ. (2018) *Αντιλήψεις εκπαιδευτικών αναφορικά με τη διαχείριση κρίσεων στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: Η περίπτωση της περιφέρειας Ηπείρου.*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία [online], Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού σχεδιασμού και ανάπτυξης Εκπαιδευτικών μονάδων, Διαθέσιμο στο <https://hellenicus.lib.aegean.gr/handle/11610/18710> [Πρόσβαση: 10 Μαΐου 2023].

Μεγαρίτης Χ. (2015) *Τρόποι διαχείρισης εξελικτικών και περιστασιακών κρίσεων των μαθητών από τους εκπαιδευτικούς*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία [online], Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Διαθέσιμο στο <https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/358/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%9C%CE%95%CE%93%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%A7%CE%A1%CE%97%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A3.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Πρόσβαση: 10 Μαΐου 2023].

Μπαλιούσης, Ε. (2019) *Οι εμπειρίες των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τη διαχείριση κρίσεων στα σχολεία: η περίπτωση της Ανατολικής Αττικής*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία [online], Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού σχεδιασμού και ανάπτυξης Εκπαιδευτικών μονάδων, Διαθέσιμο

στο <https://hellenicus.lib.aegean.gr/handle/11610/20552> [Πρόσβαση: 10 Μαΐου 2023].

Μπαμπινιώτης, Γ. (1998) Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε..

Μπρίνια, Β. (2007) *Management Εκπαιδευτικών Μονάδων & Εκπαίδευσης*, Πειραιάς: Σταμούλης.

Νάσσης, Π. (2016) 'Εφαρμογή εργαλείων μάνατζμεντ σε σχολικές μονάδες: Διαχείριση κινδύνων', *Υσπληξ, Επιστημονικό Περιοδικό Φυσικής Αγωγής*, (3), ειδικό τευχ. Πρακτικά Προγράμματος «Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης: Τάσεις και Προοπτικές», σελ.93-98 Αθήνα: Π.Ε.Ν.Ε.Λ.Φ.Α., Διαθέσιμο στο <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hsjpe/article/download/27438/21855> [Πρόσβαση 24 Μαΐου 2023].

Ντεντές, Β. (2020) *Ο ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στη μείωση των ατυχημάτων στον χώρο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία [online], Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο: Σχολή Θετικών Επιστημών & Τεχνολογίας, Μ.Δ.Ε. στη διαχείριση τεχνικών έργων Διαθέσιμο στο <https://apothesis.eap.gr/archive/item/85000> [Πρόσβαση: 10 Μαΐου 2023].

Ο Σερραίος.gr (2022) 'Σέρρες: 20 χρόνια Κέντρο Πρόληψης ΟΑΣΙΣ', *Ο Σερραίος.gr*, [online], Διαθέσιμο στο <https://oserraios.gr/2022/06/serres-20-chronia-kentro-prolipsis-oasis/> [Πρόσβαση 24 Μαΐου 2023].

Ο.Α.Σ.Π. (Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας) (2022-23) *Μνημόνιο Ενεργειών για τη Διαχείριση του Σεισμικού Κινδύνου σε Σχολική Μονάδα*, Κούρου Α. (επιμ.), Αθήνα: Διεύθυνση Κοινωνικής Αντισεισμικής Άμυνας: Τμήμα Εκπαίδευσης – Ενημέρωσης.

Ο.Α.Σ.Π. (Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας) (2022-23) *Εσωτερικός Κανονισμός Σχολικής Μονάδας (ΔΑΙ) και Μνημόνιο Ενεργειών για τη διαχείριση πυρκαγιών, ακραίων καιρικών φαινομένων, τεχνολογικών καταστροφών και ΧΒΡΠ περιστατικών*, Αθήνα: Ο.Α.Σ.Π..

Παναγάκος, Ι. (2011) *Διαχείριση κρίσεων στη σχολική μονάδα*, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής. Διαθέσιμο στο [https://eclass.uniwa.gr/modules/document/file.php/MSCEDT123/%CE%94%CE%99%CE%91%CE%9B%CE%95%CE%9E%CE%97%2011%CE%B7\\_%20%CE%A0%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%93%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A3\\_%CE%94%CE%99%CE%91%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%97%20%CE%9A%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%95%CE%A9%CE%9D%20%CE%A3%CE%A4%CE%97%20%CE%A3%CE%A7%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%9C%CE%9F%CE%9D%CE%91%CE%94%CE%91.pdf](https://eclass.uniwa.gr/modules/document/file.php/MSCEDT123/%CE%94%CE%99%CE%91%CE%9B%CE%95%CE%9E%CE%97%2011%CE%B7_%20%CE%A0%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%93%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A3_%CE%94%CE%99%CE%91%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%97%20%CE%9A%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%95%CE%A9%CE%9D%20%CE%A3%CE%A4%CE%97%20%CE%A3%CE%A7%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%9C%CE%9F%CE%9D%CE%91%CE%94%CE%91.pdf) [Πρόσβαση: 24 Μαΐου 2023].

Πασχαλούδης, Δ. (2022) *Επικοινωνία και Διαχείριση κρίσεων*, ΔΙ.ΠΑ.Ε. Σερρών.

Σαϊτης, Χ. (2008) *Οργάνωση και Διοίκηση Δομών Εκπαίδευσης: εκπαιδευτικό υλικό της ενότητας*, Αθήνα: Διαθέσιμο στο: <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/4781/1377.pdf> [Πρόσβαση: 24 Μαΐου 2023].

Τακοπούλου, Α. (2020) *Η διαχείριση κρίσεων στη σχολική μονάδα. Το παράδειγμα του σχολικού εκφοβισμού*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία [online], Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο: Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών. Επιστήμες της Αγωγής, Διαθέσιμο στο <https://apothesis.eap.gr/archive/item/155136> [Πρόσβαση: 10 Μαΐου 2023].

Τούντα, Σ. (2019) 'Συγκρούσεις στο σχολείο: αφορμή για δημιουργικότητα και εξέλιξη', *Elniplex Press*, Διαθέσιμο στο <https://www.elnplex.com/%CF%83%CF%85%CE%B3%CE%BA%CF%81%CE%BF%CF%8D%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CE%B1%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%BC%CE%AE-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%B4%CE%> [Πρόσβαση: 24 Μαΐου 2023].

Υπουργείο Παιδείας Θρησκευμάτων και Αθλητισμού (2023) *Υπουργείο Παιδείας Θρησκευμάτων και Αθλητισμού*, [online], Διαθέσιμο στο <https://www.minedu.gov.gr/> [Πρόσβαση 10 Μαΐου 2023].

Υπουργείο Υγείας (2023) *Μέτρα πρόληψης έναντι κορονοϊού SARS-CoV-2*, [online], Διαθέσιμο στο <https://www.moh.gov.gr/articles/health/dieythynsh-dhmosias-ygieinhs/metra-prolhpshts-enanti-koronoioy-sars-cov-2> [Πρόσβαση 10 Αυγούστου 2023].

Χατζηγεωργίου, Δ. (2019) Η προετοιμασία για την αντιμετώπιση κρίσεων και η διαχείρισή τους στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία, [online], Θεσσαλονίκη: Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων Εκπαιδευτικών Μονάδων, Διαθέσιμο στο <https://www.eureka.teithe.gr/jspui/handle/123456789/15580>, [Πρόσβαση: 10 Μαΐου 2023].

Χατζηχρήστου, Χ. (2012) *Διαχείριση κρίσεων στη σχολική κοινότητα*, Αθήνα: Τυπωθήτω.

Χαψά, Ξ. (2022) *Έρευνα στη Δημόσια Διοίκηση*, ΔΙ.ΠΑ.Ε. Σερρών.

### **Ξενόγλωσση**

Brock, S, Sandonal, J., και Lewis, Sh. (2005) *Διαχείριση κρίσεων στο σχολείο*, Αθήνα: Τυπωθήτω, Δαρδανός.

Council of the European Union (2020) *Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την αντιμετώπιση της κρίσης της νόσου COVID-19 στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (2020/C 212 I/03)*, Publications Office of the European Union, [online], Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020XG0626%2801%29>, [Accessed 10 Αυγούστου 2023].

European council, council of the European Union (2023) *Η απάντηση της ΕΕ στην πανδημία COVID- 19*, [online], Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/coronavirus/> [Accessed 10 Αυγούστου 2023].



Konoor- Misra, S. (2020) *Διαχείριση κρίσεων: Ανθεκτικότητα & Αλλαγή*, Α. Αποστολάκης, Ι. Σιτζίμης, (επιμ.), Broken Hill Publishers Ltd..

World Health Organization (2023) *Covid 19*, [online] Available at: [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/coronavirus-disease-\(covid-19\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/coronavirus-disease-(covid-19)) [Accessed 10 Αυγούστου 2023].

### **Νομολογία**

N. 5029/2023, *Ζούμε Αρμονικά Μαζί - Σπάμε τη Σιωπή»: Ρυθμίσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας και του εκφοβισμού στα σχολεία και άλλες διατάξεις.*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 55/Α'/ 10-03-2023).

N.4823/2021, *Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις.*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 136/Α'/3-8-2021).

N.4662/2020, *Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις.* Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 27/Α'/07-02-2020).

N. 4199/2013, *Δημόσιες υπεραστικές οδικές μεταφορές επιβατών – Ρυθμιστική Αρχή Επιβατικών Μεταφορών και άλλες διατάξεις*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 216/Α'/11-10-2013).

N.3966/2011, *Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 118/Α'/24-5-2011).

N. 3699/2008, *Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 199/Α'/2-10-2008).

N.3149/2003, κεφ. Δ', άρθρο 13, *Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, Δημόσιες Βιβλιοθήκες και άλλες διατάξεις, Θέματα αρμοδιότητας ΥΠ.Ε.Π.Θ.*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 141/Α'/10-6-2003).

N.3013/2002, *Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ-102/Α'/1-5-2002).

N.2817/2000, άρθρο 14, παρ.10., *Οργάνωση των Πανελλήνιων Μαθητικών Καλλιτεχνικών Αγώνων*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ. 78/Α'/ 14-3-2000).

N.2621/1998, *Ρύθμιση θεμάτων οργάνωσης και λειτουργίας των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και άλλες διατάξεις*. Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 136/Α'/ 23-6-1998).

Ν.2009/1992, άρθρο 31, *Εθνικό Σύστημα Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και άλλες διατάξεις: Θέματα σχολικής στέγης.*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 18/Α'/14-2-1992).

Ν.1892/1990, άρθρο 111, 113, *Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη και άλλες διατάξεις.: Ίδρυση και λειτουργία Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Θέματα υλικοτεχνικής υποδομής της εκπαίδευσης*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 101/Α'/31-7-1990).

Ν.1894/1990, άρθρο 5, παρ. 1-7, *Για την Ακαδημία Αθηνών και άλλες εκπαιδευτικές διατάξεις.: Σχολική περιουσία και λειτουργία σχολείων.*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 110/Α'/27-8-1990).

Ν.1566/1985, *Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 167/Α'/30-9-1985).

Ν.1304/1982, *Για την επιστημονική - παιδαγωγική καθοδήγηση και τη διοίκηση στη Γενική και τη Μέση Τεχνική - Επαγγελματική Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις.* Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 144/Α'/ 7-12-1982).

Π.Δ. 18/2018, *Οργανισμός Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 31/Α'/23-2-2018).

Π.Δ 1/2003, *Σύνθεση, Συγκρότηση και Λειτουργία των υπηρεσιακών συμβουλίων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, Αρμοδιότητες αυτών, Όροι, Προϋποθέσεις και Διαδικασία Εκλογής των αιρετων, τακτικών και αναπληρωματικών μελών των συμβουλίων αυτών*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 1 /Α'/ 1/03-01-2003).

Υ.Α.9950/ΓΔ5/2023, *Ρύθμιση ειδικότερων και λεπτομερειακών θεμάτων σχετικά με την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και των μελών Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού και Ειδικού Βοηθητικού Προσωπικού της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και τη διαδικασία διενέργειάς της*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 388/Β'/27-1-2023).

Υ.Α.111525/ΓΔ4/2021, *Παροχή σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για το σχολικό έτος 2021-2022*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 4188/Β'/10-9-2021).

Υ.Α. 13423/ΓΔ4/2021, *Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 491/Β'/9-2-2021).

Υ.Α.129431/ΓΔ4/2020, *Σύμβουλος Σχολικής Ζωής.*, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 4183/Β/28-9-2020).

Υ.Α.142524/ΓΔ4/2020, *Ειδικότερα καθήκοντα και αρμοδιότητες των κλάδων ΠΕ23 Ψυχολόγων και ΠΕ30 Κοινωνικών Λειτουργών για το σχολικό έτος 2020-2021 στο πλαίσιο της Πράξης: «Υποστήριξη σχολικών Μονάδων Πρωτοβάθμιας και*

*Δευτεροβάθμιας Γενικής Εκπαίδευσης από Ψυχολόγους και Κοινωνικούς Λειτουργούς» για την αντιμετώπιση των συνεπειών του COVID19. Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 4716/Β' / 26-10- 2020).*

*Υ.Α. 211076/ΓΔ4/2018, Ενιαίος Κανονισμός λειτουργίας των Κέντρων Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.) και ειδικότερα καθήκοντα και αρμοδιότητες του προσωπικού τους., Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 2018 5614/Β' /13-12-2018).*

*Υ. Α. 158733/ΓΔ4/2018, Ενιαίος Κανονισμός Λειτουργίας των Περιφερειακών Κέντρων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (ΠΕ.Κ.Ε.Σ.) και ειδικότερα καθήκοντα και αρμοδιότητες των Συντονιστών Εκπαιδευτικού Έργου., Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 4299/Β' /27-09-2018).*

*Υ. Α. 211076/ΓΔ4/2018, Ενιαίος Κανονισμός λειτουργίας των Κέντρων Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.) και ειδικότερα καθήκοντα και αρμοδιότητες του προσωπικού τους., Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 5614/Β' /13-12-2018).*

*Υ.Α. Φ25γ/137912/Δ4/2018, Οργάνωση, Λειτουργία και Υλοποίηση Εναλλακτικής Ενισχυτικής Διδασκαλίας στα μαθήματα «Νέα Ελληνικά» και «Μαθηματικά» των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.) της πράξης «Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑ.Λ. - Υποστήριξη Σχολικών Μονάδων ΕΠΑ.Λ.» για το σχολικό έτος 2018-2019, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 3622/Β' /24-08-2018).*

*Υ.Α. Φ25γ/137911/Δ4/2018, Πρόσληψη ψυχολόγων στα ΕΠΑ.Λ. στο πλαίσιο του προγράμματος «Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑ.Λ. - Υποστήριξη Σχολικών Μονάδων ΕΠΑ.Λ.», Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 3622/Β' /24-08-2018).*

*Υ.Α. 142628/ΓΔ4 /2017, Καθήκοντα και αρμοδιότητες των κλάδων ΠΕ23 Ψυχολόγων και ΠΕ30 Κοινωνικών Λειτουργών στα σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Γενικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 3032/Β' /04-09-2017).*

*Υ.Α. 68282/Γ7/2006, Πλήρωση θέσεων Υπευθύνων Πολιτιστικών Θεμάτων και Καλλιτεχνικών Αγώνων Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης (ΦΕΚ 1139 τ. Β /23-08-2006).*

*Υ. Α. 353.1/324/105657/Δ1/2002, άρθρο 14, παρ.6, άρθρο 15, παρ2ε, Καθορισμός των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και ΣΕΚ και των συλλόγων των διδασκόντων., Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ. 1340/16-10-2002).*

*Υ.Α. Γ2/4867/1992, Πραγματοποίηση δραστηριοτήτων Αγωγής Υγείας, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 629/23-10-1992\_).*

*Υφυπουργού Απόφαση 159704/Γ7/17-12-2012/, Ίδρυση Παρατηρητηρίου Πρόληψης Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού, ΥΠΑΙΘΠΑ, ΑΔΑ: ΒΕΙΛ9-ΨΛ0.*

Εγκύκλιος 2018/09-03-18, *Σχέδιο δράσεων Πολιτικής Προστασίας για την αντιμετώπιση κινδύνων από την εκδήλωση σεισμών*, Αθήνα: Υ. Εσωτερικών: Γ.Γ.Π.Π. (ΑΔΑ: 624Π465ΧΘ7-Δ6Ν).

Εγκύκλιος 09-09-2022, Φ.201.011.376.Α1, *Εφαρμογή οδηγιών Πολιτικής Προστασίας και Πολιτικής Άμυνας στις Σχολικές Μονάδες*, Αθήνα, Υ.ΠΑΙ.Θ.

Εγκύκλιος 39676/Δ2/20-3-2020, *Διαβίβαση Οδηγιών για Ασύγχρονη εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, Αθήνα: Υ.ΠΑΙ.Θ.

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

### Παράρτημα 1

#### 1. Το link του ερωτηματολογίου

[https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScNdgqeZZq\\_3OHPIABwfrivX0zumBWXLmbGTa6mFV4uYYby3A/viewform?usp=pp\\_url](https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScNdgqeZZq_3OHPIABwfrivX0zumBWXLmbGTa6mFV4uYYby3A/viewform?usp=pp_url)

#### 2. Το ερωτηματολόγιο σε μορφή Word

##### ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Αγαπητέ συνάδελφε/ Αγαπητή συναδέλφισσα,  
ονομάζομαι Σταμέλου Παναγιώτα, είμαι μόνιμη καθηγήτρια, φιλόλογος, διαμένω στις Σέρρες και υπηρετώ στο ΓΕ.Α. Κ. Ποροΐων του Ν. Σερρών.

Παρακολουθώ το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Δημόσια Διοίκηση» του τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΔΙ.ΠΑ.Ε. – Σερρών και στα πλαίσια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας με θέμα: «**Διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον**» διεξάγω μία έρευνα.

Η έρευνα αποσκοπεί να μελετηθούν οι απόψεις και οι εμπειρίες των εκπαιδευτικών σχετικά με τη διαχείριση κάθε είδους περιστατικών κρίσεων, οι οποίες εκδηλώνονται στο σχολικό περιβάλλον και προκαλούνται από φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές, πανδημίες, θανάτους, προβλήματα σωματικής ή ψυχικής υγείας, βία και παραβατικότητα, . Συγκεκριμένα το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί αποτελείται από 4 ενότητες: Α. Εκδήλωση και διερεύνηση των κρίσεων στο σχολείο, Β. Ετοιμότητα και οργάνωση του σχολικού περιβάλλοντος για τη διαχείριση μιας κρίσης, Γ. Απόψεις εκπαιδευτικών για την πρόληψη και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων, Δ. Δημογραφικά στοιχεία.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και δεν θα ζητηθεί να συμπληρώσετε κανένα στοιχείο από το οποίο να προκύπτει η ταυτότητά σας ούτε καταγράφονται κατά την ηλεκτρονική συμπλήρωσή του ψηφιακά στοιχεία (π.χ. e-mail). Οι απαντήσεις που θα προκύψουν είναι εμπιστευτικές, θα αναλυθούν στατιστικά και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τις ανάγκες της έρευνας. Η συμμετοχή σας είναι εθελοντική.

Θα σας παρακαλούσα να αφιερώσετε 10 λεπτά από τον πολύτιμο χρόνο σας για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και να απαντήσετε με ειλικρίνεια και ακρίβεια. Η έρευνα αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με τη δική σας συμβολή.

Είμαι στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνιση χρειαστείτε (notastamelou1@gmail.com).

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασία σας!

Με εκτίμηση,  
Σταμέλου Παναγιώτα,  
εκπαιδευτικός, ΠΕ02

##### Α. ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

1. Πόσο συχνά έχετε διαχειριστεί ως εκπαιδευτικός περιστατικά κρίσεων που σχετίζονται με:

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα:  
1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

- α. φυσικές καταστροφές - σεισμός, πυρκαγιά, πλημμύρα
- β. τεχνολογικές καταστροφές (π.χ. εκρήξεις)
- γ. πανδημίες
- δ. θάνατο μαθητών, στενών συγγενών τους, εκπαιδευτικών
- ε. προβλήματα σωματικής υγείας (τραυματισμοί, ασθένειες) μαθητών , εκπαιδευτικών

στ. έντονες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις (π.χ. κρίσεις πανικού, αυτοκαταστροφική συμπεριφορά) μαθητών, εκπαιδευτικών

ζ. βία και παραβατικότητα από τα μέλη της σχολικής κοινότητας ή τρίτα πρόσωπα

2. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχουν πιθανότητες να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο; (Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)

1 Καθόλου σημαντική

2

3

4

5 Πάρα πολύ σημαντική

3. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον (εκπαιδευτικούς, μαθητές, εκπαιδευτική διαδικασία);(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)

1 Καθόλου σημαντική

2

3

4

5 Πάρα πολύ σημαντική

4. Σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσεων που συμβαίνουν στο σχολείο έχουν τις αιτίες τους:

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

α. στις ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου

β. στην ανάρμωση συμπεριφορά των μαθητών

γ. στην πλημμελή άσκηση των καθηκόντων των εκπαιδευτικών

δ. στην έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών

ε. στην πλημμελή άσκηση του ρόλου των γονέων /κηδεμόνων

στ. στην έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς/κηδεμόνες)

## **B. ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ – ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΙΑΣ ΚΡΙΣΗΣ**

5. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το σχολείο σας είναι ένα ασφαλές περιβάλλον; (Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)

1 Καθόλου σημαντική

2

3

4

5 Πάρα πολύ σημαντική

6. Σε ποιο βαθμό το σχολείο σας διαθέτει τα απαραίτητα υλικά και μέσα (πυροσβεστικές φωλιές, πυραυλιχενυτές, έξοδοι κινδύνου, καλά εξοπλισμένο φαρμακείο, σφυρίχτρες, φακούς, κουβέρτες, πυρίμαχα γάντια) για τη διαχείριση έκτακτων αναγκών από φυσικές ή άλλες αιτίες;(Για την απάντηση στην ερώτηση

αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)

1 Καθόλου σημαντική

2

3

4

5 Πάρα πολύ σημαντική

7. Σε ποιο βαθμό έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα στα εργαστήρια, στο λεβητοστάσιο, στις ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις του κτηρίου, στις τάξεις με τη στερέωση επικίνδυνων αντικειμένων, απόσταση ασφαλείας από υαλοπίνακες, κλπ., για την ασφάλεια των μαθητών σε περιστατικό κρίσης;(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)

1 Καθόλου σημαντική

2

3

4

5 Πάρα πολύ σημαντική

8. Σε ποιο βαθμό έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα (π.χ. συναγερμός, φωτισμός τη νύχτα, σιδερένια κιγκλιδώματα, σχολικός φύλακας) για την προστασία του αρχείου και του εξοπλισμού του σχολείου σας; (Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)

1 Καθόλου σημαντική

2

3

4

5 Πάρα πολύ σημαντική

9. Πόσο συχνά πραγματοποιείται έλεγχος από την αρμόδια υπηρεσία της Πολιτείας για τη στατικότητα των κτηριακών εγκαταστάσεων του σχολείου σας;

1.

1. Κάθε χρόνο

2.

2. Μετά από σ

3.

3. Μετά από α

4.

4. Καθόλου

5.

5. Δεν γνωρίζω

10. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είστε σε θέση να συμβάλλετε στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο σας;(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)

1 Καθόλου σημαντική

2  
3  
4

5 Πάρα πολύ σημαντική

**11.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είστε σε θέση να προσφέρετε ψυχολογική υποστήριξη στους μαθητές του σχολείου σας; (Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)

1 Καθόλου σημαντική

2  
3  
4

5 Πάρα πολύ σημαντική

**12.** Για να αντιμετωπιστούν έκτακτες ανάγκες από φυσικές καταστροφές ή άλλες απειλές στο σχολείο σας

Ναι Όχι Δεν γνωρίζω

- α. Έχει καταρτιστεί σχέδιο δράσης για διαχείριση σεισμών;
- β. Έχουν πραγματοποιηθεί ασκήσεις ετοιμότητας για σεισμούς;
- γ. Έχει καταρτιστεί σχέδιο δράσης για διαχείριση πλημμυρών/ πυρκαγιών;
- δ. Έχουν πραγματοποιηθεί ασκήσεις ετοιμότητας ανά τακτά χρονικά διαστήματα για αντιμετώπιση πλημμυρών / πυρκαγιών;
- ε. Έχει καταρτιστεί σχέδιο δράσης για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας;

**13.** Έχουν οριστεί από το σχολείο σας ομάδες εκπαιδευτικών για :

Ναι Όχι Δεν γνωρίζω

- α. διαχείριση σεισμών;
- β. διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών;
- γ. παροχή πρώτων βοηθειών σε έκτακτες ανάγκες;
- δ. για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας;

**14.** Σε ποιο βαθμό έχετε επιμορφωθεί έως σήμερα θεωρητικά (νομικό πλαίσιο, εγχειρίδιο οδηγιών, ενημέρωση δια ζώσης ή διαδικτυακή, από φορέα ή ατομικά Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

- α. στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/ πλημμυρών /πυρκαγιών;
- β. στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών (π.χ. χρήση πυροσβεστήρα);
- γ. στην παροχή πρώτων βοηθειών;
- δ. στην ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών;
- ε. στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας;

**15.** Σε ποιο βαθμό έχετε επιμορφωθεί έως σήμερα με πρακτική εξάσκηση Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

- α. στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/ πλημμυρών /πυρκαγιών;
- β. στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών (π.χ. χρήση πυροσβεστήρα);
- γ. στην παροχή πρώτων βοηθειών;



- δ. στην ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών;  
ε. στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας;

**16.** Γνωρίζετε ότι υπάρχουν συγκεκριμένες ενέργειες (χρονοδιάγραμμα με στόχους, ομάδα συντονισμού, επικοινωνία με φορείς) μετά από μια κρίση με σκοπό την επάνοδο στην προηγούμενη κατάσταση;

Ναι
Όχι

### **Γ. ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΕΡΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ**

**17.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε σημαντική τη συνεργασία του σχολείου με τους παρακάτω φορείς για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον;

Καθόλου σημαντική   Λίγο σημαντική   Μέτρια σημαντική   Πολύ σημαντική   Πάρα πολύ σημαντική

- α. με το Υπουργείο Παιδείας;  
β. Με τις Υγειονομικές Υπηρεσίες;  
γ. Με τις Αστυνομικές- Πυροσβεστικές Αρχές;  
δ. Με τις Δημοτικές – Περιφερειακές Αρχές;  
ε. Με εθελοντικές οργανώσεις και μη κρατικούς φορείς;

**18.** Θεωρείτε σημαντική την παρουσία ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο;

Ναι
Όχι

**19.** Αν ναι, θεωρείτε ότι ο ψυχολόγος/κοινωνικός λειτουργός θα ήταν αποτελεσματικός στο σχολείο, αν πλαισιώνε το επίπεδο

1.

1. Σχολείου;
--------------

2.

2. Ομάδας σχ
--------------

3.

3. Δ/σης Εκπ
--------------

4.

4. Περιφέρεια
---------------

5.

5. Δήμου;
-----------

**20.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε σημαντική τη συνεργασία του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον;(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου σημαντική, 2=Λίγο σημαντική, 3=Μέτρια σημαντική, 4=Πολύ σημαντική, 5=Πάρα πολύ σημαντική)

1 Καθόλου σημαντική

2

3

4

5 Πάρα πολύ σημαντική

**21.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε σημαντική την θεωρητική επιμόρφωση και πρακτική εξάσκηση των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον;(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου σημαντική, 2=Λίγο σημαντική, 3=Μέτρια σημαντική, 4=Πολύ σημαντική, 5=Πάρα πολύ σημαντική)

1 Καθόλου σημαντική

2

3

4

5 Πάρα πολύ σημαντική

**22.** Σε μια ενδεχόμενη κρίση σε ποιο βαθμό θεωρείτε σημαντική την επικοινωνία με τα ΜΜΕ, για να κρατούν ενήμερη την τοπική κοινωνία και μ' αυτό τον τρόπο να συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη διαχείριση της κρίσης; (Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου σημαντική, 2=Λίγο σημαντική, 3=Μέτρια σημαντική, 4=Πολύ σημαντική, 5=Πάρα πολύ σημαντική)

1 Καθόλου σημαντική

2

3

4

5 Πάρα πολύ σημαντική

#### **Δ. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**

**23.** Φύλο

Ανδρας

Γυναίκα

Άλλο

**24.** Ηλικία

1.

έως και 30

2.

31 - 40

3.

41 - 50

4.

51 και πάνω

**25.** Οικογενειακή κατάσταση

1.

Έγγαμος/η

2.

Άγαμος/η

3.

Διαζευγμένος/η

4.

Σε διάσταση

5.

Χήρος/α

**26. Είστε γονέας;**

Ναι

Όχι

**27. Τίτλοι σπουδών (εκτός του βασικού πτυχίου διορισμού). Σημειώνετε το ανώτερο τίτλο σπουδών που κατέχετε.**

1.

1. Δεύτερο ππ

2.

2. Μεταπτυχια

3.

3. Διδακτορικ

4.

4. Επιμόρφωσ

5.

5. Τίποτα από

**28. Φορέας Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετείτε:**

Πρωτοβάθμια

Δευτεροβάθμια

**29. Σχέση εργασίας**

Μόνιμα διορισ

Αναπληρωτής

Ωρομίσθιος/α

**30. Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία**

1.

0 -10 έτη

2.

11 - 20 έτη

3.

21 - 30 έτη

4.

## Παράρτημα 2

### 1.Κωδικοποίηση ερωτήσεων

#### Α. ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

**1.α.** Πόσο συχνά έχετε διαχειριστεί ως εκπαιδευτικός περιστατικά κρίσεων που σχετίζονται με:

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ) [α. φυσικές καταστροφές - σεισμός, πυρκαγιά,πλημμύρα] →A1a

**1.β.** Πόσο συχνά έχετε διαχειριστεί ως εκπαιδευτικός περιστατικά κρίσεων που σχετίζονται με:

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ) [β. τεχνολογικές καταστροφές (π.χ. εκρήξεις)]→ A1b

**1.γ.** Πόσο συχνά έχετε διαχειριστεί ως εκπαιδευτικός περιστατικά κρίσεων που σχετίζονται με:

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ) [γ. πανδημίες] →A1c

**1.δ.** Πόσο συχνά έχετε διαχειριστεί ως εκπαιδευτικός περιστατικά κρίσεων που σχετίζονται με:

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ) [δ. θάνατο μαθητών, στενών συγγενών τους, εκπαιδευτικών] →A1d

**1.ε.** Πόσο συχνά έχετε διαχειριστεί ως εκπαιδευτικός περιστατικά κρίσεων που σχετίζονται με:

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ) [ε. προβλήματα σωματικής υγείας (τραυματισμοί, ασθένειες) μαθητών , εκπαιδευτικών] →A1e

**1.στ.** Πόσο συχνά έχετε διαχειριστεί ως εκπαιδευτικός περιστατικά κρίσεων που σχετίζονται με:

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ) [στ. έντονες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις (π.χ. κρίσεις πανικού, αυτοκαταστροφική συμπεριφορά) μαθητών, εκπαιδευτικών] → A1f

**1.ζ.** Πόσο συχνά έχετε διαχειριστεί ως εκπαιδευτικός περιστατικά κρίσεων που σχετίζονται με:

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ) [ζ. βία και παραβατικότητα από τα μέλη της σχολικής κοινότητας ή τρίτα πρόσωπα] →A1g

**2.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχουν πιθανότητες να εκδηλωθούν περιστατικά κρίσης στο σχολείο;

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ) →A2

**3.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οποιοδήποτε περιστατικό κρίσης μπορεί να επηρεάσει το σχολικό περιβάλλον (εκπαιδευτικούς, μαθητές, εκπαιδευτική διαδικασία);

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)→ A3

**4.α.** Σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσεων που συμβαίνουν στο σχολείο έχουν τις αιτίες τους: [α. στις ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου]→ A4a

**4.β.** Σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσεων που συμβαίνουν στο σχολείο έχουν τις αιτίες τους: [β. στην ανάρμοστη συμπεριφορά των μαθητών]→A4b

**4.γ.** Σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσεων που συμβαίνουν στο σχολείο έχουν τις αιτίες τους: [γ. στην πλημμελή άσκηση των καθηκόντων των εκπαιδευτικών]→ A4c

**4.δ.** Σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσεων που συμβαίνουν στο σχολείο έχουν τις αιτίες τους: [δ. στην έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών]→ A4d

**4.ε.** Σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσεων που συμβαίνουν στο σχολείο έχουν τις αιτίες τους: [ε. στην πλημμελή άσκηση του ρόλου των γονέων /κηδεμόνων]→ A4e

**4.στ.** Σε ποιο βαθμό τα περιστατικά κρίσεων που συμβαίνουν στο σχολείο έχουν τις αιτίες τους: [στ. στην έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς/κηδεμόνες)]→ A4f

## **B. ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ – ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΙΑΣ ΚΡΙΣΗΣ**

**5.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το σχολείο σας είναι ένα ασφαλές περιβάλλον;

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ) → B5

**6.** Σε ποιο βαθμό το σχολείο σας διαθέτει τα απαραίτητα υλικά και μέσα (πυροσβεστικές φωλιές, πυρανιχνευτές, έξοδοι κινδύνου, καλά εξοπλισμένο φαρμακείο, σφυρίχτρες, φακούς, κουβέρτες, πυρίμαχα γάντια) για τη διαχείριση έκτακτων αναγκών από φυσικές ή άλλες αιτίες;

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ) →B6

**7.** Σε ποιο βαθμό έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα στα εργαστήρια, στο λεβητοστάσιο, στις ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις του κτηρίου, στις τάξεις με τη στερέωση επικίνδυνων αντικειμένων, απόσταση ασφαλείας από υαλοπίνακες, κλπ., για την ασφάλεια των μαθητών σε περιστατικό κρίσης;

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)→ B7

**8.** Σε ποιο βαθμό έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα (π.χ. συναγερμός, φωτισμός τη νύχτα, σιδερένια κιγκλιδώματα, σχολικός φύλακας) για την προστασία του αρχείου και του εξοπλισμού του σχολείου σας;

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)→B8

**9.** Πόσο συχνά πραγματοποιείται έλεγχος από την αρμόδια υπηρεσία της Πολιτείας για τη στατικότητα των κτηριακών εγκαταστάσεων του σχολείου σας; →B9

**10.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είστε σε θέση να συμβάλλετε στη διαχείριση μιας κρίσης στο σχολείο σας;

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ) → B10

**11.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είστε σε θέση να προσφέρετε ψυχολογική υποστήριξη στους μαθητές του σχολείου σας;

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ)→ B11

**12.α.** Για να αντιμετωπιστούν έκτακτες ανάγκες από φυσικές καταστροφές ή άλλες απειλές στο σχολείο σας

[α. Έχει καταρτιστεί σχέδιο δράσης για διαχείριση σεισμών;] → B12a

**12.β.** Για να αντιμετωπιστούν έκτακτες ανάγκες από φυσικές καταστροφές ή άλλες απειλές στο σχολείο σας

[β. Έχουν πραγματοποιηθεί ασκήσεις ετοιμότητας για σεισμούς;]→ B12b

**12.γ.** Για να αντιμετωπιστούν έκτακτες ανάγκες από φυσικές καταστροφές ή άλλες απειλές στο σχολείο σας

[γ. Έχει καταρτιστεί σχέδιο δράσης για διαχείριση πλημμυρών/ πυρκαγιών;] → B12c

**12.δ.** Για να αντιμετωπιστούν έκτακτες ανάγκες από φυσικές καταστροφές ή άλλες απειλές στο σχολείο σας

[δ. Έχουν πραγματοποιηθεί ασκήσεις ετοιμότητας ανά τακτά χρονικά διαστήματα για αντιμετώπιση πλημμυρών / πυρκαγιών;] → B12d

**12.ε.** Για να αντιμετωπιστούν έκτακτες ανάγκες από φυσικές καταστροφές ή άλλες απειλές στο σχολείο σας

[ε. Έχει καταρτιστεί σχέδιο δράσης για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας;] → B12e

**13.α.** Έχουν οριστεί από το σχολείο σας ομάδες εκπαιδευτικών για : [α. διαχείριση σεισμών;] → B13a

**13.β.** Έχουν οριστεί από το σχολείο σας ομάδες εκπαιδευτικών για : [β. διαχείριση πλημμυρών/πυρκαγιών;] → B13b

**13.γ.** Έχουν οριστεί από το σχολείο σας ομάδες εκπαιδευτικών για : [γ. παροχή πρώτων βοηθειών σε έκτακτες ανάγκες;] → B13c

**13.δ.** Έχουν οριστεί από το σχολείο σας ομάδες εκπαιδευτικών για : [δ. για διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας;] → B13d

**14.α.** Σε ποιο βαθμό έχετε επιμορφωθεί έως σήμερα θεωρητικά (νομικό πλαίσιο, εγχειρίδιο οδηγιών, ενημέρωση δια ζώσης ή διαδικτυακή, από φορέα ή ατομικά) [α. στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/ πλημμυρών /πυρκαγιών;] → B14a

**14.β.** Σε ποιο βαθμό έχετε επιμορφωθεί έως σήμερα θεωρητικά (νομικό πλαίσιο, εγχειρίδιο οδηγιών, ενημέρωση δια ζώσης ή διαδικτυακή, από φορέα ή ατομικά) [β. στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών (π.χ. χρήση πυροσβεστήρα);] → B14b

**14.γ.** Σε ποιο βαθμό έχετε επιμορφωθεί έως σήμερα θεωρητικά (νομικό πλαίσιο, εγχειρίδιο οδηγιών, ενημέρωση δια ζώσης ή διαδικτυακή, από φορέα ή ατομικά) [γ. στην παροχή πρώτων βοηθειών;] → B14c

**14.δ.** Σε ποιο βαθμό έχετε επιμορφωθεί έως σήμερα θεωρητικά (νομικό πλαίσιο, εγχειρίδιο οδηγιών, ενημέρωση δια ζώσης ή διαδικτυακή, από φορέα ή ατομικά) [δ. στην ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών;] → B14d

**14.ε.** Σε ποιο βαθμό έχετε επιμορφωθεί έως σήμερα θεωρητικά (νομικό πλαίσιο, εγχειρίδιο οδηγιών, ενημέρωση δια ζώσης ή διαδικτυακή, από φορέα ή ατομικά) [ε. στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας;] → B14e

**15.α.** Σε ποιο βαθμό έχετε επιμορφωθεί έως σήμερα με πρακτική εξάσκηση: [α. στη διαχείριση έκτακτων αναγκών λόγω σεισμών/ πλημμυρών /πυρκαγιών;] → B15a

**15.β.** Σε ποιο βαθμό έχετε επιμορφωθεί έως σήμερα με πρακτική εξάσκηση: [β. στη σωστή χρήση των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών (π.χ. χρήση πυροσβεστήρα);] → B15b

**15.γ.** Σε ποιο βαθμό έχετε επιμορφωθεί έως σήμερα με πρακτική εξάσκηση: [γ. στην παροχή πρώτων βοηθειών;] → B15c

**15.δ.** Σε ποιο βαθμό έχετε επιμορφωθεί έως σήμερα με πρακτική εξάσκηση: [δ. στην ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών;] → B15 d

**15.ε.** Σε ποιο βαθμό έχετε επιμορφωθεί έως σήμερα με πρακτική εξάσκηση: [ε. στη διαχείριση περιστατικών βίας και παραβατικότητας;] → B15e

**16.** Γνωρίζετε ότι υπάρχουν συγκεκριμένες ενέργειες (χρονοδιάγραμμα με στόχους, ομάδα συντονισμού, επικοινωνία με φορείς) μετά από μια κρίση με σκοπό την επάνοδο στην προηγούμενη κατάσταση; → B16

## **Γ. ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΕΡΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ**

**17.α.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε σημαντική τη συνεργασία του σχολείου με τους παρακάτω φορείς για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον; [α. με το Υπουργείο Παιδείας;] → C17a

**17.β.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε σημαντική τη συνεργασία του σχολείου με τους παρακάτω φορείς για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον; [β. Με τις Υγειονομικές Υπηρεσίες;] → C17b

**17.γ.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε σημαντική τη συνεργασία του σχολείου με τους παρακάτω φορείς για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον; [γ. Με τις Αστυνομικές- Πυροσβεστικές Αρχές;] → C17c

**17.δ.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε σημαντική τη συνεργασία του σχολείου με τους παρακάτω φορείς για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον; [δ. Με τις Δημοτικές – Περιφερειακές Αρχές;] → C17d

**17.ε.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε σημαντική τη συνεργασία του σχολείου με τους παρακάτω φορείς για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον; [ε. Με εθελοντικές οργανώσεις και μη κρατικούς φορείς;] → C17e

**18.** Θεωρείτε σημαντική την παρουσία ψυχολόγου/κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο; → C18

**19.** Αν ναι, θεωρείτε ότι ο ψυχολόγος/κοινωνικός λειτουργός θα ήταν αποτελεσματικός στο σχολείο, αν πλαισιώνε το επίπεδο → C19

**20.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε σημαντική τη συνεργασία του σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον;

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου σημαντική, 2=Λίγο σημαντική, 3=Μέτρια σημαντική, 4=Πολύ σημαντική, 5=Πάρα πολύ σημαντική) → C20

**21.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε σημαντική την θεωρητική επιμόρφωση και πρακτική εξάσκηση των μαθητών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον;

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου σημαντική, 2=Λίγο σημαντική, 3=Μέτρια σημαντική, 4=Πολύ σημαντική, 5=Πάρα πολύ σημαντική) → C21

**22.** Σε μια ενδεχόμενη κρίση σε ποιο βαθμό θεωρείτε σημαντική την επικοινωνία με τα ΜΜΕ, για να κρατούν ενήμερη την τοπική κοινωνία και μ' αυτό τον τρόπο να συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη διαχείριση της κρίσης;

(Για την απάντηση στην ερώτηση αυτή ακολουθήστε την παρακάτω κλίμακα: 1=Καθόλου σημαντική, 2=Λίγο σημαντική, 3=Μέτρια σημαντική, 4=Πολύ σημαντική, 5=Πάρα πολύ σημαντική) → C22

## **Δ. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**

**23.** Φύλο → D23

**24.** Ηλικία → D24

**25.** Οικογενειακή κατάσταση → D 25

**26.** Είστε γονέας; → D26

**27.** Τίτλοι σπουδών (εκτός του βασικού πτυχίου διορισμού).

Σημειώνετε το ανώτερο τίτλο σπουδών που κατέχετε. →D27

**28.** Φορέας Εκπαίδευσης στον οποίο υπηρετείτε: →D28

**29.** Σχέση εργασίας → D29

**30.** Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία → D30

## **2. Κωδικοποίηση απαντήσεων**

Καθόλου = 1  
Λίγο = 2  
Μέτρια = 3  
Πολύ = 4  
Πάρα Πολύ = 5

**9<sup>η</sup> ερωτ.**

1. Κάθε χρόνο = 1
2. Μετά από σεισμό = 2
3. Μετά από αναφορά του Δ/ντή = 3
4. Καθόλου = 4
5. Δεν γνωρίζω = 5

**12<sup>η</sup> ερ.**

Ναι = 1  
Όχι = 2  
Δεν γνωρίζω = 3

**17<sup>η</sup> ερ.**

Καθόλου σημαντική = 1  
Λίγο σημαντική = 2  
Μέτρια σημαντική = 3  
Πολύ σημαντική = 4  
Πάρα πολύ Σημαντική = 5

**19<sup>η</sup> ερ.**

1. Σχολείο = 1
2. Ομάδας Σχολείων = 2
3. Δ/νση Εκπ/σης = 3
4. Περιφερειακή Εκπ/ση = 4
5. Δήμου = 5

**23<sup>η</sup> ερ. Φύλο**

Άνδρας = 1  
Γυναίκα = 2  
Άλλο = 3

**24<sup>η</sup> ερ. Ηλικία**

Έως 30 = 1  
31-40 = 2  
41 -50 = 3  
51 και πάνω = 4

**25<sup>η</sup> ερ. Οικογενειακή κατάσταση**

Έγγαμος = 1  
Άγαμος = 2  
Διαζευγμένος/η = 3  
Σε διάσταση = 4  
Χήρος/α = 5

**27<sup>η</sup> ερ. Τίτλοι σπουδών**

1. Δεύτερο Πτυχίο = 1
2. Μεταπτυχιακό = 2
3. Διδακτορικό = 3
4. Επιμόρφωση Σεμιναρίου = 4
5. Τίποτα από τα παραπάνω = 5

**28<sup>η</sup> ερ.**



Πρωτοβάθμια εκπαίδευση = 1  
 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση = 2

**29<sup>η</sup> ερ. Εργασιακή σέση**

Μόνιμος = 1  
 Αναπληρωτής = 2  
 Ωρομίσθιος = 3

**30<sup>η</sup> ερ. Προϋπηρεσία**

0-10 έτη = 1  
 11-20 = 2  
 21-30 = 3  
 31 και πάνω = 4

**Παράρτημα 3**

**1.Ελεγχοι ανεξαρτησίας μεταξύ ερωτήσεων με δημογραφικά**

1.

A1e (κρίσεις σχετικές με προβλήματα υγείας)		D23(ΠΡ/ΘΜΙΑ-ΔΕΥΤ/ΘΜΙΑ)		
		1	2	Total
1	Count	11.000	7.000	18.000
	% within column	20.755 %	4.403 %	8.491 %
2	Count	11.000	40.000	51.000
	% within column	20.755 %	25.157 %	24.057 %
3	Count	17.000	52.000	69.000
	% within column	32.075 %	32.704 %	32.547 %
4	Count	10.000	45.000	55.000
	% within column	18.868 %	28.302 %	25.943 %
5	Count	4.000	15.000	19.000
	% within column	7.547 %	9.434 %	8.962 %
Total	Count	53.000	159.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
		<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>		14.365	4	0.006
N		212		

2.

<b>A1d</b>		<b>D24</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
1	Count	4.000	10.000	14.000	15.000	43.000
	% within column	80.000 %	37.037 %	19.444 %	13.889 %	20.283 %
2	Count	1.000	6.000	24.000	32.000	63.000
	% within column	20.000 %	22.222 %	33.333 %	29.630 %	29.717 %
3	Count	0.000	9.000	19.000	45.000	73.000
	% within column	0.000 %	33.333 %	26.389 %	41.667 %	34.434 %
4	Count	0.000	1.000	12.000	12.000	25.000
	% within column	0.000 %	3.704 %	16.667 %	11.111 %	11.792 %
5	Count	0.000	1.000	3.000	4.000	8.000
	% within column	0.000 %	3.704 %	4.167 %	3.704 %	3.774 %
Total	Count	5.000	27.000	72.000	108.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	24.242	12	0.019
N	212		

3.

<b>A1c</b>		<b>D30</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
1	Count	5.000	1.000	1.000	0.000	7.000
	% within column	12.500 %	1.429 %	1.538 %	0.000 %	3.302 %
2	Count	6.000	9.000	8.000	4.000	27.000
	% within column	15.000 %	12.857 %	12.308 %	10.811 %	12.736 %
3	Count	12.000	14.000	8.000	4.000	38.000
	% within column	30.000 %	20.000 %	12.308 %	10.811 %	17.925 %
4	Count	8.000	24.000	18.000	20.000	70.000
	% within column	20.000 %	34.286 %	27.692 %	54.054 %	33.019 %
5	Count	9.000	22.000	30.000	9.000	70.000
	% within column	22.500 %	31.429 %	46.154 %	24.324 %	33.019 %
Total	Count	40.000	70.000	65.000	37.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	31.958	12	0.001
N	212		

4.

<b>A2</b>		<b>D24</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
1	Count	0.000	0.000	1.000	0.000	1.000
	% within column	0.000 %	0.000 %	1.389 %	0.000 %	0.472 %
2	Count	0.000	5.000	1.000	6.000	12.000

		<b>D24</b>				
<b>A2</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>Total</b>
	% within column	0.000 %	18.519 %	1.389 %	5.556 %	5.660 %
	Count	1.000	7.000	18.000	43.000	69.000
3	% within column	20.000 %	25.926 %	25.000 %	39.815 %	32.547 %
	Count	4.000	11.000	32.000	46.000	93.000
4	% within column	80.000 %	40.741 %	44.444 %	42.593 %	43.868 %
	Count	0.000	4.000	20.000	13.000	37.000
5	% within column	0.000 %	14.815 %	27.778 %	12.037 %	17.453 %
	Count	5.000	27.000	72.000	108.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	24.842	12	0.016
N	212		

5.

		<b>D28</b>		
<b>A2</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
	Count	0.000	1.000	1.000
1	% within column	0.000 %	0.794 %	0.472 %
	% of total	0.000 %	0.472 %	0.472 %
	Count	10.000	2.000	12.000
2	% within column	11.628 %	1.587 %	5.660 %
	% of total	4.717 %	0.943 %	5.660 %
	Count	26.000	43.000	69.000
3	% within column	30.233 %	34.127 %	32.547 %
	% of total	12.264 %	20.283 %	32.547 %
	Count	37.000	56.000	93.000
4	% within column	43.023 %	44.444 %	43.868 %
	% of total	17.453 %	26.415 %	43.868 %
	Count	13.000	24.000	37.000
5	% within column	15.116 %	19.048 %	17.453 %
	% of total	6.132 %	11.321 %	17.453 %
	Count	86.000	126.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	40.566 %	59.434 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	10.500	4	0.033
N	212		

6.

<b>A3</b>		<b>D23</b>		<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	
2	Count	6.000	2.000	8.000
	% within column	11.321 %	1.258 %	3.774 %
	% of total	2.830 %	0.943 %	3.774 %
3	Count	7.000	13.000	20.000
	% within column	13.208 %	8.176 %	9.434 %
	% of total	3.302 %	6.132 %	9.434 %
4	Count	30.000	90.000	120.000
	% within column	56.604 %	56.604 %	56.604 %
	% of total	14.151 %	42.453 %	56.604 %
5	Count	10.000	54.000	64.000
	% within column	18.868 %	33.962 %	30.189 %
	% of total	4.717 %	25.472 %	30.189 %
Total	Count	53.000	159.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	25.000 %	75.000 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	14.733	3	0.002
N	212		

7.

<b>A3</b>		<b>D29</b>			<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	
2	Count	8.000	0.000	0.000	8.000
	% within column	4.233 %	0.000 %	0.000 %	3.774 %
	% of total	3.774 %	0.000 %	0.000 %	3.774 %
3	Count	18.000	1.000	1.000	20.000
	% within column	9.524 %	4.545 %	100.000 %	9.434 %
	% of total	8.491 %	0.472 %	0.472 %	9.434 %
4	Count	109.000	11.000	0.000	120.000
	% within column	57.672 %	50.000 %	0.000 %	56.604 %
	% of total	51.415 %	5.189 %	0.000 %	56.604 %
5	Count	54.000	10.000	0.000	64.000
	% within column	28.571 %	45.455 %	0.000 %	30.189 %
	% of total	25.472 %	4.717 %	0.000 %	30.189 %
Total	Count	189.000	22.000	1.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	89.151 %	10.377 %	0.472 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	13.164	6	0.040
N	212		

8.

<b>A4f</b>		<b>D23</b>		
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
1	Count	2.000	3.000	5.000
	% within column	3.774 %	1.887 %	2.358 %
	% of total	0.943 %	1.415 %	2.358 %
2	Count	2.000	21.000	23.000
	% within column	3.774 %	13.208 %	10.849 %
	% of total	0.943 %	9.906 %	10.849 %
3	Count	25.000	47.000	72.000
	% within column	47.170 %	29.560 %	33.962 %
	% of total	11.792 %	22.170 %	33.962 %
4	Count	18.000	52.000	70.000
	% within column	33.962 %	32.704 %	33.019 %
	% of total	8.491 %	24.528 %	33.019 %
5	Count	6.000	36.000	42.000
	% within column	11.321 %	22.642 %	19.811 %
	% of total	2.830 %	16.981 %	19.811 %
Total	Count	53.000	159.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	25.000 %	75.000 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	10.081	4	0.039
N	212		

9.

<b>A4f</b>		<b>D28</b>		
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
1	Count	0.000	5.000	5.000
	% within column	0.000 %	3.968 %	2.358 %
	% of total	0.000 %	2.358 %	2.358 %
2	Count	15.000	8.000	23.000
	% within column	17.442 %	6.349 %	10.849 %
	% of total	7.075 %	3.774 %	10.849 %
3	Count	27.000	45.000	72.000
	% within column	31.395 %	35.714 %	33.962 %
	% of total	12.736 %	21.226 %	33.962 %
4	Count	26.000	44.000	70.000
	% within column	30.233 %	34.921 %	33.019 %
	% of total	12.264 %	20.755 %	33.019 %
5	Count	18.000	24.000	42.000
	% within column	20.930 %	19.048 %	19.811 %
	% of total	8.491 %	11.321 %	19.811 %
Total	Count	86.000	126.000	212.000

<b>A4f</b>	<b>D28</b>		
	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
% of total	40.566 %	59.434 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	9.922	4	0.042
N	212		

**10.**

<b>B7</b>		<b>D23</b>		
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
	Count	4.000	1.000	5.000
1	% within column	7.547 %	0.629 %	2.358 %
	% of total	1.887 %	0.472 %	2.358 %
	Count	4.000	25.000	29.000
2	% within column	7.547 %	15.723 %	13.679 %
	% of total	1.887 %	11.792 %	13.679 %
	Count	20.000	72.000	92.000
3	% within column	37.736 %	45.283 %	43.396 %
	% of total	9.434 %	33.962 %	43.396 %
	Count	21.000	49.000	70.000
4	% within column	39.623 %	30.818 %	33.019 %
	% of total	9.906 %	23.113 %	33.019 %
	Count	4.000	12.000	16.000
5	% within column	7.547 %	7.547 %	7.547 %
	% of total	1.887 %	5.660 %	7.547 %
	Count	53.000	159.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	25.000 %	75.000 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	11.464	4	0.022
N	212		

**11.**

<b>B7</b>		<b>D28</b>		
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
	Count	5.000	0.000	5.000
1	% within column	5.814 %	0.000 %	2.358 %
	% of total	2.358 %	0.000 %	2.358 %
	Count	8.000	21.000	29.000
2	% within column	9.302 %	16.667 %	13.679 %

		<b>D28</b>		
<b>B7</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
	% of total	3.774 %	9.906 %	13.679 %
	Count	31.000	61.000	92.000
3	% within column	36.047 %	48.413 %	43.396 %
	% of total	14.623 %	28.774 %	43.396 %
	Count	33.000	37.000	70.000
4	% within column	38.372 %	29.365 %	33.019 %
	% of total	15.566 %	17.453 %	33.019 %
	Count	9.000	7.000	16.000
5	% within column	10.465 %	5.556 %	7.547 %
	% of total	4.245 %	3.302 %	7.547 %
	Count	86.000	126.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	40.566 %	59.434 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	14.041	4	0.007
N	212		

## 12.

		<b>D23</b>		
<b>B10</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
	Count	0.000	1.000	1.000
1	% within column	0.000 %	0.629 %	0.472 %
	% of total	0.000 %	0.472 %	0.472 %
	Count	4.000	17.000	21.000
2	% within column	7.547 %	10.692 %	9.906 %
	% of total	1.887 %	8.019 %	9.906 %
	Count	20.000	83.000	103.000
3	% within column	37.736 %	52.201 %	48.585 %
	% of total	9.434 %	39.151 %	48.585 %
	Count	19.000	52.000	71.000
4	% within column	35.849 %	32.704 %	33.491 %
	% of total	8.962 %	24.528 %	33.491 %
	Count	10.000	6.000	16.000
5	% within column	18.868 %	3.774 %	7.547 %
	% of total	4.717 %	2.830 %	7.547 %
	Count	53.000	159.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	25.000 %	75.000 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	14.560	4	0.006
N	212		

**13.**

		<b>D24</b>				
<b>B12a</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>Total</b>
	Count	4.000	20.000	69.000	101.000	194.000
1	% within column	80.000 %	74.074 %	95.833 %	93.519 %	91.509 %
	% of total	1.887 %	9.434 %	32.547 %	47.642 %	91.509 %
	Count	0.000	4.000	1.000	3.000	8.000
2	% within column	0.000 %	14.815 %	1.389 %	2.778 %	3.774 %
	% of total	0.000 %	1.887 %	0.472 %	1.415 %	3.774 %
	Count	1.000	3.000	2.000	4.000	10.000
3	% within column	20.000 %	11.111 %	2.778 %	3.704 %	4.717 %
	% of total	0.472 %	1.415 %	0.943 %	1.887 %	4.717 %
	Count	5.000	27.000	72.000	108.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	2.358 %	12.736 %	33.962 %	50.943 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	17.069	6	0.009
N	212		

**14.**

		<b>D26</b>		
<b>B12a</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
	Count	161.000	33.000	194.000
1	% within column	93.064 %	84.615 %	91.509 %
	% of total	75.943 %	15.566 %	91.509 %
	Count	7.000	1.000	8.000
2	% within column	4.046 %	2.564 %	3.774 %
	% of total	3.302 %	0.472 %	3.774 %
	Count	5.000	5.000	10.000
3	% within column	2.890 %	12.821 %	4.717 %
	% of total	2.358 %	2.358 %	4.717 %
	Count	173.000	39.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	81.604 %	18.396 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	7.087	2	0.029
N	212		



15.

<b>B12a</b>		<b>D29</b>			<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	
	Count	178.000	16.000	0.000	194.000
1	% within column	94.180 %	72.727 %	0.000 %	91.509 %
	% of total	83.962 %	7.547 %	0.000 %	91.509 %
	Count	4.000	4.000	0.000	8.000
2	% within column	2.116 %	18.182 %	0.000 %	3.774 %
	% of total	1.887 %	1.887 %	0.000 %	3.774 %
	Count	7.000	2.000	1.000	10.000
3	% within column	3.704 %	9.091 %	100.000 %	4.717 %
	% of total	3.302 %	0.943 %	0.472 %	4.717 %
	Count	189.000	22.000	1.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	89.151 %	10.377 %	0.472 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	35.977	4	< .001
N	212		

16.

<b>B12a</b>		<b>D30</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
	Count	31.000	64.000	62.000	37.000	194.000
1	% within column	77.500 %	91.429 %	95.385 %	100.000 %	91.509 %
	% of total	14.623 %	30.189 %	29.245 %	17.453 %	91.509 %
	Count	4.000	3.000	1.000	0.000	8.000
2	% within column	10.000 %	4.286 %	1.538 %	0.000 %	3.774 %
	% of total	1.887 %	1.415 %	0.472 %	0.000 %	3.774 %
	Count	5.000	3.000	2.000	0.000	10.000
3	% within column	12.500 %	4.286 %	3.077 %	0.000 %	4.717 %
	% of total	2.358 %	1.415 %	0.943 %	0.000 %	4.717 %
	Count	40.000	70.000	65.000	37.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	18.868 %	33.019 %	30.660 %	17.453 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	14.951	6	0.021
N	212		

17.

<b>B12b</b>		<b>D23</b>		<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	
1	Count	48.000	154.000	202.000

<b>B12b</b>		<b>D23</b>		
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
	% within column	90.566 %	96.855 %	95.283 %
	% of total	22.642 %	72.642 %	95.283 %
	Count	5.000	3.000	8.000
2	% within column	9.434 %	1.887 %	3.774 %
	% of total	2.358 %	1.415 %	3.774 %
	Count	0.000	2.000	2.000
3	% within column	0.000 %	1.258 %	0.943 %
	% of total	0.000 %	0.943 %	0.943 %
	Count	53.000	159.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	25.000 %	75.000 %	100.000 %
		<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	6.832	2	0.033	
N	212			

**18.**

<b>B12b</b>		<b>D24</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
1	Count	4.000	25.000	71.000	102.000	202.000
	% within column	80.000 %	92.593 %	98.611 %	94.444 %	95.283 %
	% of total	1.887 %	11.792 %	33.491 %	48.113 %	95.283 %
2	Count	0.000	2.000	0.000	6.000	8.000
	% within column	0.000 %	7.407 %	0.000 %	5.556 %	3.774 %
	% of total	0.000 %	0.943 %	0.000 %	2.830 %	3.774 %
3	Count	1.000	0.000	1.000	0.000	2.000
	% within column	20.000 %	0.000 %	1.389 %	0.000 %	0.943 %
	% of total	0.472 %	0.000 %	0.472 %	0.000 %	0.943 %
Total	Count	5.000	27.000	72.000	108.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	2.358 %	12.736 %	33.962 %	50.943 %	100.000 %

**Chi-Squared Tests**

		<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	25.666	6	< .001	
N	212			

**19.**

<b>B12b</b>		<b>D25</b>					<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
1	Count	169.000	19.000	9.000	2.000	3.000	202.000
	% within column	97.126 %	79.167 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	95.283 %
	% of total	79.717 %	8.962 %	4.245 %	0.943 %	1.415 %	95.283 %
2	Count	4.000	4.000	0.000	0.000	0.000	8.000
	% within column	2.299 %	16.667 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	3.774 %
	% of total	1.887 %	1.887 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	3.774 %
3	Count	1.000	1.000	0.000	0.000	0.000	2.000
	% within column	0.575 %	4.167 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.943 %
	% of total	0.472 %	0.472 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.943 %
Total	Count	174.000	24.000	9.000	2.000	3.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	82.075 %	11.321 %	4.245 %	0.943 %	1.415 %	100.000 %

#### Chi-Squared Tests

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	15.878	8	0.044
N	212		

20.

<b>B12b</b>		<b>D26</b>		<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	
1	Count	169.000	33.000	202.000
	% within column	97.688 %	84.615 %	95.283 %
	% of total	79.717 %	15.566 %	95.283 %
2	Count	4.000	4.000	8.000
	% within column	2.312 %	10.256 %	3.774 %
	% of total	1.887 %	1.887 %	3.774 %
3	Count	0.000	2.000	2.000
	% within column	0.000 %	5.128 %	0.943 %
	% of total	0.000 %	0.943 %	0.943 %
Total	Count	173.000	39.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	81.604 %	18.396 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	14.765	2	< .001
N	212		

21.

<b>B12c</b>		<b>D23</b>		
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
1	Count	27.000	54.000	81.000
	% within column	50.943 %	33.962 %	38.208 %
	% of total	12.736 %	25.472 %	38.208 %
2	Count	18.000	56.000	74.000
	% within column	33.962 %	35.220 %	34.906 %
	% of total	8.491 %	26.415 %	34.906 %
3	Count	8.000	49.000	57.000
	% within column	15.094 %	30.818 %	26.887 %
	% of total	3.774 %	23.113 %	26.887 %
Total	Count	53.000	159.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	25.000 %	75.000 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	6.673	2	0.036
N	212		

22.

<b>B12c</b>		<b>D24</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
1	Count	4.000	4.000	26.000	47.000	81.000
	% within column	80.000 %	14.815 %	36.111 %	43.519 %	38.208 %
	% of total	1.887 %	1.887 %	12.264 %	22.170 %	38.208 %
2	Count	0.000	14.000	23.000	37.000	74.000
	% within column	0.000 %	51.852 %	31.944 %	34.259 %	34.906 %
	% of total	0.000 %	6.604 %	10.849 %	17.453 %	34.906 %
3	Count	1.000	9.000	23.000	24.000	57.000
	% within column	20.000 %	33.333 %	31.944 %	22.222 %	26.887 %
	% of total	0.472 %	4.245 %	10.849 %	11.321 %	26.887 %
Total	Count	5.000	27.000	72.000	108.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	2.358 %	12.736 %	33.962 %	50.943 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	13.258	6	0.039
N	212		

23.

<b>B12c</b>		<b>D30</b>				
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>Total</b>
1	Count	11.000	20.000	31.000	19.000	81.000

<b>B12c</b>		<b>D30</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
	% within column	27.500 %	28.571 %	47.692 %	51.351 %	38.208 %
	% of total	5.189 %	9.434 %	14.623 %	8.962 %	38.208 %
	Count	13.000	30.000	22.000	9.000	74.000
2	% within column	32.500 %	42.857 %	33.846 %	24.324 %	34.906 %
	% of total	6.132 %	14.151 %	10.377 %	4.245 %	34.906 %
	Count	16.000	20.000	12.000	9.000	57.000
3	% within column	40.000 %	28.571 %	18.462 %	24.324 %	26.887 %
	% of total	7.547 %	9.434 %	5.660 %	4.245 %	26.887 %
	Count	40.000	70.000	65.000	37.000	212.000
Total % within column		100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
% of total		18.868 %	33.019 %	30.660 %	17.453 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	13.085	6	0.042
N	212		

24.

<b>B12d</b>		<b>D24</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
	Count	3.000	5.000	17.000	39.000	64.000
1	% within column	60.000 %	18.519 %	23.611 %	36.111 %	30.189 %
	% of total	1.415 %	2.358 %	8.019 %	18.396 %	30.189 %
	Count	0.000	16.000	45.000	63.000	124.000
2	% within column	0.000 %	59.259 %	62.500 %	58.333 %	58.491 %
	% of total	0.000 %	7.547 %	21.226 %	29.717 %	58.491 %
	Count	2.000	6.000	10.000	6.000	24.000
3	% within column	40.000 %	22.222 %	13.889 %	5.556 %	11.321 %
	% of total	0.943 %	2.830 %	4.717 %	2.830 %	11.321 %
	Count	5.000	27.000	72.000	108.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	2.358 %	12.736 %	33.962 %	50.943 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	18.160	6	0.006
N	212		

25.

<b>B12d</b>		<b>D27</b>					<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
1	Count	4.000	25.000	5.000	24.000	6.000	64.000

<b>B12d</b>	<b>D27</b>					<b>Total</b>	
	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>		
	% within column	33.333 %	27.778 %	33.333 %	38.710 %	18.182 %	30.189 %
	% of total	1.887 %	11.792 %	2.358 %	11.321 %	2.830 %	30.189 %
	Count	7.000	47.000	9.000	36.000	25.000	124.000
2	% within column	58.333 %	52.222 %	60.000 %	58.065 %	75.758 %	58.491 %
	% of total	3.302 %	22.170 %	4.245 %	16.981 %	11.792 %	58.491 %
	Count	1.000	18.000	1.000	2.000	2.000	24.000
3	% within column	8.333 %	20.000 %	6.667 %	3.226 %	6.061 %	11.321 %
	% of total	0.472 %	8.491 %	0.472 %	0.943 %	0.943 %	11.321 %
	Count	12.000	90.000	15.000	62.000	33.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	5.660 %	42.453 %	7.075 %	29.245 %	15.566 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	16.389	8	0.037
N	212		

26.

<b>B12d</b>	<b>D29</b>				<b>Total</b>
	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>		
1	Count	60.000	3.000	1.000	64.000
	% within column	31.746 %	13.636 %	100.000 %	30.189 %
	% of total	28.302 %	1.415 %	0.472 %	30.189 %
2	Count	115.000	9.000	0.000	124.000
	% within column	60.847 %	40.909 %	0.000 %	58.491 %
	% of total	54.245 %	4.245 %	0.000 %	58.491 %
3	Count	14.000	10.000	0.000	24.000
	% within column	7.407 %	45.455 %	0.000 %	11.321 %
	% of total	6.604 %	4.717 %	0.000 %	11.321 %
Total	Count	189.000	22.000	1.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	89.151 %	10.377 %	0.472 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	31.002	4	< .001
N	212		

27.

<b>B12d</b>		<b>D30</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
	Count	8.000	18.000	22.000	16.000	64.000
1	% within column	20.000 %	25.714 %	33.846 %	43.243 %	30.189 %
	% of total	3.774 %	8.491 %	10.377 %	7.547 %	30.189 %
	Count	20.000	45.000	40.000	19.000	124.000
2	% within column	50.000 %	64.286 %	61.538 %	51.351 %	58.491 %
	% of total	9.434 %	21.226 %	18.868 %	8.962 %	58.491 %
	Count	12.000	7.000	3.000	2.000	24.000
3	% within column	30.000 %	10.000 %	4.615 %	5.405 %	11.321 %
	% of total	5.660 %	3.302 %	1.415 %	0.943 %	11.321 %
	Count	40.000	70.000	65.000	37.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	18.868 %	33.019 %	30.660 %	17.453 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	21.698	6	0.001
N	212		

28.

<b>B12e</b>		<b>D23</b>		
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
	Count	26.000	93.000	119.000
1	% within column	49.057 %	58.491 %	56.132 %
	% of total	12.264 %	43.868 %	56.132 %
	Count	23.000	42.000	65.000
2	% within column	43.396 %	26.415 %	30.660 %
	% of total	10.849 %	19.811 %	30.660 %
	Count	4.000	24.000	28.000
3	% within column	7.547 %	15.094 %	13.208 %
	% of total	1.887 %	11.321 %	13.208 %
	Count	53.000	159.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	25.000 %	75.000 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	6.083	2	0.048
N	212		

29.

<b>B12e</b>		<b>D24</b>				
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>Total</b>
1	Count	2.000	14.000	39.000	64.000	119.000
	% within column	40.000 %	51.852 %	54.167 %	59.259 %	56.132 %

<b>B12e</b>		<b>D24</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
	% of total	0.943 %	6.604 %	18.396 %	30.189 %	56.132 %
	Count	0.000	9.000	20.000	36.000	65.000
2	% within column	0.000 %	33.333 %	27.778 %	33.333 %	30.660 %
	% of total	0.000 %	4.245 %	9.434 %	16.981 %	30.660 %
	Count	3.000	4.000	13.000	8.000	28.000
3	% within column	60.000 %	14.815 %	18.056 %	7.407 %	13.208 %
	% of total	1.415 %	1.887 %	6.132 %	3.774 %	13.208 %
	Count	5.000	27.000	72.000	108.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	2.358 %	12.736 %	33.962 %	50.943 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	14.974	6	0.020
N	212		

30.

<b>B12e</b>		<b>D29</b>			<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	
	Count	108.000	10.000	1.000	119.000
1	% within column	57.143 %	45.455 %	100.000 %	56.132 %
	% of total	50.943 %	4.717 %	0.472 %	56.132 %
	Count	61.000	4.000	0.000	65.000
2	% within column	32.275 %	18.182 %	0.000 %	30.660 %
	% of total	28.774 %	1.887 %	0.000 %	30.660 %
	Count	20.000	8.000	0.000	28.000
3	% within column	10.582 %	36.364 %	0.000 %	13.208 %
	% of total	9.434 %	3.774 %	0.000 %	13.208 %
	Count	189.000	22.000	1.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	89.151 %	10.377 %	0.472 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	12.459	4	0.014
N	212		

31.

<b>B12e</b>		<b>D30</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
	Count	18.000	34.000	41.000	26.000	119.000
1	% within column	45.000 %	48.571 %	63.077 %	70.270 %	56.132 %
	% of total	8.491 %	16.038 %	19.340 %	12.264 %	56.132 %



<b>B12e</b>		<b>D30</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
	Count	9.000	26.000	21.000	9.000	65.000
2	% within column	22.500 %	37.143 %	32.308 %	24.324 %	30.660 %
	% of total	4.245 %	12.264 %	9.906 %	4.245 %	30.660 %
	Count	13.000	10.000	3.000	2.000	28.000
3	% within column	32.500 %	14.286 %	4.615 %	5.405 %	13.208 %
	% of total	6.132 %	4.717 %	1.415 %	0.943 %	13.208 %
	Count	40.000	70.000	65.000	37.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	18.868 %	33.019 %	30.660 %	17.453 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	22.515	6	< .001
N	212		

32.

<b>B13a</b>		<b>D24</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
	Count	1.000	16.000	63.000	102.000	182.000
1	% within column	20.000 %	59.259 %	87.500 %	94.444 %	85.849 %
	% of total	0.472 %	7.547 %	29.717 %	48.113 %	85.849 %
	Count	0.000	7.000	3.000	5.000	15.000
2	% within column	0.000 %	25.926 %	4.167 %	4.630 %	7.075 %
	% of total	0.000 %	3.302 %	1.415 %	2.358 %	7.075 %
	Count	4.000	4.000	6.000	1.000	15.000
3	% within column	80.000 %	14.815 %	8.333 %	0.926 %	7.075 %
	% of total	1.887 %	1.887 %	2.830 %	0.472 %	7.075 %
	Count	5.000	27.000	72.000	108.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	2.358 %	12.736 %	33.962 %	50.943 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	67.188	6	< .001
N	212		

33.

<b>B13a</b>		<b>D26</b>		<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	
	Count	154.000	28.000	182.000
1	% within column	89.017 %	71.795 %	85.849 %
	% of total	72.642 %	13.208 %	85.849 %

<b>B13a</b>		<b>D26</b>		<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	
	Count	12.000	3.000	15.000
2	% within column	6.936 %	7.692 %	7.075 %
	% of total	5.660 %	1.415 %	7.075 %
	Count	7.000	8.000	15.000
3	% within column	4.046 %	20.513 %	7.075 %
	% of total	3.302 %	3.774 %	7.075 %
	Count	173.000	39.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	81.604 %	18.396 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	13.322	2	0.001
N	212		

34.

<b>B13a</b>		<b>D27</b>					<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
	Count	12.000	70.000	11.000	58.000	31.000	182.000
1	% within column	100.000 %	77.778 %	73.333 %	93.548 %	93.939 %	85.849 %
	% of total	5.660 %	33.019 %	5.189 %	27.358 %	14.623 %	85.849 %
	Count	0.000	7.000	3.000	4.000	1.000	15.000
2	% within column	0.000 %	7.778 %	20.000 %	6.452 %	3.030 %	7.075 %
	% of total	0.000 %	3.302 %	1.415 %	1.887 %	0.472 %	7.075 %
	Count	0.000	13.000	1.000	0.000	1.000	15.000
3	% within column	0.000 %	14.444 %	6.667 %	0.000 %	3.030 %	7.075 %
	% of total	0.000 %	6.132 %	0.472 %	0.000 %	0.472 %	7.075 %
	Count	12.000	90.000	15.000	62.000	33.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	5.660 %	42.453 %	7.075 %	29.245 %	15.566 %	100.000 %

#### Chi-Squared Tests

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	20.076	8	0.010
N	212		

35.

<b>B13a</b>		<b>D29</b>			<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	
	Count	172.000	9.000	1.000	182.000
1	% within column	91.005 %	40.909 %	100.000 %	85.849 %
	% of total	81.132 %	4.245 %	0.472 %	85.849 %
2	Count	11.000	4.000	0.000	15.000

<b>B13a</b>		<b>D29</b>			<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	
3	% within column	5.820 %	18.182 %	0.000 %	7.075 %
	% of total	5.189 %	1.887 %	0.000 %	7.075 %
	Count	6.000	9.000	0.000	15.000
	% within column	3.175 %	40.909 %	0.000 %	7.075 %
	% of total	2.830 %	4.245 %	0.000 %	7.075 %
	Count	189.000	22.000	1.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	89.151 %	10.377 %	0.472 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	49.840	4	< .001
N	212		

36.

<b>B13a</b>		<b>D30</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
1	Count	21.000	65.000	60.000	36.000	182.000
	% within column	52.500 %	92.857 %	92.308 %	97.297 %	85.849 %
	% of total	9.906 %	30.660 %	28.302 %	16.981 %	85.849 %
2	Count	8.000	1.000	5.000	1.000	15.000
	% within column	20.000 %	1.429 %	7.692 %	2.703 %	7.075 %
	% of total	3.774 %	0.472 %	2.358 %	0.472 %	7.075 %
3	Count	11.000	4.000	0.000	0.000	15.000
	% within column	27.500 %	5.714 %	0.000 %	0.000 %	7.075 %
	% of total	5.189 %	1.887 %	0.000 %	0.000 %	7.075 %
Total	Count	40.000	70.000	65.000	37.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	18.868 %	33.019 %	30.660 %	17.453 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	51.080	6	< .001
N	212		

37.

<b>B13b</b>		<b>D24</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
1	Count	1.000	6.000	30.000	49.000	86.000
	% within column	20.000 %	22.222 %	41.667 %	45.370 %	40.566 %
	% of total	0.472 %	2.830 %	14.151 %	23.113 %	40.566 %
2	Count	0.000	12.000	22.000	43.000	77.000
	% within column	0.000 %	44.444 %	30.556 %	39.815 %	36.321 %

		<b>D24</b>				
<b>B13b</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>Total</b>
	% of total	0.000 %	5.660 %	10.377 %	20.283 %	36.321 %
	Count	4.000	9.000	20.000	16.000	49.000
3	% within column	80.000 %	33.333 %	27.778 %	14.815 %	23.113 %
	% of total	1.887 %	4.245 %	9.434 %	7.547 %	23.113 %
	Count	5.000	27.000	72.000	108.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	2.358 %	12.736 %	33.962 %	50.943 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	18.842	6	0.004
N	212		

38.

		<b>D29</b>			
<b>B13b</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>Total</b>
	Count	81.000	4.000	1.000	86.000
1	% within column	42.857 %	18.182 %	100.000 %	40.566 %
	% of total	38.208 %	1.887 %	0.472 %	40.566 %
	Count	72.000	5.000	0.000	77.000
2	% within column	38.095 %	22.727 %	0.000 %	36.321 %
	% of total	33.962 %	2.358 %	0.000 %	36.321 %
	Count	36.000	13.000	0.000	49.000
3	% within column	19.048 %	59.091 %	0.000 %	23.113 %
	% of total	16.981 %	6.132 %	0.000 %	23.113 %
	Count	189.000	22.000	1.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	89.151 %	10.377 %	0.472 %	100.000 %

**Chi-Squared Tests**

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	19.382	4	< .001
N	212		

39.

		<b>D30</b>				
<b>B13b</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>Total</b>
	Count	10.000	25.000	31.000	20.000	86.000
1	% within column	25.000 %	35.714 %	47.692 %	54.054 %	40.566 %
	% of total	4.717 %	11.792 %	14.623 %	9.434 %	40.566 %
	Count	15.000	27.000	25.000	10.000	77.000
2	% within column	37.500 %	38.571 %	38.462 %	27.027 %	36.321 %
	% of total	7.075 %	12.736 %	11.792 %	4.717 %	36.321 %

<b>B13b</b>		<b>D30</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
	Count	15.000	18.000	9.000	7.000	49.000
3	% within column	37.500 %	25.714 %	13.846 %	18.919 %	23.113 %
	% of total	7.075 %	8.491 %	4.245 %	3.302 %	23.113 %
	Count	40.000	70.000	65.000	37.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	18.868 %	33.019 %	30.660 %	17.453 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	12.827	6	0.046
N	212		

40.

<b>B12c</b>		<b>D23</b>		
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
	Count	27.000	54.000	81.000
1	% within column	50.943 %	33.962 %	38.208 %
	% of total	12.736 %	25.472 %	38.208 %
	Count	18.000	56.000	74.000
2	% within column	33.962 %	35.220 %	34.906 %
	% of total	8.491 %	26.415 %	34.906 %
	Count	8.000	49.000	57.000
3	% within column	15.094 %	30.818 %	26.887 %
	% of total	3.774 %	23.113 %	26.887 %
	Count	53.000	159.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	25.000 %	75.000 %	100.000 %

41.

<b>B13c</b>		<b>D24</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
	Count	2.000	18.000	56.000	88.000	164.000
1	% within column	40.000 %	66.667 %	77.778 %	81.481 %	77.358 %
	% of total	0.943 %	8.491 %	26.415 %	41.509 %	77.358 %
	Count	0.000	6.000	8.000	12.000	26.000
2	% within column	0.000 %	22.222 %	11.111 %	11.111 %	12.264 %
	% of total	0.000 %	2.830 %	3.774 %	5.660 %	12.264 %
	Count	3.000	3.000	8.000	8.000	22.000
3	% within column	60.000 %	11.111 %	11.111 %	7.407 %	10.377 %
	% of total	1.415 %	1.415 %	3.774 %	3.774 %	10.377 %
	Count	5.000	27.000	72.000	108.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	2.358 %	12.736 %	33.962 %	50.943 %	100.000 %

	Value	df	p
X <sup>2</sup>	17.365	6	0.008
N	212		

42.

		D30				
B13c		1	2	3	4	Total
	Count	23.000	54.000	55.000	32.000	164.000
1	% within column	57.500 %	77.143 %	84.615 %	86.486 %	77.358 %
	% of total	10.849 %	25.472 %	25.943 %	15.094 %	77.358 %
	Count	8.000	9.000	6.000	3.000	26.000
2	% within column	20.000 %	12.857 %	9.231 %	8.108 %	12.264 %
	% of total	3.774 %	4.245 %	2.830 %	1.415 %	12.264 %
	Count	9.000	7.000	4.000	2.000	22.000
3	% within column	22.500 %	10.000 %	6.154 %	5.405 %	10.377 %
	% of total	4.245 %	3.302 %	1.887 %	0.943 %	10.377 %
	Count	40.000	70.000	65.000	37.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	18.868 %	33.019 %	30.660 %	17.453 %	100.000 %

	Value	df	p
X <sup>2</sup>	13.534	6	0.035
N	212		

43.

		D24				
B13d		1	2	3	4	Total
	Count	2.000	11.000	57.000	72.000	142.000
1	% within column	40.000 %	40.741 %	79.167 %	66.667 %	66.981 %
	% of total	0.943 %	5.189 %	26.887 %	33.962 %	66.981 %
	Count	0.000	10.000	8.000	28.000	46.000
2	% within column	0.000 %	37.037 %	11.111 %	25.926 %	21.698 %
	% of total	0.000 %	4.717 %	3.774 %	13.208 %	21.698 %
	Count	3.000	6.000	7.000	8.000	24.000
3	% within column	60.000 %	22.222 %	9.722 %	7.407 %	11.321 %
	% of total	1.415 %	2.830 %	3.302 %	3.774 %	11.321 %
	Count	5.000	27.000	72.000	108.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	2.358 %	12.736 %	33.962 %	50.943 %	100.000 %

Value	df	p
-------	----	---

<b>B13d</b>		<b>D24</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
X <sup>2</sup>	28.462	6	< .001			
N	212					

**44.**

<b>B13d</b>		<b>D29</b>			<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	
1	Count	132.000	9.000	1.000	142.000
	% within column	69.841 %	40.909 %	100.000 %	66.981 %
	% of total	62.264 %	4.245 %	0.472 %	66.981 %
2	Count	39.000	7.000	0.000	46.000
	% within column	20.635 %	31.818 %	0.000 %	21.698 %
	% of total	18.396 %	3.302 %	0.000 %	21.698 %
3	Count	18.000	6.000	0.000	24.000
	% within column	9.524 %	27.273 %	0.000 %	11.321 %
	% of total	8.491 %	2.830 %	0.000 %	11.321 %
Total	Count	189.000	22.000	1.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	89.151 %	10.377 %	0.472 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	9.577	4	0.048
N	212		

**45.**

<b>B14b</b>		<b>D30</b>				<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
1	Count	19.000	24.000	19.000	7.000	69.000
	% within column	47.500 %	34.286 %	29.231 %	18.919 %	32.547 %
	% of total	8.962 %	11.321 %	8.962 %	3.302 %	32.547 %
2	Count	9.000	24.000	22.000	13.000	68.000
	% within column	22.500 %	34.286 %	33.846 %	35.135 %	32.075 %
	% of total	4.245 %	11.321 %	10.377 %	6.132 %	32.075 %
3	Count	10.000	10.000	17.000	6.000	43.000
	% within column	25.000 %	14.286 %	26.154 %	16.216 %	20.283 %
	% of total	4.717 %	4.717 %	8.019 %	2.830 %	20.283 %
4	Count	2.000	6.000	6.000	9.000	23.000
	% within column	5.000 %	8.571 %	9.231 %	24.324 %	10.849 %
	% of total	0.943 %	2.830 %	2.830 %	4.245 %	10.849 %
5	Count	0.000	6.000	1.000	2.000	9.000
	% within column	0.000 %	8.571 %	1.538 %	5.405 %	4.245 %
	% of total	0.000 %	2.830 %	0.472 %	0.943 %	4.245 %
Total	Count	40.000	70.000	65.000	37.000	212.000

<b>B14b</b>	<b>D30</b>				<b>Total</b>
	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	
% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
% of total	18.868 %	33.019 %	30.660 %	17.453 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	23.621	12	0.023
N	212		

46.

<b>B14e</b>		<b>D23</b>		
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
	Count	9.000	17.000	26.000
1	% within column	16.981 %	10.692 %	12.264 %
	% of total	4.245 %	8.019 %	12.264 %
	Count	19.000	33.000	52.000
2	% within column	35.849 %	20.755 %	24.528 %
	% of total	8.962 %	15.566 %	24.528 %
	Count	9.000	64.000	73.000
3	% within column	16.981 %	40.252 %	34.434 %
	% of total	4.245 %	30.189 %	34.434 %
	Count	13.000	37.000	50.000
4	% within column	24.528 %	23.270 %	23.585 %
	% of total	6.132 %	17.453 %	23.585 %
	Count	3.000	8.000	11.000
5	% within column	5.660 %	5.031 %	5.189 %
	% of total	1.415 %	3.774 %	5.189 %
	Count	53.000	159.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	25.000 %	75.000 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	11.282	4	0.024
N	212		

47.

### Contingency Tables

<b>B15b</b>		<b>D26</b>		
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>Total</b>
	Count	85.000	15.000	100.000
1	% within column	49.133 %	38.462 %	47.170 %
	% of total	40.094 %	7.075 %	47.170 %
	Count	47.000	11.000	58.000
2	% within column	27.168 %	28.205 %	27.358 %
	% of total	22.170 %	5.189 %	27.358 %
	Count	27.000	10.000	37.000



### Contingency Tables

<b>B15b</b>		<b>D26</b>		<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	
	% within column	15.607 %	25.641 %	17.453 %
	% of total	12.736 %	4.717 %	17.453 %
	Count	12.000	0.000	12.000
4	% within column	6.936 %	0.000 %	5.660 %
	% of total	5.660 %	0.000 %	5.660 %
	Count	2.000	3.000	5.000
5	% within column	1.156 %	7.692 %	2.358 %
	% of total	0.943 %	1.415 %	2.358 %
	Count	173.000	39.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	81.604 %	18.396 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	11.087	4	0.026
N	212		

48.

<b>B15d</b>		<b>D29</b>			<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	
1	Count	37.000	10.000	0.000	47.000
	% within column	19.577 %	45.455 %	0.000 %	22.170 %
	% of total	17.453 %	4.717 %	0.000 %	22.170 %
2	Count	53.000	2.000	0.000	55.000
	% within column	28.042 %	9.091 %	0.000 %	25.943 %
	% of total	25.000 %	0.943 %	0.000 %	25.943 %
3	Count	54.000	5.000	1.000	60.000
	% within column	28.571 %	22.727 %	100.000 %	28.302 %
	% of total	25.472 %	2.358 %	0.472 %	28.302 %
4	Count	37.000	2.000	0.000	39.000
	% within column	19.577 %	9.091 %	0.000 %	18.396 %
	% of total	17.453 %	0.943 %	0.000 %	18.396 %
5	Count	8.000	3.000	0.000	11.000
	% within column	4.233 %	13.636 %	0.000 %	5.189 %
	% of total	3.774 %	1.415 %	0.000 %	5.189 %
Total	Count	189.000	22.000	1.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	89.151 %	10.377 %	0.472 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	16.000	8	0.042

	Value	df	p
N	212		

49.

		D26		
C21		1	2	Total
	Count	5.000	5.000	10.000
3	% within column	2.890 %	12.821 %	4.717 %
	% of total	2.358 %	2.358 %	4.717 %
	Count	63.000	15.000	78.000
4	% within column	36.416 %	38.462 %	36.792 %
	% of total	29.717 %	7.075 %	36.792 %
	Count	105.000	19.000	124.000
5	% within column	60.694 %	48.718 %	58.491 %
	% of total	49.528 %	8.962 %	58.491 %
	Count	173.000	39.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	81.604 %	18.396 %	100.000 %

	Value	df	p
X <sup>2</sup>	7.470	2	0.024
N	212		

50.

		D29			
C21		1	2	3	Total
	Count	9.000	0.000	1.000	10.000
3	% within column	4.762 %	0.000 %	100.000 %	4.717 %
	% of total	4.245 %	0.000 %	0.472 %	4.717 %
	Count	73.000	5.000	0.000	78.000
4	% within column	38.624 %	22.727 %	0.000 %	36.792 %
	% of total	34.434 %	2.358 %	0.000 %	36.792 %
	Count	107.000	17.000	0.000	124.000
5	% within column	56.614 %	77.273 %	0.000 %	58.491 %
	% of total	50.472 %	8.019 %	0.000 %	58.491 %
	Count	189.000	22.000	1.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	89.151 %	10.377 %	0.472 %	100.000 %

	Value	df	p
X <sup>2</sup>	24.035	4	< .001
N	212		

## 2.Ελεγχοι ανεξαρτησίας μεταξύ γενικών ερωτήσεων

1.

		<b>B14a</b>					<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
1	Count	0.000	3.000	0.000	0.000	0.000	3.000
	% within column	0.000 %	4.762 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	1.415 %
	% of total	0.000 %	1.415 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	1.415 %
2	Count	4.000	6.000	2.000	3.000	0.000	15.000
	% within column	10.811 %	9.524 %	2.985 %	8.108 %	0.000 %	7.075 %
	% of total	1.887 %	2.830 %	0.943 %	1.415 %	0.000 %	7.075 %
3	Count	15.000	29.000	22.000	4.000	0.000	70.000
	% within column	40.541 %	46.032 %	32.836 %	10.811 %	0.000 %	33.019 %
	% of total	7.075 %	13.679 %	10.377 %	1.887 %	0.000 %	33.019 %
4	Count	15.000	22.000	38.000	26.000	6.000	107.000
	% within column	40.541 %	34.921 %	56.716 %	70.270 %	75.000 %	50.472 %
	% of total	7.075 %	10.377 %	17.925 %	12.264 %	2.830 %	50.472 %
5	Count	3.000	3.000	5.000	4.000	2.000	17.000
	% within column	8.108 %	4.762 %	7.463 %	10.811 %	25.000 %	8.019 %
	% of total	1.415 %	1.415 %	2.358 %	1.887 %	0.943 %	8.019 %
Total	Count	37.000	63.000	67.000	37.000	8.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	17.453 %	29.717 %	31.604 %	17.453 %	3.774 %	100.000 %

### Chi-Squared Tests

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	34.781	16	0.004
N	212		

2.

		<b>B14b</b>					<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
1	Count	2.000	1.000	0.000	0.000	0.000	3.000
	% within column	2.899 %	1.471 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	1.415 %
	% of total	0.943 %	0.472 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	1.415 %
2	Count	7.000	5.000	2.000	0.000	1.000	15.000

		<b>B14b</b>					
<b>B5</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>Total</b>
	% within column	10.145 %	7.353 %	4.651 %	0.000 %	11.111 %	7.075 %
	% of total	3.302 %	2.358 %	0.943 %	0.000 %	0.472 %	7.075 %
	Count	32.000	21.000	14.000	2.000	1.000	70.000
3	% within column	46.377 %	30.882 %	32.558 %	8.696 %	11.111 %	33.019 %
	% of total	15.094 %	9.906 %	6.604 %	0.943 %	0.472 %	33.019 %
	Count	22.000	36.000	24.000	20.000	5.000	107.000
4	% within column	31.884 %	52.941 %	55.814 %	86.957 %	55.556 %	50.472 %
	% of total	10.377 %	16.981 %	11.321 %	9.434 %	2.358 %	50.472 %
	Count	6.000	5.000	3.000	1.000	2.000	17.000
5	% within column	8.696 %	7.353 %	6.977 %	4.348 %	22.222 %	8.019 %
	% of total	2.830 %	2.358 %	1.415 %	0.472 %	0.943 %	8.019 %
	Count	69.000	68.000	43.000	23.000	9.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	32.547 %	32.075 %	20.283 %	10.849 %	4.245 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	28.455	16	0.028
N	212		

### 3.

		<b>B12c</b>			
<b>B5</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>Total</b>
	Count	0.000	2.000	1.000	3.000
1	% within column	0.000 %	2.703 %	1.754 %	1.415 %
	% of total	0.000 %	0.943 %	0.472 %	1.415 %
	Count	3.000	10.000	2.000	15.000
2	% within column	3.704 %	13.514 %	3.509 %	7.075 %
	% of total	1.415 %	4.717 %	0.943 %	7.075 %
	Count	18.000	25.000	27.000	70.000
3	% within column	22.222 %	33.784 %	47.368 %	33.019 %
	% of total	8.491 %	11.792 %	12.736 %	33.019 %
	Count	48.000	35.000	24.000	107.000
4	% within column	59.259 %	47.297 %	42.105 %	50.472 %
	% of total	22.642 %	16.509 %	11.321 %	50.472 %
	Count	12.000	2.000	3.000	17.000
5	% within column	14.815 %	2.703 %	5.263 %	8.019 %
	% of total	5.660 %	0.943 %	1.415 %	8.019 %
	Count	81.000	74.000	57.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	38.208 %	34.906 %	26.887 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	25.139	8	0.001
N	212		

**4.**

		<b>B13b</b>			
<b>B5</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>Total</b>
	Count	0.000	2.000	1.000	3.000
1	% within column	0.000 %	2.597 %	2.041 %	1.415 %
	% of total	0.000 %	0.943 %	0.472 %	1.415 %
	Count	4.000	9.000	2.000	15.000
2	% within column	4.651 %	11.688 %	4.082 %	7.075 %
	% of total	1.887 %	4.245 %	0.943 %	7.075 %
	Count	21.000	35.000	14.000	70.000
3	% within column	24.419 %	45.455 %	28.571 %	33.019 %
	% of total	9.906 %	16.509 %	6.604 %	33.019 %
	Count	51.000	28.000	28.000	107.000
4	% within column	59.302 %	36.364 %	57.143 %	50.472 %
	% of total	24.057 %	13.208 %	13.208 %	50.472 %
	Count	10.000	3.000	4.000	17.000
5	% within column	11.628 %	3.896 %	8.163 %	8.019 %
	% of total	4.717 %	1.415 %	1.887 %	8.019 %
	Count	86.000	77.000	49.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	40.566 %	36.321 %	23.113 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	19.418	8	0.013
N	212		

**5.**

		<b>B13c</b>			
<b>B5</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>Total</b>
	Count	2.000	0.000	1.000	3.000
1	% within column	1.220 %	0.000 %	4.545 %	1.415 %
	% of total	0.943 %	0.000 %	0.472 %	1.415 %
	Count	7.000	5.000	3.000	15.000
2	% within column	4.268 %	19.231 %	13.636 %	7.075 %
	% of total	3.302 %	2.358 %	1.415 %	7.075 %
	Count	49.000	13.000	8.000	70.000
3	% within column	29.878 %	50.000 %	36.364 %	33.019 %
	% of total	23.113 %	6.132 %	3.774 %	33.019 %
	Count	90.000	8.000	9.000	107.000
4	% within column	54.878 %	30.769 %	40.909 %	50.472 %

<b>B5</b>		<b>B13c</b>			<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	
	% of total	42.453 %	3.774 %	4.245 %	50.472 %
	Count	16.000	0.000	1.000	17.000
5	% within column	9.756 %	0.000 %	4.545 %	8.019 %
	% of total	7.547 %	0.000 %	0.472 %	8.019 %
	Count	164.000	26.000	22.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	77.358 %	12.264 %	10.377 %	100.000 %

### Chi-Squared Tests

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	19.427	8	0.013
N	212		

### 6.

<b>B10</b>		<b>B14a</b>					<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
	Count	1.000	0.000	0.000	0.000	0.000	1.000
1	% within column	2.703 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.472 %
	% of total	0.472 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.472 %
	Count	4.000	10.000	5.000	2.000	0.000	21.000
2	% within column	10.811 %	15.873 %	7.463 %	5.405 %	0.000 %	9.906 %
	% of total	1.887 %	4.717 %	2.358 %	0.943 %	0.000 %	9.906 %
	Count	19.000	39.000	32.000	13.000	0.000	103.000
3	% within column	51.351 %	61.905 %	47.761 %	35.135 %	0.000 %	48.585 %
	% of total	8.962 %	18.396 %	15.094 %	6.132 %	0.000 %	48.585 %
	Count	9.000	12.000	26.000	19.000	5.000	71.000
4	% within column	24.324 %	19.048 %	38.806 %	51.351 %	62.500 %	33.491 %
	% of total	4.245 %	5.660 %	12.264 %	8.962 %	2.358 %	33.491 %
	Count	4.000	2.000	4.000	3.000	3.000	16.000
5	% within column	10.811 %	3.175 %	5.970 %	8.108 %	37.500 %	7.547 %
	% of total	1.887 %	0.943 %	1.887 %	1.415 %	1.415 %	7.547 %
	Count	37.000	63.000	67.000	37.000	8.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	17.453 %	29.717 %	31.604 %	17.453 %	3.774 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	39.427	16	< .001
N	212		

### 7.

<b>B10</b>		<b>B14c</b>					<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
1	Count	1.000	0.000	0.000	0.000	0.000	1.000
	% within column	3.704 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.472 %
	% of total	0.472 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.472 %
2	Count	2.000	10.000	6.000	3.000	0.000	21.000
	% within column	7.407 %	16.393 %	8.824 %	7.692 %	0.000 %	9.906 %
	% of total	0.943 %	4.717 %	2.830 %	1.415 %	0.000 %	9.906 %
3	Count	14.000	35.000	36.000	13.000	5.000	103.000
	% within column	51.852 %	57.377 %	52.941 %	33.333 %	29.412 %	48.585 %
	% of total	6.604 %	16.509 %	16.981 %	6.132 %	2.358 %	48.585 %
4	Count	7.000	14.000	22.000	20.000	8.000	71.000
	% within column	25.926 %	22.951 %	32.353 %	51.282 %	47.059 %	33.491 %
	% of total	3.302 %	6.604 %	10.377 %	9.434 %	3.774 %	33.491 %
5	Count	3.000	2.000	4.000	3.000	4.000	16.000
	% within column	11.111 %	3.279 %	5.882 %	7.692 %	23.529 %	7.547 %
	% of total	1.415 %	0.943 %	1.887 %	1.415 %	1.887 %	7.547 %
Total	Count	27.000	61.000	68.000	39.000	17.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	12.736 %	28.774 %	32.075 %	18.396 %	8.019 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	31.083	16	0.013
N	212		

8.

<b>B10</b>		<b>B15a</b>					<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
1	Count	1.000	0.000	0.000	0.000	0.000	1.000
	% within column	1.639 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.472 %
	% of total	0.472 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.472 %
2	Count	6.000	10.000	5.000	0.000	0.000	21.000
	% within column	9.836 %	15.385 %	9.091 %	0.000 %	0.000 %	9.906 %
	% of total	2.830 %	4.717 %	2.358 %	0.000 %	0.000 %	9.906 %
3	Count	38.000	28.000	29.000	7.000	1.000	103.000
	% within column	62.295 %	43.077 %	52.727 %	30.435 %	12.500 %	48.585 %
	% of total	17.925 %	13.208 %	13.679 %	3.302 %	0.472 %	48.585 %
4	Count	13.000	23.000	16.000	14.000	5.000	71.000

		<b>B15a</b>					
<b>B10</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>Total</b>
	% within column	21.311 %	35.385 %	29.091 %	60.870 %	62.500 %	33.491 %
	% of total	6.132 %	10.849 %	7.547 %	6.604 %	2.358 %	33.491 %
	Count	3.000	4.000	5.000	2.000	2.000	16.000
5	% within column	4.918 %	6.154 %	9.091 %	8.696 %	25.000 %	7.547 %
	% of total	1.415 %	1.887 %	2.358 %	0.943 %	0.943 %	7.547 %
	Count	61.000	65.000	55.000	23.000	8.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	28.774 %	30.660 %	25.943 %	10.849 %	3.774 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	28.633	16	0.027
N	212		

**9.**

		<b>B14d</b>					
<b>B11</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>Total</b>
	Count	1.000	1.000	0.000	0.000	0.000	2.000
1	% within column	3.333 %	1.786 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.943 %
	% of total	0.472 %	0.472 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.943 %
	Count	4.000	4.000	3.000	0.000	0.000	11.000
2	% within column	13.333 %	7.143 %	4.286 %	0.000 %	0.000 %	5.189 %
	% of total	1.887 %	1.887 %	1.415 %	0.000 %	0.000 %	5.189 %
	Count	12.000	31.000	31.000	10.000	1.000	85.000
3	% within column	40.000 %	55.357 %	44.286 %	21.739 %	10.000 %	40.094 %
	% of total	5.660 %	14.623 %	14.623 %	4.717 %	0.472 %	40.094 %
	Count	10.000	17.000	30.000	28.000	3.000	88.000
4	% within column	33.333 %	30.357 %	42.857 %	60.870 %	30.000 %	41.509 %
	% of total	4.717 %	8.019 %	14.151 %	13.208 %	1.415 %	41.509 %
	Count	3.000	3.000	6.000	8.000	6.000	26.000
5	% within column	10.000 %	5.357 %	8.571 %	17.391 %	60.000 %	12.264 %
	% of total	1.415 %	1.415 %	2.830 %	3.774 %	2.830 %	12.264 %
	Count	30.000	56.000	70.000	46.000	10.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	14.151 %	26.415 %	33.019 %	21.698 %	4.717 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	49.687	16	< .001



	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
N	212		

10.

		<b>B14e</b>					
<b>B11</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>Total</b>
	Count	1.000	1.000	0.000	0.000	0.000	2.000
1	% within column	3.846 %	1.923 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.943 %
	% of total	0.472 %	0.472 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.943 %
	Count	3.000	6.000	2.000	0.000	0.000	11.000
2	% within column	11.538 %	11.538 %	2.740 %	0.000 %	0.000 %	5.189 %
	% of total	1.415 %	2.830 %	0.943 %	0.000 %	0.000 %	5.189 %
	Count	13.000	27.000	33.000	12.000	0.000	85.000
3	% within column	50.000 %	51.923 %	45.205 %	24.000 %	0.000 %	40.094 %
	% of total	6.132 %	12.736 %	15.566 %	5.660 %	0.000 %	40.094 %
	Count	5.000	17.000	32.000	29.000	5.000	88.000
4	% within column	19.231 %	32.692 %	43.836 %	58.000 %	45.455 %	41.509 %
	% of total	2.358 %	8.019 %	15.094 %	13.679 %	2.358 %	41.509 %
	Count	4.000	1.000	6.000	9.000	6.000	26.000
5	% within column	15.385 %	1.923 %	8.219 %	18.000 %	54.545 %	12.264 %
	% of total	1.887 %	0.472 %	2.830 %	4.245 %	2.830 %	12.264 %
	Count	26.000	52.000	73.000	50.000	11.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	12.264 %	24.528 %	34.434 %	23.585 %	5.189 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	55.338	16	< .001
N	212		

11.

		<b>B15d</b>					
<b>B11</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>Total</b>
	Count	1.000	1.000	0.000	0.000	0.000	2.000
1	% within column	2.128 %	1.818 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.943 %
	% of total	0.472 %	0.472 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.943 %
	Count	6.000	5.000	0.000	0.000	0.000	11.000
2	% within column	12.766 %	9.091 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	5.189 %

<b>B11</b>		<b>B15d</b>					<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
	% of total	2.830 %	2.358 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	5.189 %
	Count	23.000	27.000	28.000	7.000	0.000	85.000
3	% within column	48.936 %	49.091 %	46.667 %	17.949 %	0.000 %	40.094 %
	% of total	10.849 %	12.736 %	13.208 %	3.302 %	0.000 %	40.094 %
	Count	12.000	18.000	30.000	24.000	4.000	88.000
4	% within column	25.532 %	32.727 %	50.000 %	61.538 %	36.364 %	41.509 %
	% of total	5.660 %	8.491 %	14.151 %	11.321 %	1.887 %	41.509 %
	Count	5.000	4.000	2.000	8.000	7.000	26.000
5	% within column	10.638 %	7.273 %	3.333 %	20.513 %	63.636 %	12.264 %
	% of total	2.358 %	1.887 %	0.943 %	3.774 %	3.302 %	12.264 %
	Count	47.000	55.000	60.000	39.000	11.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	22.170 %	25.943 %	28.302 %	18.396 %	5.189 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	66.308	16	< .001
N	212		

12.

<b>B11</b>		<b>B15e</b>					<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
	Count	1.000	1.000	0.000	0.000	0.000	2.000
1	% within column	2.381 %	1.786 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.943 %
	% of total	0.472 %	0.472 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.943 %
	Count	5.000	6.000	0.000	0.000	0.000	11.000
2	% within column	11.905 %	10.714 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	5.189 %
	% of total	2.358 %	2.830 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	5.189 %
	Count	21.000	25.000	30.000	8.000	1.000	85.000
3	% within column	50.000 %	44.643 %	46.154 %	22.222 %	7.692 %	40.094 %
	% of total	9.906 %	11.792 %	14.151 %	3.774 %	0.472 %	40.094 %
	Count	11.000	20.000	30.000	22.000	5.000	88.000
4	% within column	26.190 %	35.714 %	46.154 %	61.111 %	38.462 %	41.509 %
	% of total	5.189 %	9.434 %	14.151 %	10.377 %	2.358 %	41.509 %
	Count	4.000	4.000	5.000	6.000	7.000	26.000
5	% within column	9.524 %	7.143 %	7.692 %	16.667 %	53.846 %	12.264 %

<b>B11</b>	<b>B15e</b>					<b>Total</b>
	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
% of total	1.887 %	1.887 %	2.358 %	2.830 %	3.302 %	12.264 %
Count	42.000	56.000	65.000	36.000	13.000	212.000
Total % within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
% of total	19.811 %	26.415 %	30.660 %	16.981 %	6.132 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	51.449	16	< .001
N	212		

13.

<b>C20</b>	<b>B14a</b>					<b>Total</b>
	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
Count	0.000	1.000	0.000	0.000	0.000	1.000
1 % within column	0.000 %	1.587 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.472 %
% of total	0.000 %	0.472 %	0.000 %	0.000 %	0.000 %	0.472 %
Count	2.000	0.000	1.000	0.000	0.000	3.000
2 % within column	5.405 %	0.000 %	1.493 %	0.000 %	0.000 %	1.415 %
% of total	0.943 %	0.000 %	0.472 %	0.000 %	0.000 %	1.415 %
Count	8.000	4.000	6.000	2.000	0.000	20.000
3 % within column	21.622 %	6.349 %	8.955 %	5.405 %	0.000 %	9.434 %
% of total	3.774 %	1.887 %	2.830 %	0.943 %	0.000 %	9.434 %
Count	8.000	31.000	33.000	9.000	2.000	83.000
4 % within column	21.622 %	49.206 %	49.254 %	24.324 %	25.000 %	39.151 %
% of total	3.774 %	14.623 %	15.566 %	4.245 %	0.943 %	39.151 %
Count	19.000	27.000	27.000	26.000	6.000	105.000
5 % within column	51.351 %	42.857 %	40.299 %	70.270 %	75.000 %	49.528 %
% of total	8.962 %	12.736 %	12.736 %	12.264 %	2.830 %	49.528 %
Count	37.000	63.000	67.000	37.000	8.000	212.000
Total % within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
% of total	17.453 %	29.717 %	31.604 %	17.453 %	3.774 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	30.698	16	0.015
N	212		

14.

**Contingency Tables**

<b>C21</b>		<b>B15a</b>					<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
	Count	2.000	2.000	6.000	0.000	0.000	10.000
3	% within column	3.279 %	3.077 %	10.909 %	0.000 %	0.000 %	4.717 %
	% of total	0.943 %	0.943 %	2.830 %	0.000 %	0.000 %	4.717 %
	Count	17.000	28.000	26.000	6.000	1.000	78.000
4	% within column	27.869 %	43.077 %	47.273 %	26.087 %	12.500 %	36.792 %
	% of total	8.019 %	13.208 %	12.264 %	2.830 %	0.472 %	36.792 %
	Count	42.000	35.000	23.000	17.000	7.000	124.000
5	% within column	68.852 %	53.846 %	41.818 %	73.913 %	87.500 %	58.491 %
	% of total	19.811 %	16.509 %	10.849 %	8.019 %	3.302 %	58.491 %
	Count	61.000	65.000	55.000	23.000	8.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	28.774 %	30.660 %	25.943 %	10.849 %	3.774 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	18.290	8	0.019
N	212		

**15.**

<b>C22</b>		<b>B14b</b>					<b>Total</b>
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	
	Count	8.000	6.000	1.000	1.000	0.000	16.000
1	% within column	11.594 %	8.824 %	2.326 %	4.348 %	0.000 %	7.547 %
	% of total	3.774 %	2.830 %	0.472 %	0.472 %	0.000 %	7.547 %
	Count	22.000	7.000	3.000	1.000	2.000	35.000
2	% within column	31.884 %	10.294 %	6.977 %	4.348 %	22.222 %	16.509 %
	% of total	10.377 %	3.302 %	1.415 %	0.472 %	0.943 %	16.509 %
	Count	16.000	28.000	18.000	10.000	2.000	74.000
3	% within column	23.188 %	41.176 %	41.860 %	43.478 %	22.222 %	34.906 %
	% of total	7.547 %	13.208 %	8.491 %	4.717 %	0.943 %	34.906 %
	Count	13.000	23.000	16.000	10.000	3.000	65.000
4	% within column	18.841 %	33.824 %	37.209 %	43.478 %	33.333 %	30.660 %
	% of total	6.132 %	10.849 %	7.547 %	4.717 %	1.415 %	30.660 %
	Count	10.000	4.000	5.000	1.000	2.000	22.000
5	% within column	14.493 %	5.882 %	11.628 %	4.348 %	22.222 %	10.377 %
	% of total	4.717 %	1.887 %	2.358 %	0.472 %	0.943 %	10.377 %
	Count	69.000	68.000	43.000	23.000	9.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	32.547 %	32.075 %	20.283 %	10.849 %	4.245 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	34.998	16	0.004

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
N	212		

16.

		<b>B14c</b>					
<b>C22</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>Total</b>
	Count	3.000	4.000	6.000	2.000	1.000	16.000
1	% within column	11.111 %	6.557 %	8.824 %	5.128 %	5.882 %	7.547 %
	% of total	1.415 %	1.887 %	2.830 %	0.943 %	0.472 %	7.547 %
	Count	8.000	16.000	8.000	2.000	1.000	35.000
2	% within column	29.630 %	26.230 %	11.765 %	5.128 %	5.882 %	16.509 %
	% of total	3.774 %	7.547 %	3.774 %	0.943 %	0.472 %	16.509 %
	Count	6.000	16.000	27.000	19.000	6.000	74.000
3	% within column	22.222 %	26.230 %	39.706 %	48.718 %	35.294 %	34.906 %
	% of total	2.830 %	7.547 %	12.736 %	8.962 %	2.830 %	34.906 %
	Count	6.000	20.000	20.000	15.000	4.000	65.000
4	% within column	22.222 %	32.787 %	29.412 %	38.462 %	23.529 %	30.660 %
	% of total	2.830 %	9.434 %	9.434 %	7.075 %	1.887 %	30.660 %
	Count	4.000	5.000	7.000	1.000	5.000	22.000
5	% within column	14.815 %	8.197 %	10.294 %	2.564 %	29.412 %	10.377 %
	% of total	1.887 %	2.358 %	3.302 %	0.472 %	2.358 %	10.377 %
	Count	27.000	61.000	68.000	39.000	17.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	12.736 %	28.774 %	32.075 %	18.396 %	8.019 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	28.472	16	0.028
N	212		

17.

		<b>B14d</b>					
<b>C22</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>Total</b>
	Count	3.000	5.000	4.000	3.000	1.000	16.000
1	% within column	10.000 %	8.929 %	5.714 %	6.522 %	10.000 %	7.547 %
	% of total	1.415 %	2.358 %	1.887 %	1.415 %	0.472 %	7.547 %
	Count	6.000	16.000	8.000	4.000	1.000	35.000
2	% within column	20.000 %	28.571 %	11.429 %	8.696 %	10.000 %	16.509 %
	% of total	2.830 %	7.547 %	3.774 %	1.887 %	0.472 %	16.509 %
	Count	6.000	14.000	29.000	22.000	3.000	74.000
3	% within column	20.000 %	25.000 %	41.429 %	47.826 %	30.000 %	34.906 %
	% of total	2.830 %	6.604 %	13.679 %	10.377 %	1.415 %	34.906 %
	Count	8.000	17.000	25.000	14.000	1.000	65.000
4	% within column	26.667 %	30.357 %	35.714 %	30.435 %	10.000 %	30.660 %
	% of total	3.774 %	8.019 %	11.792 %	6.604 %	0.472 %	30.660 %

		<b>B14d</b>					
<b>C22</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>Total</b>
	Count	7.000	4.000	4.000	3.000	4.000	22.000
5	% within column	23.333 %	7.143 %	5.714 %	6.522 %	40.000 %	10.377 %
	% of total	3.302 %	1.887 %	1.887 %	1.415 %	1.887 %	10.377 %
	Count	30.000	56.000	70.000	46.000	10.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	14.151 %	26.415 %	33.019 %	21.698 %	4.717 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	33.784	16	0.006
N	212		

18.

		<b>B14e</b>					
<b>C22</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>Total</b>
	Count	2.000	6.000	5.000	1.000	2.000	16.000
1	% within column	7.692 %	11.538 %	6.849 %	2.000 %	18.182 %	7.547 %
	% of total	0.943 %	2.830 %	2.358 %	0.472 %	0.943 %	7.547 %
	Count	7.000	14.000	9.000	4.000	1.000	35.000
2	% within column	26.923 %	26.923 %	12.329 %	8.000 %	9.091 %	16.509 %
	% of total	3.302 %	6.604 %	4.245 %	1.887 %	0.472 %	16.509 %
	Count	5.000	14.000	25.000	27.000	3.000	74.000
3	% within column	19.231 %	26.923 %	34.247 %	54.000 %	27.273 %	34.906 %
	% of total	2.358 %	6.604 %	11.792 %	12.736 %	1.415 %	34.906 %
	Count	6.000	14.000	30.000	13.000	2.000	65.000
4	% within column	23.077 %	26.923 %	41.096 %	26.000 %	18.182 %	30.660 %
	% of total	2.830 %	6.604 %	14.151 %	6.132 %	0.943 %	30.660 %
	Count	6.000	4.000	4.000	5.000	3.000	22.000
5	% within column	23.077 %	7.692 %	5.479 %	10.000 %	27.273 %	10.377 %
	% of total	2.830 %	1.887 %	1.887 %	2.358 %	1.415 %	10.377 %
	Count	26.000	52.000	73.000	50.000	11.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	12.264 %	24.528 %	34.434 %	23.585 %	5.189 %	100.000 %

	<b>Value</b>	<b>df</b>	<b>p</b>
X <sup>2</sup>	34.836	16	0.004
N	212		

19.

		<b>B15b</b>					
<b>C22</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>Total</b>
1	Count	11.000	3.000	1.000	1.000	0.000	16.000

C22	B15b					Total	
	1	2	3	4	5		
	% within column	11.000 %	5.172 %	2.703 %	8.333 %	0.000 %	7.547 %
	% of total	5.189 %	1.415 %	0.472 %	0.472 %	0.000 %	7.547 %
	Count	27.000	4.000	2.000	1.000	1.000	35.000
2	% within column	27.000 %	6.897 %	5.405 %	8.333 %	20.000 %	16.509 %
	% of total	12.736 %	1.887 %	0.943 %	0.472 %	0.472 %	16.509 %
	Count	29.000	20.000	18.000	6.000	1.000	74.000
3	% within column	29.000 %	34.483 %	48.649 %	50.000 %	20.000 %	34.906 %
	% of total	13.679 %	9.434 %	8.491 %	2.830 %	0.472 %	34.906 %
	Count	24.000	24.000	13.000	3.000	1.000	65.000
4	% within column	24.000 %	41.379 %	35.135 %	25.000 %	20.000 %	30.660 %
	% of total	11.321 %	11.321 %	6.132 %	1.415 %	0.472 %	30.660 %
	Count	9.000	7.000	3.000	1.000	2.000	22.000
5	% within column	9.000 %	12.069 %	8.108 %	8.333 %	40.000 %	10.377 %
	% of total	4.245 %	3.302 %	1.415 %	0.472 %	0.943 %	10.377 %
	Count	100.000	58.000	37.000	12.000	5.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	47.170 %	27.358 %	17.453 %	5.660 %	2.358 %	100.000 %

	Value	df	p
X <sup>2</sup>	29.830	16	0.019
N	212		

20.

C22	B15d					Total	
	1	2	3	4	5		
	Count	5.000	7.000	1.000	3.000	0.000	16.000
1	% within column	10.638 %	12.727 %	1.667 %	7.692 %	0.000 %	7.547 %
	% of total	2.358 %	3.302 %	0.472 %	1.415 %	0.000 %	7.547 %
	Count	15.000	6.000	10.000	1.000	3.000	35.000
2	% within column	31.915 %	10.909 %	16.667 %	2.564 %	27.273 %	16.509 %

C22		B15d					Total
		1	2	3	4	5	
3	% of total	7.075 %	2.830 %	4.717 %	0.472 %	1.415 %	16.509 %
	Count	9.000	16.000	27.000	18.000	4.000	74.000
	% within column	19.149 %	29.091 %	45.000 %	46.154 %	36.364 %	34.906 %
4	% of total	4.245 %	7.547 %	12.736 %	8.491 %	1.887 %	34.906 %
	Count	12.000	20.000	20.000	12.000	1.000	65.000
	% within column	25.532 %	36.364 %	33.333 %	30.769 %	9.091 %	30.660 %
5	% of total	5.660 %	9.434 %	9.434 %	5.660 %	0.472 %	30.660 %
	Count	6.000	6.000	2.000	5.000	3.000	22.000
	% within column	12.766 %	10.909 %	3.333 %	12.821 %	27.273 %	10.377 %
Total	% of total	2.830 %	2.830 %	0.943 %	2.358 %	1.415 %	10.377 %
	Count	47.000	55.000	60.000	39.000	11.000	212.000
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	22.170 %	25.943 %	28.302 %	18.396 %	5.189 %	100.000 %

	Value	df	p
X <sup>2</sup>	35.53	1	0.003
N	212		

**21.**

C22		B15e					Total
		1	2	3	4	5	
1	Count	4.000	5.000	5.000	1.000	1.000	16.000
	% within column	9.524 %	8.929 %	7.692 %	2.778 %	7.692 %	7.547 %
	% of total	1.887 %	2.358 %	2.358 %	0.472 %	0.472 %	7.547 %
2	Count	15.000	9.000	5.000	3.000	3.000	35.000



## 21.

C22		B15e					Total
		1	2	3	4	5	
	% within column	35.714 %	16.071 %	7.692 %	8.333 %	23.077 %	16.509 %
	% of total	7.075 %	4.245 %	2.358 %	1.415 %	1.415 %	16.509 %
	Count	7.000	19.000	25.000	19.000	4.000	74.000
3	% within column	16.667 %	33.929 %	38.462 %	52.778 %	30.769 %	34.906 %
	% of total	3.302 %	8.962 %	11.792 %	8.962 %	1.887 %	34.906 %
	Count	11.000	16.000	26.000	10.000	2.000	65.000
4	% within column	26.190 %	28.571 %	40.000 %	27.778 %	15.385 %	30.660 %
	% of total	5.189 %	7.547 %	12.264 %	4.717 %	0.943 %	30.660 %
	Count	5.000	7.000	4.000	3.000	3.000	22.000
5	% within column	11.905 %	12.500 %	6.154 %	8.333 %	23.077 %	10.377 %
	% of total	2.358 %	3.302 %	1.887 %	1.415 %	1.415 %	10.377 %
	Count	42.000	56.000	65.000	36.000	13.000	212.000
Total	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	19.811 %	26.415 %	30.660 %	16.981 %	6.132 %	100.000 %